Modern Klasikler Dizisi - 163

GEORGE ORWELL

1984

İngilizce aslından çeviren:
BÜLENT O. DOĞAN

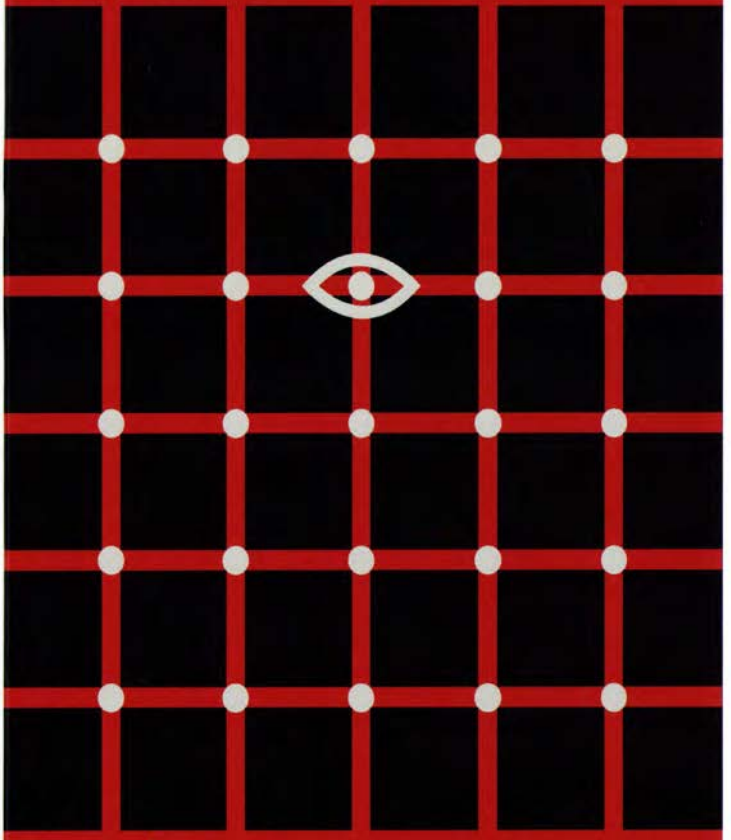

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

GEORGE ORWELL
1984

ÖZGÜN ADI
NINETEEN EIGHTY-FOUR

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2018
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
RENAN AKMAN

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM OCAK 2021, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-228-6 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-405-203-3 (KARTON KAPAKLI)

BASKI-CİLT: DERYA MÜCELLİT SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Maltepe Mahallesi Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi No:12/80-81 Topkapı / İSTANBUL
Tel. 0212 501 02 72 - 0212 501 35 91 Sertifika No: 40514

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: BÜLENT O. DOĞAN

1975 İskenderun doğumludur. İÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı mezunu olan Bülent O. Doğan 1996 yılından bu yana çevirmenlik ve editörlükle uğraşmaktadır. Edebiyatın yanı sıra edebiyat teorisi, felsefe, siyaset, iktisat gibi alanlarda da çok sayıda çevirisi yayımlanmıştır. 2000 sonrasında Metis Yayınları, Sel Yayıncılık, Bilgi Üni. Yay. gibi yayınevlerinde editörlük faaliyeti yürütmüştür. 2003'ten itibaren kitap çevirmenlerinin örgütlenmesine yönelik çalışmalara katılmış, 2006'da kurucu üyeleri arasında yer aldığı Çevirmenler Meslek Birliği'nin (Çevbir) çeşitli idari kademelerinde görev yapmış, meslek içi eğitim kapsamında çeviri atölyeleri düzenlemiştir.

Modern
Klasikler
Dizisi -163

George Orwell

1984

İngilizce aslından
çeviren: Bülent O. Doğan

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Çevirmenin Önsözü

Başlarken

Bugünden baktığımızda *1984*'te anlatılan dünya hem kasvetli bir cehennem gibi belirsiz ve uzak, hem de hayatımızın çarpıcı bir yansıması gibi görünür bize. Kitabın pek çok ülkede lise müfredatına bile girmesinin, siyasi tartışmaların parçası haline gelmesinin sebebi budur belki de. İlk okuduğumdan beri kafamı kurcalayan bir sorudur: George Orwell *1984*'ü neden yazdı? Bu sorunun çok kısa bir cevabı yok. En başta, kitabın yazıldığı İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki ruh halinin anlaşılması gerekiyor. İnsanlığın ilerlemesinin ve teknolojinin her şeyi çözeceğine yönelik modernist inancın ve geleceğe dair umudun yirminci yüzyılın ilk yarısında yaşanan büyük felaketlerle darbe üzerine darbe aldığı bir dönemin ürünüdür *1984*. Bu dönemde akla duyulan güven sarsılmış, entelektüellerin rolü propagandacılığa indirgenmiş, pozitif bilimler milyonları yok eden silahlar üretmeye adanmış, medeniyetin kalbi sayılan yerlerde ırkçılık ve faşizm hâkim olmuştu.

Orwell'e göre sanat politiktir. Sanat yoluyla insanlığa daha güzel bir dünya hayalinin ulaştırılabileceğini düşünür, ama bir sanat eserinin değerinin yaratıcısının siyasi görüşlerine göre saptanmasına daima karşı çıkmıştır. Bunun izlerini gerek romanlarında, gerekse denemelerinde görmek mümkündür. Özellikle son iki romanı olan *Hayvan Çiftliği*

ve *1984*'te, Jonathan Swift'in izinden giderek siyasi fikirlerini hiciv ve kara mizah yoluyla okurlarına ulaştırmaya çalışmıştır. 1984'teki dehşet verici dünyaya, binalar arasında gezen helikopterlere, her eve yerleştirilmiş telekranlara, "iki dakikalık nefret"e, gizli örgüt yeminlerine, geçmişin değiştirilmesine biraz bu gözle bakmak gerekir.

O halde Orwell'in romanı bir yandan umutsuzluğun ve kötümserliğin, hayal kırıklığının ürünüyken, diğer yandan da bir uyarıdır. Yazar bütün dünyada totaliter rejimlerin hâkim olması halinde nasıl bir cehennemde yaşayacağımızı göstermek ister. Aynı zamanda tıpkı Sovyetler Birliği ve Almanya'da olduğu gibi baskıcı yönetimlerin hiçbir iktidar boşluğu bırakmadığına, muhalefetin ya da rakiplerin doğmasına bile izin vermediğine, o yüzden bu rejimlerin daha egemenliğini kurmadan demokratik mücadeleyle engellenmesi gerektiğine, bir kez egemen olurlarsa onları devirmenin çok zor olacağına da işaret etmektedir. Bu yüzden romanında yarattığı atmosfer, böyle bir rejimde bireysel kurtuluşun, kendini soyutlayarak aklıselim sınırları içinde kalmanın, kısacası bu baskı ortamında tek başına mücadele etmenin olanaksızlığını vurgular. Dostluk, samimiyet, dayanışma, aşk gibi duyguların bu tür rejimlere karşı en büyük tehdit olduğunu göstermeyi de ihmal etmez.

Roman 1949'da yayımlanmasına rağmen, aslında daha savaş sürerken, 1943'te şekillenmeye başlamıştı. Ne var ki, Almanya'ya karşı Sovyetler ile Kapitalist Ülkelerin bir araya gelerek dünyayı nüfuz alanlarına böldüğü Tahran Konferansı karşısında Orwell öyle öfkelenmiş ve Sovyet tipi totaliter sosyalizm konusunda kendi ülkesindeki sol kesimi uyarma ihtiyacını öyle yakıcı bir şekilde hissetmişti ki, bu projeyi bıraktı, oturup *Hayvan Çiftliği*'ni yazdı.

Savaşın bitiminde nükleer kitle imha silahlarının sahneye çıkmasıyla totaliter rejimlere ilişkin hissettiği dehşet iyice artan Orwell, 1946'da yeniden *1984* üzerinde çalışmaya

başladı. Gelgelelim, bu sefer sağlık sorunları çıktı, verem teşhisiyle dönem dönem hastaneye yatmak zorunda kaldı. Romanın düzeltmelerini hastane odasında yaptı. Doktorlar kendini hırpalamasın diye daktilosunun alınmasına karar verdiyse de, Orwell elde yazmayı sürdürdü. Sonra durumu kötüleşince kalem kâğıdı da alındı ama bu kez de dikte ederek çalıştı. Kitabın ruhuna hâkim olan kötümserlik dünyada olup bitenlerin yanı sıra Orwell'in giderek ölüme yaklaştığı bu sürecin de bir sonucuydu belki, ama yazar temel uyarısını öyle önemsiyordu ki canını hiçe sayarak kitabı bitirdi.

Orwell'in bu son kitabının yayımlanmasıyla Soğuk Savaş'ın başlaması aynı zamana rastlar. Daha yayımlanır yayımlanmaz sosyalizme şiddetli bir saldırı olarak görülen *1984*, Batılı ülkeler tarafından Demirperde ülkelerine karşı bir silah olarak kullanıldı, halbuki sorun hiçbir şekilde bu ülkelerle sınırlı değildi. *1984*'te bu görüş şöyle ifade edilir: "...yirminci yüzyılın ilk kırk yılının sonuna doğru siyasi düşüncenin tüm ana akımları otoriterleşmişti. Yeryüzü cenneti tam gerçekleşebilir hale geldiği anda itibarsızlaşmıştı. Kendine ne ad verirse versin, her yeni siyasal teori yeniden hiyerarşi ve tekbiçimliliğe kapı açıyordu." Nitekim aynı Batılı devletler, sırf Sovyetlere karşı diye bu dönemde nice diktatörlükleri demokrasi cenneti ilan etmişlerdi.

Soğuk Savaş sona erdiğinde, birçok eleştirmenin düşündüğünün aksine *1984* de edebiyat tarihinin sayfaları arasına gömülmedi. Zira iki kutuplu dünyanın sona ermesini tarihin sonu diye kutlayan Fukuyama ya da neoliberal cennet pınarlarından herkesin tasının dolacağını düşünen Hayek gibilerinin vaaz ettiği rüyalardan uyanan insanlık, yeni bir diktatörlükler ve totaliter rejimler çağına girdiğimizi gördü. *1984*'ün de sadece belli bir dönemin ya da belli bir totaliter rejimin hicvi olmakla kalmadığı, modern insanlık tarihinin tüm diktatörlüklerini hicvettiği, Orwell'in de insanlık durumuna dair göründüğünden çok daha evrensel noktalara

temas ettiği anlaşıldı artık. Erich Fromm'un da 1961'de belirttiği üzere Orwell'i asıl ölümsüzleştiren şey, işaret ettiği tehlikenin sadece Sovyet ya da Çin komünizmi için geçerli olmamasıydı. Aksine, bu tehlike modern üretim ve örgütlenme tarzımızın ayrılmaz bir parçasıdır ve ideolojilerden de görece bağımsızdır.

1984'e Giden Yol

Ünlü yazar John Steinbeck, kaleme aldığı bütün eserlerin *Cennetin Doğusu* adlı başyapıtını yazmaya çalışırken ortaya çıktığını söyler. Bugün dünya edebiyatının klasikleri arasına girmiş eserler, ona göre başyapıtına giden kilometre taşlarıdır. Orwell de bu türden bir yazardır. Hem romanları ve anı kitapları, hem denemeleri öyle ortak noktalarda buluşur ki insan onun en temelde yatan bir sezgiyi adım adım geliştirdiği, kusursuzlaştırdığı izlenimini edinir. Bu durumu fark eden başka bir yazar olan E. M. Forster da, *1984* üzerine yazarken bu kitabın Orwell'in eserlerinin tacı olduğunu, ama bunun dikenden bir taç olduğunu belirtmiştir. Söz konusu sezginin ne olduğu da yazarın yaşadığı dönem ve sürdüğü hayatın içinden adım adım çıkacaktır.

Orwell üst sınıftan gençlerin devam ettiği, sözgelimi Aldous Huxley'nin de mezun olduğu Eton Koleji'nden mezun oldu. İngiliz üst sınıflarına karşı nefretinin kökenleri büyük ihtimalle bu dönemde bulunabilir. Daha sonra üniversiteye devam etmesi maddi nedenlerle mümkün olmayınca 1922'de Burma'ya gidip polis oldu. Fakat radikal görüşlere sahip bir gencin emperyalist İngiltere'nin polisi olarak hayatını sürdürmesi kolay değildi. Beş yıl sonra artık canına tak etti ve polisliği bırakıp İngiltere'ye döndü. Bundan sonra artık hayali yazar olmaktı.

Orwell bir yandan gazetecilik ve kitap eleştirmenliği yaparken, bir yandan da beş parasız berduşların arasına karıştı, şerbetçiotu toplayanlarla beraber tarlalarda

yattı, otellerde bulaşıkçılık yaptı, maden işçileriyle beraber madenlere indi. Daha ilk romanı olan *Burma Günleri*'nde emperyalizmin eleştirisini geliştirmeye çalıştı. Sadece romanlarıyla değil, *Wigan İskelesi Yolu*, *Paris ve Londra'da Beş Parasız* gibi politik içerikli anı kitaplarıyla da ün kazandı. İkinci romanı olan *Aspidistra*'da tıpkı kendisi gibi yazarlıkla geçinmeye çalışan bir gencin çıkmazını konu edinirken, arkasından gelen *Papazın Kızı*'nda da İngiltere'nin sosyolojik durumuna ilişkin eleştirilerini dile getirdi. Orwell'in yazarlık mesleğinde ilerleme mücadelesi verdiği dönem, aynı zamanda dünyada faşist ve totaliter rejimlerin yükselişine sahne oluyordu. Kendini demokratik sosyalist bir çizgide gören Orwell, 1936'da İspanya'da cumhuriyetçiler ile faşistler arasında iç savaş çıktığında gazeteci olarak Barselona'ya gitti.

Orwell çok kısa süre içinde kendini Troçkist ve Anarşist milislerle birlikte cephede faşistlerle çarpışırken buldu. İspanya İç Savaşı'nın bir tarafında faşist general Franco'yu destekleyen Almanya ve İtalya, diğer tarafında ise cumhuriyetçi hükümeti destekleyen Sovyetler vardı. Artık Stalin'in tek başına iktidar olduğu, sosyalizmden totaliterliğe kaymış olan Sovyetler Birliği bir süre sonra kendi kontrolünde olmayan devrimci grupları hain ilan etti. Cephede boynundan yaralanmış olan Orwell de tutuklanmamak için eşiyle birlikte İspanya'yı terk etti. Bu süreçten çok etkilendiği için, İspanya'da devrime ihanet ettiğini düşündüğü Stalinizmin ipliğini pazara çıkarmak, Sovyetik sol basın tarafından dünyaya yayılan yalan haberleri ifşa etmek için *Katalonya'ya Selam* adlı kitabı kaleme aldı.

İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması, ırkçı ve katliamcı Alman ordularının Avrupa'yı sarması, entelektüellerin geleceğe dair umutlarını iyice söndürdüğü gibi, pek çoğunun da milliyetçilik dalgasından etkilenerek ya da Nazi karşıtlığının rüzgârına kapılarak kendi ülkelerinin saflarına çekilmesine

yol açmıştı. Nasıl ABD'de Steinbeck Nazizme karşı *Ay Batarken*'i yazdıysa, Orwell de hem İngiltere'yi savunma amaçlı kurulan milis kuvvetlere katıldı, hem de BBC'nin sömürgelerdeki propaganda faaliyetlerinde rol aldı.

1943 yılına gelindiğinde Orwell BBC'deki görevini bıraktı ve "Avrupa'daki Son İnsan" adlı romana başladı. Bu roman tamamlanamayacak, daha sonra *1984*'e dönüşecekti, zira aynı yıl içinde Tahran Konferansı toplandı. Sovyetler ile kapitalist ülke liderlerinin Almanya'ya karşı bir araya geldiği bu konferans, Orwell'e göre 1917'deki devrimci hayallerin köküne artık kibrit suyu dökülmesiydi. Bu durumdan totaliterleşen Sovyet devrimini sorumlu tutuyordu. Başladığı romanı yarım bırakıp acı ve şiddetli bir hiciv metni olan *Hayvan Çiftliği*'ni yazmaya koyuldu, hatta bu kitabın sonunda, devrime önderlik eden domuzlar ile insanların yaptığı toplantı, doğrudan doğruya Tahran Konferansı'nın bir parodisiydi. Bu kitabı hızla bitirdiyse de, Sovyetlerin artık dünya sahnesindeki prestijli rolü nedeniyle yayımlatamadı, ancak savaş bittikten sonra bir yayınevi kitabı basmaya razı oldu.

Savaşın bitmesini takip eden yıllara bugünden baktığımızda umudun yeniden yeşerdiğini düşünebiliriz, halbuki durum hiç de öyle değildi. Almanya savaşın son yıllarında Londra'yı sürekli bombardıman altında tutmuş, şehri adeta bir yıkıntı haline getirmişti. Hedef gözetmeksizin Londra'ya atılan V1 ve V2 roketlerinden bir tanesi de kendisi başka yerdeyken Orwell'in evine isabet etmişti. Bu roketler yüzünden insanlarda savaşın hiç bitmeyeceği duygusu oluşmuştu. Savaş bittikten sonra da kıtlık baş gösterdi. Jilet gibi basit şeyleri bile bulmak meseleydi. Nitekim 1949'da kitap üzerine yorum yazan Julian Symons, "*1984*'te Londra'da sürdürülen hayat, bizim bugünkü hayatımızdan pek de farklı sayılmaz," demişti.

Bir de tüm bunların üzerine, İkinci Dünya Savaşı'nın bitişi nükleer kitle imha silahlarının da doğuşunu getirmişti. Orwell açısından artık bu kadar güçlü silahlarla donanmış totaliter hükümetlerin devrilmesi neredeyse olanaksızdı ve dünyayı bu tehlikeye karşı uyarmak boynunun borcuydu. Dünya tıpkı James Burnham'ın kitaplarında öngördüğü gibi kutuplara ayrılıyor, teknokrat nitelikte yönetimlerin elinde süper-güçler ortaya çıkıyor, adım adım Soğuk Savaş'a doğru gidiliyordu. 1984 işte bu koşullarda kaleme alındı.

1984'ün Metinsel Dayanakları

Orwell'in daha önce hiç denemediği bir edebi türde eser vermesinin arka planındaki eserlerin başında herhalde Rus yazar Zamyatin'in *Biz* adlı romanı geliyordu. 1920'lerde yazılan bu karşı-ütopyada insanların adları değil numaraları vardır, aşka ve hayal gücüne yer yoktur. İnsanları aykırı düşüncelerinden arındırmak için beyin cerrahisine başvurulur. Orwell bu eseri ilkönce Fransızca çevirisinden okumuştu. İnsanların makinelere dönüştüğü, emniyetli bir yaşam uğruna ruhun feda edildiği bu dünyadan çok etkilenmiş, kitabın İngilizceye çevrilmesi için de çaba harcamıştı. Daha sonra kitap hakkında yazdığı bir yorumda da, Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya*'sının aslında *Biz*'den bir hayli esinlenmiş olduğunu belirtmişti. Ama elbette sanatın, felsefenin, çeşitliliğin ortadan kalktığı gelecekteki hazcı bir toplumun anlatıldığı *Cesur Yeni Dünya*'yı da *1984*'ün kaynakları arasında saymak gerekir. Bazı yorumcuların bu eserler arasında intihal ilişkisine dair iddialarını ciddiye almak mümkün değilse de, hem Orwell hem Huxley için sağlıksız sayılamayacak türden bir esinlenmeden bahsedebiliriz. Yine H. G. Wells'in, sokaklarda hoparlörlerden propaganda yaparak insanların beyinlerinin yıkandığı *The Sleeper Awakes*'i ve Jack London'ın gelecekteki bir diktatörlükle mücadeleyi konu aldığı *Demir Ökçe*'si de Orwell'in yakından tanıyıp bildiği eserlerdi.

1984'ün teorik denebilecek kısımlarının kaynağında ise James Burnham vardır. Burnham 1940'lı yıllarda kaleme aldığı eserlerinde kapitalizmin son bulacağını, yerine ise sosyalizmin değil bir tür yöneticiler sisteminin, yani teknokrasi sisteminin geçeceğini öngörmüştü. Burnham'a göre dünyada üç kutuplu bir süper-devletler düzeni kurulacak, totaliterlik yaygınlaşacaktı. *1984*'te bir kısmı aynen aktarılan, diktatörlüğün günah keçisi ilan ettiği Goldstein'ın yazdığı söylenen Oligarşik Kolektivizmin Teorisi ve Pratiği adlı kitap, büyük ölçüde Burnham'ın görüşlerinin parodisi niteliğindeydi. Orwell bu yazarın fikirlerinin çoğunu açıkça reddeder, fakat süper-devletlerin ortaya çıkışı ve dünyanın nüfuz alanlarına bölünüşü konusundaki öngörülerine hak verdiğine çeşitli yazılarında değinmiştir.

Totaliterlik Meselesi

Ünlü Fransız filozof Alain Badiou *Etik* adlı eserinde bir siyasi görüşün her şeyi kapsamaya çalışması halinde totaliterliğe kapı açacağını belirtir. Orwell *1984*'te bu kapsama çabasını abartıya başvurarak öyle bir parodileştirir ki parti tarihsel binaları kendisinin yaptığını ilan eder, iyi olan her türlü teknolojiyi kendisinin icat ettiğini öne sürer, işçiler için ucuz romanlar yazılır, porno filmler bile üretilir. Hayatın hiçbir alanında boşluk bırakılmaz. Büyük Birader hiçbir alanda yanılamaz, geleceğe yönelik bir öngörüsünün yanlış olduğu çıkarsa, geçmişteki ifadeleri değiştirilir, böylece mutlak yanılmazlık payesini alır. Partinin iç halkası olarak da tanımlanabilecek yönetici sınıf, kendi sonunu getirebileceğini öngördüğü orta kademe partililerin hayatının tam kontrolünü sağlamıştır. Hatta bundan ötesiyle de ilgilenmez. Nüfusun yüzde seksen beşini oluşturan işçi sınıfına her şey serbesttir. Nasıl olsa onlar kendi kendilerine örgütlenip iktidarı devirme yeteneğinden yoksundur. İçlerinden bazıları fazla zeki çıkar ya da sivrilirse gizli polis tarafından imha

edilir sadece. Totaliterliğin temelinde yalnızca iktidarı koruma arzusu yatar.

Totaliter rejimlerin bir başka özelliği olan sürekli kontrol ve gözetim ise *1984*'te parti üyelerinin evlerine ve işyerlerine yerleştirilen, hem alıcı hem verici olan, en ufak bir isteksizce oflamayı bile algılayabilen telekranlarla simgeleştirilmiştir. Kitaptaki tek teknik bilim-kurgu öğesi olan telekran elbette özgün bir fikir değildi, kitabın yayımlanmasından on yıl kadar önce Charlie Chaplin'in *Modern Zamanlar* filminde tam olarak böyle bir ekran vardır ve kullanım amacı da aynıdır. Orwell'in sıkı bir Chaplin hayranı olduğunu eklemek gerek.

Gözetim işi sadece telekran tarafından değil, aynı zamanda diğer parti üyeleri tarafından da gerçekleştirilir. Herkes birbirinin polisidir. Bu polislik görevini sekteye uğratabilecek dostluk, sevgililik gibi ilişkiler, dayanışma ve şefkat gibi duygular olabildiğince ortadan kaldırılmaya çalışılır. Orwell kitabın kahramanı Winston'ın ağzından bunu şöyle ifade eder: "Gerçek bir aşk ilişkisi neredeyse düşünülemez bir şeydi. Partili kadınların hepsi birbirine benziyordu. İffet, Parti'ye sadakat olarak içlerine işlemişti. Daha ilk zamanlarda özenli koşullandırmayla; oyunlar ve soğuk suyla; okulda, Casuslar'da ve Gençlik Birliği'nde kafalarına sokulan saçmalıklarla; konferanslar, tören yürüyüşleri, şarkılar, sloganlar ve marşlarla doğal duyguları sökülüp alınmıştı hepsinden." Parti her türlü insani duyguyu ya yok etmeye, bastırmaya çalışır, ya da kendi çıkarına kullanır. İktidarın sürdürülmesi amacına hizmet etmeyen hiçbir duyguya, bilhassa insanlar arası güven duygusuna yer yoktur."

İki Artı İki Kaç Eder?

1984'te entelektüele biçilen rol önemlidir. İktidarı sorgulayan, özgürlüğü ve adaleti savunan entelektüele yer yoktur. Böyle bir entelektüelin sonu ölümdür. *1984*'te teknik

uzmanlıklar geliştiren, mevcut sömürü düzenini sürdürmek için yalanlar üreten, halkın geniş bir kesimi olan işçi sınıfını (prolları) hayvan yerine koyan, yeri gelince vicdan azabı çekmeden işkenceye ve beyin yıkamaya başvurabilen bir entelektüel vardır. Orwell'e göre bu tür bir entelektüel ölüdür, canlı hiçbir şey doğuramaz. Nitekim Winston'ın da en büyük başarısı, şimdide hiç yaşamayan, geçmişte var olan sahte bir Yoldaş Oligvy yaratmaktır. Entelektüelin ölü olduğu teması *Aspidistra* ve *Boğulmamak İçin*'de de karşımıza çıkar ve Winston Smith karakterinde zirveye ulaşır; hatta *1984*'ün en önemli dönüm noktasında yine bu konu gündeme gelir.

Sovyetlerde, Nazi Almanya'sında, başka diktatörlüklerde baskıcı rejimin yürümesi topluma ihanet eden entelektüeller sayesinde mümkündür. Orwell entelektüelin ölü olduğu düşüncesini bu ihanete bağlar ve sistemin ayrılmaz bir parçası olarak tanımlar. Romanın başkarakteri Winston, romanda "çiftdüşün" adı verilen bu akıl yürütme biçimini şöyle tanımlar: "Bilmek ve bilmemek, dikkatle kurgulanmış yalanlar söylerken tüm doğruların bilincinde olmak, birbirini yalanlayan iki görüşe aynı anda inanmak, birbirleriyle çeliştiklerini bilmek ve ikisini birden kabul etmek; mantığa karşı mantık kullanmak, ahlaklılık iddiasında bulunurken ahlak tanımazlık yapmak, demokrasinin imkânsız olduğuna ve Parti'nin demokrasinin bekçisi olduğuna inanmak; unutulması gereken her şeyi unutmak, sonra ihtiyaç olduğu anda tekrar belleğine çağırmak, sonra bir anda yeniden unutmak: Hepsinden öte, aynı süreci sürecin ta kendisine uygulamak."

Çiftdüşün'ün ustaları partinin iç halkasındaki asıl yönetici sınıftır, ama Winston gibi dış halka üyelerinden de çiftdüşün beklenir. İdeolojinin amaçları uğruna dürüstlük, haysiyet, güçlünün değil haklının yanında olmak gibi temel entelektüel değerler hiçe sayılır. Orwell nefretle karşıladığı

bu anlayışı eleştirmek için Leninist örgüt modelinin tam bir parodisini yaratır: Winston iktidarı yıkacak illegal örgütlenmeye üye olmak için korkunç şeyler yapacağına dair yemin eder. O'Brien sonradan bu yeminin kaydını dinleterek Winston'ı bir kez daha aşağılayacaktır. Orwell'in bu parodisinin bir yandan da Troçki'nin *Onların Ahlakı, Bizim Ahlakımız* adlı risalesine de dokundurmalar içerdiği dikkatten kaçırılmamalıdır. Demokratik ya da özgürlükçü sosyalizme yakın Jean-Paul Sartre veya Victor Serge gibi başka isimlerin de bu risaleye nasıl ateş püskürdüğü iyi bilinir. Elbette yine dikkat çekilmesi gereken bir nokta, romanda "akkara", "çiftdüşün" gibi kavramlarla parodileştirilerek hedefe konan şeyin, bir yandan da Sovyetlerin yozlaşması sırasında adeta kutsallaştırılan ve araçsallaştırılan "diyalektik materyalizm" olduğudur.

Öte yandan Orwell'in "çiftdüşün" denen parodiyle yaptığı eleştirinin sadece Sovyetlere ya da totaliter ülkelere yönelik olmadığını da söyleyebiliriz. Diğer yandan yazarın kendi ülkesinde gözlemlediği, *Aslan ve Tekboynuz*'da kıyasıya eleştirdiği ikiyüzlülük de Orwell'in hedefinde olsa gerek. Bu ikiyüzlülüğe ilişkin eleştirisini çok daha önce yazdığı *Aspidistra*'da da görüyoruz. Bu romanda zengin dergi sahibinin sevgilisi, bir tartışma sırasında "Bugünlerde herkes sosyalist," der, kendisinin de sosyalist olduğunu iddia eder, hemen ardından da aşağı sınıflara olan nefretini kusmaya devam eder. Kaldı ki İngilizlerin kendi emperyalist devletlerine yaklaşımlarında da aynı kendini kandırma hali hâkimdir.

Geçmişin Değiştirilmesi

1984'ün başkahramanı Doğruluk Bakanlığı adı verilen bir kurumda çalışmaktadır. Bu kurumun işi güncel bilgiler ile geçmişte Parti'nin ya da Büyük Birader'in beyanları ve tahminleri arasında doğan çelişkileri gidermektir. Ayrıca

Parti'yle ters düşüp "buharlaştırılanlara" ilişkin tüm bilgiler silinir, onları anımsatacak her şey yok edilir ve tutarlılık sağlamak için yerine başka bilgiler konur. Kısacası bu kurumun işi yalan üretmek, geçmişi sürekli olarak değiştirmektir. Orwell'in bu temayı nereden aldığına dair çok fazla şüpheye yer yok.

Sovyet Devrimi'nin liderlerinden biri olan Troçki ilk başta kahramanlar arasında sayılırken, sonra Stalin'le ters düşmesi sonucu ondan bahsedilmemeye başlanmış, ona dair izler silinmişti. Hatta Troçki'nin bulunduğu fotoğraflarda Stalin, Lenin veya partinin ileri gelenleri varsa Troçki montajlanarak çıkarılmıştı. Sonra da hain ilan edilecek ve yalanlara dayalı yeni bir Troçki karakteri, bir günah keçisi yaratılacaktı. Bu sadece Troçki'nin başına gelmedi. 1940'a gelindiğinde, 1917 Devrimi sırasındaki merkez komitesi üyelerinin geri kalanı da benzer yollardan geçmiş, bir şekilde etkisizleştirilmişti. 20 sene içinde Stalin mutlak iktidarını kurmuş, tarihsel anlatılar da buna uygun şekilde değiştirilmişti. Stalin'in haberi bile olmayan kimi başarılar ona atfedildi, yeni mitler yaratıldı. Öte yandan aynı yirmi sene içinde bütün dünyanın sağcılaştığı, ırkçılaştığı, totaliterleştiği de bir gerçektir. Örneğin Yahudi düşmanlığı sadece Almanya'yı değil, tüm dünyayı saran bir hastalık haline gelmişti. Muhafazakârlaşan ya da totaliterleşen her rejim kendi mitlerini yaratıyor, tarihi işine geldiği şekilde değiştiriyor, aksi görüşlere sansür uyguluyor, hayali iç ve dış düşmanlar üretiyordu.

1984'ün büyük bir kısmında Winston kendi geçmişiyle hesaplaşmaya çalışır, fakat işi tam da geçmişi yok etmek, değiştirmektir. Winston kendi yaptığı işi zihninde meşrulaştırmıştır. Ona göre "bellek deliği" denen yarıklara atılıp yakılan önceki belgeler de uydurmadır. Romanda şöyle denir: "Siyasi gruplaşma ve ittifaklardaki değişiklikler ya da Büyük Birader'in ağzından çıkan yanlış kehanetler yüzün-

den *Times*'ın belki on kez değiştirilmiş nüshaları dosyalarda ilk tarihleriyle duruyordu ve onlarla çelişebilecek başka tek bir nüsha da yoktu." Winston'ın geçmişe ilişkin kendi zihninden başka güvenebileceği hiçbir şey yoktur. Yeri gelir bir süs eşyasıyla, yeri gelir bir tekerlemeyle geçmişe tutunmaya çalışır, ama her seferinde daha büyük felaketlere doğru yol alır.

Geçmişin bu muğlaklığı kent belleği konusunda da kendini gösterir. *1984*'te bu durum şöyle ifade edilir: "Londra'da bir binanın yaşını kestirmek hep zor olmuştu. Görünüşü makul ölçülerde yeni olan tüm büyük ve etkileyici binaların Devrim sonrası inşa edildiği iddia ediliyordu, daha önceki bir tarihe ait olduğu açıkça görülenlerin ise ortaçağ denen karanlık bir dönemde yapıldığı söyleniyordu."

1984'ün hâkim tonu olan kara mizahın ve ironinin geçmişin değiştirilmesiyle ilgili kısımlarda iyice açığa çıktığını görürüz, örneğin Winston'ın çocuklar için yazılmış bir ders kitabında okuduğu, yeni evlenen işçilerin nikâh gecesi patronların onların eşleriyle birlikte olma hakkı anlamına gelen "ilk gece hakkı"yla ilgili sözler, aynı zamanda Aydınlanma'nın ortaçağa dair iddialarının bir parçasıdır. İroninin bariz olduğu bir başka yerde de Winston Parti'nin yalan söylediğini açıkça ispatlayan somut bir kanıt bulur ve "bir şekilde dünyaya açıklanabilse ve öneminin anlaşılması sağlansa Parti'yi atomlarına ayırmaya yeter," diye düşünür; halbuki *1984*'ün kurmaca dünyasında artık bu kanıtların hiçbir anlamı kalmamıştır.

Yenikonuş

1984'ün karabasanlara has dünyasında bir de sözcüklere kayıt konulmuştur. Bir kere, her alanda kısaltmalar kullanılır ve böylece kavramların içi boşaltılmaya çalışılır. Örneğin savaşla meşgul olan Barış Bakanlığı'nın adı Barbak olarak kısaltılmış, böylece kavramlar arasında doğan çelişkinin

önüne geçilmeye çalışılmıştır. İkincisi, her türlü düşünme faaliyeti kavramlara dayandığı için, Parti zararlı bulduğu kavramları tedavülden kaldırarak zararlı düşünceleri de olanaksızlaştırma niyetindedir.

Orwell dilin değiştirilmesinin bir halkı geçmişinden nasıl koparabileceğinin farkındaydı. Yirminci yüzyılın ilk yarısı bunun örnekleriyle, dili arılaştırma ya da değiştirme çabalarıyla doludur. Buna ilaveten, Birinci Dünya Savaşı'yla başlayan, sözün ve anlamın parçalanıp dağılma, umudun kendisiyle birlikte yok olma süreci, nasıl Joyce'u eninde sonunda *Finnegan Uyanması*'nı yazmaya götürmüşse, Orwell'i de romanına böyle bir dilbilgisel unsur katmaya götürmüştür.

İçeriği boş retorik konusunda Orwell'in eleştirisinin de yine aynı bağlama oturduğunu görüyoruz. Yenikonuş kavramların azaltılmasını, düşüncenin daraltılmasını getirirken, vakkonuş da konuşmanın tümüyle içerikten yoksun, salt retoriğe, hatta salt ritme dönüşmesi anlamını taşıyordu. Romanın sonundaki Ek'te vakkonuş şöyle tanımlanır: "Ördek gibi vaklamak anlamına gelen Yenikonuş sözcüğü vakkonuş'ta bu hedef dürüstçe kabul edilmişti. B dağarcığındaki pek çok başka sözcük gibi vakkonuş da çift anlamlıydı. Vaklanan fikirler ortodoks ise, övgüden başka anlamı yoktu..."

1984'ün bütün karanlık ve umutsuz havası içinde Yenikonuş'la ilgili kısımları takip ettiğimizde kitabın başka bir yüzüyle karşılaşıyoruz. Romanda ortaya atılan gelecek öngörüleri içinde saçmalık eşiğini en çok aşan Yenikonuş'tur ve bu da bir bakıma *1984*'ün ta kendisini umut ışığı haline getirir. Kitabın sonundaki ek kısmı bir yandan geleceğe dair karanlık tablonun doruğunu oluştururken, diğer yandan da bu tabloyu iptal eder, zira Shakespeare ya da Dickens'ın Yenikonuş'a tercüme edilmesinin güçlüğünden bahsedildiğini gördüğümüzde, aslında Yenikonuş'a tamamen geçişin 2050 gibi uzak bir tarihe ertelenmesinin altında başka şeyler

yattığını sezeriz. Belki de bu yüzden ekten hemen önce kitabın son satırlarının altına "son" ibaresi konmamıştır.

Üstelik Yenikonuş'ta kavramların daraltılmasıyla yetinilmez, dilbilgisel bazı müdahaleler de yapılır. Örneğin "iyi"nin karşıtı olan "kötü" kaldırılacak, yerine "iyi değil" konacaktır; hatta daha da önemlisi, nüanslar kaldırılacak, böylece eşanlamlı sözcükler teke indirilerek şiir ve edebiyat fiilen imkânsızlaştırılacaktır. Beri yandan da, *1984*'ün ta kendisinin dahil olduğu hiciv ve parodileştirme geleneği yok edilecektir, yani kitap bu anlamda kendi kendini olanaksızlaştırmak gibi ironik bir durum yaratmaktadır.

1984'ün Yankıları

Orwell'in siyasi görüşleri ve amaçları konusunda çok spekülasyon yapılmıştır. O yüzden her şeyden önce yazarın kendisini nerede gördüğüne bakmamız gerekir. Orwell 1946'daki bir yazısında çağdaş düşünceyi dört ana gruba ayırmıştı. Bunlardan birincisi kötümserlerdi. Peter Drucker, Friedrich von Hayek ve James Burnham gibileri içeren bu gruptakiler planlı bir toplumun mutluluk getirmeyeceğine, ayrıca gerçek anlamda ilerleme de sağlamayacağına inanıyordu. İkinci grup demokratik sosyalistler ya da sol kanattan sosyalistlerdi ki Orwell bu gruba kendisini, Arthur Koestler'i ve Franz Borkenau'yu dahil ediyordu öncelikle. İkinci gruptakiler planlamayı prensipte kabul etmekle beraber, bireysel özgürlüğün arka plana itilmemesi ve demokrasiden vazgeçilmemesi için mücadele etmeyi çok önemsiyorlardı. Üçüncü grup olan Hıristiyan Reformcular devrimci toplumsal değişim ile Hıristiyan öğretilere bağlılığı bir araya getirme arzusundaydı. Son olarak da pasifistler grubu geliyordu. Aldous Huxley'nin de dahil olduğu bu grup hem merkezi devlet anlayışından hem de her türlü zor yoluyla yönetme ilkesinden uzaklaşılması gerektiği düşüncesindeydi.

1984 yayımlanır yayımlanmaz ağırlıklı olarak soldan sert eleştirilerle karşılaştı. Sovyet yanlıları onu ihanetle suçladı, sağcılar da tıpkı *Hayvan Çiftliği*'ne yaptıkları gibi *1984*'ü de hem sola ve sosyalizme, hem Sovyetlere saldırmak için kullandı. O dönem her iki tarafın da *1984*'ü sosyalizm eleştirisi olarak algılaması karşısında küplere binen Orwell, genelde sosyalizmi ya da özelde İngiliz sosyalist hareketini eleştirme niyeti olmadığını anlatmak için ölüm döşeğinden bildiriler yazdı. Soğuk Savaş'ın başlamasıyla beraber, artık hayata veda etmiş olan yazar hakkındaki iddialar ve söylentiler daha da sertleşti ve saldırganlaştı. Sözgelimi Troçki ve Stalin'in biyografilerini kaleme almasıyla tanınan Isaac Deutscher *1984*'ün "Soğuk Savaş'ta ideolojik bir süper silah" olduğu ve "sınırsız bir umutsuzluk" yaydığı gibi sert eleştirilerde bulunmuştu.

Diğer yandan bir uyarı olarak yazdığı eserin kehanet olarak algılanması da yazarın bir hayli canını sıkmıştı. Bunu da çeşitli yazılar ve bildirilerle düzeltmeye çalıştı. Fakat eserin içeriğindeki evrenselliğin, modernizmin ve kapitalist üretim tarzının totaliter rejimler üretmesine karşı bir uyarı barındırdığının tam anlamıyla takdir edilmesi için Soğuk Savaş'ın sona ermesine kadar beklemek gerekecekti. Kaldı ki, Orwell'in kendisi *1984*'ü bir uyarı olarak kaleme aldığını ısrarla belirtmesine rağmen, örneğin Raymond Williams bu uyarının, "totaliterliğin kaçınılmazlığına yaratıcı bir teslimiyet" halini aldığını iddia eder. Williams'ın nazarında Orwell bugünü geleceğin mutlak rehberi kabul etmekten suçludur.

Bilhassa seksenlerde Orwell'i edebiyatçıdan ziyade gazeteci ve propagandacı olarak tanımlama eğilimi akademide yaygındı. Neoliberal siyasetçilerin de *1984*'ü sahiplenmesi, Demirperde ülkelerine karaçalmak için kullanması, hatta Orwell'in yaşasaydı en önde gelen neoliberal olacağını söyleyecek kadar ileri gitmeleri de Orwell'e yönelik entelektüel nefreti körüklemiş olsa gerek. Mesela Harold Bloom

romanın ve yazarın siyaseten düştüğü yerden bahsettikten sonra *Tom Amca'nın Kulübesi*'yle karşılaştırıp nispeten yüzeysel olduğu tespitini yapar, sonra da Orwell'in kendi yazılarından birinde *Tom Amca'nın Kulübesi* için kullandığı "iyi kötü kitaplar" kavramını *1984*'e uygular; kendi çağına uygun bir roman olduğunu, zamanının önemli damarlarına bastığını belirtir. Roman bu dönemde Bloom ve başka eleştirmenler tarafından Orwell'in niyet ettiği gibi bir uyarı ya da modernizmin yarattığı hayal kırıklığının yansıması olarak değil, daha ziyade bir hiciv, ya da düpedüz sosyalizme saldırı olarak görülmüştür.

Bana kalırsa Orwell'in yaygın kabul ve ilgi görmesinin altında yatan başlıca karakter özelliği dürüstlüktür. İkiyüzlülükten nefret eder, yaşadığı dönemde gerçeği çarpıtan entelektüellere, sanat eserlerini sanatçının siyasi anlayışı üzerinden değerlendirenlere ateş püskürmüştür. Deneme ve romanlarında herhangi bir şeyi saklamadan, anlattığı konunun artılarını eksilerini olabildiğince doğru tartan bir anlatım tarzına sahiptir. Sözgelimi İspanya'da faşistlerle çatıştığı cepheye dair anlatılarında ne kahramanlık retoriği, ne idealleştirme, ne destansılık, ne de romantizm vardır, fakat çıplak gerçek Orwell'in sanatında öyle çarpıcı bir çehreye bürünür ki *Katalonya'ya Selam* bugün de hem tarihsel hem de edebi değerini korumaktadır. *1984*, Orwell'in yaşadığı dünyaya ilişkin samimi hislerinden doğmuş, yazar herhangi bir tarafın zararına olacağı hesabıyla gerçekleri saklama kaygısı gütmeden hikâyesini kurmuştur. Entelektüel sorumluluğu her şeyin, hayatının bile önüne koyan Orwell'in totaliterliğe ilişkin uyarıları halen güncelliğini ve derinliğini korumaktadır.

I. KISIM

1. Bölüm

Soğuk ve güneşli bir nisan günü saatler on üçü vuruyordu. Feci rüzgârdan korunma çabasıyla çenesi göğsüne gömülmüş olan Winston Smith, Zafer Konakları'nın cam kapısından hızla içeri daldı ama beraberinde bir miktar toz toprağın da döne döne içeri girmesini önleyecek kadar süratli değildi.

Koridor haşlanmış lahana ve eski paspas kokuyordu. Koridorun sonunda ise bina içinde sergilenmeye uygun düşmeyecek kadar büyük bir afiş duvara asılmıştı. Afişte bir metreden geniş dev bir surat vardı: Kırk beş yaşlarında, kapkara pos bıyıklı, haşin bakışlı yakışıklı bir adamın suratı. Winston merdivenlere yöneldi. Asansörü denemenin faydası yoktu. İşlerin en yolunda gittiği zamanlarda bile nadiren çalışırdı ve o sıralar gündüz saatlerinde elektrik kesintisi yapılıyordu. Nefret Haftası hazırlıkları dahilindeki tasarruf hamlesinin bir parçasıydı bu. Daire yedi kat yukarıdaydı ve otuz dokuz yaşına gelmiş olan, sağ ayak bileğinde de varis ülseri bulunan Winston merdivenleri birkaç kez mola vererek ağır ağır çıktı. Her sahanlıkta, asansör kapısının karşısındaki duvara asılı afişten o dev surat ona bakıyordu. Hareket ettiğinizde gözleri sizi takip edecek şekilde yapılmış resimlerdendi bu. BÜYÜK BİRADER SENİ İZLİYOR yazıyordu resmin altında.

Dairenin içinde tatlı ve nağmeli bir ses ham demir üretimiyle alakalı rakamlardan oluşan bir listeyi okuyordu. Ses,

sağdaki duvar yüzeyinin bir kısmını kaplayan ve buğulanmış aynaya benzeyen dikdörtgen bir metal levhadan geliyordu. Winston bir düğmeyi çevirince ses azaldı ama sözcükler hâlâ anlaşılabiliyordu. Cihaz (adına telekran deniyordu) kısılabiliyordu ama tamamen kapatılmasının hiçbir yolu yoktu. Winston pencereye doğru yürüdü: Parti üniforması olan mavi işçi tulumu yüzünden bedeninin cılızlığı daha da belirginleşen ufak tefek, kırılgan bir adam. Saçları açık sarı, yüzü doğuştan kırmızımsıydı, teni ise sert sabundan, kör jiletlerlerden ve yeni biten kışın soğuğundan sertleşip kalınlaşmıştı.

Dışarısı, kapalı pencerenin ardından bakınca bile soğuk görünüyordu. Aşağıda, sokakta rüzgâr tozu ve kâğıt parçalarını minik girdaplar halinde döndürüyordu; parlayan güneşe ve gökyüzünün çiğ maviliğine rağmen, dört yana yapıştırılmış afişler dışında hiçbir şeyde renk yoktu sanki. Kara bıyıklı surat her köşeden bakıyordu. Tam karşıdaki evin duvarında bir tane afiş vardı. Alttaki yazı BÜYÜK BİRADER SENİ İZLİYOR derken, kara gözler Winston'ın gözlerinin derinliklerine bakıyordu. Sokak seviyesindeki başka bir afişin yırtık köşesi rüzgârda çırpınırken İNGSOS sözcüğü bir görünüp bir kayboluyordu. Uzakta bir helikopter çatıların arasında alçalıyor, kurtsineği gibi bir an havada asılı kaldıktan sonra yay çizerek tekrar uzaklaşıyordu. İnsanların pencerelerinden içeri bakan Polis Devriyesi'ydi bu. Gerçi devriyelerin pek önemi yoktu. Sadece Düşünce Polisi önemliydi.

Winston'ın arkasında telekrandan gelen ses hâlâ ham demir ve Dokuzuncu Üç-Yıllık Plan'ın tamamlanmasına dair saçmalıyordu. Telekran aynı anda hem verici hem alıcıydı. Çok düşük düzeydeki fısıltılar dışında Winston'ın çıkardığı her sesi algılıyordu; üstelik metal levhanın görüş açısında kaldığı sürece duyulduğu gibi görülüyordu da. Herhangi bir anda izlenip izlenmediğini bilmek elbette mümkün değildi. Düşünce Polisi'nin belli bir hatta ne sıklıkla ya da nasıl bir sisteme göre bağlandığı üzerine en fazla tahmin yürütüle-

bilirdi. Hatta aynı anda herkesi birden izliyor olmaları da mümkündü. Ama her halükârda ne zaman isterlerse senin hattına bağlanabilirlerdi. Çıkardığın her sesin duyulduğunu, ayrıca karanlık değilken her hareketinin gözlendiğini varsayarak yaşamak zorundaydın – artık içgüdüselleşmiş bir alışkanlıkla zaten öyle yaşıyordun.

Winston telekrana arkasını dönmüştü. Böylesi daha emniyetliydi ama gayet iyi bildiği üzere insanın sırtından da anlam çıkarılabilirdi. Çalıştığı yer olan Doğruluk Bakanlığı bir kilometre ileride, kirli beton binaların ardında geniş ve bembeyaz yükseliyordu. Burası –diye düşündü biraz hoşnutsuzlukla– burası Londra; Okyanusya'nın üçüncü en kabalalık eyaleti olan Hava Pisti Bir'in merkezindeki şehir. Londra'nın hep böyle olup olmadığını anımsamak için çocukluk hatıralarını şöyle bir yokladı. Yıkılmasın diye kalaslarla desteklenmiş; pencereleri mukavvayla, çatıları oluklu demir sacla yamanmış, eğri büğrü bahçe duvarları dört bir yana doğru bel vermiş şu çürümekte olan on dokuzuncu yüzyıl evlerinin oluşturduğu manzara hep var mıydı? Peki ya sıva tozlarının havada dönüp durduğu ve yakıtlarının moloz yığınlarını kapladığı bombalanmış alanlar; peki bombaların dümdüz ettiği daha geniş alanlarda kümesten farkı olmayan pislik içindeki ahşap gecekonduların boy verdiği yerler? Ama hiç faydası yoktu, hatırlayamıyordu: Arkaplandan yoksun ve büyük ölçüde anlaşılmaz, silsileler halindeki parlak ışıklı görüntülerden başka bir şey kalmamıştı çocukluğundan.

Doğruluk Bakanlığı –Yenikonuşta* DoğBak– çevredeki diğer tüm cisimlerden dehşet verecek kadar farklıydı. Pırıltılı beyaz betondan devasa bir piramit şeklinde yapılmış bu binanın basamaklı yüzeyi göğe doğru 300 metre yükseliyordu. Winston'ın durduğu yerden binanın beyaz yüzeyine zarif harflerle yazılmış olan üç Parti sloganı zar zor okunuyordu:

Yenikonuş Okyanusya'nın resmi diliydi. Yapısı ve etimolojisine dair bilgi için bkz. Ek.

SAVAŞ BARIŞTIR
ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR
CEHALET GÜÇTÜR

Doğruluk Bakanlığı'nın yer üstünde üç bin odası olduğu, yeraltında da buna denk düşecek uzantıları bulunduğu söyleniyordu. Londra'ya dağılmış olan benzer görünüme ve boyutlara sahip üç bina daha vardı. Çevrelerindeki mimariyi öyle ezici bir şekilde cüce bırakıyorlardı ki Zafer Konutları'nın terasından dördünü de aynı anda görmek mümkündü. Bunlar bütün yönetim aygıtını aralarında bölüşmüş olan dört Bakanlığın binalarıydı. Haberler, eğlence, eğitim ve güzel sanatlarla ilgilenen Doğruluk Bakanlığı. Savaşla ilgilenen Barış Bakanlığı. Kanun ve düzeni koruyan Sevgi Bakanlığı. Bir de ekonomik meselelerden sorumlu olan Bolluk Bakanlığı. Yenikonuştaki adları şöyleydi: Doğbak, Barbak, Sevbak ve Bolbak.

Sevgi Bakanlığı gerçekten korkutucu bir yerdi. Hiç penceresi yoktu. Winston Sevgi Bakanlığı'nın içine hiç girmemiş, hatta oraya yarım kilometreden fazla yaklaşmamıştı. Burası resmi işiniz yoksa asla giremeyeceğiniz bir binaydı, işiniz varsa bile ancak bir dikenli tel labirentinden, çelik kapılardan ve gizli makineli tüfek yuvaları arasından geçerek girebiliyordunuz. Bina dışındaki bariyerlere açılan sokaklarda bile kara üniformalı ve goril suratlı muhafızlar ellerinde coplarla dolaşıyordu.

Winston aniden geriye döndü. Telekrana bakarken takınılması münasip dingin bir iyimserlik ifadesine büründürmüştü yüz hatlarını. Odanın öbür yanına geçip minik mutfağa girdi. Bakanlıktan bu saatte ayrılarak kantindeki öğle yemeğini feda etmişti ve mutfakta yarınki kahvaltı için saklanması gereken bir dilim esmer ekmekten başka hiç yiyeceği olmadığının farkındaydı. Rafa uzandı ve üzerindeki sade beyaz etikette ZAFER CİNİ yazan renksiz bir sıvıyla dolu şişeyi aldı. Şişeden Çinlilerin pirinç rakısını andıran mide bulandırıcı, yağlı bir koku geliyordu. Winston bir çay

fincanını neredeyse ağzına kadar doldurdu, kendisini şoka hazırladı ve ilaç içer gibi bir dikişte içti.

Anında yüzü kıpkırmızı oldu ve gözleri sulandı. Şişenin içindeki şey nitrik asite benziyordu, üstelik insan onu yutunca lastik copla ensesine vurulmuş gibi oluyordu. Ama biraz sonra karnındaki yanma hafifleyip geçti ve dünya daha neşeli bir yer gibi görünmeye başladı. ZAFER SİGARALARI markalı buruşmuş paketten bir sigara alıp dikkatsizce ucunu aşağı çevirdiğinde tütün boşalıverdi. Ama bir sonraki sigarasını yakmakta daha başarılı oldu. Oturma odasına geri dönüp telekranın sol tarafında kalan küçük bir masanın başına oturdu. Masanın çekmecesinden bir divit, bir şişe mürekkep ve kırmızı sırtlı, kapağı ebru desenli kalın bir defter çıkardı.

Oturma odasındaki telekran nedense olağandışı bir konumdaydı. Normalde olduğu gibi uçtaki kısa duvara yerleştirilip bütün odayı kontrol edebilecekken, pencerenin karşısındaki uzun duvara yerleştirilmişti. Telekranın yan tarafında, bina yapılırken muhtemelen kitaplıklar yerleştirilsin diye yapılmış ve şu an Winston'ın oturduğu bir girinti bulunuyordu. Winston girintiye oturup arkasına iyice yaslanınca telekranın menzilinin dışında kalmayı başarıyordu, ama görüş anlamında. Elbette duyulması mümkündü fakat mevcut konumunda kaldığı sürece görülemezdi. Şimdi yapmak üzere olduğu şeyi aklına getiren de odanın olağandışı coğrafyasıydı kısmen.

Ama bunu aklına getiren şey aynı zamanda çekmeceden demin çıkardığı defterin kendisiydi. Tuhaf bir güzelliği vardı defterin. Zamanla biraz sararmış pürüzsüz kâğıdı en az kırk yıldır üretilmeyen cinstendi. Ama defterin bundan çok daha eski olduğunu tahmin edebiliyordu Winston. Şehrin bir kenar mahallesindeki (hangi mahalle olduğunu artık hatırlamıyordu) küçük, köhne bir eskici dükkânının vitrininde bir köşeye atılmış halde görmüştü onu ve görür görmez de sahip olmak için dayanılmaz bir arzu duymuştu. Parti üyelerinin sıradan dükkânlara girmemesi (bir başka deyişle "serbest pi-

yasa anlaşmaları" yapmaması) gerekiyordu ama bu kurala sıkı sıkıya uyulmuyordu, çünkü ayakkabı bağcığı ya da jilet gibi, başka şekilde elde etmenizin imkânsız olduğu şeyler vardı. Şöyle hızlıca bir sağa sola baktıktan sonra usulca içeri sızıp iki dolar elli sente defteri almıştı. O sırada defteri belli bir amaç için istediğinin bilincinde değildi. Çantasına koyup evine kadar suçlu suçlu taşımıştı. İçinde hiçbir şey yazmıyor olsa da tehlike yaratacak bir eşyaydı.

Yapmak üzere olduğu şey bir günlüğe başlamaktı. Yasadışı bir şey değildi (hiçbir şey yasadışı değildi, çünkü artık yasa yoktu), ama tespit edilirse ölüm cezasına çarptırılacağınız ya da çalışma kampında en az yirmi beş yıl yiyeceğiniz kesin sayılırdı. Winston divite bir uç taktı ve yağını almak için ağzına götürüp emdi. Divit antika bir aletti, imzalarda bile nadiren kullanıyordu artık; hırsızlama ve biraz da zorlanarak bir tane edinmişti, bunun tek nedeni de o güzelim pürüzsüz kâğıdın tükenmezle karalanmak yerine üzerine gerçek bir uçla yazılmayı hak ettiğini hissetmesiydi. Elle yazmaya pek alışkın değildi. Çok kısa notlar haricinde her şeyi konuş-yaza söylemeye alışmıştı ki şu anki amaçları açısından bunu yapması imkânsızdı. Diviti mürekkebe daldırdı, sonra bir an tereddüt etti. İçinden bir ürperti geçti. Kâğıdın üzerine işaret koymak bir karar vermekti. Minik ve biçimsiz harflerle şöyle yazdı:

4 Nisan 1984

Geriye yaslandı. Mutlak bir çaresizlik çöktü üzerine. Bir kere tarihin 1984 olduğundan tam olarak emin değildi. Üç aşağı beş yukarı o tarihte olmalıydılar, çünkü otuz dokuz yaşında olduğundan emindi ve 1944 ya da 1945'te doğduğunu düşünüyordu; ama bugünlerde bir ya da iki yıl içindeki herhangi bir tarihi tam olarak saptamak mümkün değildi.

Aniden bir soru geldi aklına: Bu günlüğü kimin için yazı-

yordu. Gelecek için, doğmamışlar için. Zihni bir an sayfanın üzerindeki şüpheli tarihin çevresinde dolandı, sonra Yenikonuş sözcüğü *çiftdüşüne* çarpıp duruverdi. Üstlendiği işin ne kadar büyük olduğunu ilk kez idrak ediyordu. Gelecekle nasıl iletişim kurabilirsin? Doğası gereği imkânsızdı bu. Gelecek ya şimdiye benzeyecekti ve ona zaten kulak vermeyecekti; ya da farklı olacaktı ve o zaman da kendisinin içinde bulunduğu çıkmazın anlamı kalmayacaktı.

Bir süre oturup aptal aptal kâğıdı seyretti. Telekranda tiz perdeden bir askeri marş başlamıştı. Winston'ın kendini ifade etme gücünü kaybetmekle kalmayıp en başta söylemeye niyetlendiği şeyi bile unutmuş olması tuhaftı. Haftalardır bu an için hazırlanıyordu ve cesaret dışında bir şey gerekeceği aklının ucundan bile geçmemişti. Asıl yazma işinin kolay olduğunu düşünmüştü. Tek yapması gereken neredeyse yıllardır zihninin içinde akıp duran bitmek bilmez, durup dinlenmez monoloğu kâğıda geçirmekti. Ama şu an o monolog bile yavaş yavaş sona ermişti. Üstelik varis ülseri dayanılmaz bir şekilde kaşınıyordu. Kaşımaya cesaret edemedi, çünkü her kaşıdığında iltihaplanıyordu. Saniyeler geçip gitti. Önündeki sayfanın boşluğu, bileğinin üstündeki derinin kaşınması, tiz müzik sesi ve cinin yarattığı hafif sarhoşluk dışında hiçbir şeyin bilincinde değildi.

Aniden panik içinde yazmaya başladı, neler yazdığının pek farkında değildi. Küçük ama çocuksu elyazısı önce büyük harfleri, en sonunda noktaları bile atlayarak sayfada ine çıka ilerliyordu:

4 Nisan 1984. Dün gece sinemadaydım. Hep savaş filmleri. Akdeniz'de sığınmacı dolu bir geminin bombalanmasıyla ilgili olanı çok iyiydi. İzleyenler, peşinde bir helikopter varken yüzerek kaçmaya çalışan kocaman şişman adamı gösteren sahnelerde çok eğlendi; ilk başta onu yunus gibi suya batıp çıkarken görüyorsun, sonra helikopterlerin nişangâhından izliyorsun, ardından delik deşik oluyor ve çevresindeki deniz pembeye

dönüyor ve deliklerinden su alıyormuşçasına aniden batıyor; o batarken izleyiciler kahkahalar atıyor; ondan sonra çocuklarla dolu bir cankurtaran botunun tepesinde bir helikopterin dolaştığını görüyorsun; Yahudi olması muhtemel orta yaşlı bir kadın botun baş tarafında oturmuş ve üç yaşındaki küçük çocuğunu kucağına almış; küçük çocuk korkuyla çığlık atıyor ve kadının içine girmek istermiş gibi başını onun göğüslerinin arasına saklıyor; kadın ona sıkı sıkı sarılıyor ve teselli etmeye çalışıyor ama kendisi de korkudan morarmış durumda, bu arada mümkün olduğunca üzerine kapanmaya çalışıyor, sanki kolları kurşunları çocuktan uzak tutabilecekmiş gibi; sonra helikopter tepelerine 20 kiloluk bir bomba bırakıyor, korkunç bir parlama ve kibrit kutusu gibi dağılıyor bot; ardından bir çocuk kolunun havaya doğru yükseldikçe yükseldiği şahane bir sahne vardı, kol yükselirken herhalde helikopterdeki bir kamera onu çok yakından takip etmiş ve parti koltuklarından bol bol alkış geldi ama sinemanın prol kısmından bir kadın birdenbire öfkeyle ayağa fırladı ve bağırıp çağırdı, çocukların önünde bunları göstermemeliler çocukların önünde bunları göstermek doğru değil değil ta ki polisler gelip onu çıkardılar onu dışarı attılar ya başına bir şey geldiğini sanmam kimse önemsemez prolların ne dediğini tipik prol tepkisi onlar asla...

Winston yazmayı bıraktı, bunun nedeni biraz da eline giren kramptı. Bu deli saçması cümlelerin içinden niye fışkırdığını bilmiyordu. Ama tuhaf olan şey, bunu yaparken tümden farklı bir hatıranın zihninde netleşmesi, neredeyse oturup onu yazmış hissi verecek noktaya gelmesiydi. Şimdi anlıyordu ki bu diğer olay yüzünden aniden eve dönmeye ve bugün günlüğe başlamaya karar vermişti.

Bu kadar muğlak bir olay için meydana gelmek doğru ifadeyse, olay o sabah Bakanlıkta meydana gelmişti.

Saat neredeyse on birdi ve Winston'ın çalıştığı Arşiv Dairesi'nde sandalyeleri çalışma bölmelerinden sürükleyerek çıkarıyor ve İki Dakikalık Nefret'e hazırlanmak üzere sa-

londaki büyük telekranın önüne diziyorlardı. Winston orta sıralardan birinde yerini almak üzereyken, simaen tanıdığı ama hiç konuşmadığı iki kişi beklenmedik bir şekilde salona girdi. Bir tanesi koridorlarda sıklıkla karşılaştığı bir kızdı. Adını bilmiyordu ama Kurgu Dairesi'nde çalıştığını biliyordu. Yağ içindeki ellerinden ve somun anahtarı taşımasından anladığı kadarıyla, kız roman-yazma makinelerinden birinde mekanik işlerle uğraşıyordu. Cesur bir tipe benziyordu; yaklaşık yirmi yedisindeydi, gür kara saçlı, çilli, çevik ve atletik görünümlüydü. Seks Karşıtı Gençlik Cemiyeti amblemi olan dar kırmızı kuşak, tulumunun üzerine birkaç kez, kalçalarının şeklini ortaya çıkaracak kadar sıkıca sarılmıştı. Winston ilk gördüğü andan beri ondan nefret ediyordu. Sebebini de biliyordu. Kızın hep yanında taşımayı başardığı, hokey sahalarına, soğuk duşlara, toplu kır yürüyüşlerine ve genel olarak temiz-düşüncelere ait havaydı sebep. Winston kadınların hepsinden, özellikle de genç ve güzel olanlarından nefret ederdi. Parti'nin en darkafalı taraftarları, sloganları hap gibi yutanlar, amatör casuslar ve aykırılıkları ihbar etme peşindekiler hep kadınlar, en çok da genç kızlardı. Fakat bu kız diğerlerinin büyük bir kısmından daha tehlikeli olduğu izlenimi yaratıyordu. Bir seferinde koridorda karşılaştıklarında kızın yan yan fırlattığı hızlı bir bakış onu delip geçmiş ve bir anlığına içini kapkara bir dehşetle doldurmuştu. Hatta kızın bir Düşünce Polisi ajanı olabileceği fikri bile geçmişti aklından. Bunun doğru olma ihtimali çok düşüktü. Ama yine de kız ne zaman yakınına gelse, korkunun yanı sıra düşmanlık da içeren tuhaf bir tedirginlik hissediyordu Winston.

Diğer kişi ise İç Parti üyesi olan O'Brien adlı bir adamdı; adamın görevi öyle önemli ve uzaktı ki Winston ne olduğu hakkında ancak belli belirsiz bir fikir yürütebiliyordu. İç Parti üyesinin siyah tulumla yaklaştığını görünce sandalyelerin çevresindeki insan grubu birden suspus oldu. O'Brien

irikıyım, gürbüz bir adamdı; boynu kalındı, yüzü ise çopur, gülünç ve yabaniydi. Ürkütücü görünüşüne rağmen hareketlerinde belli bir çekicilik vardı. Gözlüğünü burnunun üstünde düzeltme hareketinde garip bir şekilde canayakın –anlaşılmaz bir tarzda medeni– bir hava hissediliyordu. Bu hareket karşısındakine enfiye kutusunu sunan bir on sekizinci yüzyıl asilzadesini anımsatabilirdi insana, yani o çerçevede düşünebilecek insanlar hâlâ varsa. Winston yıllar içinde O'Brien'ı taş çatlasa on kez görmüştü. Onun cazibesine derinden kapılmış olduğunu, ona kanının ısındığını hissediyordu ve bunun tek nedeni de O'Brien'ın kentli tavırları ile ödüllü bir dövüşçü fiziği arasındaki karşıtlığın ilgisini çekmesi değildi. Daha ziyade bunun sebebi O'Brien'ın siyasi ortodoksluğunun kusursuz olmadığına dair gizli bir inanç –hatta bir inanç bile değil, sadece bir ümit– taşıyor olmasıydı. Adamın yüzünde, bunu karşı konulamayacak şekilde akla getiren bir şeyler vardı. Gerçi yüzünden okunan şey ortodoks olmama hali bile değildi, sadece zekâydı. Her halükârda, telekranı atlatıp yalnız yakalamayı başarırsan konuşabileceğin birinin görünüşü vardı adamda. Winston bu tahminini doğrulamak için en ufak bir çaba göstermemişti: Aslında bunu yapmanın hiçbir yolu da yoktu. O anda O'Brien kol saatine bir göz atmış, saatin neredeyse on bir olduğunu görünce de anlaşılan İki Dakikalık Nefret bitene kadar Arşiv Dairesi'nde kalmaya karar vermişti. Winston'la aynı sıraya, birkaç sandalye öteye oturdu. Winston'ın bitişiğindeki bölmede çalışan ufak tefek kumral kadın ikisinin arasında oturuyordu. Kara saçlı kız ise Winston'ın tam arkasındaydı.

Biraz sonra salonun diğer ucundaki büyük telekranda iç bunaltıcı, gıcırtılı bir konuşma başladı, sanki yağı bitmiş dev bir makine işliyordu. Bu gürültü insanın içini ürpertiyor, ensesindeki tüyleri kaldırıyordu. Nefret başlamıştı.

Her zamanki gibi, Halk Düşmanı Emmanuel Goldstein'ın yüzü ekranda belirdi. İzleyiciler arasında ıslıklamalar duyul-

du. Ufak tefek kumral kadın korku ve tiksinmeyle bir çığlık attı. Goldstein bir zamanlar, uzun zaman önce (ne kadar zaman önce olduğunu kimse hatırlamıyordu) Parti'nin önde gelenlerinden olan, yanlış yola sapmış bir dönekti; neredeyse Büyük Birader'le aynı düzeydeyken karşıdevrimci faaliyetlere girişmiş, ölüme mahkûm edilmiş, sonra da gizemli bir şekilde kaçıp izini kaybettirmişti. İki Dakikalık Nefret programları her gün değişiyordu, ama Goldstein'ın başrolü üstlenmediği bir tane bile yoktu. O ilk haindi, Parti'nin saflığını ilk kirleten kişiydi. Parti'ye karşı işlenen sonraki suçların hepsi, tüm ihanetler, sabotaj eylemleri, sapkınlıklar, sapmalar doğrudan onun öğretilerinden doğuyordu. Bir yerlerde hâlâ yaşamını sürdürüyor ve komplolarını kurmaya devam ediyordu: Belki denizaşırı bir yerdeydi, yabancı patronlarının koruması altındaydı, hatta belki de Okyanusya'nın içinde bir gizlenme yerindeydi – kimi zaman bu yönde söylentiler çıkıyordu.

Winston'ın diyaframı kasıldı. Birbirine girmiş acı veren duygular hissetmeden Goldstein'ın yüzüne bakmayı asla başaramıyordu. İnce bir Yahudi yüzüydü bu, kıvırcık ve kabarık ak saçlarla çevriliydi, bir de küçük keçi sakalı vardı – zeki bir yüzdü ama yine de bir şekilde doğuştan habisti, en ucuna bir gözlük tünemiş uzun ince burnu akla bunaklığı ve budalalığı getiriyordu. Yüzü bir koyunun yüzünü andırıyordu ve sesinde de koyunları anımsatan bir şeyler vardı. Goldstein her zamanki gibi Parti'nin öğretilerine karşı zehirli saldırılarından birine girişmişti – bu öyle abartılı ve sapkınca bir saldırıydı ki bir çocuk bile işin aslını kavrayabilirdi ama yine de insanın kendisinden daha mankafa insanların inanacağından korkmasına ve telaşa kapılmasına yetecek kadar da akla yakındı. Büyük Birader'e demediğini bırakmıyor, Parti diktatörlüğünü yerin dibine geçiriyor, Avrasya'yla derhal kayıtsız şartsız barış yapılmasını talep ediyor; ifade özgürlüğünü, basın özgürlüğünü, toplanma özgürlüğünü, düşünce

özgürlüğünü savunuyor, histerik bir edayla devrimin ihanete uğradığını haykırıyordu – üstelik tüm bunları Parti hatiplerinin alışılageldik tarzının bir nevi parodisi sayılabilecek bir tarzda uzun uzun sözcükleri art arda hızla sıralayarak söylüyor, hatta Yenikonuş sözcükleri kullanıyordu: Daha doğrusu herhangi bir Parti üyesinin gerçek hayatta kullanacağından çok daha fazla Yenikonuş sözcüğü kullanıyordu. Bu arada Goldstein'ın aldatıcı saçmalıklarla saklamaya çalıştığı gerçekliğe dair kimsenin şüphesi kalmasın diye telekranda başının arkasından sonu gelmez Avrasya ordusu taburları geçiyordu – ifadesiz Asyalı yüzleri olan katı görünüşlü adamlar ekranın yüzeyine doğru saflar halinde yaklaşıp kayboluyor, onların yerini tıpatıp aynı başkaları alıyordu. Asker postallarının sıkıcı ritmik vuruşları Goldstein'ın meleyen sesine fon oluşturuyordu.

İki Dakikalık Nefret başlayalı daha otuz saniye olmadan salondakilerin yarısı kontrolsüzce öfkeli çığlıklar atmaya başlamıştı. Ekrandaki halinden memnun koyun benzeri surat ve Avrasya ordusunun dehşet verici gücü tahammül edilemeyecek bir şeydi: Üstelik Goldstein'ı görmek, hatta düşünmek bile kendiliğinden korku ve kızgınlık yaratıyordu. Avrasya ya da Doğuasya'dan daha değişmez bir nefret nesnesiydi Goldstein, çünkü Okyanusya bu devletlerden biriyle savaştayken genellikle diğeriyle barış halinde oluyordu. Ama tuhaf olan şey Goldstein'dan herkesin bu kadar nefret etmesine ve tiksinmesine; her gün ve günde binlerce kez kürsülerde, telekranda, gazetelerde, kitaplarda teorilerinin çürütülmesine, yerden yere vurulmasına, alaya alınmasına, ne kadar acınası zırvalıklar olduğunun sergilenmesine rağmen etkisinin hiç azalmıyormuş gibi görünmesiydi. Onun tarafından ayartılmayı bekleyen yeni enayiler her zaman vardı. Onun talimatlarıyla hareket eden casusların ve sabotajcıların maskesinin Düşünce Polisi tarafından düşürülmediği tek bir gün bile yoktu. Devleti devirmeye kendini adamış muaz-

zam bir gölgeler ordusunun, bir yeraltı komplocular ağının kumandanıydı Goldstein. Güya bu ağın adı da Biraderlik'ti. Ayrıca Goldstein'ın kaleme aldığı ve yasadışı yollardan orada burada dolaşıp duran dehşet verici bir kitaba, tüm sapkınlıkların bir derlemesine dair hikâyeler fısıldanıyordu. Kitabın adı yoktu. İnsanlar ona sadece *kitap* diyorlardı. Ama insan böyle şeyleri sadece belirsiz söylentilerden öğrenebiliyordu. Sıradan Parti üyelerinden hiçbiri, kaçınmanın bir yolunu bulabilirse Biraderlik'ten ya da *kitaptan* bahsetmezdi.

İkinci dakikada Nefret artık çılgınlık düzeyine yükseldi. İnsanlar hop oturup hop kalkıyor, ekrandan gelen çıldırtıcı meleme sesini bastırmak için avazları çıktığı kadar bağırıyorlardı. Ufak tefek kumral kadının yüzü parlak pembeye dönmüştü, karaya vurmuş balık gibi ağzını açıp kapatıyordu. O'Brien'ın çopur yüzü bile kızarmıştı. Sandalyesinde dimdik oturuyordu, güçlü göğsü bir dalganın saldırısına karşı durarcasına inip kalkıyordu. Winston'ın arkasındaki kara saçlı kız "Domuz! Domuz! Domuz!" diye bağırmaya başladı ve aniden ağır bir Yenikonuş sözlüğünü kapıp ekrana fırlattı. Sözlük Goldstein'ın burnuna çarpıp sekti; ses amansızca konuşmayı sürdürdü. Winston bir ara kendine geldiğinde diğerleriyle birlikte bağırdığını ve topuğunu şiddetle sandalyesinin ayağına vurduğunu fark etti. İki Dakikalık Nefret'in korkunç yanı insanın mecburen katılması değil, tam tersine katılmaktan kesinlikle kendini alamamasıydı. Otuz saniye içinde insanın numara yapmasına hiç gerek kalmıyordu. Korku ve kindarlıkla berbat bir şekilde kendinden geçmeye eşlik eden öldürme, işkence etme, balyozla suratları dağıtma arzusu, bütün grubun içinden elektrik akımı gibi geçiyor, insanın iradesini kırarak onu yüzü çarpılmış, çığlıklar atan bir deliye çeviriyordu. Yine de hissedilen öfke soyut, yönelimsiz bir duyguydu ve pürmüz alevi misali bir nesneden diğerine yöneltilebiliyordu. Bu yüzden Winston'ın nefreti bir anlığına Goldstein'dan tamamen uzaklaştı ve tam

aksine Büyük Birader'e, Parti'ye ve Düşünce Polisi'ne yöneldi; böyle anlarda ekrandaki yapayalnız, alay edilen sapkınla, koca bir yalanlar dünyasındaki tek gerçek ve akıl bekçisiyle birlikte çarpıyordu kalbi. Yine bir saniye sonra kendini çevresindeki insanlarla birlik içinde hissediyordu ve Goldstein hakkında söylenen her şey ona doğru görünüyordu. Böyle zamanlarda Büyük Birader'e gizli nefreti tapınmaya dönüşüyordu ve Büyük Birader Asyalı barbar ordulara karşı kaya gibi sağlam duran yenilmez, korkusuz koruyucu halini alıp yüceliyor, Goldstein ise tecrit edilmişliğine ve çaresizliğine, hatta varlığına dair şüphelere rağmen salt sesinin gücü sayesinde medeniyetin temellerini dinamitleyebilecek şeytani bir büyücü gibi görünüyordu.

Hatta kimi anlarda insanın nefretini bilinçli olarak şu ya da bu yöne aktarması da mümkündü. Winston birden, kâbus görürken insanın başını yastıktan kurtarmasına benzer güçlü bir çaba harcayarak, nefretini ekrandaki surattan arkasındaki kara saçlı kıza aktarmayı başardı. Zihninde canlı, nefis sanrılar belirdi. Onu lastik bir copla öldüresiye dövüyordu. Onu çırılçıplak bir kazığa bağlıyor ve Aziz Sebastian'a yapıldığı gibi oklarla delik deşik ediyordu. Ona tecavüz ediyor ve tam orgazm olurken boğazını kesiyordu. Ayrıca ondan *neden* nefret ettiğini şimdi daha iyi anlıyordu. Kızdan nefret ediyordu çünkü o genç, güzel ve cinsiyetsizdi, çünkü onunla yatmak istiyordu ama bunu asla yapamayacaktı, çünkü insanı kollarıyla sarmaya davet ediyor görünen tatlı ve esnek beline o saldırgan iffet simgesi iğrenç kırmızı kuşak sarılıydı.

Nefret doruğa ulaşmıştı. Goldstein'ın sesi gerçekten koyun melemesi olmuştu ve bir an ekrandaki yüz değişip koyun yüzü haline geldi. Ardından koyun yüzü eriyip bir Avrasya askeri oldu; devasa ve korkunç asker makineli tüfeğiyle ateş ederek ilerliyordu ve zıplayıp ekrandan çıkacak gibi görünüyordu, hatta ön sıralardakilerden bazıları koltuklarında

sahiden geriye doğru kaykıldılar. Ama tam o anda herkes rahatlayarak derin derin iç geçirdi, çünkü düşman görüntüsü eriyip Büyük Birader'in siyah saçlı, kara pos bıyıklı, güç ve gizemli bir sakinlik akan yüzüne dönüşmüştü; öyle büyüktü ki neredeyse bütün ekranı kaplıyordu. Büyük Birader'in ne dediğini kimse duymadı. Sadece yüreklendirici birkaç sözdü, savaş anlarında dile getirildiğinde tek tek ayırt edilemeyen ama sırf söylenmiş olmaları nedeniyle güven tazeleyen sözcüklerdi bunlar. Büyük Birader'in yüzü yine kayboldu ve yerine Parti'nin üç sloganı iri ve kalın harflerle ekranda belirdi:

SAVAŞ BARIŞTIR
ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR
CEHALET GÜÇTÜR

Büyük Birader'in yüzü birkaç saniye daha ekranda kaldı, sanki herkesin gözyuvarlarında yarattığı etki bir anda silinemeyecek kadar canlıydı. Ufak tefek kumral kadın önündeki sandalyenin sırtına yaslandı. Kulağa "Kurtarıcım!" gibi çalınan titrek bir mırıltı eşliğinde kollarını ekrana doğru uzattı. Sonra yüzünü avuçlarının arasına gömdü. Bir dua okuduğu açıktı.

O anda gruptaki herkes derinden gelen, ağır, ritmik bir "B-B! ... B-B!" sloganına başladı; bunu çok yavaşça, ilk "B" ile ikincisi arasında uzun bir ara vererek yaparken ağır, pes perdeden, nedense tuhaf bir şekilde yabanıl bir ses çıkarıyorlardı. Arka planda da yere vurulan çıplak ayakların ve çalınan tamtamların gürültüsünü duyar gibi oluyordu insan. Neredeyse otuz saniye buna devam ettiler. Yoğun duygusallık anlarında sıklıkla duyulan bir nakarattı. Bu kısmen Büyük Birader'in bilgeliğine ve yüceliğine övgüydü, ama daha ziyade kendini hipnotize etme eylemi, ritmik gürültü yoluyla bilinci kasten boğma hamlesiydi. Winston'ın içi buz tutmuştu adeta. İki Dakikalık Nefret'te genel hezeyana katılmamak

elinde değildi, ama bu insandan daha ilkel yaratıklara has "B-B! ... B-B!" sloganı yüzünden her seferinde dehşete kapılıyordu. Elbette ki geri kalanlarla birlikte söylemeye devam ediyordu; aksini yapmak imkânsızdı. Duygularını gizlemek, yüzünü kontrol altında tutmak, herkesin yaptığı şeyi yapmak içgüdüsel bir tepkiydi. Birkaç saniyelik bir boşluk oluştu ki bu sırada gözlerindeki ifadenin onu ele vermesi mümkündü. Ve işte tam da o anda önemli bir şey yaşandı – yani gerçekten de yaşandıysa.

Bir anlığına O'Brien'la göz göze geldi. O'Brien ayağa kalkmıştı. Gözlüğünü çıkarmıştı ve o anda kendine has hareketiyle geri takıyordu. Fakat saliseler kadar kısa bir süre gözleri karşılaştı ve işte o kısacık an O'Brien'ın tam da kendisi gibi düşündüğünü anlamasına yetti – evet, *anlamıştı!* Yanlış anlaşılamayacak bir mesaj verilmişti. Sanki iki zihin açılmış ve düşünceler gözlerden birbirine akmıştı. "Seninleyim," diyor gibiydi O'Brien. "Ne hissettiğini tam olarak biliyorum. Küçümseyişini, nefretini, tiksintini, hepsini biliyorum. Ama merak etme, ben senin safındayım!" Ondan sonra gözlerindeki zekâ pırıltısı kayboldu ve O'Brien'ın yüzü de diğer herkesinki gibi anlaşılmaz bir hal aldı.

Hepsi bu kadardı ve yaşanıp yaşanmadığı ona şimdiden belirsiz gelmeye başlamıştı. Böyle şeyler asla bir yere varmazdı. Başkalarının da Parti'ye düşman olduğu inancını ya da umudunu içinde canlı tutmaktan başka hiçbir faydaları yoktu. Belki de yeraltındaki büyük örgütlenmelere dair söylentiler doğruydu – belki de Biraderlik gerçekten vardı! Sonu gelmez tutuklamalara, itiraflara ve infazlara rağmen, Biraderlik'in mitten ibaret olmadığından kuşku duymamak imkânsızdı. Bazı günler varlığına inanıyor, bazı günler inanmıyordu. Ortada tek bir kanıt yoktu, sadece bir an göze çarpan, her anlama gelebilecek ya da hiçbir anlama gelmeyecek kimi şeyler vardı: Kulak misafiri olunan kırık dökük cümleler, tuvalet duvarlarındaki kargacık burgacık silik yazılar

– hatta bir keresinde iki yabancı karşılaştığında, aşinalık işareti gibi görünebilecek şekilde ellerini hafifçe hareket ettirmişlerdi. Tüm bunlar tahmindi sadece: Hepsini kafasında yaratmış olması çok mümkündü. O'Brien'a bir daha bakmadan kendi bölmesine geri döndü. Anlık temaslarını devam ettirmek aklından bile geçmedi. Yolunu yordamını bilse bile bu, akla hayale sığmayacak kadar tehlikeli bir şeydi. Bir iki saniyeliğine kaçamak bakışlar fırlatmışlardı birbirlerine, olay bundan ibaretti. Ama içine kapatıldığı ve yaşamak zorunda olduğu yalnızlıkta bu bile unutulmayacak bir olaydı.

Winston doğrulup daha dik oturdu. Geğirdi. İçtiği cin midesinden ağzına doğru yükseliyordu.

Gözlerini yeniden sayfaya odakladı. Çaresizce düşüncelere dalmış otururken kendiliğinden bir şeyler yazmış olduğunu gördü. Üstelik daha önceki gibi kargacık burgacık, biçimsiz bir el yazısı da değildi bu. O pürüzsüz kâğıdın üzerinde kalemi şehvetle kaymış, kocaman düzgün harflerle sayfanın yarısını doldurmuştu:

KAHROLSUN BÜYÜK BİRADER
KAHROLSUN BÜYÜK BİRADER
KAHROLSUN BÜYÜK BİRADER
KAHROLSUN BÜYÜK BİRADER
KAHROLSUN BÜYÜK BİRADER

Aniden paniğe kapıldı. Halbuki paniğe kapılması saçmaydı, çünkü bu sözcükleri yazmak, ilk başta günlüğün kapağını açmaktan daha tehlikeli değildi; ama bir anlığına, karalanmış sayfaları yırtıp atmak ve bu işi tümüyle bir yana bırakmak geçti içinden.

İçinden geçeni yapmadı, çünkü bir işe yaramayacağını biliyordu. İster *KAHROLSUN BÜYÜK BİRADER* yazsın, ister bunu yazmaktan kaçınsın, hiçbir şey fark etmezdi. Günlüğe devam etse de, devam etmese de bir şey değişmeye-

cekti. Düşünce Polisi her halükârda onu yakalayacaktı. Bütün diğer suçları bünyesinde bulunduran esas suçu işlemişti – hatta kalemi kâğıda dokundurmasa da işlemiş olacaktı. Düşünsuç, deniyordu buna. Düşünsuç sonsuza dek saklanabilecek bir şey değildi. Bir süreliğine kanundan başarıyla kaçabilirdin, hatta bu yıllarca devam edebilirdi ama eninde sonunda seni yakalarlardı.

Hep geceleri gelirlerdi – tutuklamalar daima geceleri yapılırdı. Bir elin omzunu hoyratça sarsmasıyla uyanmak, ışıkların gözüne girmesi, katı suratların yatağının çevresini sarması. Vakaların çoğunda yargılama bile olmaz, tutuklamaya dair rapor tutulmazdı. İnsanlar sadece kaybolurdu ve daima geceleri olurdu bu. Adın kayıtlardan silinirdi, o güne kadar yaptığın her şeye dair bütün bilgiler yok edilirdi, bir zamanlar var olduğun inkâr edilir ve sonra unutulurdu. Ortadan kaldırılır, imha edilirdin: Genelde kullanılan sözcük, *buharlaşmaktı*.

Bir an histeri gibi bir şeye kaptırdı kendini. Alelacele ve düzensiz bir çiziktirme tutturdu:

beni vuracaklar umurumda değil beni ensemden vuracaklar umurumda değil kahrolsun büyük birader seni daima ensenden vururlar umurumda değil kahrolsun büyük birader

Sandalyesinin arkasına yaslandı, biraz kendinden utanmıştı, kalemi masaya bıraktı. Sonra dehşetle irkildi. Birisi kapıyı çalmıştı.

Şimdiden mi! Gelen her kimse bir kez denedikten sonra gidebilir diye boş bir umuda kapılarak bir fare kadar hareketsizce oturmaya devam etti. Ama hayır, kapı tekrar çaldı. Kapıyı geç açmak işleri daha da kötüleştirirdi. Kalbi küt küt atıyordu ama yüzü, yılların alışkanlığıyla büyük ihtimalle ifadesizdi. Kalkıp ağır ağır kapıya doğru yürüdü.

2. Bölüm

Winston elini kapı koluna uzattığı sırada günlüğü masanın üzerinde açık bıraktığını gördü. Açık sayfanın her yerinde *KAHROLSUN BÜYÜK BİRADER* yazıyordu ve harfler o kadar büyüktü ki odanın diğer ucundan okunabiliyordu. Tasavvur edilemeyecek kadar aptalca bir şey yapmıştı. Ama sonra fark etti ki, tüm paniğine rağmen, mürekkep ıslakken defteri kapatarak o pürüzsüz, kremsi kâğıdı kirletmek istememişti.

Derin bir nefes alıp kapıyı açtı. O anda ılık bir rahatlama dalgası dolaştı bedeninde. Renksiz, ezik görünüşlü, tel tel saçlı ve kırışık yüzlü bir kadın duruyordu dışarıda.

"Şey, yoldaş," dedi kadın kasvetli, neredeyse sızlanan bir sesle, "geldiğini duyar gibi oldum. Acaba bizim mutfak lavabosuna bir göz atman mümkün olur mu? Tıkanmış da..."

Gelen Bayan Parsons'tı: Aynı kattaki bir komşusunun karısı. ("Bayan" sözcüğüne Parti'de biraz soğuk bakılıyordu –herkese "yoldaş" demeniz bekleniyordu– ama bazı kadınlara hitap ederken insan bu sözcüğü içgüdüsel olarak kullanıyordu.) Kadın otuzlu yaşlarındaydı ama çok daha yaşlı görünüyordu. İnsan onun yüzündeki kırışıklıklara toz dolduğu izlenimine kapılıyordu. Winston koridorda onu takip etti. Bu amatörce tamir işleri neredeyse her gün çıkan bir rahatsızlık kaynağıydı. Zafer Konakları eski binalardı,

1930'lar civarında yapılmışlardı ve artık dökülüyorlardı. Tavandan ve duvarlardan sürekli sıvalar dökülüyor, her don olduğunda borular patlıyor, ne zaman kar yağsa çatı akıyordu; ısıtma sistemi de tasarruf gerekçesiyle tamamen kapatılmadığı zamanlarda bile genellikle yarı randımanlı çalışıyordu. Kendi yapabilecekleriniz haricindeki tamirlerin, bir pencere camının onarımını dahi iki yıl geciktirebilen çok uzaktaki komiteler tarafından onaylanması gerekirdi.

"Tom evde değil, yoksa..." diye belirsiz bir şey söyledi Bayan Parsons.

Parsons'ların dairesi Winston'ınkinden büyüktü ama başka türlü bir pisliği ve kasveti vardı. Her şeyin yıpranmış, ezilmiş gibi bir görüntüsü vardı, sanki içeride daha demin kocaman bir vahşi hayvan dolaşmıştı. Spor malzemeleri – hokey sopaları, boks eldivenleri, patlak bir futbol topu, tersyüz edilmiş ter içinde bir şort– döşemenin dört bir yanına saçılmıştı ve masanın üzerinde de bir sürü kirli bulaşık ile köşeleri kıvrılmış alıştırma kitapları duruyordu. Duvarlarda Gençlik Birliği ve Casuslar'ın kızıl sancakları ile Büyük Birader'in dev bir afişi asılıydı. Bütün binaya yayılan tanıdık haşlanmış lahana kokusu orada da vardı, ama o an odada olmayan birinin daha keskin ve mide bulandırıcı ter kokusuyla karışmıştı – insan kokuyu içine çeker çekmez bunu anlıyordu ama nasıl anladığını söylemek zordu. Başka bir odada birileri tarak ve bir parça tuvalet kâğıdıyla tempo tutarak telekrandan halen yayınlanmakta olan askeri marşa eşlik etmeye çalışıyordu.

"Çocuk işte," dedi Bayan Parsons, kapıya doğru yarı endişeli bir bakış atarak. "Bugün dışarı çıkmadılar. Ve elbette..."

Cümleleri tam ortasında kesmek gibi bir alışkanlığı vardı. Mutfak lavabosu lahanadan da berbat kokan yeşilimsi pis suyla neredeyse ağzına kadar dolmuştu. Winston eğilip borunun kıvrıldığı bağlantı yerini inceledi. Ellerini kullanmaktan

nefret ederdi, eğilmekten de nefret ederdi çünkü eğilince öksürmeye başlardı. Bayan Parsons çaresizce ona bakıyordu.

"Tom evde olsaydı bir çırpıda düzeltirdi elbette," dedi. "Bu tür şeyleri çok sever. Elinden gelmeyen iş yoktur bizim Tom'un."

Parsons, Doğruluk Bakanlığı'nda Winston'ın iş arkadaşıydı. Tombulcaydı ama sürekli koştururdu ve karşısındakileri serseme çevirecek kadar aptal, hatta embesillik ölçüsünde coşkuluydu – Parti'nin istikrarının bağlı olduğu, asla sorgulamayan, kendini adamış, köle ruhlu adamlardandı. Düşünce Polisi bile onlar kadar önemli değildi istikrar için. Parsons otuz beş yaşındaydı ama Gençlik Birliği'nden daha yenilerde gönülsüzce çıkarılmıştı, ayrıca mezun olup Gençlik Birliği'ne geçmeden önce de Casuslar'da belirlenen yaş sınırını bir yıl aşmayı becermişti. Bakanlıkta zekâ gerektirmeyen alt kademe bir işte çalışıyordu, ama diğer yandan gerek Spor Komitesi'nin, gerekse toplu yürüyüşler, kendiliğinden gösteriler, tasarruf kampanyaları ve her türden gönüllü faaliyeti düzenlemekle uğraşan tüm diğer komitelerin önde gelenlerindendi. Son dört yıldır her akşam Mahalle Merkezi'nde boy gösterdiğini piposundan çektiği nefesler arasında size gururla anlatırdı. Hayatındaki gayretkeşliğin bir nevi bilinçdışı tanığı olan bayıltıcı ter kokusu da gittiği her yerde onu takip eder, hatta o gittikten sonra da bir süre orada kalırdı.

"Somun anahtarı var mı?" dedi Winston, bağlantı yerinin somununu parmaklarıyla yoklarken.

"Somun anahtarı," dedi Bayan Parson bir anda bütün gücü çekilmiş gibi. "Valla bilmiyorum. Belki de çocuklar..."

Oturma odasına doğru hücum eden çocukların ayak sesleri ve tarağın son bir kez öttürüldüğü duyuldu. Bayan Parsons somun anahtarını getirdi. Winston suyu boşalttı ve boruyu tıkayan insan kılı topağını midesi bulanarak çekip çıkardı. Parmaklarını lavaboda soğuk suyla olabildiğince iyi yıkadıktan sonra diğer odaya döndü.

"Eller yukarı!" diye vahşice bağırdı bir ses.

Dokuz yaşlarında sert görünüşlü, yakışıklı bir oğlan masanın arkasından çıkmış, elindeki oyuncak otomatik tabancayla onu tehdit ederken, ondan iki yaş kadar küçük olan kız kardeşi de bir tahta parçasıyla aynı hareketi yapıyordu. Her ikisi de Casuslar'ın üniforması olan mavi şort ve gri gömlek giymiş, kızıl boyunbağları takmışlardı. Winston ellerini başının üstüne kaldırdı ama biraz tedirgindi, oğlanın tavırları öyle alçakçaydı ki bunun salt bir oyun olduğunu söylemek hiç kolay değildi.

"Hainsin sen!" diye bağırdı oğlan. "Sen bir düşünsuçlusun! Sen bir Avrasya casususun! Seni vuracağım, buharlaştıracağım, seni tuz ocaklarına göndereceğim!"

Bir anda çevresinde zıplayarak "Hain!" ve "Düşünsuçlusu!" diye bağırmaya başlamışlardı; küçük kız da ağabeyinin her hareketini taklit ediyordu. Durum biraz korkutucuydu, yakında büyüyüp insan yiyecek olan kaplan yavrularının hoplayıp zıplamalarını andırıyordu. Oğlanın gözlerinde temkinli bir zalimlik vardı; Winston'a vurmak ya da onu tekmelemek için can attığı açıktı ve bunu yapabilecek yaşa gelmek üzere olduğunu da biliyordu. Elinde tuttuğu şeyin gerçek bir tabanca olmaması ne iyi, diye düşündü Winston.

Bayan Parsons'ın tedirgin bakışları kâh Winston'dan çocuklara, kâh çocuklardan Winston'a kayıyordu. Winston oturma odasının daha fazla olan ışığında kadının kırışıklıklarının içinde gerçekten toz birikmiş olduğunu hayretle fark etti.

"Çok gürültü çıkarıyorlar," dedi kadın. "İdam seyretmeye gidemeyecekler, asıl dertleri bu. Onları götüremeyecek kadar meşgulüm, Tom da işten vaktinde dönemeyecek."

"Niye gidip idamları seyredemiyormuşuz?" diye avazı çıktığı kadar bağırdı oğlan.

"İdam görmek istiyoruz! İdam görmek istiyoruz!" diye melodik bir sesle tekrarlayan küçük kız da etrafta hoplayıp zıplamaya devam ediyordu.

Savaş suçu işlediğine karar verilen bazı Avrasyalı mahkûmların o akşam Park'ta asılacağını hatırladı Winston. Bu idamlar ayda bir kez olurdu ve halk önünde gerçekleştirilirdi. Çocuklar seyirciler arasında olmak için hep yaygara koparırlardı. Winston, Bayan Parsons'a veda ederek kapıya yöneldi. Koridorda daha altı adım gitmemişti ki ensesine çarpan bir şeyin korkunç acısını hissetti. Sanki akkor halinde bir tel sokulmuştu ensesinden. Hızla arkasını döndüğünde Bayan Parsons'ın oğlunu kapıdan içeri çektiğini, çocuğun da bir sapanı cebine sokuşturduğunu gördü.

"Goldstein!" diye bağırdı oğlan, kapı kapanırken. Ama Winston'ı en çok ürküten şey kadının kül rengi yüzündeki çaresiz korkuydu.

Dairesine döndüğünde telekranın önünden çabucak geçti ve ensesini ovuşturarak yeniden masanın başına oturdu. Telekrandan gelen müzik kesilmişti. Onun yerine sözcükleri yutan bir asker sesi, İzlanda ile Fareoe Adaları arasına henüz demirlemiş olan yeni Yüzen Kale'nin donanımını gaddarca bir neşeyle tarif ediyordu.

Zavallı kadın bu çocuklar yüzünden dehşet içinde yaşıyor olmalı, diye düşündü. Bir iki yıl sonra, ortodoksluktan sapma belirtileri var mı diye çocuklar gece gündüz onu gözlemeye başlayacaklardı. Bugünlerde bütün çocuklar korkunçtu. En kötüsü de, Casuslar gibi örgütler aracılığıyla sistematik olarak çocukların idare edilemez küçük vahşilere dönüştürülmesiydi, üstelik bu durum onlarda Parti'nin disiplinine isyan etme yönünde eğilim yaratmıyordu hiç. Aksine, Parti'ye ve onunla bağlantılı her şeye bayılıyorlardı. Şarkılar, geçit törenleri, bayraklar, doğada yürüyüşler, oyuncak tüfeklerle talimler, sloganların haykırılması, Büyük Birader'e tapmak – bunların hepsi onlar için olağanüstü bir oyundu. Tüm öfkeleri dışarıya, Devletin düşmanlarına, yabancılara, hainlere, sabotajcılara, düşünce-suçlularına yönelmişti. Otuz yaşının üstündeki insanların kendi çocuklarından korkması artık

neredeyse normal hale gelmişti. Üstelik haksız da sayılmazlardı, çünkü bir hafta bile geçmiyordu ki gizlice başkalarını dinleyen bir veledin –genellikle "çocuk kahraman" adı veriliyordu onlara– suç içerikli bir söz duyduğuna ve ebeveynlerini Düşünce Polisi'ne ihbar ettiğine dair *Times* gazetesinde bir paragraflık yeni bir haber çıkmasın.

Sapanla atılan taşın geldiği yer artık yanmıyordu. Kalemi isteksizce eline alırken, günlüğe yazacak bir şeyler daha bulup bulamayacağını düşündü. Ansızın yeniden O'Brien'ı düşünmeye başladı.

Yıllar önce – ne kadar geçmişti üstünden? Yedi yıl olmalıydı – kapkaranlık bir odada yürüdüğünü görmüştü düşünde. Yan tarafta oturmakta olan biri o geçerken şöyle demişti: "Hiç karanlığın olmadığı yerde buluşacağız." Usulca söylemişti, havadan sudan konuşur gibi sakince söylemişti – bu bir emir değildi, bir açıklamaydı sanki. Winston duraksamadan yürüyüp gitmişti. En tuhafı da o sırada, düşünde bu sözcüklerin onda pek fazla etki yaratmamasıydı. Ancak daha sonra ve aşama aşama önem kazanmışlardı. O'Brien'ı ilk kez görmesinin rüyadan önceye mi, yoksa sonraya mı denk geldiğini hatırlayamıyordu artık; keza karanlıktaki o sesin sahibinin O'Brien olduğunu ilk kez ne zaman fark ettiğini de hatırlamıyordu. Ama her halükârda fark etmişti. Karanlığın içinden onunla konuşan O'Brien'dı.

Winston hiçbir zaman emin olamamıştı – bu sabah gözlerinin karşılaşmasından sonra dahi O'Brien'ın dost mu, düşman mı olduğuna karar vermek imkânsızdı. Hatta şimdi bunun pek bir önemi yokmuş gibiydi. Aralarında anlayıştan kaynaklanan bir bağ vardı ki birbirine ısınmaktan ya da partizanlıktan çok daha önemli bir şeydi bu. "Hiç karanlığın olmadığı yerde buluşacağız," demişti. Winston bunun ne anlama geldiğini bilmiyordu, sadece öyle ya da böyle gerçekleşeceğini biliyordu.

Telekrandaki ses sustu. Durgunluğun içinde net ve güzel bir trompet sesi duyuldu. Hiddetli bir ses konuşmaya başladı:

"Dikkat! Lütfen dikkat! Malabar cephesinden şimdi bir haber geldi. Güney Hindistan'daki birliklerimiz şanlı bir zafer kazanmış. Bana verilen yetkiyle şunu söylemek isterim ki şu an haberini yaptığımız harekât, savaşı sona ermeye makul ölçüde yaklaştırabilir. Ayrıntılar şöyle..."

Kötü haberler geliyor, diye düşündü Winston. Tam da beklediği gibi, bir Avrasya ordusunun imhasına dair kan donduran tasvirlerin, öldürülenlere ve esirlere dair verilen baş döndürücü sayıların ardından, önümüzdeki haftadan itibaren çikolata tayınının otuz gramdan yirmi grama düşürüleceği ilan edildi.

Winston bir daha geğirdi. Cinin etkisi geçiyor, ardında kasvetli bir boşluk bırakıyordu adeta. Telekranda –ya zaferi kutlamak ya da kaybedilen çikolatanın hatırasını silmek için– "Ölürüm, Okyanusyam" çalmaya başladı. Kalkıp hazırolda durmanız gerekiyordu. Ama mevcut konumunda Winston'ı görmeleri mümkün değildi.

"Ölürüm, Okyanusyam"ın yerini daha hafif bir müzik aldı. Winston telekrana arkası dönük olarak pencereye doğru yürüdü. Hâlâ güneşli ve soğuk bir gündü. Uzaklarda patlayan bir roket bombasının donuk, titreşimli gümbürtüsü duyuldu. Şu sıralar haftada yirmi ya da otuz roket bombası düşüyordu Londra'ya.

Aşağıdaki afişin yırtık köşesi rüzgârda kalkıp inerken, İNGSOS yazısı bir görünüp bir kayboluyordu. İngsos. İngsos'un kutsal ilkeleri. Yenikonuş, çiftdüşün, geçmişin değiştirilebilirliği. Deniz dibindeki ormanlarda geziniyormuş, canavarın kendisi olduğu canavarca bir dünyada kaybolmuş gibi hissetti kendini. Yapayalnızdı. Geçmiş ölmüştü, gelecek hayal edilemezdi. Şu an yaşayan tek bir kişinin bile onun safında olduğunun ne garantisi vardı? Parti'nin saltanatının *sonsuza kadar* sürmeyeceğini bilmenin yolu neydi? Doğruluk Bakanlığı'nın beyaz cephesindeki üç slogan bir cevap misali çarptı gözüne.

SAVAŞ BARIŞTIR
ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR
CEHALET GÜÇTÜR

Cebinden bir yirmi beş sent çıkardı. Paranın üzerine de aynı sloganlar minik ve net harflerle yazılmıştı, paranın diğer yüzünde ise Büyük Birader'in başı vardı. Gözleri insanı oradan bile izliyor gibiydi. Paralarda, pullarda, kitap kapaklarında, bayraklarda, afişlerde ve sigara paketlerinde – her yerde. Gözler hep seni izliyor, ses seni kuşatıyordu. Uyurken ya da uyanıkken, çalışırken ya da yemek yerken, içeride ya da dışarıda, banyoda ya da yatakta – kaçış yoktu. Kafatasının içindeki birkaç santimetreküp dışında hiçbir şey sana ait değildi.

Güneş yer değiştirmişti ve artık ışık düşmeyen sayısız Doğruluk Bakanlığı penceresi şimdi bir kalenin mazgalları gibi kasvetli görünüyordu. Bu devasa piramit karşısında kalbi umutsuzlukla doldu. Çok sağlamdı, ele geçirilemezdi. Bin roket bombası bile onu yıkamazdı. Günlüğü kimin için yazdığını bir daha düşündü. Gelecek için, geçmiş için – hayali olması da pekâlâ mümkün bir çağ için. Karşısında ise ölüm değil, yok oluş uzanıyordu. Tuttuğu günlük kül olacak, kendisi buharlaşacaktı. Ne yazdığını sadece Düşünce Polisi okuyacak, sonra mevcudiyetten ve hafızadan silecekti. Ondan geriye en ufak bir maddi iz, hatta bir kâğıdın üzerine karalanmış anonim bir söz bile kalmayacaksa geleceğe nasıl hitap edebilirdi ki?

Telekranın saati on dördü vurdu. On dakika içinde çıkması gerekiyordu. On dört otuzda işe dönmüş olmalıydı.

Tuhaftı ama saatin vuruşu ona cesaret vermiş gibiydi. Kimsenin asla duymayacağı bir hakikati söyleyen yalnız bir hayaletti o. Fakat sözünü söylediği sürece de gizemli bir şekilde süreklilik kesintiye uğramıyordu. Sesini duyurarak değil, aklı başında kalarak insanlık mirasını devam ettirebi-

lirdi. Tekrar masanın başına döndü, kalemini hokkaya batırdıktan sonra şöyle yazdı:

Geçmişe ya da geleceğe, düşüncenin özgür olduğu bir zamana, insanların birbirinden farklı olduğu ve tek başına yaşamadığı, hakikatin var olduğu ve yapılanların silinemediği bir zamana: Eşbiçimlilik çağından, yalnızlık çağından, Büyük Birader'in çağından, çiftdüşün çağından – selamlar!

Şimdiden ölmüş olduğunu düşündü. Ancak şimdi, yani düşüncelerini formüle etmeye başlayabildiği anda tayin edici hamleyi yapmıştı. Her eylemin sonuçları eylemin kendisinin içinde barınıyordu. Şöyle yazdı:

Düşünsuçun sonucu ölüm değildir: Düşünsuç BİZZAT ölümdür.

Artık ölü bir adam olduğunu kabul ettiğine göre mümkün olduğunca uzun süre hayatta kalmak önemliydi. Sağ elinin iki parmağına mürekkep bulaşmıştı. Tam da sizi ele verebilecek türden bir ayrıntıydı bu. Bakanlıktaki meraklı bir bağnaz (muhtemelen bir kadın: Kumral kadın ya da Kurgu Dairesi'ndeki kara saçlı kız gibi biri) öğle arasında neden yazdığını, neden eski tip bir kalem kullandığını, *ne* yazdığını merak etmeye başlayabilir – sonra da uygun bir yerde bu durumu çıtlatabilirdi. Banyoya gitti, insanın tenini zımpara gibi törpüleyen, dolayısıyla bu amaca gayet uygun olan koyu kahverengi pütürlü sabunu kullanarak mürekkebi dikkatle temizledi.

Günlüğü tekrar çekmeceye koydu. Onu saklamaya çalışmanın hiç faydası yoktu, ama en azından keşfedilip keşfedilmediğinden emin olabilirdi. Sayfa kenarına yapıştırılan bir saç teli fazla bariz olurdu. Parmağının ucuyla bir parça beyazımsı toz alıp kapağın köşesine bıraktı. Kitap hareket ettirilirse toz dökülecekti.

3. Bölüm

Winston rüyasında annesini görüyordu.

Annesi kaybolduğunda on ya da on bir yaşında olmalıydı. Şahane sarı saçları olan uzun boylu, endamlı, vakur, hantal ve biraz sessiz bir kadındı annesi. Daha az hatırladığı babası esmer ve inceydi, daima koyu renk tertemiz takım elbiseler giyerdi (Winston babasının ayakkabı tabanlarının çok ince olduğunu özellikle hatırlıyordu), bir de gözlük takardı. Ellilerdeki ilk büyük tasfiyeler sırasında ikisinin de yok edildiği apaçık ortadaydı.

Rüyada annesi, kucağında Winston'ın kız kardeşiyle aşağıda, derinlerde bir yerde oturuyordu. Hiç sesi çıkmayan, ama kocaman dikkatli gözleriyle çevreyi kolaçan eden minik, güçsüz bir bebek olması dışında kız kardeşini hiç hatırlamıyordu Winston. İkisi de başını kaldırmış ona bakıyordu. Yeraltında bir yerlerdeydiler –bir kuyunun dibinde ya da çok derin bir mezarda– ama zaten çok aşağıda olan bu yer giderek aşağı doğru uzaklaşıyordu. Batan bir geminin salonunda, kararan suların içinden yukarıya, ona doğru bakıyorlardı. Salonda hâlâ hava vardı, hâlâ onu görüyorlardı ve o da onları görüyordu ama bu arada batmaya devam ediyorlardı, içine gömüldükleri yeşil sular az sonra onları sonsuza dek gözlerden saklayacaktı. Winston dışarıdaki ışık ve havanın içindeyken onlar ölüme doğru emiliyorlardı ve o

yukarıda olduğu *için* onlar aşağıdaydılar. Bunu Winston da biliyordu, onlar da biliyordu, bu bilgiyi onların yüzlerinden okuyabiliyordu. Yüzlerinde ya da kalplerinde hiçbir sitem yoktu, sadece Winston'ın hayatta kalabilmesi için ölmek zorunda olduklarını biliyorlardı ve bu da hayatın kaçınılmaz düzeninin bir parçasıydı.

Winston neler olduğunu hatırlayamıyordu ama rüyasında annesi ile kız kardeşinin onun uğruna yaşamlarını feda ettiklerinin bilincindeydi. Rüya görünümünü korumakla beraber düşünsel hayatın devamı olan, uyandıktan sonra da yeni ve değerli gibi gelen olguların ve fikirlerin farkına varılan rüyalardan biriydi bu. Şimdi Winston'ın zihnine bir yıldırım gibi düşen şey, neredeyse otuz yıl önce annesinin ölümünün artık mümkün olmayan bir şekilde trajedi ve hüzün barındırdığıydı. Trajedinin kadim bir zamana; hâlâ mahremiyetin, sevginin ve dostluğun bulunduğu bir çağa, aile üyelerinin sebebini bilmeksizin birbirine destek olduğu bir çağa ait olduğunu düşünüyordu. Annesinin hatırası yüreğini dağlıyordu, çünkü kadın ölürken onu seviyordu ama kendisi bu sevgiye karşılık veremeyecek kadar küçük ve bencildi, ayrıca nasıl olduğunu hatırlamasa da annesi mahrem ve değiştirilemez bir sadakat anlayışına kendisini bir şekilde feda etmişti. Böyle şeylerin bugün olamayacağını görüyordu Winston. Bugün korku, nefret ve acı vardı ama haysiyetli hisler, derin ya da karmaşık kederler yoktu. Winston tüm bunları yüzlerce metre derinlikte halen yeşil suların içine batmakta olan annesiyle kız kardeşinin kocaman gözlerinden okuyabiliyordu adeta.

Birden kendini yumuşak bir çayırda dikilirken buldu, bir yaz akşamı güneşin eğik düşen ışınları toprağı yaldızlarla kaplamıştı. Baktığı manzarayı rüyalarında o kadar çok görmüştü ki gerçek hayatta görüp görmediğinden asla tam anlamıyla emin olamıyordu. Uyanıkken düşündüğünde oraya Altın Diyar diyordu. Ortasından bir patikanın geçtiği,

sağında solunda köstebek delikleri bulunan, otlarını tavşanların kemirdiği eski bir çayırdaydı. Çayırın karşı tarafındaki harap çitin orada karaağaç dalları esintide hafif hafif sallanıyor, yapraklar yoğun kütleler halinde kadın saçı misali kımıldanıyordu. Yakınlarda ama görüş alanının dışında tertemiz bir dere ağır ağır akıyor, söğüt ağaçlarının altındaki havuzcuklarda balıklar yüzüyordu.

Kara saçlı kız çayırdan ona doğru geliyordu. Tek bir hamlede üstündekileri yırtarak çıkardı ve küçümseyerek bir yana fırlattı. Kızın bedeni beyaz ve pürüzsüzdü ama onda hiçbir arzu uyandırmadı, hatta Winston onun bedenine neredeyse bakmadı bile. O anda zihnini meşgul eden şey, kıyafetlerini bir yana atma hareketine duyduğu hayranlıktı. Zarafeti ve umursamazlığıyla bütün bir kültürü, koca bir düşünce sistemini imha etmişti; Büyük Birader, Parti ve Düşünce Polisi bir kolun tek bir muhteşem hareketiyle hiçliğe doğru süpürülebilirdi sanki. Bu da kadim zamanlara ait bir hareketti. Winston dudaklarında "Shakespeare" sözcüğüyle uyandı.

Telekrandan yükselen kulakları sağır edici düdük sesi otuz saniye kadar devam etti. Saat tam yedi on beşti, ofis çalışanlarının kalkma vakti. Winston kendini zorlayarak bir kıvranma hareketiyle yataktan çıktı –çıplaktı, zira Dış Parti üyelerine yılda sadece üç bin giyim kuponu veriliyordu, bir pijama takımı ise altı yüz kupon ediyordu– ve bir sandalyenin üzerinde asılı duran solmuş bir atletle şortu giydi. Beden Hareketleri üç dakika içinde başlayacaktı. Birden şiddetli bir öksürük nöbetine tutularak iki büklüm oldu, uyandıktan kısa süre sonra hemen her zaman olurdu bu. Öksürük ciğerlerini öyle boşalttı ki ancak sırt üstü uzanıp bir süre havayı derin derin içine çektikten sonra nefes almaya devam edebildi. Öksürürken harcadığı çabayla damarları şişmiş, varis ülseri kaşınmaya başlamıştı.

"Otuz-kırk grubu!" diye bağırdı tiz bir kadın sesi. "Otuz-kırk grubu! Yerlerinizi alın lütfen. Otuzdan kırka!"

Winston telekranın önünde hazır ol vaziyetine geçti, sıska ama kaslı gençten bir kadın üzerinde tunik ve spor ayakkabısıyla telekranda belirmişti bile.

"Kolları kıvırıp uzatıyoruz!" dedi ritmik bir sesle. "Bana ayak uydurun. *Bir*, iki, üç, dört! *Bir*, iki, üç, dört! Haydi yoldaşlar, daha canlı! *Bir*, iki, üç dört! *Bir*, iki, üç, dört!..."

Öksürük nöbetinin acısı Winston'ın zihninden rüyasının yarattığı izlenimi tamamen silememişti ve egzersizin ritmik hareketleri de belleğini canlandırıyordu. Kollarını mekanik hareketlerle ileri geri sallarken, Beden Hareketleri sırasında uygun görülen yılmaz neşe ifadesini takınarak, çocukluğunun ilk dönemindeki bulanık anıları hatırlamaya çalıştı. Bu olağanüstü zordu. Ellilerin ikinci yarısından öncesi tümden karanlıktı. Başvurabileceğiniz hiçbir dışsal kayıt olmayınca kendi hayatınızın ana hatları bile netliğini kaybediyordu. İnsan büyük ihtimalle hiç yaşanmamış büyük olaylar hatırlıyordu, ortama dair hiçbir şeyi zihninde canlandıramadan bazı ayrıntılar hatırlıyordu, ayrıca aralarda hiçbir şeyin yerli yerine oturtulamadığı uzun boşluklar vardı. O zamanlar her şey farklıydı. Ülkelerin adı ve harita üzerindeki şekilleri bile başka türlüydü. Örneğin Hava Pisti Bir'in adı o günlerde farklıydı: İngiltere ya da Britanya diye biliniyordu, gerçi Londra'ya hep Londra dendiğinden hemen hemen emindi.

Winston ülkesinin savaşta olmadığı bir tarih hatırlamıyordu, ama çocukluğunda epeyce uzun bir barış dönemi yaşandığı açıktı, çünkü ilk anılarından biri herkesi şaşkına çevirmiş görünen bir hava akınına aitti. Belki de Colchester'a bir atom bombasının düştüğü zamandı o. Hava akınının kendisini hatırlamıyordu, ama babasının elini sıkı sıkı tuttuğunu, toprağın derinlerindeki bir yere doğru sarmal merdivenlerden döne döne indiklerini, merdivenin ayaklarının altında çıkardığı metalik sesi, en sonunda bacakları çok yorulduğu için sızlanmaya başladığını ve durup biraz dinlendiklerini hatırlıyordu. Yavaş ve hülyalı tarzıyla annesi onları

epeyce geriden takip ediyordu. O sırada bebek olan kız kardeşini taşıyordu – belki de birkaç katlanmış battaniye taşıyordu: Winston kız kardeşinin o sırada doğmuş olduğundan emin değildi. Nihayet gürültülü ve kalabalık bir yere ulaştıklarında burasının bir metro istasyonu olduğunu fark etmişti.

Taş zeminin her yerinde insanlar oturuyordu ve başka insanlar da kat kat ranzalara sıkışık bir düzende yerleşmişlerdi. Winston ve anne babası kendilerine zeminde bir yer buldular, yanı başlarında da yaşlı bir adamla kadın bir ranzada oturuyordu. Adam koyu renk düzgün bir takım elbise giymişti ve başında da bembeyaz saçlarını açıkta bırakan, geriye itilmiş siyah bir kumaş takke vardı: Yüzü kıpkırmızıydı, mavi gözleri yaşlar içindeydi. Adam leş gibi cin kokuyordu. Sanki teninden ter yerine cin salgılıyordu ve insan gözlerinden akan yaşların da saf cinden olduğunu sanabilirdi. Ama biraz sarhoş olmasına rağmen aynı zamanda içtenlikli ve dayanılmaz bir kederin de acısını çekiyordu. Winston çocuk aklıyla, asla bağışlanamayacak ve asla çaresi bulunamayacak korkunç bir şeyin yeni yaşanmış olduğunu kavramıştı. Ayrıca ne yaşandığını da biliyor gibiydi. Yaşlı adamın sevdiği biri –belki de küçük kız torunu– ölmüştü galiba. Yaşlı adam iki üç dakikada bir tekrarlıyordu:

"Onlara güvenmemeliydik. Dememiş miydim, Hanım, dememiş miydim ben? Onlara güvenmenin sonu bu olur. Hep dedim. O namussuzlara güvenmemeliydik."

Hangi namussuzlara güvenmemek gerektiğini Winston artık hatırlamıyordu.

İşte o zamandan beri savaş tam anlamıyla süreklilik kazanmıştı ama aslında hep aynı savaş da değildi. Çocukluğunda bizzat Londra'da birkaç ay boyunca birtakım ne olduğu belirsiz sokak çatışmaları yaşanmıştı ve Winston bazılarını gayet canlı bir şekilde hatırlıyordu. Ama bütün o dönemin tarihini takip etmek, verili bir anda kimin kiminle savaştığını söylemek kesinlikle imkânsızdı, çünkü şu ankinden başka

herhangi bir ittifaka dair yazılı bir kayıt, söylenmiş bir söz, hatta en ufak bir değini bile yoktu. Örneğin Okyanusya şu anda, yani 1984'te (tabii tarih 1984'se) Avrasya ile savaştaydı ve Doğuasya'yla ittifak halindeydi. Hiçbir kamusal ya da özel konuşmada bu üç gücün herhangi bir tarihte farklı bir şekilde gruplaştığından bahsedilmiyordu. Aslına bakılırsa Winston gayet iyi biliyordu ki Okyanusya daha dört yıl önce Doğuasya'yla savaştaydı ve Avrasya'yla ittifak halindeydi. Fakat belleği sistem tarafından yeterince kontrol edilemediği için sahip olduğu kaçamak bir bilgi parçasından ibaretti bu. Resmi olarak bu ittifak değişimi hiç yaşanmamıştı. Okyanusya Avrasya'yla savaştaydı: Bu yüzden Okyanusya hep Avrasya'yla savaştaydı. O sıradaki düşman daima mutlak kötüyü temsil ediyordu, dolayısıyla onunla geçmişte ya da gelecekte bir anlaşmaya gidilmesi imkânsızdı.

Korkutucu olan şey, omuzlarını acı içinde arkaya doğru gererken (bu sırada ellerini de kalçalarına dayamış, bellerini çeviriyorlardı, bu egzersizin sırt kaslarına iyi geleceği düşünülüyordu) belki on bininci kez aklından geçtiği üzere, asıl korkutucu olan tüm bunların doğru olması ihtimaliydi. Parti geçmişe elini uzatabiliyor ve şu ya da bu olayın *hiç yaşanmadığını* söyleyebiliyorsa – işkence ve ölümden çok daha dehşet verici bir şey değil miydi bu?

Parti'nin söylemine göre Okyanusya hiçbir zaman Avrasya'yla ittifak yapmamıştı. Halbuki o, Winston Smith daha dört yıl gibi kısa bir süre önce Okyanusya'nın Avrasya'yla ittifak içinde olduğunu biliyordu. Peki bu bilgi nerede yer alıyordu? Sadece kendi bilincinde, ki her halükârda bu bilinç de yakında yok edilecekti. Diğerlerinin hepsi Parti'nin dayattığı yalanı kabul ederse –bütün kayıtlar aynı masalı anlatırsa– o zaman yalan tarihe geçecek ve hakikate dönüşecekti. "Geçmişi kontrol eden," diyordu Parti sloganı, "geleceği kontrol eder: Şimdiyi kontrol eden de geçmişi kontrol eder." Ama yine de geçmiş, doğası gereği değiştirilebilir olsa

bile, hiçbir zaman değiştirilmemişti. Şimdi doğru olan ezelden beri ve sonsuza dek doğruydu. Çok basitti. Tek ihtiyaç duyulan şey kendi belleğiniz karşısında bitmek bilmez zaferler kazanmaktı. "Gerçeklik kontrolü," diyorlardı adına: Yenikonuşta, "çiftdüşün".

"Rahat!" dedi ekrandaki kadın havlarcasına, ama şimdi daha güler yüzlüydü.

Winston kollarını yana sarkıttı ve yavaş yavaş ciğerlerini yeniden doldurdu. Zihni çiftdüşünün dolambaçlı dünyasına kaydı. Bilmek ve bilmemek, dikkatle kurgulanmış yalanlar söylerken tüm doğruların bilincinde olmak, birbirini yalanlayan iki görüşe aynı anda inanmak, birbirleriyle çeliştiklerini bilmek ve ikisini birden kabul etmek; mantığa karşı mantık kullanmak, ahlaklılık iddiasında bulunurken ahlak tanımazlık yapmak, demokrasinin imkânsız olduğuna ve Parti'nin demokrasinin bekçisi olduğuna inanmak; unutulması gereken her şeyi unutmak, sonra ihtiyaç olduğu anda tekrar belleğine çağırmak, sonra bir anda yeniden unutmak: Hepsinden öte, aynı süreci sürecin ta kendisine uygulamak. Nihai incelik buradaydı: Bilinçli olarak bilinçsizlik yaratmak, sonra daha demin gerçekleştirdiğiniz hipnoz eylemine dair bilincinizi tekrar yitirmek. "Çiftdüşün" sözcüğünü anlamak için bile çiftdüşün gerekiyordu.

Eğitmen yeniden hazırol komutu verdi. "Şimdi de bakalım hangimiz ayak parmaklarımıza dokunabileceğiz!" dedi coşkuyla. "Tam kalçadan kıvıralım, lütfen yoldaşlar, dizleri bükmeden. Bir-iki! Bir-iki!.."

Winston bu egzersizden nefret ederdi çünkü topuklarından kalçasına kadar iğneler batıyormuş gibi olur ve sıklıkla en sonunda yeni bir öksürük nöbetine tutulurdu. Düşüncelere dalmanın verdiği hoşnutluk uçup gitti. Geçmiş değiştirilmekle kalmadı, diye düşündü, aslında yok edildi. Kendi belleğinin dışında tek bir kayıt yokken en bariz olguyu bile nasıl kanıtlayabilirsin ki? Büyük Birader'den bahsedildiğini

ilk kez hangi yıl duyduğunu hatırlamaya çalıştı. Altmışlar civarında olmalıydı, ama emin olmak imkânsızdı. Parti tarihinde yazılı olduğu kadarıyla, Büyük Birader daha ilk günlerinden beri Devrim'in lideri ve koruyucusuydu. Başarıları zaman içinde kademe kademe geriye çekilmiş, en sonunda kırkların ve otuzların masalsı dünyasına kadar uzanmıştı; o yıllarda tuhaf silindir şapkalar takmış kapitalistler hâlâ Londra sokaklarında kocaman pırıltılı motorlu araçlarını ya da yanları camlı atlı arabalarını sürüyordu. Bu efsanenin ne kadarının doğru, ne kadarının uydurma olduğunu bilmek mümkün değildi. Winston Parti'nin kendisinin de hangi tarihte ortaya çıktığını hatırlayamıyordu. 1960'tan önce İngsos sözcüğünü duyduğunu hatırlamıyordu, ama belki Eski-konuş biçimi olan İngiliz Sosyalizmi'nin daha eski bir akım olması mümkündü. Her şey sisin içinde eriyip kaybolmuştu. Aslında kimi zaman belli bir yalanı yakalamak mümkün oluyordu. Örneğin tarih kitaplarında iddia edildiği üzere uçakları Parti'nin icat ettiği doğru değildi. Çocukluğunun ilk döneminden beri uçakları hatırlıyordu. Ama hiçbir şey ispatlayamazdın. Hiçbir zaman kanıt yoktu. Hayatı boyunca sadece bir kez tarihsel bir olgunun yanlışlığına dair su götürmez bir belge niteliğinde kanıt bulabilmişti. O zaman da...

"Smith!" diye bağırdı telekrandaki tiz ses. "6079 Smith W! Evet, sen! Lütfen biraz daha eğil! Daha iyisini yapabilirsin. Hiç uğraşmıyorsun. Lütfen daha aşağıya! Evet, daha iyi yoldaş. Şimdi bütün takım, rahat, beni seyredin."

Winston'ın bedeninden aniden sıcak bir ter boşandı. Yüzündeki kesinlikle anlaşılmaz ifade değişmedi. Asla yılgınlık gösterme! Asla hıncını belli etme! Gözlerindeki ufacık bir titreşim bile seni ele verebilir. O öylece dikilmiş izlerken eğitmen kadın önce kollarını başının üstüne kaldırdı, sonra da –zarafetle denemez, ama gayet düzgün ve ustaca– eğilip el parmaklarının ilk boğumlarını ayağının altına soktu.

"İşte, yoldaşlar! Bunu yaptığınızı görmek istiyorum. Beni

bir daha izleyin. Otuz dokuz yaşındayım ve dört çocuk doğurdum. Şimdi bakın." Tekrar eğildi. "*Dizlerimin* bükülmediğini görüyorsunuz. Hepiniz isterseniz bunu yapabilirsiniz," diye ekledi doğrulurken. "Kırk beş yaşının altındaki herkeste ayak parmaklarına dokunma kapasitesi vardır. Hepimiz ön saflarda çarpışma ayrıcalığına sahip değiliz ama en azından hepimiz dinç kalabiliriz. Malabar cephesindeki askerlerimizi hatırlayın! Yüzen Kalelerdeki denizcilerimizi hatırlayın! *Onların* nelere katlanmak zorunda kaldığını düşünün. Şimdi bir daha deneyin. Daha iyi, yoldaş, şimdi çok daha iyi oldu," dedi cesaretlendirici bir edayla. Winston sert bir hamleyle eğildi ve yıllardır ilk kez dizlerini kırmadan ayak parmaklarına dokunmayı başardı.

4. Bölüm

Winston, günlük işleri başladığında telekranın yakınlığının bile ağzından çıkmasını önleyemediği derin, bilinçsiz iç geçirmeyle konuşyazı kendine doğru çekti, ağızlığın üzerindeki tozu üfledi ve gözlüğünü taktı. Sonra da masasının sağ tarafındaki basınçlı borudan düşmüş olan dört minik kâğıt rulosunu çözüp ataşla birbirine tutturdu.

Bölmesinin duvarlarında üç delik vardı. Konuşyazın sağ tarafındaki minik bir basınçlı borudan yazılı mesajlar geliyordu, soldaki daha büyük delik gazeteler içindi ve yan duvarda, Winston'ın kolayca uzanabileceği mesafede tel kafes içinde büyük bir dikdörtgen yarık bulunuyordu. Bu sonuncusu atık kâğıt içindi. Binada benzer yarıklardan binlerce, hatta on binlerce bulunuyordu, sadece her odada değil, her koridorda kısa aralıklarla vardı. Nedense bunlara bellek delikleri adı takılmıştı. İnsan bir belgenin imhasının gerektiğini düşünürse, hatta etrafta işe yaramaz bir kâğıt parçası görürse otomatik bir hareketle en yakın bellek deliğinin kapağını kaldırıp içine atıyordu. Buradan kâğıtlar bir sıcak hava akımıyla binanın derinliklerinde bir yerlerde saklı olan devasa fırınlara gidiyordu.

Winston açtığı dört kâğıt şeridine baktı. Her birinde Bakanlıkta dahili amaçlarla kullanılan kısaltmalı jargona göre yazılmış –aslında Yenikonuş değildi, ama büyük ölçüde Ye-

nikonuş sözcüklerinden oluşuyordu– bir iki satırlık mesajlar vardı.

times 17.3.84 bb söylev bozukhaber afrika düzelt
times 19.12.83 tahmin 3 yt 4. çeyrek 83 yanlışyazım güncel sayı doğrula
times 14.2.84 bolbak çikolata bozukalıntı düzelt
times 3.12.83 haber bb günlük emir çiftartıyokiyi gönd yokkişi tam tekraryaz ilet ilkdosya

Winston dördüncü mesajı hafif bir hoşnutlukla kenara ayırdı. Çapraşık ve sorumluluğu büyük bir işti, onu en sona bıraksa daha iyi olacaktı. Diğer üçü rutin meselelerdi ama ikincisi büyük ihtimalle rakam listeleri arasında bıktırıcı taramalar gerektirecekti.

Winston telekran üzerindeki "eski sayı" kodlarını tuşladı ve *Times*'ın ilgili sayılarını talep etti. Sadece birkaç dakikalık gecikmeyle basınçlı borudan o sayılar geldi. Aldığı mesajlar şu ya da bu nedenle değiştirilmesi ya da resmi ifadeyle düzeltilmesi gerektiği düşünülen haber ya da makaleleri gösteriyordu. Örneğin on yedi Mart tarihli *Times*'a göre Büyük Birader önceki günkü konuşmasında Güney Hindistan cephesinin sakin kalacağı ama Kuzey Afrika'da yakın zamanda bir Avrasya taarruzu yaşanacağı tahmininde bulunmuştu. Ne var ki Avrasya Komuta Kademesi taarruzu Güney Hindistan'da başlatmış ve Kuzey Afrika'ya dokunmamıştı. O yüzden Büyük Birader'in konuşmasının bir paragrafını yeniden yazmak ve aslında onun gerçekleşmiş olanı tahmin ettiğini gösterecek hale getirmek gerekiyordu. Ya da başka bir örnekte on dokuz Aralık tarihli *Times*'ta 1983'ün dördüncü çeyreğinde çeşitli tüketim malı kalemlerindeki çıktıya dair resmi tahminler yayımlanmıştı ki bu aynı zamanda Dokuzuncu Üç-Yıllık Plan'ın altıncı çeyreğine denk düşüyordu. Gazetenin bugünkü sayısında gerçek çıktı-

ya dair bir haber vardı ve anlaşıldığı kadarıyla tahminler her kalemde fena halde yanlış çıkmıştı. Winston'ın işi ilk rakamları düzelterek sonrakilerle uyumlu hale getirmekti. Üçüncü mesaj birkaç dakikada halledilebilecek çok basit bir hatayla ilgiliydi. Daha o yılın Şubat ayında Bolluk Bakanlığı 1984 yılı boyunca çikolata tayınının kesinlikle düşürülmeyeceğine söz verdiğine (resmi ifadeyle "kesin teminat verdiğine") dair bir duyuru yayımlamıştı. Gerçekte ise Winston'ın da bildiği üzere çikolata tayını o haftanın sonunda otuz gramdan yirmi grama düşürülecekti. Tek yapılması gereken ilk baştaki sözün yerine, Nisan ayında tayının düşürülmesinin büyük ihtimalle zorunlu olacağına dair bir uyarı yerleştirmekti.

Winston mesajların hepsini hallettikten sonra, konuş-yazla yaptığı düzeltmeleri *Times*'ın ilgili nüshasına ataşla tutturup basınçlı borudan içeri itti. Ondan sonra, neredeyse bilinçsizce diyebileceğimiz bir hareketle ilk başta gelen mesajı ve kendisinin aldığı tüm notları toplayıp buruşturarak alevler tarafından yutulması için bellek deliğine attı.

Basınçlı boruların gözle görülmeyen labirentinde neler olduğunu ayrıntısıyla bilmiyorsa da genel çerçeveyi biliyordu. *Times*'ın belli bir sayısındaki gerekli görülen tüm düzeltmeler alındıktan sonra o sayı yeniden basılıyor, eski nüsha yok ediliyor ve tüm dosyalara düzeltilmiş nüsha yerleştiriliyordu. Bu sürekli değiştirme işlemi sadece gazetelere değil, kitaplara, dergilere, ilanlara, afişlere, bildirilere, filmlere, ses kayıtlarına, karikatürlere, fotoğraflara, siyasi ya da ideolojik önem taşıyabilecek her türlü esere ve belgeye uygulanıyordu. Her gün ve her dakika geçmiş güncelleniyordu. Böylece Parti'nin her türlü tahmininin doğru olduğu belgelere dayanarak gösterilebiliyor, o anın ihtiyaçlarıyla çelişen tek bir haberin ya da görüşün kayıtlarda bulunmasına izin verilmiyordu. Tarihin tamamı bir palimpsestti, gereken sıklıkta kazınıp temizleniyor ve yeniden yazılıyordu. Eylem gerçekleştikten sonra, herhangi bir yanlışın yapıldığına dair

hiçbir kanıt bulmak mümkün değildi. Arşiv Dairesi'nin en büyük bölümünde, yani Winston'ın çalıştığı daireden çok daha büyük olan bölümde sadece yenisi çıktığı için imha edilmesi gereken kitapların, gazetelerin ve başka belgelerin tüm kopyalarını arayıp bulmakla görevli kişiler çalışıyordu. Siyasi gruplaşma ve ittifaklardaki değişiklikler ya da Büyük Birader'in ağzından çıkan yanlış kehanetler yüzünden *Times*'ın belki on kez değiştirilmiş nüshaları dosyalarda ilk tarihleriyle duruyordu ve onlarla çelişebilecek başka tek bir nüsha da yoktu. Kitaplar da toplatılıp defalarca yeniden yazılıyordu ve herhangi bir değişiklik yapıldığı kesinlikle kabul edilmeden yeniden yayımlanıyordu. Winston'ın aldığı ve hallettikten sonra daima hemen yok ettiği yazılı talimatlarda bile sahtecilik yapılacağı kesinlikle kabul edilmiyor, hatta ima bile edilmiyordu; daima doğruluk uğruna düzeltilmesi zorunlu olan kaymalardan, teknik hatalardan, baskı hatalarından ya da yanlış alıntılardan bahsediliyordu.

Aslına bakılırsa Bolluk Bakanlığı'nın rakamlarını yeniden düzenlerken Winston bunun sahtecilik olduğunu bile düşünmemişti. Sadece bir saçmalığı başka bir saçmalıkla değiştiriyordu. Uğraştığınız belgelerin büyük kısmının gerçek dünyayla hiçbir ilgisi yoktu, hatta en kuyruklu yalanı atarken gerçekle kurulan ilişkiyi bile içermiyordu. İstatistikler ilk versiyonda da, düzeltilmiş versiyonda da hayalden ibaretti. Çoğu durumda bunları kafadan uydurmanız bekleniyordu. Örneğin Bolluk Bakanlığı'nın tahminlerine göre o çeyrekte yüz kırk beş milyon çift çizme çıktısı vardı. Gerçek çıktı ise altmış iki milyon olarak verilmişti. Ama Winston tahmini yeniden yazarken rakamı elli yedi milyona indirerek kotanın aşılmış olduğu iddiasına yer açtı. Her halükârda altmış iki milyon rakamı, elli yedi milyondan ya da yüz kırk beş milyondan daha gerçeğe yakın değildi. Büyük ihtimalle tek bir çizme bile üretilmemişti. Hatta daha büyük bir ihtimalle kimse kaç çizme üretildiğini bilmiyor, hatta umursamıyor-

du. Bilinen tek şey her çeyrekte astronomik sayıda çizmenin kâğıt üzerinde üretildiği ama Okyanusya nüfusunun belki yarısının yalınayak gezdiğiydi. İster küçük olsun, ister büyük, kayıt altına alınan her kalemde durum böyleydi. Her şeyin eriyip gittiği bir gölgeler dünyasında hangi yılda oldukları bile belirsizleşmişti sonunda.

Winston çalıştığı salona şöyle bir baktı. Diğer tarafta onun hizasındaki bölmede Tillotson adlı ufak tefek, titiz görünüşlü, kirli sakallı adam kucağında katlanmış bir gazeteyle ve ağzını konuşyazın mikrofonuna çok yakın tutarak sabit bir pozisyonda çalışıyordu. Söylediği şeyleri telekran ile kendisi arasında sır olarak saklamaya çalışıyormuş gibi bir hali vardı. Başını kaldırdı ve gözlüğü Winston'ın tarafına doğru düşmanca bir parıltı yolladı.

Winston onu çok az tanıyordu ve tam olarak hangi işte istihdam edildiğini bilmiyordu. Arşiv Dairesi'nde çalışanların çoğu işleri hakkında uluorta konuşmazlardı. Çift sıra bölmeleri olan, kâğıt hışırtısı ve konuşyazlara mırıldanma uğultusunun hiç bitmediği uzun, penceresiz salonda Winston'ın adını bilmediği birçok insan vardı; halbuki onları her gün koridorlarda ileri geri aceleyle yürürken ya da İki Dakikalık Nefret'te el kol hareketi yaparken görüyordu. Hemen yanındaki bölmede ufak tefek kumral kadının her gün var gücüyle çalıştığını, buharlaştırıldığı için hiç var olmamış sayılacak insanların isimlerini basında bulup silmekle uğraştığını biliyordu. Aslında pek münasip bir durumdu bu, çünkü kendi kocası da birkaç yıl önce buharlaştırılmıştı. Birkaç bölme ileride bulunan Ampleforth adındaki uysal, beceriksiz, hülyalar içindeki yaratığın kulakları çok kıllıydı ve gerek kafiye bulmakta gerek ölçü tutturmakta şaşılası bir yeteneğe sahipti. Şu ya da bu sebeple antolojilerde tutulması istenen ama ideolojik bakımdan tehlikeli hale gelmiş şiirlerin tahrif edilmiş versiyonlarını –son hali verilmiş metin deniyordu bunlara– üretmekle uğraşıyordu. İçinde yaklaşık elli

çalışanıyla bu salon, Arşiv Dairesi'nin devasa karmaşıklığı içinde sadece tek bir alt birim, adeta tek bir hücreydi. İleride, yukarıda, aşağıda akla hayale gelmeyecek sayıda işte çalışan yığınla başka görevli vardı. Editörleri, tipografya uzmanları ve fotoğrafların sahtelerinin üretilmesi için hassas cihazlarla donatılmış stüdyoları olan dev matbaalar vardı. Mühendislerin, prodüktörlerin ve ses taklidindeki becerileri nedeniyle seçilmiş aktör ekiplerinin çalıştığı teleprogramlar dairesi vardı. Tek işi toplatılacak kitap ve dergilerin listesini çıkarmak olan yığınla referans memuru vardı. Düzeltilmiş belgelerin saklandığı muazzam genişlikte depolar, orijinal nüshaların yok edildiği gizli fırınlar vardı. Ayrıca şu ya da bu şekilde, tamamen kimliği belirsiz bazı yönetici beyinler bütün bu çalışmaları koordine ediyor ve geçmişin şu parçasının korunmasını, bu parçasının tahrif edilmesini, diğer parçasının ise varoluştan silinmesini zorunlu kılan politikaları saptıyorlardı.

Hem zaten Arşiv Dairesi'nin kendisi de Doğruluk Bakanlığı'nın tek bir şubesiydi ve Bakanlığın öncelikli işi geçmişi yeniden inşa etmek değil, Okyanusya yurttaşlarına gazeteler, filmler, ders kitapları, telekran programları, tiyatro oyunları, romanlar tedarik etmekti – heykelden slogana, lirik şiirden biyolojik incelemeye, çocuklara okuma kitabından Yenikonuş sözlüğüne kadar akla gelebilecek her türlü bilgi, talimat ya da eğlence üretimi işine onlar bakıyordu. Ayrıca Bakanlık Parti'nin çok çeşitli ihtiyaçlarını karşılamakla kalmıyor, proletarya için aynı ihtiyacı daha alt düzeyde tekrar karşılıyordu. Proleter edebiyatı, müziği, tiyatrosu ve genel olarak eğlencesiyle uğraşan koca bir daireler zinciri vardı. Spordan, suçtan, astrolojiden başka bir şey içermeyen berbat gazeteler, beş kuruşluk duygusal romanlar, sekse bulanmış filmler ve kafiyematör diye bilinen özel bir tür kaleydeskop yardımıyla tamamı mekanik olarak bestelenebilen duygusal şarkılar burada üretiliyordu. Hatta koca bir altbirim –Yenikonuştaki

adı Pornobir'di– en alt düzeyde pornografi üretmekle uğraşıyordu ve filmler mühürlü paketlerde gönderiliyor, filmler üzerinde çalışanlar haricinde hiçbir parti üyesinin bakmasına izin verilmiyordu.

Winston çalışırken basınçlı borudan üç mesaj düşmüştü ama bunlar basit işlerdi ve çalışması daha İki Dakikalık Nefret'le kesintiye uğramadan hepsini yapıp bitirmişti. Nefret bittikten sonra bölmesine dönüp Yenikonuş sözlüğünü raftan aldı, konuşyazı bir tarafa itti, gözlüğünü sildi ve o sabahın asıl işini yapmaya hazırlandı.

Winston hayatta en büyük hazzı işinden alıyordu. Büyük kısmı sinir bozucu rutinden ibaretti, ama yaptığı bazı işler o kadar zor ve çapraşıktı ki tıpkı bir matematik probleminin derinlerine inmiş gibi kendinizi bunların içinde kaybedebilirdiniz – İngsos ilkelerine dair bilginiz ve Parti'nin ne söylemenizi isteyeceğine dair tahminlerinizden başka hiçbir kılavuzunuz olmadan yapmanız gereken ince sahtekârlıklar. Winston bu tür işlerde iyiydi. Hatta tümüyle Yenikonuşla yazılmış *Times* başyazılarının düzeltilmesi işini bile ona verdikleri olmuştu. Daha önce bir kenara ayırdığı mesajı açtı. Şöyle yazıyordu:

times 3.12.83 haber bb günlük emir çiftartıyokiyi gönd yokkişi tam tekraryaz ilet ilkdosya

Eskikonuşta (ya da Standart İngilizcede) bunu şöyle okuyabilirdiniz:

3 Aralık 1983 tarihli *Times*'ta çıkan Büyük Birader'in Günlük Emrine dair haber tatmin edicilikten son derece uzaktır ve mevcut olmayan kişilere göndermeler yapmaktadır. Tamamını baştan yazınız ve dosyalamadan önce üstlerinize taslağı sununuz.

Winston sorun yaratan haberi okudu. Anlaşılan Büyük Birader'in Günlük Emrinin büyük bir kısmı YKİM diye bili-

nen ve Yüzen Kale'lerdeki denizcilere sigara ve başka ihtiyaç malzemeleri tedarik eden örgütün işlerini övmeye ayrılmıştı. İç Parti'nin önde gelen üyelerinden olan Yoldaş Withers diye birinin adı özel olarak zikredilmiş ve adam İkinci Sınıf Üstün Başarı Nişanı'yla ödüllendirilmişti.

Üç ay sonra YKİM belirli bir neden olmaksızın aniden dağıtılmıştı. Withers ve çalışma arkadaşlarının artık itibarsızlaştığı tahmin edilebilirdi ama gazetelerde ya da telekranda bu meseleye dair tek bir haber çıkmamıştı. Bu da beklenebilecek bir şeydi, çünkü siyasi suçluların mahkemeye çıkarılması, hatta açıkça itham edilmesi pek alışılmış bir şey değildi. Binlerce insanın dahil olduğu, hainlerin ve düşünce suçlularının kamuya açık olarak yargılandığı, suçlarını rezilce itiraf ettikten sonra idam edildiği büyük tasfiyeler en fazla üç beş yılda bir gerçekleşen özel gösterilerdi. Parti'nin hoşnut kalmadığı kişiler genellikle bir anda yok oluyorlar ve bir daha onlardan hiç haber alınamıyordu. Başlarına ne geldiğine dair en ufak bir ipucu bulmak mümkün değildi. Hatta bazı durumlarda ölmemiş de olabiliyorlardı. Winston'ın ailesi haricinde şahsen tanıdığı belki otuz kişi bir ara kaybolup gitmişti.

Winston bir ataşla usulca burnunu kaşıdı. Koridorun karşısındaki bölmede Yoldaş Tillotson hâlâ konuşyazına gizemli bir şekilde abanmış haldeydi. Bir an başını kaldırdı: Yine o düşmanca gözlük parıltısı. Winston bir an Yoldaş Tillotson'ın da kendisiyle aynı işi yapıp yapmadığını merak etti. Bu kesinlikle mümkündü. Bu kadar çetrefil bir iş asla tek bir kişiye teslim edilemezdi; diğer yandan, bir komisyona teslim edilmesi de sahtecilik yapıldığının açıkça kabul edilmesi anlamına gelecekti. Büyük ihtimalle o anda belki ondan fazla insan Büyük Birader'in aslında ne dediğine dair rakip versiyonlar üzerinde canla başla çalışıyordu. İç Parti'deki üstün beyinlerden biri bu versiyonlar arasından birini seçecek, tekrar düzenledikten sonra gereken karmaşık çap-

raz-referans işlemlerinden geçirecekti, ardından da seçilen yalan kalıcı kayıtlara aktarılarak hakikate dönüşecekti.

Withers'ın neden itibarsızlaştığını bilmiyordu Winston. Belki de sebebi yozlaşma ya da beceriksizlikti. Belki de Büyük Birader sadece fazla popülerleşmiş bir astından kurtulmuştu. Belki de Withers veya ona yakın bir ismin sapkınca eğilimler gösterdiğinden şüphe ediliyordu. Belki de –aslında en yüksek ihtimal buydu– olayın tek sebebi devletin işleyişinde tasfiye ve buharlaştırmaların zorunlu bir unsura dönüşmüş olmasıydı. Dişe dokunur tek ipucu "gönd yokkişi" ifadesindeydi, buna göre Withers çoktan ölmüştü. İnsanlar her tutuklandığında böyle olduğunu varsayamazdınız. Kimi zaman salınıyorlar ve en fazla bir iki yıl özgür kaldıktan sonra idam ediliyorlardı. Çok nadiren, uzun zaman önce öldüğünü sandığınız bazı kişilerin kamuya açık bir davada hayalet gibi yeniden belirdiğini, bu kez sonsuza dek yok olmadan önce ifadesinde başka yüzlerce insanı suçladığını da görüyordunuz. Withers ise şimdiden bir yokkişi olmuştu. Mevcut değildi, hiç var olmamıştı. Winston Büyük Birader'in konuşmasının seyrini tersine çevirmenin tek başına yeterli olmayacağına karar verdi. İlk baştaki konuyla hiç alakası olmayan bir şey hakkında olması daha iyiydi.

Konuşmayı her zamanki gibi hainlerin ve düşünce suçlularının mahkûm edilmesine çevirebilirdi ama bu da biraz fazla dikkat çekerdi, ayrıca cephede bir zafer ya da Dokuzuncu Üç-Yıllık Plan'da aşırı üretim zaferi uydurmaya kalkarsa kayıtlarda çok fazla yeni sorun ortaya çıkardı. Tamamen fantezi ürünü bir şey gerekliydi. Aniden hazırda bekliyormuş gibi bir Ogilvy Yoldaş imgesi sıçradı zihnine; adam kısa süre önce büyük kahramanlıklar gösterirken savaşta ölmüştü. Büyük Birader zaman zaman Günün Emri'ni mütevazı, sıradan Parti üyelerini anmaya adar, onların yaşamını ve ölümünü herkesin imrenmesi gereken bir örnek olarak sunardı. Bugün de Ogilvy Yoldaş'ı anacaktı. Ogilvy Yol-

daş diye birinin olmadığı doğruydu, ama basılı birkaç satır ve birkaç sahte fotoğraf onu kısa sürede var etmeye yeterdi.

Winston bir an düşündü, sonra konuşyazı kendine doğru çekip Büyük Birader'in bildik tarzında konuşmaya başladı: Aynı anda hem askeri hem bilgiç bir tarzdı bu, ayrıca sorular sorup derhal onlara cevap verme numarası ("Bu olgudan ne ders çıkarıyoruz, yoldaşlar? Çıkarılacak ders – ki aynı zamanda İngsos'un ana ilkelerinden biridir..." vs vs) sebebiyle taklit etmesi çok kolaydı.

Ogilvy Yoldaş daha üç yaşındayken bir davul, bir hafif makineli tüfek ve bir helikopter maketi dışında tüm oyuncakları reddetmişti. Altı yaşında, yani kuralların özel olarak esnetilmesi sonucu, normalden bir yıl önce Casuslara katılmış, dokuz yaşındayken takım lideri olmuştu. On bir yaşındayken suça meyilli gibi gelen bir konuşmayı duyduktan sonra amcasını Düşünce Polisi'ne ihbar etmişti. On yedi yaşında Seks Karşıtı Gençlik Cemiyeti'nin semt örgütleyicisiydi. On dokuz yaşında bir elbombası tasarlamıştı ve bu bomba Barış Bakanlığı tarafından imal edilmiş, daha ilk denemesinde otuz bir Avrasyalı esiri tek seferde öldürmüştü. Ogilvy Yoldaş yirmi üç yaşındayken harekât sırasında şehit düşmüştü. Hint Okyanusu üzerinde önemli postalarla uçtuğu sırada düşman jet uçakları peşinde takılmış, o da makineli tüfeğini bedenine ağırlık yapıp helikopterden postalarla birlikte derin sulara atlamıştı – böyle bir ölüm, diyordu Büyük Birader, insanın kıskançlık duymadan aklına getiremeyeceği türdendir. Büyük Birader daha sonra Ogilvy Yoldaş'ın hayatındaki safiyete ve adanmışlığa dair birkaç söz daha ediyordu. Asla içki ve sigara içmemişti, jimnastik salonunda geçirdiği bir saat haricinde hiçbir boş zaman etkinliğine itibar etmezdi, bekârlık yemini etmişti çünkü evlilik ve bir aileye bakmak, görevine yirmi dört saat bağlılıkla bağdaşmazdı. Sohbetlerinde İngsos ilkeleri dışında pek az konuya yer verirdi ve Avrasya denen düşmanı yenmek, ay-

rıca casusların, sabotajcıların, düşünce suçlularının ve genel olarak hainlerin bulunup yakalanmasını sağlamak dışında hayatta hiçbir amacı yoktu.

Winston bir süre Ogilvy Yoldaş'a Üstün Başarı Nişanı verip vermemeyi düşündü: Nihayet vermeme kararı aldı, çünkü yok yere çapraz referanslar üretilmesi gerekecekti.

Bir kez daha karşı bölmedeki rakibine göz attı. Sanki içinden bir ses Tillotson'ın da kendisiyle aynı işi yapmakta olduğundan kuşku duymamak gerektiğini söylüyordu. En nihayetinde kimin versiyonunun kabul edileceğini bilmenin hiçbir yolu yoktu ama Winston kendisininkinin kabul edileceğine dair derinden bir güven hissetti. Daha bir saat önce hayal bile edilmemiş olan Ogilvy Yoldaş artık bir gerçekti. Canlıları değil ama ölüleri yaratabiliyor olmanın tuhaflığını kavradı birden. Şimdide hiç var olmamış Ogilvy Yoldaş artık geçmişte var oluyordu ve bu sahtekârlık işi unutulduktan sonra Charlemagne ya da Julius Caesar kadar sahici olacak, varlığı aynı türden kanıtlara dayandırılacaktı.

5. Bölüm

Yeraltının derinliklerindeki alçak tavanlı kantinde öğle yemeği kuyruğu zaman zaman hareketlenerek ağır ağır ilerliyordu. Salon şimdiden dolmuş ve sağır edici bir gürültü başlamıştı. Tezgâhtaki parmaklığın ardından yahninin buharı yükseliyor, ama çevreye yaydığı madeni ekşi koku Zafer Cini'nin keskin rahiyasını hiçbir şekilde bastıramıyordu. Salonun diğer ucunda, duvardaki bir delikten ibaret olan küçük bardan koca bir bardak cini on sente alabiliyordunuz.

"Tam aradığım adam," dedi Winston'ın arkasından bir ses.

Winston döndü. Araştırma Dairesi'nde çalışan arkadaşı Syme'dı bu. Belki de "arkadaş" tam olarak doğru kelime değildi. Bugünlerde arkadaşlarınız olmuyor, yoldaşlarınız oluyordu: Ama bazı yoldaşlarınızın yanında olmak başkalarının yanında olmaktan daha çok hoşunuza gidiyordu. Syme bir filolog ve Yenikonuş uzmanıydı. Aslına bakılırsa şu aralar Yenikonuş Sözlüğü'nün On Birinci Baskısı'nı derlemekle meşgul olan devasa uzman ekibinin içindeydi. Ufak tefek biriydi, Winston'dan daha kısaydı, koyu renk saçları ve iri, patlak gözleri vardı; biriyle konuşurken yüzünü yakından inceliyormuş gibi görünen, aynı anda hem hüzünlü hem alaycı gözlerdi bunlar.

"Jiletin var mı diye soracaktım," dedi.

"Bir tane bile kalmadı!" dedi Winston biraz suçluluk içeren bir aceleyle. "Her yere baktım. Artık hiç bulunmuyor."

Son günlerde herkes birbirine jilet sorup duruyordu. Aslında Winston'ın istiflediği iki tane kullanılmamış jileti vardı. Son aylarda jilet kıtlığı çıkmıştı. Belli zamanlarda Parti mağazalarının tedarik edemediği bazı gerekli mallar olurdu. Kimi zaman düğme, kimi zaman örgü yünü, kimi zaman ayakkabı bağcığı; şimdi de jilet yoktu. Jileti ancak "serbest" piyasada az çok gizli kapaklı olarak aradığınız zaman belki bulabiliyordunuz.

"Altı haftadır aynı jileti kullanıyorum," diye yalan söyledi Winston.

Kuyruk bir daha ileri doğru hareketlendi. Durduklarında Winston dönüp Syme'la yeniden yüz yüze geldi. Tezgâhın sonundaki yığından kendilerine birer tane yağlı metal tepsi aldılar.

"Dün gidip esirlerin asılmasını izledin mi?" diye sordu Syme.

"Çalışıyordum," dedi Winston kayıtsızca. "Sinemada görürüm herhalde."

"Hiç yerini tutmuyor," dedi Syme.

Alaycı gözleri Winston'ın yüzünde dolaştı. "Seni biliyorum," diyor gibiydi gözler. "İçini görüyorum. O esirlerin asılışını izlemeye neden gitmediğini çok iyi biliyorum." Düşünsel bakımdan Syme'da zehirli bir bağnazlık vardı. Düşman köylerine yapılan helikopter baskınlarından, düşünce-suçlularının yargılanmalarından ve itiraflarından, Sevgi Bakanlığı'nın mahzenlerindeki infazlardan iğrenç ve sinsice bir zevkle bahsederdi. Onunla konuşmak için böyle konulardan uzaklaşmasını sağlamak ve şayet mümkünse onu Yenikonuşun teknik ayrıntılarına boğmak gerekiyordu, çünkü o konuda yetkindi ve ilginç şeyler anlatıyordu. Winston kocaman kara gözlerin dikkatli incelemesinden kaçınmak için başını biraz yana çevirdi.

"İyi bir idamdı," dedi Syme hatıralara dalarak. "Ayaklarını bağlamaları her şeyi mahvediyor bana kalırsa. Havayı tekmelemesini izlemeyi seviyorum. Her şeyden çok da en sonda dilleri dışarı çıkıveriyor ya, öyle mavi, neredeyse açık mavi. Beni en çok çeken ayrıntı bu."

"Sonraki, lütfen!" dedi elinde kepçe tutan beyaz önlüklü prol.

Winston ve Syme tepsilerini parmaklığın altından ittiler. Her bir tepsiye hızla öğlen tayını dolduruldu – metal tas içinde pembemsi-gri yahni, bir parça ekmek, küp şeklinde peynir, bir kupa sütsüz Zafer Kahvesi ve bir sakarin tableti.

"Şurada, telekranın altında bir masa var," dedi Syme. "Gel giderken birer de cin alalım."

Cin servisi kulpsuz porselen kupalarda yapılıyordu. Kalabalık salonda zikzaklar çizerek ilerledikten sonra, masanın metal yüzeyine tepsilerini koydular. Masanın bir köşesinde de yahniden bir gölcük, yani kusmuğa benzeyen pis bir sıvı bırakmıştı birileri. Winston cin kupasını kaldırdı, cesaretini toplamak için bir an duraladıktan sonra iğrenç, yağlı içkiden bir yudum aldı. Yaşaran gözlerini biraz kırpıştırdıktan sonra ise aniden acıkmış olduğunu fark etti. İçinde pembemsi, sünger gibi küpler halinde muhtemel et karışımları bulunan sulu yahniyi kaşıklamaya koyuldu. Taslarını bitirene kadar ikisi de konuşmadı. Winston'ın sol tarafında, biraz arkasındaki masada biri hiç durmadan hızlı hızlı konuşuyor, salonun genel uğultusunu bastıran ve adeta ördek vaklamasını andıran sesiyle anlattıklarından pek bir şey anlaşılmıyordu.

"Sözlük nasıl gidiyor?" dedi Winston, uğultuyu bastırmak için sesini yükselterek.

"Yavaş," dedi Syme. "Sıfatlardayım. Hayranlık verici."

Yenikonuştan bahsedilince hemen yüzü aydınlanmıştı. Tasını bir yana itti, kibarca bir eline ekmeğini, diğerine peynirini aldı ve bağırmadan konuşabilmek için öne doğru eğildi.

"On Birinci Baskı eksiksiz baskı olacak," dedi. "Dili artık en son şekline getiriyoruz – artık kimse başka bir şey konuşmadığında alacağı şekil bu. İşimizi bitirdiğimizde senin gibi insanlar dili baştan öğrenmek zorunda kalacak. Herhalde başlıca işimizin yeni sözcükler icat etmek olduğunu düşünüyorsundur. İlgisi bile yok! Biz sözcükleri yok ediyoruz – yığınla sözcüğü, yüzlercesini, her gün. Dili asgari düzeye indiriyoruz. 2050'den önce kullanımdan kalkacak olan hiçbir sözcük On Birinci Baskı'da bulunmayacak."

Ekmeğini hırsla ısırmaya başladı ve birkaç koca lokmayı yuttuktan sonra bilgiç bilgiç konuşmayı sürdürdü. İnce esmer yüzünün her kası oynuyordu ve gözlerindeki alaycılık yerini neredeyse hülyalı bir ifadeye bırakmıştı.

"Ne güzel şey sözcüklerin yok edilmesi. En büyük israf fiillerde ve sıfatlarda elbette ama yüzlerce isimden de kurtulmak mümkün. Sadece eşanlamlılardan bahsetmiyorum, zıt anlamlılardan da bahsediyorum. Neticede başka bir sözcüğün zıddı olan bir sözcüğün varlığı için ne gerekçe olabilir ki? Bir sözcük zıddını kendi içinde taşır. Mesela 'iyi'yi ele alalım. 'İyi' diye bir sözcüğün varsa, 'kötü' gibi bir sözcüğe neden ihtiyaç duyasın ki? 'Yokiyi' ne güne duruyor – hatta daha iyi, çünkü tam zıddı ama diğeri öyle değil. Yine mesela 'iyi'nin daha güçlü bir çeşidine ihtiyaç duyuyorsan, 'mükemmel', 'harika' ya da geri kalan tüm o içi boş, faydasız sözcükler dizisini kullanmanın ne anlamı var ki? 'Artıiyi' gereken anlamı veriyor, hatta daha da güçlü bir çeşidini istiyorsan 'çiftartıiyi' dersin. Bu biçimleri zaten şu an kullanıyoruz elbette, ama Yenikonuşun son versiyonunda başka hiçbir şey olmayacak. En nihayetinde bütün iyilik ve kötülük nosyonu sadece altı sözcükle –hatta gerçekte tek bir sözcükle– karşılanmış olacak. Bundaki güzelliği görmüyor musun, Winston?" Sonra bir an düşünüp, "Fsasen B.B.'nin fikriydi elbette," diye ekledi.

Büyük Birader'in adı geçince Winston'ın yüzünde zoraki bir coşkunun izleri belirip kayboldu. Yine de Syme ondaki şevk eksikliğini derhal teşhis etti.

"Yenikonuşu gerçekten takdir etmiyorsun, Winston," dedi neredeyse hüzünle. "Yazarken bile hâlâ Eskikonuş'ta düşünüyorsun. *Times*'a yazdığın haberleri zaman zaman okuyorum. Gayet iyiler, ama hepsi çeviri. Kalbinde hâlâ Eskikonuş'un o belirsizliğini ve faydasız anlam tonlamalarını tercih ediyorsun. Sözcükleri yok etmenin güzelliğini kavrayamıyorsun. Yenikonuşun dünyada sözcük dağarcığı her yıl küçülen tek dil olduğunu biliyor muydun?"

Winston bunu biliyordu elbette. Sempatik görünmeyi umut ederek gülümsedi, konuşacak kadar güvenememişti kendine. Syme esmer ekmeğinden bir parça daha koparıp çabucak çiğnedikten sonra devam etti:

"Yenikonuşun bütün amacının düşünce alanını daraltmak olduğunu anlamıyor musun? En sonunda düşünsuç kesinlikle imkânsız hale gelecek, çünkü ifade edilmesini sağlayan sözcükler olmayacak. İhtiyaç duyulabilecek her kavram tam olarak *bir* sözcükle ifade edilecek ve o sözcüğün anlamı katı bir şekilde tanımlanmış, yananlamları silinmiş ve unutulmuş olacak. Şu anda On Birinci Baskı'da bile bu noktadan çok uzakta değiliz. Ama sen ve ben öldükten uzun zaman sonra da süreç devam edecek. Her yıl sözcükler daha da azalıyor ve bilincin sınırları her seferinde biraz daha daralıyor. Şu anda bile düşünsuç işlemenin bir sebebi ya da bahanesi olamaz elbette. Bu sadece bir özdisiplin, gerçeklik-kontrolü meselesi. Ama en nihayetinde buna bile ihtiyaç kalmayacak. Dil kusursuz olduğunda Devrim de tamamlanmış olacak. Yenikonuş İngsos'tur ve İngsos Yenikonuştur," diye ekledi bir nevi mistik tatmin duygusuyla. "En geç 2050 yılında, şu an süren sohbeti anlayabilecek tek bir kişi bile kalmayacağı hiç aklına geldi mi, Winson?"

"Bir tek..." diye başladı Winston şüpheyle ve sonra durdu.

"Bir tek prollar," sözleri dilinin ucuna kadar gelmişti ama kendini tuttu, çünkü bu sözcüklerin ortodoksluğa aykırı düşmeyeceğinden tam anlamıyla emin olamamıştı. Fakat Syme onun ne söylemek üzere olduğunu kestirmişti.

"Prollar insan değil," dedi umursamazca. "2050'ye kadar, hatta büyük ihtimal daha öncesinde, Eskikonuş'a dair tüm gerçek bilgiler yok olacak. Geçmişin edebiyatı tamamen yok edilecek. Chaucer, Shakespeare, Milton, Byron... Hepsi sadece Yenikonuş versiyonlarıyla okunacaklar, değişip başka bir şey olmakla kalmayacak, eskiden oldukları şeyle çelişen bir şeye dönüşmüş olacaklar. Parti'nin literatürü bile değişecek. Sloganlar bile değişecek. Özgürlük kavramı kaldırıldıktan sonra "özgürlük köleliktir" gibi bir sloganın nasıl anlamı olabilir ki? Bütün düşünce iklimi değişmiş olacak. Aslına bakarsan şu an anladığımız anlamıyla düşünce diye bir şey *olmayacak*. Ortodoksluk düşünmemek demektir – düşünmeye ihtiyaç duymamaktır. Ortodoksluk bilinçsizliktir."

Günlerden bir gün, diye düşündü Winston kesin bir inançla, Syme buharlaştırılacak. Fazla zeki. Fazla net görüyor ve fazla açık konuşuyor. Parti böyle insanları sevmez. Bir gün kaybolacak. Bu adeta alnında yazıyor.

Winston ekmeğini ve peynirini bitirmişti. Kahvesini içmek için sandalyesinde biraz yan döndü. Soldaki masada sesi kulak tırmalayan adam durmaksızın konuşmaya devam ediyordu. Muhtemelen sekreteri olan ve sırtı Winston'a dönük olarak oturan kadın adamı dinliyor ve görünüşe bakılırsa söylediği her şeye hevesle onay veriyordu. Winston zaman zaman "Çok haklısın bence, kesinlikle sana katılıyorum," gibi sözcüklerin genç ve biraz aptalca bir dişilikle söylendiğini duyuyordu. Ama diğer ses bir an bile, hatta kız konuşurken bile susmuyordu. Winston adamı daha önce görmüştü, ama Kurgu Dairesi'nde önemli bir makamda olduğu dışında hiçbir şey bilmiyordu hakkında. Otuzlarındaydı ve kaslı bir boynu, kocaman gevşek bir ağzı vardı. Başını biraz geriye

atmıştı, oturma açısı yüzünden gözlüğü ışığı yansıtıyor ve Winston adamın gözleri yerine içi boş iki disk görüyordu yalnızca. Aslında daha dehşet verici olan, adamın ağzından dökülen sesin içinden tek bir sözcüğü bile ayırt etmenin mümkün olmamasıydı. Sadece bir kez "Goldsteinizmin tam ve nihai eliminasyonu" sözlerini ayırt edebildi ama bunlar da ağzından çok hızlı ve adeta döküm harflerden diziliymiş gibi tek parça halinde çıkmıştı. Geri kalanları gürültüden, vak-vak-vaktan ibaretti. Gerçi adamın ne söylediği tam olarak duyulmuyordu ama konuşmanın genel içeriğine dair hiç şüphe yoktu. Goldstein'ı yerin dibine batırıyor ya da düşünce suçlularına ve sabotajcılara karşı daha sert önlemler alınmasını istiyor olabilirdi; Avrasya ordusunun zalimliklerini kınıyor ya da Büyük Birader'i veya Malabar cephesindeki kahramanları övüyor olabilirdi, hiç fark etmiyordu. Her neyse, kullandığı tüm sözcüklerin saf ortodoksluk, saf İngsos olduğundan kesinlikle emin olabilirdiniz. Çenesi hızla yukarı aşağı oynayan gözsüz yüzü izleyen Winston, bunun gerçek bir insan değil, bir tür kukla olduğu gibi tuhaf bir hisse kapıldı. Konuşan bir insanın beyni değil, onun gırtlağıydı. Ağzından çıkan şeyler sözcüklerden oluşuyordu, ama gerçek anlamda bir konuşma değildi: Bilinçsizce sayıklanan bir gürültüydü, tıpkı ördeğin vaklaması gibiydi.

Syme bir anlığına sessizleşmiş, kaşığının sapıyla yahniden kalan sıvının üzerine desenler çiziyordu. Diğer masadan gelen vaklama hızla devam ediyor, çevredeki uğultuya rağmen kolayca duyulabiliyordu.

"Yenikonuşta bir sözcük var," dedi Syme, "Biliyor musundur acaba: Vakkonuş, ördek gibi vaklamak. İki çelişen anlamı olan ilginç sözcüklerden biridir. Rakibinize söylediğinizde hakarettir, hak verdiğiniz bir kişiye söylediğinizde övgüdür."

Syme'ın buharlaştırılacağından hiç şüphesi kalmadı Winston'ın. Bunu biraz üzüntüyle düşündüyse de, Syme'ın onu hor gördüğünü, biraz gıcık olduğunu ve uygun bir ge-

rekçe bulursa onu düşünsuçtan ihbar etmekten asla çekinmeyeceğini gayet iyi biliyordu. Syme'da alttan alta yanlış bir şeyler vardı. Onda bir şeyler eksikti: Basiret, kayıtsızlık, canını kurtarabilecek bir budalalık. Ortodoks olmadığı söylenemezdi. İngsos'un ilkelerine inanıyordu, Büyük Birader'e saygı duyuyordu, zaferler karşısında neşeleniyor, sapkınlardan nefret ediyordu; hatta bunları sadece samimiyetle yapmakta kalmıyor, yorulmak bilmez bir şevkle, sıradan bir Parti üyesinin ulaşamadığı güncel bilgilerle yapıyordu. Yine de üzerinde hep hafif bir itibardan düşebilirlik havası vardı. Söylenmemesi daha iyi olacak şeyler söylüyordu, çok fazla kitap okumuştu, ressamların ve müzisyenlerin takıldığı Kestane Ağacı Kafe'nin müdavimlerindendi. Kestane Ağacı Kafe'nin müdavimi olmaya karşı bir yasa yoktu, hatta yazılı olmayan bir yasa da yoktu ama yine de bu mekânda bir uğursuzluk vardı. Partinin eski, itibarsızlaşmış liderleri tasfiye edilmeden önce orada toplanırlardı. Söylenene göre yıllar ya da on yıllar önce Goldstein'ın kendisi de orada zaman zaman görülmüştü. Syme'ın kaderini öngörmek pek zor değildi. Ama yine de şu bir gerçekti ki Syme üç saniyeliğine bile olsa Winston'ın gizli görüşlerinin doğasını kavrasaydı, anında onu Düşünce Polisi'ne ihbar ederdi. Gerçi kim olsa aynısını yapardı: Ama Syme herkesten önce koşardı. Şevk yeterli değildi. Ortodoksluk bilinçsizlikti.

Syme başını kaldırdı. "İşte Parsons geliyor," dedi.

Sesinin tonundaki bir şeyler, "o lanet olası budala" diye eklemiş gibiydi. Winston'ın Zafer Konakları'ndan komşusu olan Parsons salonda zikzak yaparak ilerlemeye çalışıyordu – sarı saçlı ve kurbağa suratlı, tombulca, orta boylu bir adamdı. Daha otuz beşindeydi ama boynunda ve belinde yağ katmanları oluşmuştu; gerçi hareketleri yine de seri ve çocuksuydı. Genel görüntüsü boyutları büyümüş küçük bir oğlanı andırıyordu, hatta tulum giyiyor olmasına rağmen insan onu Casuslar'a has mavi şort, gri gömlek ve kızıl boyun

bağıyla düşünmeden edemiyordu. İnsan onu zihninde canlandırırken aklına daima yumuk yumuk dizler ve bıngıldayan kollar geliyordu. Parsons toplu kır yürüyüşlerini ya da başka türlü fiziksel faaliyetleri bahane edebilirse derhal şorta geri dönüyordu zaten. Her ikisini de neşeli bir "Merabaa, merabaa!" ile selamladıktan sonra masaya oturup çevresine kesif bir ter kokusu yaymaya başladı. Pembe yüzünün her tarafında boncuk boncuk ter vardı. Terleme konusundaki güçleri olağanüstüydü. Mahalle Merkezi'nde raketin sapının nemliliğinden onun ne zaman pinpon oynadığını daima anlayabilirdiniz. Syme, üzerinde uzun bir yazı sütunu olan bir kâğıt şeridi çıkarmış, parmaklarının arasında bir mürekkepli kalem tutarak yazıyı inceliyordu.

Parsons, "Bak öğle molasında bile çalışıyor," dedi Winston'ı dirseğiyle dürterek. "Bu ne gayretkeşlik! Ne yazıyor orada, moruk? Benim için fazla zekice bir şey herhalde. Smith, seni neden kovaladığımı söyleyeyim, moruk. Bana vermeyi unuttuğun bağış yüzünden."

"Hangi bağışmış o?" dedi Winston, kendiliğinden üzerinde para var mı diye yoklamaya girişti. Herkes maaşının dörtte birini gönüllü ödemelere ayırmak zorundaydı, ama o kadar çok farklı şey vardı ki takip etmek güçtü.

"Nefret Haftası için. Hani şu ev başına ödediğimiz. Bizim apartmanın veznedarlığı bende. Bütün gücümüzle çalışıyoruz, muazzam bir gösteri hazırlayacağız. Zafer Konakları caddedeki en çok bayrakla donanmış bina olmazsa suç benim değil. İki dolar söz vermiştin."

Winston ceplerinde iki kırışık ve kirli kâğıt para bulup uzattı; Parsons küçük bir deftere okuma yazması kıtların düzgün elyazısıyla not aldı.

"Bu arada," dedi. "Bizim küçük haylazın dün seni sapanıyla vurduğunu duydum, moruk. Sıkı bir azar işitti benden. Aslına bakarsan bir daha yaparsa sapanı da elinden alacağımı söyledim."

"Sanırım idama gidemediği için biraz üzgündü," dedi Winston.

"Hah, ben de onu diyorum, aşk olsun afacana. Yaramazlıkta, madrabazlıkta üstlerine yok ama bağlılıkta bir numara ikisi de! Tüm düşündükleri Casuslar ve elbette bir de savaş. Benim minik kızım geçen cumartesi günü takımıyla birlikte Berkhamsted yolunda doğa yürüyüşündeyken ne yapmış, biliyor musun? Diğer iki kızı da yanına alıp yürüyüş kolundan ayrılmış ve öğlenden sonra tuhaf bir adamı takip etmiş. İki saat boyunca ormanın tam göbeğinde adamın kuyruğuna takılmışlar ve Amersham'e geldiklerinde de onu devriyeye teslim etmişler."

"Peki bunu neden yapmışlar?" dedi Winston, biraz şaşkınlıkla. Parsons zafer kazanmışçasına sözlerini sürdürdü.

"Çocuğum onun bir tür düşman ajanı olduğundan eminmiş – mesela paraşütle filan indirilmiş olabilirmiş. Ama mesele şu, moruk. Onu adamın peşine takılmaya iten ilk şey neymiş biliyor musun? Tuhaf ayakkabılar giydiği dikkatini çekmiş – daha önce hiç öyle ayakkabılar giyen birini görmediğini söylüyor. O yüzden yabancı olma ihtimali varmış. Yedi yaşındaki velede bak sen!"

"Adama ne oldu?" dedi Winston.

"Ha, o kısmını söyleyemem elbette. Ama beni pek de şaşırtmayacak olan..." Parsons bir tüfekle nişan alıyormuş gibi yaptı ve ateş etmiş gibi dilini şaklattı.

"Güzel," dedi Syme dalgınca, kâğıt şeridinden başını bile kaldırmamıştı.

"Tabii ki işi şansa bırakamayız," dedi Winston görev bilinciyle.

"Yani bir savaş var neticede," dedi Parsons.

Başlarının üzerindeki telekrandan bunu onaylarcasına bir trompet sesi duyuldu. Ama bu kez bir askeri zafer haberi yerine sadece Bolluk Bakanlığı'ndan bir duyuru verildi.

"Yoldaşlar!" dedi coşkulu genç bir ses. "Dikkat, yoldaşlar! Size harika haberlerimiz var. Üretim harbini kazandık.

Tüm tüketim malı sınıflarındaki çıktıların şu an tamamlanan istatistiksel hesaplamaları, yaşam standardının geçen seneye göre en az yüzde 20 yükseldiğini gösteriyor. Okyanusya'nın tamamında bu sabah kendiliğinden gösteriler yapıldı ve kabına sığmayan işçiler fabrikalardan, bürolardan dışarı çıkıp Büyük Birader'in bilgece liderliğinin bize bahşettiği yeni, mutlu yaşamımız için minnettarlıklarını seslendiren pankartlarla sokakları doldurdular. İstatistiklerden bazılarını okuyalım şimdi. Gıda maddeleri..."

"Yeni, mutlu yaşamımız" sözleri birkaç kez tekrarlandı. Bolluk Bakanlığı'nın son dönemde en sevdiği ifadeydi bu. Trompet sesini duyunca dikkat kesilen Parsons ağzı açık halde ve büyük bir ciddiyetle, bir sıkıcılık anıtı misali duyuruyu dinliyordu. Rakamları takip edemiyordu ama öyle ya da böyle tatmin edici olduklarının bilincindeydi. Kömürleşmiş tütünle yarısına kadar dolu kocaman pis bir pipo çıkarmıştı. Haftada 100 gramlık tütün tayını yüzünden bir pipoyu ağzına kadar doldurmak nadiren mümkün oluyordu. Winston ise dikkatle yatay tuttuğu bir Zafer Sigarası içiyordu. Yeni tayın yarına kadar verilmeyecekti ve sadece dört sigarası kalmıştı. Bir an kulaklarını daha uzaktaki gürültülere kapattı, telekrandan akıp gelen şeyleri dinledi. Görünüşe bakılırsa Büyük Birader'e çikolata tayınını haftada yirmi grama çıkardığı için şükranlarını sunmak üzere gösteriler yapanlar bile olmuştu. Daha dün tayının haftada yirmi grama *düşürüleceği* ilan edilmişti, diye düşündü. Üzerinden daha yirmi dört saat geçmişken bu yalanı yutturmaları mümkün müydü? Evet, yutturmuşlardı. Parsons bir hayvanın aptallığıyla kolayca yutmuştu. Diğer masadaki gözsüz yaratık fanatikçe, tutkuyla yutmuştu ve geçen hafta tayının otuz gram olduğunu söyleyecek herhangi bir kişiyi takip etmek, ihbar etmek ve buharlaştırmak için müthiş bir arzu duyuyordu. Syme de daha karmaşık bir düzeyde, çiftdüşünü işin içine katmıştı, Syme de yutmuştu. Peki o zaman bir hafızaya sahip olan *tek* kişi kendisi miydi?

Hayal mahsulü istatistikler telekrandan dökülmeye devam etti. Geçen yıla göre daha fazla gıda, daha fazla giyecek, daha fazla konut, daha fazla mobilya, daha fazla tencere, daha fazla yakıt, daha fazla gemi, daha fazla helikopter, daha fazla kitap, daha fazla bebek vardı – hastalık, suç ve delilikten başka her şeyden daha fazla vardı. Yıldan yıla ve dakikadan dakikaya herkes ve her şey hızla yukarı doğru gidiyordu. Syme'ın daha önce yaptığı gibi Winston da şimdi kaşığını almış masaya dökülen soluk renkli et suyuna batırıyor ve uzun bir sulu şeridi desene dönüştürüyordu. Hayatın görünen taraflarını bir garez duygusuyla düşünmeye daldı. Hep böyle miydi? Yiyeceklerin tadı hep bu muydu? Kantinde çevresine bakındı. Duvarları sayısız bedenin temasıyla pislikten kayganlaşmış basık tavanlı, kalabalık bir salon; oturduğunuzda dirsekleriniz birbirine dokunacak kadar sıkı düzen yerleştirilmiş köhne metal masa ve sandalyeler; yamuk kaşıklar, çentikli tepsiler, kaba beyaz kupalar; bütün yüzeyler yağlı, her çatlak pislik dolu; kötü cin, kötü kahve, madeni tatta yahni ve kirli elbisenin iç içe geçmiş ekşi kokusu. İnsanın hem içinde hem de teninde daima bir tür karşı çıkış, hakkı olan bir şey hileyle elinden alınmış gibi bir his vardı. Şimdikinden çok farklı bir zaman hatırlayamıyordu. Doğru dürüst hatırlayabildiği zamanların hepsinde yiyecek kıttı, delik deşik olmayan çoraplar ve iç çamaşırları asla bulamazdın; mobilyalar çürük çarıktı, odalar az ısınırdı, metro kalabalıktı, evler parça parça dökülüyordu, ekmekler kararmış olurdu, çay nadir bulunurdu, kahvenin tadı berbattı, sigaralar yetersizdi – sentetik cin dışında hiçbir şey ucuz ya da bol değildi. Elbette beden yaşlandıkça her şey daha rahatsız edici gelirdi, ama yine de insanın konforsuzluk, pislik, kıtlık, bitmeyen kışlar, çorapların yapış yapışlığı, asla çalışmayan asansörler, soğuk su, sert sabun, parçalanmış halde gelen sigaralar, tuhaf ve kötü lezzette yiyecekler yüzünden gönlü bulanıyorsa, doğal bir düzende yaşamadığının işareti değil

miydi bu? İşlerin bir zamanlar farklı olduğuna dair atalardan kalma bir bellek yoksa, neden tüm bunlar ona katlanılmaz geliyordu ki?

Kantine tekrar göz gezdirdi. Hemen herkes çirkindi ve birbirinin eşi mavi tulumlar giymiyor olsalardı bile çirkin görünürlerdi. Salonun diğer ucunda tek başına oturan ufak tefek, tuhaf bir şekilde böceğe benzeyen bir adam kahvesini içerken minik gözleriyle sağa sola şüpheci bakışlar fırlatıyordu. İnsan çevresine hiç bakmasa, diye düşündü Winston, Parti'nin ideal saydığı fiziksel tipin, yani sarı saçlı, yüzünden hayat fışkıran, bronzlaşmış, kaygısız, uzun boylu kaslı gençlerin ve koca memeli bakirelerin var olduğuna, hatta çoğunluğu oluşturduğuna inanmak ne kadar da kolay. Aslında görebildiği kadarıyla Hava Pisti Bir'deki insanların büyük çoğunluğu ufak tefek, esmer ve çirkindi. Böceğe benzeyen bu tipin Bakanlıklarda çoğalıp yaygınlaşmış olması tuhaftı: Genç yaşta şişmanlamış, kısa bacaklı, hızlı ama kesik kesik hareket eden, küçücük gözlü, tombul ve ifadesi anlaşılmaz suratları olan ufak tefek biçimsiz adamlar. En çok Parti'nin egemenliğinde serpilmişe benzeyen bir tipti bu.

Bolluk Bakanlığı'nın duyurusu ikinci bir trompet sesiyle sona erdi ve yerini ahenksiz bir müziğe bıraktı. Sayı bombardımanıyla bön bir coşkuya sürüklenen Parsons piposunu ağzından çıkardı.

"Bolluk Bakanlığı bu sene kesinlikle iyi iş çıkarmış," dedi bilgiç bilgiç başını sallayarak. "Bu arada, Smith, bana ödünç verebileceğin jiletin yoktur herhalde değil mi, moruk?"

"Hiç yok," dedi Winston. "Ben de altı haftadır aynı jileti kullanıyorum."

"Tamam, peki... bir sorayım demiştim, moruk."

"Kusura bakma," dedi Winston.

Bakanlığın duyurusuyla geçici olarak susan yan masadaki vaklayan ses önceki gürlüğünü kaybetmeden tekrar başladı. Winston nedense süpürge saçları ve yüzündeki kı-

rışıklıklara dolmuş tozlarlarla Bayan Parsons'ı düşünürken buldu kendini aniden. İki yıl içinde o çocuklar annelerini Düşünce Polisi'ne ihbar edecekti. Bayan Parsons buharlaştırılacaktı. Syme buharlaştırılacaktı. Winston buharlaştırılacaktı. O'Brien buharlaştırılacaktı. Diğer yandan Parsons asla buharlaştırılmayacaktı. Vaklayan sesin sahibi olan gözsüz yaratık asla buharlaştırılmayacaktı. Bakanlıkların labirent benzeri koridorlarında hissizce gidip gelen böcek benzeri adamlar da hiçbir zaman buharlaştırılmayacaktı. Kara saçlı kız, Kurgu Dairesi'nden olan kız – o da asla buharlaştırılmazdı. Kimin sağ kalıp kimin öleceğini içgüdüsel olarak biliyormuş gibi geldi ona: Gerçi sağ kalmayı sağlayanın ne olduğunu söylemek pek o kadar kolay değildi.

O anda ani bir sarsıntıyla hayallerinden uyandı. Yan masadaki kız kısmen dönmüş ona bakıyordu. Kara saçlı kızdı bu. Yan yan bakıyordu ama yüzünde tuhaf bir ilgi vardı. Göz göze geldikleri an kız tekrar başını çevirdi.

Winston'ın sırtından buz gibi bir ter boşandı. Korkunç bir dehşet hissi geçmişti içinden. Bu his çabuk kayboldu ama arkasında huzursuz edici bir iz bıraktı. Kız neden ona bakıyordu? Neden onu her yerde takip ediyordu? Ne yazık ki onun kendisinden önce mi, yoksa sonra mı oraya geldiğini hatırlayamıyordu. Ama ne olursa olsun, dünkü İki Dakikalık Nefret sırasında ortada hiçbir neden yokken tam arkasına oturmuştu. Büyük ihtimalle asıl amacı onu dinlemek ve yeterince yüksek sesle bağırdığından emin olmaktı.

Daha önceki düşüncesi geri dönmüştü: Büyük ihtimalle kız aslında Düşünce Polisi değildi, ama tam da o yüzden amatör bir casus olmalıydı ki en tehlikelisi buydu. Ne kadar zamandır kendisine bakmakta olduğunu bilmiyordu ama belki beş dakika kadar olmuştu ve kendisinin yüz hatlarının mükemmel bir şekilde kontrol altında olmaması da mümkündü. İnsanların arasındayken ya da telekranın menzilindeyken düşüncelere dalmak korkunç tehlikeli bir şeydi. En

ufak şey bile seni ele verebilirdi. Sinirli bir tik, bilinçsiz bir endişeli bakış, kendi kendine mırıldanma alışkanlığı – anormalliğini ya da saklayacak bir şeyin olduğunu sezdirebilecek herhangi bir şey. Her halükârda, yüzünde uygunsuz bir ifade olması (örneğin bir zafer duyurusu yapıldığında kuşkulu bir yüzle bakmak) başlı başına cezası olan bir suçtu. Hatta Yenikonuşta bunun için bir sözcük vardı: Yüzsuçu, deniyordu adına.

Kız tekrar ona arkasını dönmüştü. Belki onu her yerde takip etmiyordu, belki iki gün üst üste onun çok yakınına oturması sadece bir tesadüftü. Winston'ın sigarası sönmüştü, onu alıp büyük bir dikkatle masanın kenarına koydu. İçindeki tütünü yerinde tutabilirse kalanını mesaiden sonra içecekti. Büyük ihtimalle yan masadaki kişi Düşünce Polisi'nin bir casusuydu ve büyük ihtimalle kendisi üç gün içinde Sevgi Bakanlığı'nın zindanlarını boylayacaktı ama sigarasındaki tütünü boşa harcayamazdı. Syme de kâğıt şeridini katlayıp cebine koymuştu. Parsons tekrar konuşmaya başladı.

"Sana hiç şunu anlatmış mıydım, moruk?" dedi piposunun sapının arkasından bir kahkaha atarak. "Bir keresinde benim iki velet yaşlı bir dükkâncı kadının eteğini ateşe vermişler, çünkü B.B.'nin bir resmine sosis sardığını görmüşler. Arkasından sessizce yaklaşmışlar ve eteği bir kutu kibritle ateşe vermişler. Kadın fena yanmış sanırım. Ne haylazlık ama! Gerçi böyle gayretlilik nerede görülmüş? Bugünlerde Casuslar'da onlara birinci sınıf eğitim veriyorlar, bizim zamanımızdakinden bile daha iyi. Onlara en son verdikleri şeyin ne olduğunu biliyor musun? Anahtar deliklerinden dinleyebilmek için kulak boruları! Küçük kızım dün gece bir tanesini eve getirdi – oturma odasının kapısında denedi ve dediğine göre kulağını deliğe dayadığında duyduğunun iki katını duyabiliyormuş. Sadece bir oyuncak elbette. Yine de doğru yolu gösteriyor, değil mi?"

O anda telekrandan kulak tırmalayıcı bir düdük sesi yükseldi. İşe dönme sinyali verilmişti. Üç adam asansörlerin çevresindeki mücadeleye katılmak üzere ayağa fırladılar ve Winston'ın sigarasında kalan tütün yere döküldü.

6. Bölüm

Winston günlük tutuyordu:

Üç yıl önceydi. Karanlık bir akşamda, büyük tren istasyonlarından birinin yakınındaki dar bir yan sokaktaydı. Neredeyse hiç ışık vermeyen bir sokak lambasının altında, duvardaki bir kapı girişinin orada duruyordu kadın. Kapkalın boyanmış yüzü genç görünüyordu. Beni asıl çeken boya oldu, bir maske gibi beyazlığı ve parlak kırmızı dudakları. Partili kadınlar asla yüzlerini boyamazlar. Sokakta başka kimse yoktu, telekran da. İki dolar dedi. Ben

Yazmayı sürdürmek bir an çok zor geldi. Gözlerini kapatıp parmaklarını gözkapaklarına bastırarak tekrar tekrar beliren o görüntüyü sıkıp çıkarmaya çalıştı. Avazı çıktığı kadar bağırarak art arda küfürleri sıralama arzusu neredeyse dayanılmazdı. Ya da kafasını duvara vurmak, masayı bir tekmeyle devirmek, hokkayı pencereden fırlatmak – o an kendisine eziyet eden anıyı silecek vahşice, gürültülü ya da acı verici ne varsa yapmak istiyordu.

En kötü düşmanın, diye düşündü, kendi sinir sistemin. İçindeki gerilim her an dışa yansıyan bir belirtiye tercüme olabilirdi. Birkaç hafta önce sokakta yanından geçtiği adam geldi aklına; çok sıradan görünüşlü bir adamdı, Parti üye-

siydi, otuz beş ila kırk yaşlarındaydı, uzun boylu ve inceydi, bir çanta taşıyordu. Aralarında birkaç metre kala adamın yüzünün sol tarafı ani bir kasılmayla çarpılmıştı. Tam birbirlerinin yanından geçtikleri sırada aynı şey tekrar oldu: Bu sadece bir tik, bir titreme, fotoğraf makinesi objektifinin çıt sesi gibi hızlıydı ama belli ki alışkanlıktı. O sırada neler düşündüğünü hatırladı: Zavallı şeytanın işi bitmişti. Ama asıl korkutucu olan bu eylemin tamamen bilinçsizce gerçekleşmesiydi. En ölümcül tehlike ise uykuda konuşmaktı. Buna karşı hiçbir önlem alınamazdı, en azından onun aklına herhangi bir şey gelmiyordu.

Derin bir nefes alıp yazmaya devam etti:

Onunla birlikte kapıdan girdim, bir avludan geçtikten sonra bodrum kattaki bir mutfağa indik. Duvara yaslanmış bir yatak, masanın üzerinde de çok kısık bir lamba vardı. Kadın

Dişlerini sıkıyordu. Tükürmek istedi. Bodrum kat mutfağındaki o kadını düşününce aynı anda aklına karısı Katharine geldi. Winston evliydi – yani en azından bir zamanlar. Muhtemelen hâlâ da evliydi, çünkü karısının ölmediğini biliyordu. Bodrum kattaki mutfağın ılık, ağır kokusunu tekrar soluyordu sanki: Tahtakurusunun, kirli giysilerin ve iğrenç ucuz parfümün bileşimi. Ama yine de tahrik edici bir kokuydu çünkü Partili kadınların hiçbiri parfüm kullanmazdı, hatta kullandıkları hayal bile edilemezdi. Sadece prollar parfüm kullanırdı. O koku zinayla ayrılmaz bir şekilde bütünleşmişti zihninde.

O kadınla birlikte gittiğinde neredeyse iki yıldır hiç kimseyle yatmamıştı. Fahişelere gitmek yasaktı elbette, ama zaman zaman ihlal etme cesaretini bulabileceğin kurallardan biriydi bu. Tehlikeliydi ama ölüm kalım meselesi değildi. Bir fahişeyle yakalanmak çalışma kampında beş yıl anlamına gelebilirdi: Ama başka suç işlemediysen daha fazlası olmazdı.

Ayrıca tam iş üstündeyken yakalanmaktan kaçındığın sürece kolay işlenecek bir suçtu. Yoksul semtler kendini satmaya hazır kadın kaynıyordu. Hatta bazıları prolların içmemesi gereken bir şişe cine bile satın alınabiliyordu. Parti de alttan alta fahişeliği destekliyor, tamamen bastırılamayan içgüdüler için bir çıkış kanalı olarak görüyordu. Zevk alınmadığı ve kaçamak yapıldığı, bir de sadece hor görülen bastırılmış sınıftan bir kadınla yapıldığı sürece zamparalık kendi başına pek önemli değildi. Asıl bağışlanamaz suç Parti üyeleri arasındaki çokeşliliklerdi. Her ne kadar büyük tasfiyelerde daima itiraf edilen suçlardan biri olsa da, böyle bir suçun nasıl gerçekten işlenebileceğini hayal etmek gerçekten zordu.

Partinin amacı erkekler ile kadınlar arasında kontrol edemeyeceği bağlılıkların ortaya çıkmasını önlemekten ibaret değildi. Açıkça ifade edilmeyen asıl amaç, cinsel ilişkideki hazzı tümden ortadan kaldırmaktı. Hem evlilik içinde hem de dışında aşktan ziyade erotizmdi düşman olan. Parti üyeleri arasındaki bütün evlilikler tayin edilmiş komisyonlarca onaylanmak zorundaydı ve çiftler birbirlerine fiziken ilgi duydukları izlenimi verirlerse asla izin alamıyorlardı – gerçi bu ilke de asla açıkça belirtilmiyordu. Evliliğin kabul edilebilir tek amacı Parti'ye hizmet edecek çocuklar yapmaktı. Cinsel ilişkiye ancak lavman gibi, biraz mide bulandırıcı küçük bir operasyon gibi bakılmalıydı. Bu da asla açıkça söylenmiyordu ama dolaylı yollardan her Parti üyesinin zihnine çocukluktan itibaren işleniyordu. Hatta Seks Karşıtı Gençlik Cemiyeti gibi, her iki cinsiyet için de tam bekârlığı savunan örgütlenmeler vardı. Çocukların hepsi yapay döllenmeyle (yapdöl, deniyordu Yenikonuşta) dünyaya getirilmeliydi ve kamu kurumlarınca yetiştirilmeliydi. Winston bunun çok ciddiye alınmadığının bilincindeydi ama Parti'nin genel ideolojisine her nasılsa uygun düştüğü de bir gerçekti. Parti seks içgüdüsünü öldürmeye, ya da öldüremiyorsa çarpıtmaya ve kirletmeye çalışıyordu. Winston bunun sebebini bilmiyordu

ama böyle yapılması doğal geliyordu ona. Ayrıca Parti'nin bu yöndeki çabası kadınlar üzerinde büyük ölçüde başarıya ulaşmıştı.

Yeniden Katharine'i düşündü. Ayrıldıklarından beri dokuz, on – neredeyse on bir yıl geçmişti. Onu çok nadiren aklına getirmesi garipti biraz. Bazen bir zamanlar evli olduğunu günlerce tamamen unutuyordu. Yaklaşık on beş ay boyunca birlikte kalmışlardı. Parti boşanmaya izin vermiyordu, ama çocuk yapılmayan durumlarda ayrılığı teşvik ediyordu.

Katharine uzun boylu, sarı saçlı bir kızdı, mağrur bir edayla dimdik dururdu. Cüretkâr bir yüzü, kemerli bir burnu vardı; arkasında neredeyse hiçbir şey olmadığını keşfedene kadar, insan onun soylu bir yüzü olduğunu düşünebilirdi. Evlilik hayatlarının daha ilk zamanlarında Winston onun karşısına çıkan istisnasız en aptal, en kaba, en boş kafalı insan olduğuna karar vermişti – gerçi bunun tek nedeni belki de onu başka çoğu insandan daha yakından tanımış olmasıydı. Slogan olmayan tek bir düşünce taşımazdı kafasında, Parti'den geldiyse yutmayacağı hiçbir budalaca fikir yoktu. "İnsan teyp" adını takmıştı ona içinden. Yine de onunla yaşamaya katlanabilirdi ama tek bir sorun vardı – seks.

Winston dokunur dokunmaz kadın irkiliyor ve kaskatı kesiliyordu. Ona sarılmak uzuvları hareketli bir ahşap heykele sarılmak gibiydi. Asıl tuhaf olanı da kadın onu tutup kendine çektiğinde bile Winston'da onun kendisini bütün gücüyle itmekte olduğuna dair bir hissin oluşmasıydı. Kaslarının katılığı böyle bir izlenim yaratıyordu sanki. Kadın gözlerini kapatıp sırtüstü yatar, direniş göstermediği gibi işbirliği de yapmaz, sadece *teslim olurdu.* Bu olağanüstü utanç verici ve bir süre sonra da korkutucuydu. Ama seksten uzak kalmaya karar verirlerse yine de onunla yaşamaya katlanabilirdi Winston. Tuhaf bir şekilde bunu reddeden Katharine olmuştu. Dediğine göre, başarabilirlerse bir çocuk yapma-

lıydılar. O yüzden şartlar müsaade ettiği sürece haftada bir kez o performans devam etti. Hatta karısı akşam yapılması ve unutulmaması gereken bir iş olarak sabahları bunu ona hatırlatıyordu. İki isim vermişti yaptıkları şeye. Biri "bebek yapmak"tı, diğeri de "Parti'ye karşı görevimizi yapmak"tı; evet, sahiden de bu ifadeyi kullanıyordu. Çok geçmeden Winston haftanın o günü geldiğinde tam anlamıyla dehşet hissetmeye başlamıştı. Ama şansı varmış ki çocuk doğmadı ve en sonunda karısı da denemekten vazgeçti, çok geçmeden ayrıldılar.

Winston duyulmaz bir şekilde içini çekti. Tekrar kalemini alıp yazdı:

Kendini yatağa attı ve derhal, hiçbir hazırlık olmadan, aklınıza gelebilecek en adi, en korkunç şekilde eteğini sıyırdı. Ben

Kendini o loş lamba ışığında gördü; burun deliklerine dolmuş tahtakurusu ve ucuz parfüm kokusu, kalbinde mağlubiyet ve hınç duygusuyla ki o zaman bile bu duygu Katharine'in, Parti'nin hipnotik gücüyle sonsuza dek donmuş bembeyaz bedeninin düşüncesiyle karışmıştı. Neden hep böyle olmak zorundaydı? Arasına yıllar giren bu pis düzüşmeler yerine neden kendine ait bir kadını olamıyordu? Gerçek bir aşk ilişkisi neredeyse düşünülemez bir şeydi. Partili kadınların hepsi birbirine benziyordu. İffet Parti'ye sadakat olarak içlerine işlemişti. Daha ilk zamanlarda özenli koşullandırmayla; oyunlar ve soğuk suyla; okulda, Casuslar'da ve Gençlik Birliği'nde kafalarına sokulan saçmalıklarla; konferanslar, tören yürüyüşleri, şarkılar, sloganlar ve marşlarla doğal duyguları sökülüp alınmıştı hepsinden. Mantığı ona istisnalar olması gerektiğini söylüyordu ama kalbi buna inanmıyordu. Parti'nin istediği gibi hepsi de erişilmez tiplerdi. Winston'ın sevilmekten bile daha çok istediği şey hayatında bir kez olsun o erdem duvarını yıkmaktı.

Başarıyla sonuçlanmış bir cinsel ilişki isyandı. Arzu düşünsuçtu. Başarabilirse Katharine'i uyandırması bile, karısı olmasına rağmen baştan çıkarma sayılıyordu.

Ama hikâyenin geri kalanının yazılması gerekiyordu. Şöyle yazdı:

Lambayı açtım. Onu ışıkta gördüm...

Karanlıktan sonra parafin lambanın zayıf ışığı çok parlak gelmişti. Kadını ilk kez doğru düzgün görebilmişti. Ona doğru bir adım attıktan sonra şehvet ile dehşet arasında kalakalmıştı. Oraya gelmekle aldığı riskin fena halde bilincindeydi. Dışarı çıkarken devriyelerin onu yakalaması çok muhtemeldi: Hatta o an kapının dışında bekliyor olabilirlerdi. Oraya yapmak için geldiği şeyi yapmadan çıkarsa!..

Yazılmalıydı, itiraf edilmeliydi. Lambanın ışığında aniden gördüğü şey kadının yaşlı olduğuydu. Yüzüne sürdüğü boya o kadar kalındı ki neredeyse kartondan bir maske gibi çatlayacaktı. Saçına aklar düşmüştü, ama asıl dehşet verici olan biraz aralık kalmış ağzının içinde mağara gibi bir boşluktan başka hiçbir şey olmamasıydı. Kadının hiç dişi yoktu.

Aceleyle, kargacık burgacık yazıyordu:

Onu ışıkta gördüğümde yaşlı bir kadın olduğunu anladım, en az elli yaşındaydı. Ama yine de devam ettim.

Parmaklarını yeniden gözkapaklarına bastırdı. En sonunda yazmıştı, ama hiçbir şey değişmemişti. Terapi işe yaramamıştı. Avazı çıktığı kadar bağırarak küfürler etme dürtüsü eskisi kadar güçlüydü.

7. Bölüm

Umut varsa, diye yazdı Winston, *prollardadır.*

Umut varsa prollarda *olmalı*, çünkü ancak o hiçe sayılmış yığınlarda, Okyanusya nüfusunun yüzde 85'ini oluşturan bu insanlarda Parti'yi yok edebilecek güç ortaya çıkabilir. Parti içeriden çökertilemezdi. Düşmanlarının, yani varsa düşmanlarının bir araya gelmesinin, hatta birbirini tanımasının hiçbir yolu yoktu. Efsanevi Biraderlik varsa bile, zira var olması pekâlâ mümkündü, üyelerinin iki üç kişiden daha kalabalık sayılarla toplanması hayal bile edilemezdi. İsyan gözlerdeki bir bakış, ses tonundaki bir değişim ya da en fazla zaman zaman fısıldanan bir sözcük demekti. Ama prollar kendi kuvvetlerinin bilincine bir şekilde varabilirlerse gizli örgütlenmelere ihtiyaçları olmayacaktı. Tek yapmaları gereken ayağa kalkmak ve sineklerini kovan bir at gibi silkinmekti. İsterlerse yarın sabah Parti'yi parça parça edebilirlerdi. Eninde sonunda bunu yapabileceklerini görürlerdi mutlaka, değil mi? Yine de!..

Bir keresinde kalabalık bir caddede yürürken yüzlerce sesin –kadın sesinin– korkunç bir şekilde haykırışını duyduğunu hatırladı – gürültü az ilerideki bir yan sokaktan geliyordu. Öfke ve çaresizlikten kaynaklanan heybetli bir çığlıktı, yüksek bir "Ah-aaah!" bir çanın titreşimleri gibi tekrarlanıyordu. Kalbi hızla çarpmaya başlamıştı. Başladı! diye düşünmüştü.

Bir isyan! Prollar en sonunda dizginlerinden boşandılar! Sesin geldiği yere vardığında iki ya da üç yüz kadından oluşan bir kalabalığın, yüzlerinde batan bir gemideki ölüme mahkûm yolcular gibi trajik ifadelerle bir sokak tezgâhının çevresine yığılmış olduğunu gördü. Ama artık genel umutsuzluğun yerini çok sayıda tekil kavga almıştı. Anlaşılan tezgâhlardan birinde teneke tava satılıyordu. Kalitesiz, dayanıksız şeylerdi ama her türlü pişirme kabına ulaşmak daima zor olmuştu. Şimdi ise beklenmedik bir şekilde bunlar satışa çıkmıştı. Başarıya ulaşan kadınlar diğerleri tarafından itilip kakılırken tavalarıyla birlikte oradan ayrılmaya çalışıyor, bu arada onlarca başka kadın tezgâhın etrafında haykırarak tezgâha bakan adamı kayırmacılıkla ve bir yerde daha fazla tava stoklamış olmakla suçluyorlardı. Aniden yeni bir bağırış çağırış oldu. Birinin saçları yolunmuş, alı al moru mor iki kadın bir tavayı tutmuş birbirlerinin elinden koparmaya çalışıyordu. Birkaç saniye ikisi de çekiştirdiler, sonra sap çıktı. Winston tiksinerek izledi onları. Yine de bir anlığına, sadece birkaç yüz gırtlaktan çıkan sesin ne kadar korkutucu bir gücü vardı! Önemi olan herhangi bir konuda neden asla böyle bağırmıyorlardı?

Şöyle yazdı:

Bilinçlenene kadar asla başkaldırmayacaklar, başkaldırmadıkça asla bilinçlenemeyecekler.

Parti ders kitaplarından birinden alıntı olabilir bu neredeyse, diye düşündü. Parti prolları esaretten kurtardığını iddia ediyordu elbette. Devrimden önce kapitalistlerin korkunç zulmü altındaydılar; açlık çekiyor ve kamçılanıyorlardı, kadınlar kömür madenlerinde çalışmaya zorlanıyordu (aslına bakılırsa kadınlar hâlâ kömür madenlerinde çalışıyordu), çocuklar altı yaşında fabrikalara satılıyordu. Ama eşzamanlı olarak, çiftdüşün ilkeleri uyarınca Parti, prolların birkaç basit kural uygulanarak hayvanlar gibi tahakküm altında

tutulması gereken, doğal madunlar olduğunu öğretiyordu. Gerçekte prollar hakkında çok az şey biliniyordu. Çok fazla şey bilmeye gerek yoktu. Çalışmaya ve üremeye devam ettikleri sürece diğer faaliyetlerinin bir önemi yoktu. Arjantin ovalarında serbest bırakılan sığırlar gibi kendi hallerine bırakıldıklarında atadan kalma ve onlara doğal gelen bir modele uygun yaşam tarzına geri dönüyorlardı. Doğuyor, sokakta büyüyor, on iki yaşında işe giriyor, serpildiklerinde kısa süreli bir güzellik ve cinsel arzu dönemi geçiriyor, yirmisinde evleniyor, otuzunda orta yaşlı oluyor, çoğunlukla da altmışında ölüyorlardı. Ağır fiziksel çalışma koşulları, evin ve çocukların bakımı, komşularla ufak kavgalar, filmler, futbol, bira ve hepsinin ötesinde kumar zihinlerinin ufkunu tamamen dolduruyordu. Onları kontrol altında tutmak zor değildi. Düşünce Polisi'nin birkaç ajanı hep aralarında dolaşıyor, sahte söylentiler yayıyor ve tehlikeli olabileceğine kanaat getirilen birkaç prolu da bulup ortadan kaldırıyorlardı; ama prollara Parti'nin ideolojisini aşılamak için hiçbir girişimde bulunmuyorlardı. Prolların güçlü siyasi hislerinin olması arzu edilmiyordu. Onlardan istenen tek şey gerektiğinde daha uzun çalışma saatlerini ve daha az tayını kabul etmelerini sağlamak için başvurulacak basit bir vatanseverlikti. Zaman zaman olduğu gibi hoşnutsuzluk gösterdiklerinde, hoşnutsuzlukları bir yere varmıyordu, çünkü genel fikirleri olmadığından ancak küçük ve belirli şikâyetlere odaklanabiliyorlardı. Daha büyük kötülükler dikkatlerinden daima kaçıyordu. Prolların büyük çoğunluğunun evinde telekran bile yoktu. Sivil polis bile onların işine çok az karışıyordu. Londra her çeşit suçlunun cirit attığı bir şehir haline gelmişti. Hırsızlardan, haydutlardan, fahişelerden, uyuşturucu satıcılarından ve her türlü dolandırıcıdan koca bir dünya oluşmuştu; ama her şey prollar arasında olup bittiğinden hiçbir önemi yoktu bunun. Ahlakla ilgili tüm meselelerde atadan kalma kurallara uymalarına izin veriliyordu. Parti'nin cinsel

disiplini onlara dayatılmıyordu. Rasgele cinsel ilişkinin cezası yoktu, boşanmaya izin veriliyordu. Aslına bakılırsa, prolların ihtiyacı ya da isteği olduğu anlaşılsa dinsel tapınmaya bile izin verilirdi. Prollar her türlü şüpheden azadeydi. Parti sloganında söylendiği gibi: "Prollar ve hayvanlar özgürdür."

Winston eğilip dikkatle varis ülserini kaşıdı. Yine kaşınmaya başlamıştı. Her seferinde takıldığı şey Devrim öncesi hayatın gerçekte neye benzediğini bilmenin imkânsızlığıydı. Bayan Parsons'tan ödünç aldığı çocuklar için tarih kitabını çekmeceden çıkardı ve içindeki bir pasajı günlüğüne kopyalamaya koyuldu:

Eski günlerde (diye yazıyordu), şanlı Devrim'den önce Londra bugün bizim bildiğimiz o güzel şehir değildi. Karanlık, pis, sefil bir yerdi ve hemen hiç kimsenin boğazından doğru düzgün yiyecek bir şey geçmiyordu, yüzlerce binlerce yoksul insan giyecek papuç bulamıyordu, hatta altında yatacakları bir dam bile yoktu. Sizden daha büyük olmayan çocuklar günde on iki saat çalışırlardı ve yeterince hızlı çalışmadıklarında zalim efendileri tarafından kırbaçlanırlardı, bayat ekmek kırıntıları ve sudan başka bir şey de bulamazlardı. Ama bu korkunç yoksulluğun içinde birkaç büyük ve güzel ev de vardı, bunlarda zenginler ile onlara bakan neredeyse otuz hizmetkâr yaşardı. Bu zenginlere kapitalistler denirdi. Kapitalistler şişman, çirkin insanlardı, karşı sayfada bulunan resimdeki gibi kötü kötü bakarlardı. Frak denen uzun siyah bir ceket giydiğini, adı silindir şapka olan ve soba borusunu andıran tuhaf, parlak bir şapka taktığını görüyorsunuz. Bu kıyafet kapitalistlerin üniformasıydı ve başka hiç kimsenin giymesine izni verilmezdi. Kapitalistler dünyadaki her şeyin sahibiydi ve geride kalan herkes onların kölesiydi. Bütün araziler, bütün evler, bütün fabrikalar ve bütün paralar onlarındı. Emirlerine itaat etmeyen biri olursa onu hapse atabiliyor ya da işsiz bırakıp açlıktan ölmesini bekliyorlardı. Sıradan bir insanın bir kapitalistle konuşurken eğilmesi, şapka-

sını çıkarması ve ona "Efendim" demesi gerekirdi. Kapitalistlerin hepsinin şefi olan kişiye Kral denirdi ve...

Ama listenin geri kalanını biliyordu. Manşetleri yerleri süpüren piskoposlardan, kürklü mantolar giyen yargıçlardan, teşhir direğinden, boyunduruktan, işkence çarklarından, dokuz uçlu kırbaçlardan, sayın belediye başkanının verdiği ziyafetlerden ve Papa'nın ayaklarını öpme âdetinden bahsedilecekti. Ayrıca bir de *jus primae noctis* diye bir yasa vardı ama herhalde çocuklar için bir ders kitabında bundan bahsedilmezdi. Bu yasaya göre her kapitalistin fabrikasında çalışan her kadınla yatma hakkı vardı.

Bunun ne kadarının yalan olduğunu nereden bilebilirdiniz? Ortalama insanın Devrim öncesine nazaran şimdi daha iyi durumda olduğu doğruydu belki de. Tersine tek kanıt Winston'ın ruhunun derinliklerindeki sessiz karşı çıkış, içinde yaşanan şartların tahammül edilemez olduğu ve başka bir zamanda işlerin farklı olması gerektiği yönündeki içgüdüsel duyguydu. Modern hayatın asıl ana özelliğinin zalimlik ve emniyetsizlik olmadığını, sadece yoksulluk, pislik ve uyuşukluk olduğunu fark etti. Çevrene baktığın zaman görüyordun ki hayat telekranlardan yayınlanan yalanlara hiçbir şekilde benzememekle kalmıyordu, Parti'nin ulaşmaya çalıştığı ideallerle de alakası yoktu. Hayatın büyük bir kısmı Parti üyeleri için bile tarafsız ve politika dışıydı; iç sıkıcı işlere gidip gelmekten ibaretti, metroda yer kapma kavgası vermekti, yıpranmış bir çorabı yamamaktı, bir sakarin tableti dilenmek, bir sigara izmaritini saklamaktı. Parti'nin belirlediği ideal devasa, dehşet verici ve parıltılı bir şeydi – çelik ve betondan bir dünya, canavar makinelerin ve korkutucu silahların dünyası; kusursuz bir uyumla ileri doğru yürüyen, hepsi aynı şeyleri düşünen ve aynı sloganları haykıran, sürekli çalışan, çatışan, zafer kazanan, zulmeden savaşçılardan ve fanatiklerden oluşan bir ulus – hepsi aynı yüze sahip üç

yüz milyon insan. Gerçeklik çürüyüp gidiyor, köhne şehirlerde yetersiz beslenmiş insanlar delik ayakkabılarıyla oraya buraya gidiyor, lahana ve lağım kokan köhne on dokuzuncu yüzyıl evlerinde yaşıyordu. Londra'nın bir hayalini görüyordu sanki; engin ve harap, milyon tane çöp kutusundan oluşan bir şehir; bu görüntü tıkanmış bir atık borusuyla çaresizce uğraşan, kırış kırış yüzlü ve süpürge saçlı bir kadının, Bayan Parsons'ın görüntüsüyle iç içe geçmişti.

Eğilip tekrar ayak bileğini kaşıdı. Telekranlar gece gündüz yayın yapıyor, insanların bugün daha fazla gıda, daha fazla giysi, daha iyi konut, daha iyi boş zaman etkinliği şansına sahip olduklarını –elli yıl önceki insanlara nazaran daha uzun yaşadıklarını, mesai saatlerinin kısaldığını, daha iri, daha sağlıklı, daha kuvvetli, daha mutlu, daha zeki, daha iyi eğitimli olduklarını– kanıtlayan istatistiklerle kulaklarınızı kanatıyordu. Bunların tek kelimesi doğrulanamayacağı gibi çürütülemezdi de. Örneğin Parti bugün yetişkin prollardan yüzde kırkının okuryazar olduğunu iddia ediyordu: Söylendiğine göre, Devrim'den önce bu oran sadece yüzde on beşti. Parti bebek ölüm oranının şimdi sadece binde yüz altmış olduğunu iddia ediyordu, Devrim'den önce ise bu oran binde 300'dü – ve böyle devam edip gidiyordu. İki bilinmeyenli bir denklem gibiydi bu. Tarih kitaplarındaki her kelimenin, hatta insanın sorgusuz sualsiz kabul ettiklerinin salt hayalgücünün ürünü olması pekâlâ mümkündü. Kim bilir, *jus primae noctis* diye bir yasa belki de hiç olmamıştı, kapitalist diye bir yaratık hiç yaşamamıştı ya da silindir şapka denen şey hiç kullanılmamıştı.

Her şey sisin içinde kaybolmuştu. Geçmiş silinmiş, silinen unutulmuş ve yalan hakikatin yerini almıştı. Sahtekârlık ediminin somut, kesin kanıtına hayatında sadece bir kez sahip olmuştu. Üstelik su götürmez, elle tutulur bir kanıttı bu. Sadece otuz saniye kanıtı parmaklarının arasında tutabilmişti. Herhalde yıl 1973'tü – aşağı yukarı Katharine'le ayrıldıkları

zamana denk düşüyordu. Ama asıl önemli olan tarih ondan yedi ya da sekiz sene öncesiydi.

Hikâye gerçekte altmışların ortasında, Devrim'in asıl liderlerinin bir seferde yeryüzünden silindiği büyük tasfiyeler döneminde başlamıştı. 1970'te Büyük Birader dışında hiçbiri yaşamıyordu artık. Geri kalanların hepsinin hain ve karşıdevrimci olduğu o zamana kadar açığa çıkarılmıştı. Goldstein kaçmıştı ve kimsenin bilmediği bir yerde saklanıyordu, diğerlerinden de birkaçı ortadan kayboluvermişti ama çoğunluk suçlarını itiraf ettikleri halka açık gösterişli yargılamalardan sonra idam edilmişti. Son sağ kalanlar arasında Jones, Aaronson ve Rutherford adında üç adam vardı. Bu üçünün tutuklandığı tarih büyük ihtimalle 1965'ti. Çoğunlukla olduğu gibi, bir yıl ya da daha uzun bir süre ortadan kaybolmuşlardı, kimse sağ mı ölü mü olduklarını bilmiyordu, sonra aniden alışıldık şekilde onlara suç isnat etmek üzere ortaya çıkarılmışlardı. Düşmanla işbirliği yaptıklarını (o tarihte de düşman Avrasya'ydı), kamu kaynaklarını zimmetlerine geçirdiklerini, çeşitli güvenilir Parti üyelerini öldürdüklerini, Büyük Birader'in Devrim'den çok önce başlamış olan liderliğine karşı entrikalar çevirdiklerini, yüz binlerce insanın ölmesine yol açan sabotajlar yaptıklarını itiraf etmişlerdi. Bunların hepsini itiraf ettikten sonra affedildiler, tekrar Parti'ye alındılar ve afili isimlere sahip arpalıklarda görevlere tayin edildiler. Üçü de *Times*'a uzun, rezil makaleler yazarak ihanetlerinin sebeplerini analiz ettiler ve telafi sözü verdiler.

Serbest bırakılmalarından bir süre sonra Winston onları Kestane Ağacı Kafe'de görmüştü. Nasıl bir dehşete kapıldığını, hayranlık içinde onları göz ucuyla izlediğini hatırladı. Ondan çok daha yaşlı adamlardı, kadim dünyanın yadigârlarıydılar, Parti'nin kahramanlık günlerinden kalan son büyük şahsiyetlerdi. Yeraltı mücadelesinin ve iç savaşın ışıltısı hâlâ üzerlerindeydi sanki. Olgular ve tarihler daha o günlerde bulanıklaşmaya başlamış olsa da, onların adını Büyük

Birader'in adını duymadan yıllar önce duyduğuna dair bir hisse kapılmıştı. Ama diğer yandan onlar kaçaktı, düşmandı, dokunulmayacak kadar kötüydü, bir iki yıl içinde kesinlikle yok olmaya yazgılıydılar. Düşünce Polisi'nin eline bir kez olsun düşen hiç kimse kaçıp kurtulamamıştı. Mezarlarına geri gönderilmeyi bekleyen cesetlerdi onlar.

Çevredeki masalarda oturan kimse yoktu. Böyle insanların semtinde görünmek bile akıllıca olmazdı. Kafenin spesyalitesi olan karanfille tatlandırılmış cin kadehlerinin başında sessizce oturuyorlardı. Üç adamın içinde Winston'ı en çok etkileyen kişi Rutherford'du. Rutherford eskiden ünlü bir karikatüristti, acımasız kalemi Devrim öncesinde ve sırasında halkın görüşlerinin kışkırtılmasında çok işe yaramıştı. Şimdi bile karikatürleri uzun aralıklarla *Times*'ta çıkıyordu. Gerçi bunlar önceki karikatürlerinin kötü taklitleriydi sadece, tuhaf bir şekilde cansız ve inandırıcılıktan uzaktılar. Kadim temaları ısıtıp ısıtıp sunuyordu: Gecekondular, aç çocuklar, sokak çatışmaları, silindir şapkalı kapitalistler – barikatlarda bile kapitalistler silindir şapkalarından vazgeçmiyor, geçmiş günlere dönmek için sonsuz ve umutsuz bir çaba harcıyorlardı. Rutherford ızbandut gibi bir adamdı; ak düşmüş yağlı saçları yele gibiydi, gözaltları torba torba ve yüzü yaralarla doluydu, siyahlarınki gibi kalın dudakları vardı. Bir zamanlar muazzam bir kuvveti vardı herhalde, ama şimdi koca gövdesi her yönden çöküyor, eğriliyor, bükülüyor, adeta dökülüyordu. Ufalanan bir dağ misali insanın gözlerinin önünde kırılıyordu sanki.

Saat on beşti, kafenin en ıssız zamanıydı. Winston öyle bir zamanda kafede ne aradığını hatırlayamıyordu. Mekân neredeyse boştu. Telekranlardan ahenksiz bir müzik yayılıyordu. Üç adam köşelerinde neredeyse hareketsiz oturuyor, hiç konuşmuyorlardı. Garson onlar söylemeden yeni cin kadehleri getiriyordu. Yanlarındaki masada bir satranç takımı vardı, taşlar yerleştirilmiş ama oyun başlamamıştı. Sonra,

belki yarım dakika kadar sonra telekranlara bir şey oldu. Çalınan ezgi değişti, müziğin tonu da değişmişti. Tarif etmesi zor bir değişiklikti. Acayip, çatlak, kulak tırmalayıcı, alaycı bir ezgi duyuluyordu: Winston bunun sararmış bir ezgi olduğunu düşünmüştü nedense. Ondan sonra telekranlarda bir şarkı başladı:

Kestane ağacının dalları altında
Ben seni sattım sen de beni:
Orada yatıyor onlar, biz yatıyoruz burada
Kestane ağacının dalları altında.

Üç adamın kılı bile kıpırdamadı. Ama Winston Rutherford'un harap yüzüne yeniden bakınca gözlerinin dolu dolu olduğunu gördü. Ayrıca içi ürperip *neden* ürperdiğini de bilemeden, hem Aaronson'ın hem Rutherford'un burunlarının kırık olduğunu ilk kez fark etmişti.

Kısa süre sonra üçü de tekrar tutuklandı. Anlaşılan serbest bırakıldıkları anda yeni bozgunculuklar yapmaya girişmişlerdi. İkinci yargılamada eski suçlarını tekrar itiraf ettikten sonra bir sürü yeni suçu da bunlara eklediler. İdam edildiler ve başlarına gelenler sonrakilere ders olsun diye Parti tarihine kaydedildi. Bundan beş yıl kadar sonra, 1973'te Winston basınçlı borudan masasına yeni düşen evrak rulosunu açtığında, diğerlerinin arasına karıştığı ve sonra unutulduğu belli olan bir kâğıt parçasına rastladı. Kâğıdı düzeltip açtığı anda önemini anladı. Yaklaşık on yıl önce *Times*'tan yırtılmış bir yarım sayfaydı bu –sayfanın üst kısmı olduğundan tarihi de yazıyordu– ve New York'taki bir Parti etkinliğine giden delegelerin fotoğraflarını içeriyordu. Grubun tam ortasına göze çarpanlar Jones, Aaronson ve Rutherford'du. Başkalarıyla karıştırılmaları olanaksızdı, zaten adları da resim altında yazılıydı.

Önemli olan nokta, üç adamın da o tarihte Avrasya topraklarında bulunduklarını itiraf etmiş olmalarıydı. Ka-

nada'daki gizli bir havaalanından kalkıp Sibirya'da bir yerlerdeki randevu noktasına gitmiş, Avrasya Genel Kurmayı üyeleriyle görüşmüş ve önemli askeri sırları vermişlerdi. Tarih Winston'ın aklında kalmıştı, çünkü tam yaz ortasıydı, ama bu hikâyenin tamamı sayısız başka yerde de kayıtlı olmalıydı. Bunun ancak tek bir açıklaması olabilirdi: İtiraflar yalandı.

Bu başlı başına bir keşif değildi elbette. O zaman bile Winston tasfiyelerde yeryüzünden silinen insanların gerçekten de üzerlerine atılı suçları işlediğini düşünmüyordu. Ama bu somut bir kanıttı; imha edilmiş geçmişten bir parçaydı, yanlış tabakada bulunduğu için bir jeoloji teorisini mahvcden bir fosil kemiği gibiydi. Bir şekilde dünyaya açıklanabilse ve öneminin anlaşılması sağlansa Parti'yi atomlarına ayırmaya yeterdi.

Hemen çalışmaya geri dönmüştü. Fotoğrafı görüp de ne olduğunu anlar anlamaz başka bir kâğıt parçasını üzerine örtmüştü. Neyse ki açtığı sırada telekranın baktığı açıdan baş aşağı duruyordu.

Not kâğıdını dizlerinin üzerine alıp sandalyesini geriye iterek telekrandan mümkün olduğunca uzaklaştı. Yüzünün ifadesiz kalmasını sağlamak güç değildi, hatta soluk alıp verişini bile biraz çabayla kontrol edebilirdin: Ama nabzının hızını kontrol edemezdin ve telekran değişiklikleri algılayacak kadar hassastı kesinlikle. Kaza eseri –örneğin masasının üzerinden esen ani bir rüzgâr yüzünden– kendini ele vereceği korkusuyla ıstırap içinde yaklaşık on dakika geçmesini bekledi. Sonra üzerindeki kâğıdı çekmeden fotoğrafı bellek deliğine başka atık kâğıtlarla birlikte atıverdi. Belki bir dakika içinde hepsi kül olacaktı.

Bu on, on bir sene önceydi. Bugün olsa herhalde fotoğrafı saklardı. Tuhaftı ama onu parmakları arasında tutmuş olduğu gerçeği şimdi bile, kaydettiği olayın yanı sıra fotoğrafın kendisi de anıya dönüşmüşken bile bir fark yaratıyormuş gibi geliyordu. Parti'nin geçmiş üzerindeki hâkimiyeti artık

var olmayan bir kanıtın *bir zamanlar* var olması yüzünden azalmış mıydı?

Ama bugün, küllerinden yeniden doğması mümkün olsa, o fotoğraf kanıt bile sayılmayabilirdi. Daha bu keşfi yaptığı sıralarda Okyanusya artık Avrasya'yla savaşta değildi, dolayısıyla üç ölü adam Doğuasya ajanlarıyla işbirliği yaparak ülkelerine ihanet etmişlerdi. O zamandan beri başka suçlamalar da yöneltilmişti onlara – iki tane, üç tane, kaç tane olduğunu hatırlayamıyordu. Büyük ihtimalle itiraflar tekrar tekrar yazıldığından asıl olguların ve tarihlerin en ufak bir önemi bile kalmamıştı. Geçmiş değişmekle kalmamıştı, sürekli değişiyordu. Ona en fazla kâbus duygusu yaşatan ise bu devasa sahtecilik işine neden girişildiğini asla açıkça anlayamamış olmasıydı. Geçmişi saptırmanın dolaysız avantajları ortadaydı, ama buradaki nihai saik tam bir gizemdi. Kalemini tekrar eline alıp şöyle yazdı:

NASIL olduğunu anlıyorum; NEDEN olduğunu anlamıyorum.

Kim bilir kaçıncı kez, deli olan ben miyim acaba, diye düşündü. Belki de deli denen kişi hep azınlıkta kalandı. Bir zamanlar dünyanın güneş etrafında döndüğüne inanmak bir delilik işareti sayılıyordu; bugün ise geçmişin değiştirilemez olduğunu düşünmek öyleydi. Bu inancında *tek başına* olabilirdi ve tek başınaysa delirmiş demekti. Ama delirmiş olma düşüncesi ona çok sıkıntı vermiyordu. İşin asıl korkunç yanı, aynı zamanda yanılıyor da olabileceğiydi.

Çocuklar için tarih kitabını alıp başında yer alan Büyük Birader portresine baktı. Hipnotik gözler gözlerinin içine dikildi. Sanki devasa bir güç sizi eziyordu – bir şey kafatasınızın içine nüfuz etmiş, beyninize darbeler indiriyor, inançlarınızdan kopmanız için sizi korkutuyor, sizi neredeyse duyumlarınızın kanıtlarından mahrum bırakıyordu. Parti en sonunda iki kere ikinin beş ettiğini söylcyccekti ve siz de inanmak zorunda kalacaktınız. Eninde sonunda bu iddiada

bulunmaları kaçınılmazdı: Duruşlarının mantığı bunu gerektiriyordu. Sadece deneyimin geçerliliği değil, aynı zamanda dışsal gerçekliğin bizatihi varlığı da onların felsefesinde örtük olarak reddediliyordu. Sapkınlıkların sapkınlığı sağduyuydu. Ve asıl korkutucu olan başka türlü düşünmeniz halinde sizi öldürecek olmaları değil, haklı da olabilecekleriydi. Neticede iki kere ikinin dört ettiğini nereden biliyorduk ki? Yerçekiminin etkili olduğunu nereden biliyorduk? Geçmişin değiştirilemez olduğunu nereden biliyorduk? Hem geçmiş hem de dış dünya sadece zihnimizde varsa ve zihnin kendisi de kontrol edilebilir bir şeyse?

Hayır! Cesaretini kendiliğinden yeniden toplamıştı sanki. Hiçbir bariz çağrışım olmadan O'Brien'ın yüzü zihninde dolanmaya başlamıştı. O'Brien'ın kendi tarafında olduğundan daha emindi artık. Günlüğü O'Brien için –O'Brien'a– yazıyordu: Kimsenin asla okumayacağı bitmek bilmez bir mektup gibiydi ama belli bir kişiye hitap ediyordu ve bahanesini de bu olgudan alıyordu.

Parti size gözlerinizin ve kulaklarınızın sunduğu kanıtlara inanmamanızı söylüyordu. En nihai, en temel buyruğu buydu. Karşısındaki muazzam gücü, herhangi bir Parti entelektüelinin onu tartışmada nasıl kolayca yenebileceğini, cevap vermek şöyle dursun anlamayı bile beceremeyeceği incelikli argümanlar öne sürebileceğini düşününce yüreği sıkıştı. Yine de haklı olan kendisiydi! Onlar haksızdı ve Winston haklıydı. Bariz, aptalca ve doğru olan savunulmak zorundaydı. Doğrular doğrudur, buna yaslan! Maddi dünya vardır, yasaları değişmez. Taş serttir, su ıslaktır, başka şeylerin üstünde durmayan nesneler dünyanın merkezine doğru düşerler. O'Brien'la konuştuğu ve aynı zamanda da önemli bir sav ortaya koyduğu hissiyle şöyle yazdı:

Özgürlük, iki artı ikinin dört ettiğini söyleme özgürlüğüdür. Bu sağlanırsa gerisi gelir.

8. Bölüm

Geçidin dibinden bir yerlerden kavrulmuş kahve kokusu –Zafer Kahvesi değil gerçek kahve kokusu– sokağa doğru yayılıyordu. Winston ister istemez durdu. Belki iki saniye boyunca çocukluğunun yarı unutulmuş dünyasına geri döndü. Sonra bir kapı çarptı ve anlaşılan kokuyu bir sesmişçesine aniden kesti.

Kaldırımlar boyunca birkaç kilometre yürümüştü ve varis ülseri zonkluyordu. Üç haftada ikinci kez Mahalle Merkezi'ndeki akşamı kaçırıyordu: Tedbirsizce davranmıştı, çünkü etkinliklere kaç kez katıldığınızın dikkatle kontrol edildiğinden kesinlikle emin olabilirdiniz. Prensipte bir Parti üyesinin hiç boş vakti yoktu ve yatak dışında hiçbir yerde tek başına olmazdı. Çalışmaz, yemez ya da uyumazken şu ya da bu toplu rekreasyona katılacağı varsayılırdı: Yalnızlığı çağrıştıran her şey, hatta tek başına yürüyüşe çıkmak bile biraz tehlikeliydi. Yenikonuşta bunun için bir sözcük vardı: Bireycilik ve eksantriklik anlamında *kendihayat* deniyordu buna. Ama bu akşam Bakanlıktan çıktığında nisan havasının yumuşaklığı onu baştan çıkarmıştı. Gökyüzü o yıl görmüş olduklarından daha yumuşak bir maviydi; Merkez'deki uzun ve gürültülü akşam, sıkıcı ve bıktırıcı oyunlar, dersler, cinle yağlanan gıcırtılı samimiyet aniden ona tahammül edilmez gelmişti. Dürtülerini izleyerek otobüs durağından uzak-

laştı, Londra labirentinde önce güneye, sonra doğuya, sonra kuzeye yürüyerek bilmediği sokaklarda kayboldu ve artık hangi yöne gittiğini pek de umursamamaya başladı.

"Umut varsa," diye yazmıştı günlüğüne, "prollardadır." Bu sözcükler mistik bir hakikatin ve elle tutulur bir saçmalığın ifadesi olarak aklına gelip duruyordu. Bir zamanlar Aziz Pancras İstasyonu olan yerin kuzeyindeki ve doğusundaki puslu, kahverengi gecekondu mahallelerinin oralarda bir yerlerdeydi. İki katlı minik evlerin bulunduğu taş döşeli bir sokaktan yürüyordu, evlerin dökülen girişleri doğrudan kaldırıma açılıyordu ve tuhaf bir şekilde fare deliklerini andırıyorlardı. Taşların arasında yer yer pis su birikintileri vardı. Karanlık kapıların içinde ve dışında, ayrıca iki yana doğru dallanan dar geçitlerde hayret verecek kadar çok insan dolanıyordu – dudaklarına abartılı rujlar sürmüş çiçeği burnunda genç kızlar, bu kızları kovalayan oğlanlar, kızların on yıl içinde neye benzeyeceğini göstermek istercesine paytak paytak yürüyen şişman kadınlar, yayvan ayaklarıyla adeta sürünerek ilerleyen yaşlı kambur yaratıklar, su birikintilerinin içinde oynayan ve annelerinin öfkeli bağırışlarıyla dağılıveren üstü başı yırtık pırtık yalınayak çocuklar. Sokaktaki pencerelerin belki dörtte biri kırıktı ve tahtalarla kapatılmıştı. İnsanların çoğu Winston'a dikkat etmiyordu; birkaçı da sakıngan bir merakla göz ucuyla süzüyordu onu. Tuğla kırmızısı bileklerini önlüklerinin üzerinde kavuşturmuş iri yarı iki kadın bir kapının önünde konuşuyordu. Winston yaklaşırken konuşmalarından bazı parçalar duydu.

" 'Evet ya, ona ne şüphe,' dedim kadına. 'Ama sen de olsan aynısını yapardın. Bakıyorum da davulun sesi uzaktan hoş geliyor,' dedim, 'bunca dert senin başında olsaydı ne ederdin acaba?' "

"Hakkın var vallahi kız," dedi öbürü, "lafı gediğine koymuşsun."

Cırtlak sesler birden kesildi. Winston yanlarından geçerken kadınlar düşmanca bir sessizlikle onu incelediler. Ama bu tam olarak düşmanlık değildi, sadece yabancı bir hayvanın geçişi sırasındaki bir tür tedbirlilik, anlık bir gardını almaydı. Mavi Parti tulumu böyle bir sokakta sık görülen bir şey olmasa gerekti. Hatta tanımlı bir işin yoksa böyle yerlerde bulunmak pek akıllıca da değildi. Devriyelere denk gelirsen seni durdurabilirlerdi. "Evrakını görebilir miyiz, yoldaş? Burada ne yapıyorsun? İşten kaçta çıktın? Eve genelde bu yoldan mı gidersin?" – vesaire vesaire. Alışılmadık bir yoldan eve yürümeye karşı bir kural olduğundan değil, ama Düşünce Polisi'nin kulağına giderse dikkatleri çekmene yeterdi.

Aniden sokakta bir curcuna koptu. Her yandan uyaran bağırışlar duyuluyordu. İnsanlar tavşan misali kapı eşiklerinden içeri dalıyordu. Genç bir kadın Winston'ın biraz ilerisinde bir kapıdan dışarı fırladı, bir su birikintisinde oynayan minik çocuğu kaptı, önlüğüyle sarmalayarak tekrar içeri koştu, bunların hepsini tek bir hamlede yapmıştı. Aynı anda üzerinde akerdeon gibi duran siyah takım elbise giymiş bir adam yan sokaklardan birinde belirdi, heyecanla yukarıyı işaret ederek Winston'a doğru koştu.

"Buharlı!" diye bağırdı. "Dikkat et, müdür! Tepemizde patlayacak! Çabuk yere yat!"

Prollar nedense roket bombalarına "buharlı" adını takmıştı. Winston hemen yüzüstü yere yapıştı. Prollar bu tür bir uyarı yaptığında hemen her seferinde haklı çıkarlardı. Roketlerin sözüm ona sesten hızlı yolculuk etmesine rağmen, prollarda roketin geldiğini birkaç saniye önceden hissetmelerini sağlayan bir tür içgüdü vardı sanki. Winston ellerini başının üstünde kenetledi. Adeta yerdeki taşları yerinden oynatan bir patlama duyuldu, sırtına hafif bir takım nesneler yağdı. Ayağa kaktığında en yakındaki pencereden yağan cam parçalarıyla kaplı olduğunu fark etti.

Yürümeye devam etti. Bomba iki yüz metre kadar ilerde bir grup evi yıkmıştı. Kara bir duman kütlesi havada asılı kalmış, altında oluşan sıva tozu bulutunun içinde, yıkıntıların etrafında şimdiden bir kalabalık toplanmaya başlamıştı. Hemen önündeki kaldırımda küçük bir sıva yığını vardı ve ortasında da parlak kırmızı bir nesne görebiliyordu. İyice yaklaştığında bunun bilekten kopmuş bir insan eli olduğunu gördü. Kanlı bileği dışında el o kadar beyazlaşmıştı ki alçıdan yapılmışa benziyordu.

Winston bir tekmede onu hendeğe fırlattıktan sonra, kalabalıktan uzak durmaya çalışarak sağdaki bir yan sokağa girdi. Üç dört dakika sonra, bombanın etki alanından çıkmıştı ve sokaklardaki rezil kalabalık hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam ediyordu. Saat neredeyse yirmi olmuştu ve prolların takıldığı içki dükkânları ("meyhane" diyorlardı adına) müşterilerle tıklım tıkış doluydu. Hiç durmadan açılıp kapanan kirli kanatlı kapılardan sidik, talaş ve ekşi bira kokusu fışkırıyordu. Öne doğru çıkma yapan bir ev cephesinin oluşturduğu bir köşede üç adam birbirlerine çok yakın durmuşlardı, ortadakinin elinde tuttuğu katlanmış gazeteyi diğer ikisi onun omzunun üstünden dikkatle inceliyorlardı. Winston daha yüzlerindeki ifadeleri görecek kadar yaklaşmadan, bedenlerinin duruşundan nasıl kendilerini kaptırdıklarını görebiliyordu. Çok ciddi haberler okumakta oldukları açıktı. Yanlarından geçmesine birkaç adım kala grup aniden dağıldı ve adamlardan ikisi şiddetli bir münakaşaya girişti. Bir an neredeyse yumruk yumruğa gelecek gibi göründüler.

"Söylediğim şeyi lanet kulakların duymuyor mu? On dört aydır yediyle biten hiçbir numara kazanamadı!"

"Evet, kazandı!"

"Hayır, efendim, kazanmadı işte! Evde son iki senedir kazanan bütün numaraları not ettiğim bir kâğıt var. Bir saat gibi düzenli olarak yazdım hepsini. Ve emin ol ki yediyle biten hiçbir numara..."

"Evet, bir kere yedi kazandı diyorum! Numaranın tamamını bile ezberden söyleyebilirim sana. Sonu dört ve yediyle bitiyordu. Şubat ayıydı – şubatın ikinci haftası."

"Sen onu anana anlat! Hepsini kalemle yazdım diyorum. Emin ol, hiçbir zaman..."

"Off, yeter artık!" dedi üçüncü adam.

Piyangodan bahsediyorlardı. Winston otuz metre kadar gittikten sonra dönüp tekrar baktı. Hâlâ tartışıyorlardı, yüzlerinde heyecan ve tutku vardı. Her hafta muazzam ödüller veren Piyango prolların cidden dikkatini çeken tek kamusal olaydı. Piyangoyu yaşamının tek nedeni değilse de baş nedeni yapmış milyonlarca prol vardı büyük ihtimalle. Bu onların haz kaynağı, aptallığı, ağrı kesicisi, düşünsel uyaranıydı. Piyango söz konusu olunca, okuma yazmayı zor sökmüş insanlar bile çapraşık hesaplar yapma yeteneği ve şaşırtıcı bir bellek gücü gösterebilirdi. Sadece sistemler, tahminler ve şans muskaları satarak geçinen bir yığın insan vardı. Winston'ın Bolluk Bakanlığı tarafından yürütülen Piyango işiyle hiçbir ilgisi yoktu, ama ödüllerin çoğunun hayali olduğunun farkındaydı (aslında Parti'deki herkes farkındaydı bunun). Sadece küçük miktarlar gerçekten ödenirdi, büyük ödülleri kazananlar var olmayan insanlardı. Okyanusya'nın bir kesimi ile başka bir kesimi arasında gerçek bir iletişim olmadığından, bunu ayarlamak hiç zor değildi.

Ama umut varsa, prollardaydı. Buna tutunmak zorundaydın. Sözcüklere döktüğünde makul görünüyordu bu: Ama kaldırımda yanından geçen insanlara baktığında artık iman meselesi oluyordu. Winston'ın döndüğü sokak yokuş aşağı gidiyordu. O mahalleye daha önce geldiğine dair bir his vardı içinde, anacadde de çok uzak olmasa gerekti. İleride bir yerlerden haykıran seslerin uğultusu geliyordu. Sokak keskin bir dönüş yaptıktan sonra, birkaç seyyar satıcının tazeliğini yitirmiş sebzeler sattığı alçaktaki bir geçide inen merdivenlerde son buldu. O an Winston nerede olduğunu

hatırladı. Geçidin sonunda anacadde vardı ve bir sonraki dönüşte, beş dakika bile sürmeyecek mesafede, artık günlük olarak kullandığı defteri aldığı eskici bulunuyordu. Çok uzakta olmayan küçük kırtasiyeciden de hokkayı ve bir şişe mürekkebi almıştı.

Merdivenlerin başında bir an duraladı. Geçidin karşı tarafında salaş, küçük bir meyhane vardı, pencereleri buzlanmış gibi görünüyordu ama gerçekte sadece tozla kaplıydı. Kamburu çıkmış ama hareketli görünen çok yaşlı, ak bıyıkları bir karidesinki gibi öne fırlamış bir adam kanatlı kapıyı itip içeri girdi. Winston durduğu yerden izlerken, en az seksen yaşında olması gereken yaşlı adamın Devrim olduğunda henüz orta yaşlı olduğunu düşündü. O ve onun gibiler kaybolan kapitalizm dünyası ile şimdiki dünya arasındaki son bağlantılardı. Parti'nin kendisinde, fikirleri Devrim'den önce şekillenmiş pek fazla insan yoktu. Önceki nesil ellilerdeki ve altmışlardaki büyük tasfiyelerde büyük ölçüde yok edilmişti ve hayatta kalan az sayıda insan da uzun süre önce korkularından, tam bir düşünsel teslimiyet içine girmişlerdi. Yüzyılın ilk kısmındaki koşullara ilişkin size doğru bilgi verebilecek yaşayan biri varsa, bu ancak bir prol olabilirdi. Aniden Winston'ın aklına günlüğüne kopyaladığı tarih kitabındaki pasaj geldi. Meyhaneye girecek, o yaşlı adamla tanışacak ve onu sorgulayacaktı. Şöyle diyecekti ona: "Çocukluğundaki hayatını anlat bana. O günler nasıldı? İşler şimdikinden daha mı iyiydi, yoksa daha mı kötüydü?"

Korkmaya zaman kalmasın diye aceleyle merdivenleri inip dar sokağın karşısına geçti. Bu delilikti elbette. Alışıldığı üzere, prollarla konuşmaya ya da onların meyhanelerinin müdavimi olmaya karşı belirli bir kural yoktu, ama dikkat çekmemesi mümkün olmayacak kadar olağandışı bir eylemdi bu. Devriyeler ortaya çıkarsa bayılma numarası yapabilirdi, ama ona inanma ihtimalleri pek yüksek değildi. Kapıyı itip açtığında iğrenç, peynirsi bir ekşi bira kokusu suratına

çarptı. İçeri girdiğinde seslerin uğultusu neredeyse yarı yarıya azaldı. Arkasındaki herkesin mavi tulumuna baktığını hissedebiliyordu. Salonun öte ucunda oynanan dart oyunu otuz saniye kadar kesintiye uğradı. Peşinden gittiği yaşlı adam barın önünde ayakta durmuş, devasa bilekleri olan iriyarı, güçlü kuvvetli, kanca burunlu genç barmenle münakaşa halindeydi. Ellerinde bardaklarıyla çevrede duran birkaç kişi de onları izliyordu.

Yaşlı adam, "Sana gayet medeni bir şekilde sordum, değil mi?" dedi omuzlarını kafa tutarcasına gererek. "Şu kahrolası koca barda altmışlık kupa olmadığını mı söylüyorsun?"

"Şu altmışlık neyin nesidir onu söylesene?" dedi parmak uçları tezgâhın üzerinde, öne eğilen barmen.

"Şuna bak! Altmışlık nedir bilmiyor ama kendine barmen diyor! Altmışlık dediğin litrenin üçte ikisidir. Sonra da A, B, C'yi öğreteyim sana."

"Hiç duymadım," diye kestirip attı barmen. Yarımlık ve birlik – başka servisimiz yok. Önündeki rafta bardaklar var."

"Ben altmışlık istiyorum," diye ısrar etti yaşlı adam. "Bir altmışlık vermek bu kadar zor olmamalı. Benim gençliğimde bu lanet yarımlıklar birlikler yoktu."

"Senin gençliğinde hepimiz ağaç tepelerinde yaşıyorduk," dedi barmen, diğer müşterilere bir göz atarak.

Bir kahkaha tufanı koptu ve Winston'ın içeri girmesinin neden olduğu huzursuzluk kaybolur gibi oldu. Yaşlı adamın solgun yüzü pespembe kesildi. Arkasını döndü, kendi kendine mırıldanarak yürürken Winston'a çarptı. Winston onu usulca kolundan yakaladı.

"Sana bir içki ısmarlayabilir miyim?" dedi.

"Sen bir beyefendisin," dedi adam, tekrar omuzlarını gererek. Winston'ın mavi tulumuna dikkat etmemiş gibi görünüyordu. "Altmışlık!" diye barmene doğru öfkeyle seslendi. "Bir tane altmışlık malt."

Barmen iki tane yarım litrelik koyu kahverengi birayı tezgâhın altındaki bir kovada sudan geçirdiği kalın bardaklara doldurdu. Prol meyhanelerinde içebileceğin tek içki biraydı. Prolların cin içmemesi gerekiyordu, ama fiiliyatta kolayca cin bulabiliyorlardı. Dart oyunu bütün hızıyla tekrar başlamış ve bara yaslanmış adamlar piyango biletlerinden konuşmaya koyulmuşlardı. Winston'ın varlığı bir anlığına unutuldu. Pencerenin altındaki masada, duyulma korkusu olmadan yaşlı adamla konuşabilirdi. Korkunç tehlikeliydi, ama her halükârda salonda hiç telekran yoktu, içeri girer girmez kontrol etmişti.

"Bana altmışlık verebilirdi," diye homurdandı yaşlı adam bardağını masaya koyup otururken. "Yarımlık yetmiyor. Tatmin olmuyorum. Birlik de çok fazla. Mesanemi çalıştırıyor. Fiyatından hiç bahsetmiyorum."

"Gençliğinden bu yana büyük değişimler görmüş olmalısın," diye ihtiyarın ağzını aradı Winston.

Yaşlı adamın soluk mavi gözleri dart tahtasından bara, sonra bardan tuvalet kapısına uzandı; sanki değişimin o meyhanede gerçekleşmiş olmasını bekliyordu.

"Bira daha iyiydi," dedi sonunda. "Ve daha ucuz! Ben gençken malt diye bildiğimiz yumuşak içimli biranın altmışlığı dört peniydi. Tabii bu savaştan önceydi."

"Hangi savaştan bahsediyorsun?" dedi Winston.

"Bütün savaşlardan," dedi yaşlı adam belli belirsiz. Bardağını kaldırdı, tekrar omuzlarını gerdi. "Sana sağlıkların en iyisini dilerim!"

Uzun ince gırtlağında sivri uçlu âdemelması hayret verecek kadar hızlı bir iniş çıkış hareketi yaptı ve bira kayboldu. Winston bara gidip iki yarımlık daha getirdi. Yaşlı adam yarımlık içmeye karşı önyargısını unutmuşa benziyordu.

"Sen benden çok daha yaşlısın," dedi Winston. "Ben daha doğmadan sen yetişkin bir adamdın muhakkak. Eski günlerde, Devrim öncesinde işlerin nasıl olduğunu hatırlıyor olmalısın. Benim yaşımdakiler o dönemlere dair hiçbir

şey bilmiyor aslında. Biz ancak kitaplardan okuyabiliyoruz ve kitaplarda yazanlar da doğru olmayabilir. Senin bu konudaki görüşünü öğrenmek istiyorum. Tarih kitaplarında anlatıldığına göre Devrim öncesinde hayat şimdikinden tamamen farklıymış. Çok korkunç bir zulüm, adaletsizlik varmış, yoksulluk hayal bile edemeyeceğimiz boyutlardaymış. Burada, Londra'da büyük kitlelerin doğumdan ölüme kadar hiç yeterli yiyeceği olmuyormuş. Yarısının ayaklarında çizme bile yokmuş. Günde on iki saat çalışıyorlarmış, okuldan dokuzda çıkıyorlarmış, bir odada on kişi yatıyormuş. Aynı zamanda çok az sayıda, sadece birkaç bin zengin ve güçlü insan varmış – onlara da kapitalist deniyormuş. Sahip olunabilecek her şeye onlar sahipmiş. Kocaman, ihtişamlı evlerde otuz hizmetkârla yaşıyorlarmış, otomobillerle ve dört atlı arabalarla dolaşıyorlarmış, şampanya içiyorlarmış, silindir şapka takıyorlarmış..."

Yaşlı adamın yüzü aniden aydınlandı.

"Silindir şapkalar!" dedi. "Onlardan bahsetmen tuhaf. Daha dün aynı şey benim de aklımdan geçti, nedendir bilmem. Sadece düşünüyordum ki, yıllardır tek bir silindir şapka görmedim. Tamamen tükenmiş durumdalar. En son baldızımın cenazesinde takmıştım. O da ne zamandı... şey, sana tarihi veremem ama herhalde elli yıl önceydi. Sadece tören gibi şeylerde takılıyordu elbette, anlıyorsundur."

"Silindir şapkalar çok önemli değil," dedi Winston sabırla. "Şu kapitalistler –ve onlar sayesinde geçinen az sayıda avukat ve rahip– dünyanın efendileriymiş. Her şey onlar faydalansın diye varmış. Siz, yani sıradan insanlar, işçiler, onların köleleriymişsiniz. Size canları ne isterse yapabilirlermiş. Sizi sığır gibi gemilerle Kanada'ya yollayabilirlermiş. İsterlerse kız çocuklarınızla yatabilirlermiş. Dokuz uçlu kırbaç denen bir şeyle kırbaçlanmanızı emredebilirlermiş. Onlar geçerken şapkanızı çıkarmak zorundaymışsınız. Her kapitalist etrafta bir grup uşakla gezermiş ve..."

Adamın yüzü tekrar aydınlandı.

"Uşaklar!" dedi. "İşte sana çok uzun zamandır duymadığım bir kelime! Bu tip kelimeler beni geçmişe götürüyor. Hatırlıyorum, evet – kim bilir kaç yıl önceydi – zaman zaman pazar öğleden sonraları Hyde Park'a gider, adamların nutuk atmasını dinlerdik. Selamet Ordusu, Katolikler, Yahudiler, Hintliler – her türden insan vardı orada. Ayrıca bir adam vardı – şey sana onun adını veremem ama gerçekten iyi nutuk atardı. Diğerlerinin hepsinin tozunu attırırdı! 'Uşaklar!' derdi, 'burjuvazinin uşakları! Yönetici sınıfın dalkavukları!' Parazitler – onlara verilen başka bir isimdi. Bir de sırtlanlar – kesinlikle onlara sırtlanlar derdi. İşçi Partisi'ni kastediyordu elbette."

Winston bambaşka şeylerden bahsettiklerini hissediyordu.

"Asıl bilmek istediğim şu," dedi. "Şu anda o günlerdekinden daha özgür olduğunu hissediyor musun? Daha fazla mı insan muamelesi görüyorsun? Eski günlerde o zengin insanlar, tepedekiler..."

"Lordlar Kamarası," dedi yaşlı adam anılara dalarak.

"Lordlar Kamarası olsun. Asıl sorduğum, o insanların sırf kendileri zengin ve siz yoksulsunuz diye size ast muamelesi yapıp yapmadıkları. Örneğin onlara 'efendim' demek zorunda olduğunuz ve onlar geçerken şapkanızı çıkarmak zorunda kaldığınız doğru mu?"

Yaşlı adam derin düşüncelere dalmış göründü. Cevap vermeden önce birasının çeyreğini içti.

"Evet," dedi. "Onları görünce şapkana dokunmanı isterlerdi. Bu bir saygı gösterisiydi. Şahsen hoşuma gitmezdi ama ben de sık sık yapardım. Aslında yapmak zorundaydım da diyebilirsin."

"Peki bu yaygın mıydı –sadece tarih kitaplarında okuduğum şeyi anlatıyorum– bu insanların ve uşaklarının sizi kaldırımın dışına ittiği doğru mu?"

"Bir keresinde biri beni itti," dedi yaşlı adam. "Sanki dünmüş gibi hatırlıyorum. Kürek Yarışı gecesiydi – Kürek Yarışı gecesi nasıl azgınlaşırlardı bilemezsin. Shaftesbury Bulvarı'nda genç bir oğlana çarptım. Tam bir beyefendiydi – takım elbiseli, gömlekli, silindir şapkalı, siyah paltolu. Kaldırımda zikzak çizerek yürüyordu ve ben de kazayla ona çarptım. 'Nereye gittiğine neden bakmıyorsun?' dedi. 'Lanet olası kaldırımı satın mı aldığını sanıyorsun?' dedim ben de. 'Bana çatarsan o boktan kafanı koparırım,' dedi. 'Sarhoşsun be, yarım dakikada indiririm seni,' diye cevap verdim. İnan olsun, birden avucunu göğsüme dayadı ve beni öyle bir itteledi ki neredeyse bir otobüsün altında kalıyordum. Gerçi o zamanlar gençtim ve ben de ona bir tane yapıştıracaktım ki..."

Winston çaresizliğe kapıldı. Yaşlı adamın belleği işe yaramaz ayrıntılarla doluydu. Onu bütün gün sorgulasa bile hiç gerçek bilgi alamayabilirdi. Parti'nin tarih versiyonu bir açıdan doğru çıkmış oluyordu, hatta belki de tümden doğruydu. Son bir hamle yaptı.

"Belki de yeterince açık konuşmadım," dedi. "Söylemeye çalıştığım şey şu. Çok uzun zamandır yaşıyorsun, bu hayatın yarısını Devrim'den önce yaşamışsın. Örneğin 1925'te çoktan yetişkin olmuştun. Hatırladığın şeyler üzerinden, 1925'teki hayatın şimdikinden daha mı iyi, yoksa daha mı kötü olduğunu söyleyebilir misin? Seçme şansın olsaydı o zamanda mı yaşamak isterdin, şimdide mi?"

Yaşlı adam büyük bir dikkatle dart tahtasına baktı. Bu kez birasını öncekinden daha yavaş bitirdi. Konuşmaya başladığında, birayı içtikçe olgunlaşıyormuşçasına hoşgörülü ve filozofça bir edası vardı.

"Benden ne söylememi beklediğini biliyorum," dedi. "Tekrar genç olmayı isteyeceğimi düşünüyorsun. İnsanların çoğu onlara sorduğunda tekrar genç olmayı isterler. Gençken insanın sağlığı ve kuvveti yerinde olur. Benim yaşıma geldiğinde ise asla iyi olmazsın. Ayağımdaki bir marazdan

çekiyorum ve mesanem berbat halde. Her gece altı yedi kez beni yataktan kaldırıyor. Diğer yandan yaşlı bir adam olmanın da büyük avantajları var. Aynı kaygıları taşımıyor insan. Kadınlarla işin yok ve bu harika bir şey. Neredeyse otuz yıldır bir kadına yanaşmadım, inan bana. Üstelik bunu hiç istemedim de."

Winston arkaya, pencere pervazına yaslandı. Devam etmenin faydası yoktu. Tekrar bira alacaktı ki yaşlı adam aniden ayağa kalktı ve salonun yan tarafındaki berbat kokulu tuvalete doğru aceleyle uzaklaştı. İkinci yarımlık şimdiden etkisini göstermişti. Winston onun boş bardağına bakarak bir iki dakika oturdu ve ayaklarının kendisini tekrar sokağa çıkardığının pek ayırdına varamadı. En fazla yirmi yıl sonra, diye düşündü, o büyük ve basit soru, "Devrim'den önce hayat şimdikinden daha mı iyiydi?" sorusu cevaplanabilir olmaktan tamamen çıkacaktı. Ama şu anda bile cevaplanamaz durumdaydı, çünkü eski dünyadan sağda solda kalan birkaç kişi bir dönemi öbürüyle kıyaslamaktan âcizdi. Milyon tane faydasız şey hatırlıyorlardı, bir iş arkadaşıyla kavga, kayıp bir bisiklet pompasının aranışı, uzun zaman önce ölmüş bir kız kardeşin yüzündeki ifade, yetmiş sene önce rüzgârlı bir sabah vakti döne döne yükselen toz; ama anlamlı olguların hepsi görüş alanlarının dışında kalmıştı. Küçük şeyleri görebilen ama büyükleri göremeyen karıncalar gibiydiler. Bellek işe yaramayınca ve yazılı kayıtların da sahtesi üretildiğinde, Parti'nin insan hayatının koşullarını iyileştirdiği iddiası kabul edilmek zorundaydı, çünkü sınanması için bir ölçüt yoktu ve asla da olmayacaktı artık.

O anda birden sıyrıldı düşüncelerinden. Durup başını kaldırdı. Dar bir sokaktaydı, konutların arasına dağılmış birkaç karanlık küçük dükkân vardı çevresinde. Hemen başının üstünde bir zamanlar yaldızlıymış gibi duran rengi dökülmüş üç metal top asılıydı. Orayı biliyor gibiydi. Elbette! Günlüğü satın aldığı eskicinin önünde duruyordu.

İçinden bir korku dalgası geçti. En başta defteri almak zaten aptalca bir hareketti ve bir daha oraya asla gelmeyeceğine yemin etmişti. Ama yine de düşüncelerini kendi haline bıraktığında ayakları kendi kendilerine onu tekrar buraya getirmişlerdi. Günlüğe başlamasının sebebi tam da bu türden intihar itkilerine karşı kendini korumaktı. Ayrıca saatin yirmi bir olmasına rağmen dükkânın hâlâ açık olduğu dikkatini çekti. Kaldırımda oyalanmak yerine içeride daha az dikkat çekeceği duygusuyla kapıdan içeri girdi. Sorgulanırsa da jilet almaya çalıştığı gibi makul bir mazeret uydurabilirdi.

Dükkân sahibinin demin yaktığı gaz lambası temiz olmayan ama dostça bir koku yayıyordu. Adam belki altmış yaşındaydı, güçsüz ve kamburu çıkmış bir tipti, uzun ve geniş bir burnu, kalın gözlük camlarının çarpıttığı yumuşak bakışlı gözleri vardı. Saçları neredeyse bembeyazdı, ama kaşları çalı gibi gürdü ve hâlâ siyahtı. Gözlüğü, kibar ve dikkatli hareketleri, bir de siyah kadifeden eski ceketi ona belli belirsiz bir entelektüellik havası vermişti, sanki bir edebiyatçı ya da belki müzisyendi. Sesi yumuşak, adeta silikti ve aksanı da prolların çoğunluğu kadar kötü değildi.

"Sizi kaldırımda görünce tanıdım," dedi hemen. "Genç bayanın anı defterini alan beyefendisiniz. Gerçekten güzel kâğıdı vardı. Krem, denirdi eskiden adına. Diyebilirim ki belki elli yıldır öyle bir kâğıt yapılmamıştır." Gözlüğünün üstünden Winston'a baktı. "Sizin için yapabileceğim özel bir şey var mı? Yoksa sadece bakmaya mı gelmiştiniz?"

"Geçiyordum," dedi Winston duyulur duyulmaz bir sesle. "Sadece bakıyorum. Özel olarak aradığım bir şey yok."

"Elbette, buyurun," dedi adam, "zira sizi tatmin edecek bir şey önerebileceğimi pek sanmıyorum." Yumuşak avuçlu eliyle özür diler gibi bir işaret yaptı. "Etrafın durumunu görüyorsunuz, boş bir dükkân olduğu bile söylenebilir. Aramızda kalsın ama antikacılık işi neredeyse bitti gibi bir şey. Artık talep yok, stok da yok. Mobilya, porselen, cam hep

kırıldı gitti. Madeni eşyaların da büyük bir çoğunluğu eritildi. Yıllardır tek bir pirinç şamdan görmedim."

Küçücük dükkânın içi aslında rahatsızlık verecek kadar doluydu, ama birazcık bile değeri olan hiçbir şey yoktu neredeyse. Duvar diplerine üst üste dayanmış sayısız tozlu resim çerçevesi yüzünden içeride neredeyse adım atacak yer kalmamıştı. Vitrinde tepsiler içinde civatalar ve somunlar, yıpranmış keskiler, ağzı kırılmış çakılar, çalışıyormuş numarası bile yapamayan kararmış saatler ve daha bir sürü ıvır zıvır duruyordu. Sadece köşedeki küçük bir masanın üzerine yerleştirilmiş kimi dökünüler –lake enfiye kutuları, akik taşı broşlar vs— biraz ilgi çekici olabilirmiş gibi görünüyordu. Winston masaya doğru yaklaşırken gözüne lamba ışığında usulca ışıldayan yuvarlak, pürüzsüz bir şey ilişti ve onu eline aldı.

Ağır bir cam parçasıydı bu, bir tarafı yuvarlak, diğer tarafı düzdü, neredeyse bir yarımküre oluşturuyordu. Camın renginde ve dokusunda yağmur suyundaki gibi tuhaf bir solgunluk vardı. Tam ortasında ise yuvarlak yüzeyin daha da büyük gösterdiği, gül ya da deniz şakayığını andıran pembe renkli, garip ve çarpık bir nesne duruyordu.

"Nedir bu?" dedi Winston hayranlıkla.

"O bir mercan," dedi yaşlı adam. "Hint Okyanusu'ndan gelmiş olmalı. Orada bunları camın içine yerleştirmeyi severler. Yapılalı en az yüz sene olmuştur. Hatta durumuna bakılırsa daha uzun süre de olabilir.

"Güzelmiş," dedi Winston.

"Güzeldir," diye ona hak verdi diğeri. "Ama günümüzde bunu söyleyen pek kimse yok." Öksürdü. "Şimdi, şayet satın almak isterseniz, size dört dolara mal olur. Böyle bir şeyin sekiz sterlin ettiği zamanları hatırlıyorum, sekiz sterlinin ederi de... şey, tam çıkaramıyorum, ama çok paraydı. Günümüzde sahici antikalar çok nadir bulunuyor ama kim umursuyor ki onları?"

Winston hemen dört doları ödedi ve kendisini adeta büyüleyen nesneyi cebine attı. Ona cazip gelen şey camın güzelliğinden ziyade şimdikinden farklı bir çağa ait olma havası taşımasıydı. Yağmur suyunu andıran solgun cam daha önce gördüğü hiçbir cama benzemiyordu. Hiçbir işe yaramadığı için iki kat cazipti, gerçi Winston onun bir zamanlar kâğıt ağırlığı olarak yapıldığını tahmin edebiliyordu. Cebinde ağırlığı çok hissediliyordu ama neyse ki çok fazla şişkinlik yapmıyordu. Bir Parti üyesinin böyle bir mülk edinmesi acayip bir durumdu, hatta tehlikeliydi. Eski ya da güzel olan her şey az çok şüpheliydi. Yaşlı adam dört doları aldıktan sonra dikkat çekecek kadar neşelenmişti. Winston onun üç ya da iki doları bile kabul edeceğini düşündü.

"Yukarıda bakmak isteyebileceğiniz bir oda daha var," dedi. "İçinde pek bir şey yok. Sadece birkaç parça. Ama üst kata çıkacaksak ışık gerek."

Başka bir lamba yaktı ve kambur sırtıyla önden giderek dik ve köhne merdivenleri çıktı, sonra minik bir koridordan geçip öndeki sokağa değil, arkadaki taş döşeli bahçeye ve bacalar ormanına bakan bir odaya girdi. Winston mobilyaların hâlâ odada yaşanıyormuş gibi düzenlenmiş olduğuna dikkat etti. Yerde bir yolluk, duvarlarda bir iki resim vardı, ayrıca şöminenin önüne yumuşak, eski bir koltuk çekilmişti. On iki saatlik kadranı olan eski moda cam bir saat şömine rafında tiktak ediyordu. Pencerenin hemen altına yaslanmış ve döşeği hâlâ üzerinde duran dev bir yatak, odanın neredeyse dörtte birini kaplıyordu.

"Eşim ölünceye kadar burada yaşadık," dedi yaşlı adam özür dilercesine. "Mobilyaları parça parça satıyorum. Bu maun yatak çok güzeldir, ya da en azından tahtakurularından arındırabilirsen öyle olacak. Gerçi biraz hantal gelebilir size."

Bütün odayı aydınlatmak için lambayı yukarı kaldırmıştı ve bu ılık, loş ışıkta mekânın garip bir davetkârlığı vardı.

Winston'ın aklından, risk almaya cesaret edebilirse odayı haftada birkaç dolara kolayca kiralayabileceği geçiyordu. Çılgınca, olanaksız bir fikirdi ve daha aklına geldiği anda vazgeçti, yine de zihninde bir tür nostalji, atalardan kalma bir anı uyandırmıştı oda. Böyle bir odada oturmanın nasıl bir his olduğunu çok iyi biliyordu sanki; yanan ateşin başındaki bir koltukta, şömine siperine ayaklarını uzatarak, ocağın üstünde bir çaydanlıkla; tümden yalnız, tamamen emniyette, kimse seni izlemezken, hiçbir ses arkandan gelmezken, fokurdayan çaydanlığın şarkısı ve saatin dostça tiktakları dışında hiçbir gürültü olmadan.

"Telekran yok!" diye mırıldanmaktan kendini alamadı.

"Evet ya," dedi yaşlı adam. "Hiç olmadı ki. Çok pahalı. Üstelik hiç ihtiyaç duyduğumu hissetmedim. İşte şu köşedeki de güzel bir kanatlı masa. Gerçi kanatlarının açılmasını istiyorsanız yeni menteşeler takmanız gerekecek."

Diğer köşede küçük bir kitaplık vardı ve Winston şimdiden ona doğru çekilmeye başlamıştı. Kitaplıkta çerçöp dışında bir şey yoktu. Kitapların aranıp bulunarak imha edilmesi, her yerde olduğu gibi prolların semtlerinde de titizlikle yerine getirilen bir görevdi. Büyük ihtimalle Okyanusya'nın herhangi bir yerinde 1960'tan önce basılmış tek bir kitap bulmak bile mümkün değildi. Hâlâ lambayı taşımakta olan yaşlı adam, şöminenin diğer tarafında, yatağın karşısında asılı duran gül ağacı çerçeveli bir resmin önünde duruyordu.

"Eski baskılara ilginiz varsa..." diye başladı kibarca.

Winston resmi incelemek üzere yaklaştı. Dikdörtgen pencereleri ve önünde küçük bir kulesi olan oval bir binanın çelik baskısıydı bu. Binanın çevresinden dolaşan tırabzanlar vardı, arka tarafta da bir heykel görülüyordu. Winston birkaç saniye dikkatle resme baktı. Sanki tanıdık geliyordu, ama heykeli hatırlayamamıştı.

"Çerçeve duvara vidalı," dedi yaşlı adam, "ama isterseniz sizin için tornavidayla sökebilirim."

"Bu binayı biliyorum," dedi Winston sonunda. "Şimdi harabe oldu. Adalet Sarayı'nın önündeki caddenin tam ortasında."

"Çok doğru. Mahkeme Binası'nın önünde. Bombalanmıştı... Kim bilir kaç yıl önce. Bir zamanlar kiliseydi ve adı da Aziz Clement'ti." Özür dilercesine, sanki biraz komik bir şey söylediğinin bilincindeymiş gibi gülümseyerek ekledi: "Portakal kırlent limon tülbent diye çalar Aziz Clement!"

"O da ne?" dedi Winston.

"Şey... 'Portakal kırlent limon tülbent diye çalar Aziz Clement!' Çocukken öğrendiğim bir tekerleme. Nasıl devam ettiğini hatırlamıyorum ama nasıl bittiğini hatırlıyorum: 'İşte bir mum yatağını ışıtmaya. İşte bir balta kafanı kopartmaya.' Bir tür danstır. Kollarını yukarıya kaldırırlar ve altından geçersin, 'İşte bir balta kafanı kopartmaya' dediklerinde kollarını indirip seni yakalarlar. Kiliselerin isimleriydi işte. Bu tekerlemede Londra'daki kiliselerin hepsi vardır, yani büyük olanlar."

Winston kilisenin hangi yüzyıldan kalma olduğu konusunda kuşkuya düştü. Londra'da bir binanın yaşını kestirmek hep zor olmuştu. Görünüşü makul ölçülerde yeni olan tüm büyük ve etkileyici binaların Devrim sonrası inşa edildiği iddia ediliyordu, daha önceki bir tarihe ait olduğu açıkça görülenlerin ise ortaçağ denen karanlık bir dönemde yapıldığı söyleniyordu. Kapitalizm yüzyıllar boyunca tek bir değerli şey üretmemişti. İnsan tarihi kitaplardan öğrenemediği gibi mimariden de öğrenemiyordu. Heykeller, yazıtlar, anıt taşları, sokak isimleri – geçmişe ışık tutabilecek her şey sistematik olarak değiştiriliyordu.

"Bir zamanlar kilise olduğunu hiç bilmiyordum," dedi.

"Aslında ayakta duran daha çok kilise var," dedi yaşlı adam, "ama başka amaçlarla kullanılıyor. O tekerleme nasıl devam ediyordu? Hah! Hatırladım!

'Portakal kırlent limon tülbent,' diye çalar Aziz Clement!
'Beş peniye üç zeytin,' diye çalar Aziz Martin...

Peni denen şey küçük bakır bir madeni paraydı, yani sent gibi bir şeydi."

"Aziz Martin neredeydi?" dedi Winston.

"Aziz Martin mi? Hâlâ ayakta. Zafer Meydanı'nda, resim galerisinin yanında. Ön tarafında üçgen bir avlusu ve sütunları olan, kocaman merdivenlerle çıkılan bir bina."

Winston orayı iyi biliyordu. Çeşitli türden propaganda gösterimleri için kullanılan bir müzeydi – roket bombalarının ve Yüzen Kalelerin maketleri, düşmanın zalimliğini gösteren balmumu heykeller ve benzeri şeyler.

"Tarlalardaki Aziz Martin derlerdi adına," diye ekledi yaşlı adam, "gerçi o civarda tarla filan gördüğümü hiç hatırlamıyorum."

Winston resmi almadı. Cam kâğıt ağırlığından daha da uygunsuz bir eşya olurdu, üstelik çerçevesinden çıkarmadığı sürece eve taşıması da imkânsızdı. Ama yaşlı adamla biraz sohbet etmek için birkaç dakika daha oyalandı; adamın soyadı dükkân vitrinindeki yazıya bakarak zannedileceği gibi Weeks değil Charrington'dı. Anlaşıldığı kadarıyla Bay Charrington altmış üç yaşında bir duldu ve otuz yıldır bu dükkânı işletiyordu. Tüm bu zaman zarfında vitrindeki adı değiştirmeyi hep düşünmüş ama hiçbir zaman bunu gerçekten yapma noktasına gelmemişti. Konuştukları sürece o yarı hatırlanmış tekerleme Winston'ın zihninde dolaşıp durdu. Portakal kırlent limon tülbent, diye çalar Aziz Clement, Beş peniye üç zeytin, diye çalar Aziz Martin! Tuhaftı, ama insan bunları kendi kendine söylediğinde gerçekten çanların çaldığını duyduğu yanılsamasına kapılıyordu; bir yerlerde gizlenmiş ve unutulmuş olarak hâlâ var olan kayıp Londra'nın çanları. Bir hayalet kuleden diğerine çalıp duran çanları duyuyordu sanki. Yine de hatırladığı kadarıyla gerçek hayatta kilise çanlarının çaldığını hiç duymamıştı.

Bay Charrington'la vedalaşıp merdivenleri tek başına indi, böylece kapıdan çıkmadan önce sokağı gözetlediğini yaşlı adam fark etmeyecekti. Makul bir sürenin sonunda –mesela bir ay sonra– dükkânı tekrar ziyaret etme riskine girmeye çoktan karar vermişti. Belki de Merkez'de bir akşamdan kaytarmaktan daha tehlikeli bir şey değildi bu. Başta yaptığı en ciddi aptallık günlüğü satın aldıktan sonra ve dükkân sahibinin güvenilir olup olmadığını bilmeden buraya tekrar gelmekti zaten. Yine de!..

Evet, diye düşündü yeniden, oraya geri dönecekti. O nefis çerçöp yığını içinden başka şeyler de alacaktı. Aziz Clement resmini satın alacak, çerçevesinden çıkaracak ve tulumunun altında saklayarak eve taşıyacaktı. O şiirin geri kalanını Bay Charrington'ın belleğinden söküp çıkaracaktı. Hatta üst kattaki odayı kiralamak şeklindeki çılgınca proje bile zaman zaman zihninde çakıp sönüyordu. Belki beş saniyelik saadet onu ihtiyatsızlaştırdı ve vitrinden dışarıyı yeterince kolaçan etmeden kapıyı açıp kaldırıma çıktı. Hatta doğaçlama bir melodiyi mırıldanmaya başlamıştı.

> Portakal kırlent limon tülbent, diye çalar Aziz Clement,
> Beş peniye üç zeytin, diye çalar Aziz Martin...

Birden eli ayağı titremeye başladı, adeta buz kesmişti. Mavi tulumlu biri kaldırımdan ona doğru geliyordu, aralarında on metre bile yoktu. Kurgu Dairesi'nden kızdı bu, kara saçlı kız. Işık azalmıştı, ama onu tanımakta hiç güçlük çekmedi. Kız dosdoğru yüzüne baktı, sonra onu görmemiş gibi hızla yürüdü gitti.

Winston birkaç saniyeliğine felç olmuş gibi kalakaldı. Sonra sağa dönüp ağır ağır yürümeye koyuldu, yanlış yöne gittiğini o an fark etmemişti. Her halükârda, bir sorunun cevabını bulmuştu. Kızın onu gözetlediğine artık hiç şüphe yoktu. Onu buraya kadar izlemiş olmalıydı, çünkü Parti

üyelerinin yaşadığı her yere kilometrelerce uzaktaki kuytu bir sokakta aynı akşam yürüyor olmalarının salt tesadüfe bağlanması inanılacak şey değildi. Fazla büyük bir tesadüftü bu. Gerçekten Düşünce Polisi'nin bir ajanı mı, yoksa işgüzarlıktan harekete geçmiş basit bir amatör casus mu olduğunun hiç önemi kalmamıştı. Onu gözetlemekte olması yeterliydi. Büyük ihtimalle onun meyhaneye girdiğini de görmüştü.

Yürümek büyük çaba gerektiriyordu. Cebindeki cam külçesi her adımda bacağına çarpıyordu, neredeyse onu cebinden çıkarıp atacaktı. En kötüsü de karnındaki ağrıydı. Son birkaç dakikadır, en yakın tuvalete yetişmezse ölecekti sanki. Oysa böyle bir semtte umumi tuvalet filan olmazdı. Sonra kasılmalar geçti ve yerini belli belirsiz bir sancıya bıraktı.

Çıkmaz sokağa girmişti. Winston durdu, birkaç saniye ne yapacağını düşündü, sonra geri dönüp ters yönde yürümeye başladı. Dönerken de kızın onun yanından sadece üç dakika önce geçtiği ve koşarsa onu büyük ihtimalle yakalayacağı geçti aklından. Issız bir yere kadar onu takip ederdi, sonra bir kaldırım taşıyla kafasını parçalardı. Cebindeki cam külçesi de bu iş için yeterince ağırdı. Ama bu fikirden derhal vazgeçti, çünkü fiziksel çaba harcamanın düşüncesi bile katlanılmaz geliyordu. Koşamazdı, şöyle sertçe vuramazdı. Üstelik kız genç ve çevikti, kendini savunacaktı. Winston'ın aklına Mahalle Merkezi'ne çabucak gidip kapanıncaya kadar orada kalmak da geldi, böylece akşamı kısmen orada geçirdiğine dair bir mazereti olacaktı. Ama bu da imkânsızdı. Ölümcül bir halsizlik onu ele geçirmişti. Tek yapmak istediği bir an önce eve gidip sessizce oturmaktı.

Dairesine döndüğünde saat yirmi ikiyi geçiyordu. Yirmi üç otuzda ana koridorların ışığı söndürülüyordu. Mutfağa gidip neredeyse bir çay fincanı kadar Zafer Cini içti. Ondan sonra da oyuğundaki masanın başına gitti, oturdu ve günlüğü çekmeceden çıkardı. Ama hemen açmadı. Telekrandan

cırtlak bir kadın sesi bir yurtseverlik şarkısı söylüyordu. Winston defterin ebru kapağına gözlerini dikerek, o sesi bilincinden çıkarmaya çalıştı ama başaramadı.

Gece gelirlerdi seni almaya, daima gece. En iyisi onlar seni ele geçirmeden önce kendini öldürmekti. Hiç şüphesiz bazı insanlar öyle yapmıştı. Kayboluşların pek çoğu aslında intihardı. Ama ateşli silahların ya da hızlı ve etkili zehirlerin kesinlikle bulunamadığı bir dünyada kendini öldürmek umarsız bir cesaret gerektiriyordu. Acı ve korkunun biyolojik gereksizliğini, tam da özel bir çabanın gerektiği anda donup eylemsizliğe düşen insan bedeninin hainliğini düşündü biraz da şaşkınlıkla. Ancak yeterince hızlı hareket etseydi kara saçlı kızı susturabilirdi, ama tam da tehlikenin aşırılığı yüzünden eyleme geçme gücünü kaybetmişti. Kriz anlarında insanın asla dışsal bir düşmanla değil, daima kendi bedeniyle mücadele ettiğini anladı. Şu anda bile, içtiği cine rağmen karnında hissettiği sancı düşünmesini olanaksız kılıyordu. Kahramanca ya da trajik görünen durumların hepsinde aynı durumun geçerli olduğunu kavradı. Savaş meydanında, işkence odasında, batan bir gemide insan uğruna savaştığı davaları tümden unutuyordu, çünkü beden tüm evreni kaplayacak kadar şişip büyüyordu ve korkudan felç olmadığın ya da acıyla bağırmadığın zaman bile yaşam açlık, soğuk ya da uykusuzluğa karşı, mide sancısına ya da diş ağrısına karşı anbean sürdürülen bir mücadeleydi.

Günlüğü açtı. Bir şeyler yazmak önemliydi. Telekrandaki kadın yeni bir şarkıya başlamıştı. Sesi cam kırıkları misali beynine saplanıyordu sanki. Günlüğü yazdığı kişi olan O'Brien'ı düşünmeye çalıştı, ama onun yerine Düşünce Polisi gelip kendisini alırsa neler olacağını düşünmeye başladı. Seni hemen öldürürlerse sorun olmazdı. Öldürülmek zaten beklediğin bir şey olacaktı. Ama ölümden önce (kimse böyle şeylerden bahsetmezdi ama herkes bunları bilirdi) rutin bir itiraf sürecinden geçmek gerekiyordu: Yerlerde sürünerek

merhamet dilenmeler, kırılan kemiklerin çatırtısı, dökülen dişler, kanlı saç tutamları. Son hep aynı olmasına rağmen neden bunlara katlanmak zorundaydı ki? Hayatından birkaç gün ya da haftayı kesip atması neden mümkün değildi? Kimse tespit edilmekten kurtulamamıştı, itiraf etmeyen de hiç olmamıştı. Düşünsuç batağına düştüysen eninde sonunda bir tarihte öleceğin kesindi. O halde hiçbir şeyi değiştirmeyen bu kadar korkunçluğun gelecek zamanda beklemesinin sebebi neydi?

O'Brien'ın görüntüsünü zihnine getirmekte bu sefer daha başarılı oldu. "Hiç karanlığın olmadığı yerde buluşacağız," demişti O'Brien. Bunun ne anlama geldiğini biliyor ya da bildiğini düşünüyordu. Karanlığın olmadığı yer hayal edilen gelecekti, insanın hiç görmeyeceği ama öngörü yoluyla mistik bir şekilde payını aldığı bir gelecek. Ama telekrandan gelen ses kulaklarını tırmalarken düşüncelerini daha fazla devam ettiremedi. Dudaklarına bir sigara yerleştirdi. Tütünün yarısı dilinin üzerine dökülüverdi, tükürmesi çok güç acı bir tozdu bu. Büyük Birader'in yüzü zihninde dolanmaya başladı ve O'Brien'ın yüzünün yerini aldı. Daha birkaç gün önce yaptığı gibi cebinden bir madeni para çıkarıp baktı. Yüz ağır, sakin, koruyucu bir edayla ona bakıyordu: Peki ama bu kara bıyığın arkasına ne tür bir tebessüm saklanmıştı? Kurşundan bir çan çalıyormuşçasına sözler zihnine geri geldi:

SAVAŞ BARIŞTIR
ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR
CEHALET GÜÇTÜR

II. KISIM

1. Bölüm

Saat öğleye yaklaşırken Winston tuvalete gitmek üzere bölmesinden çıktı.

Uzun, aydınlık koridorun diğer ucundan ona doğru tek bir kişi geliyordu. Kara saçlı kızdı bu. Eskicinin önünde ona rastladığı akşamdan beri dört gün geçmişti. Yaklaştıklarında kızın sağ elinin askıda olduğunu gördü, uzaktan anlaşılmıyordu çünkü askının kumaşı tulumuyla aynı renkti. Muhtemelen roman konularının oluşturulmasında kullanılan büyük kaleydoskoplardan birini çevirirken elini kaptırmıştı. Kurmaca Dairesi'nde çok görülen bir kazaydı bu.

Aralarında belki dört metre kalmışken kız sendeledi ve neredeyse yüz üstü yere düştü. Keskin, acı dolu bir çığlık kopardı. Yaralı kolunun üzerine düşmüş olmalıydı. Winston donup kaldı. Kız dizlerinin üzerine kalktı. Sütümsü sarı bir renge dönmüş yüzününde ağzı her zamankinden daha kırmızı görünüyordu. Gözleri Winston'ın üzerine dikilmişti ve yalvaran bakışlarında acıdan ziyade korku var gibiydi.

Winston'ın kalbinde tuhaf bir duygu uyandı. Karşısında onu öldürmeye çalışan bir düşman vardı; ama aynı zamanda önünde acı çeken ve belki de bir kemiği kırılmış bir insan canlısı vardı. Şimdiden içgüdüsel olarak ona yardım etmek üzere harekete geçmişti. Kızın sargılı kolunun üzerine düştüğünü gördüğü an, acıyı kendi bedenindeymiş gibi hissetmişti.

"Canın yandı mı?" dedi.

"Önemli değil. Kolum. Bir saniyede düzelir."

Kalbi hızla çarpıyormuş gibi konuşuyordu. Gerçekten de iyice rengi solmuştu.

"Bir yerin kırılmadı ya?"

"Hayır, iyiyim. Bir an için acıdı, o kadar."

Kız boştaki elini uzattı, Winston da kalkmasına yardım etti. Rengi biraz düzelmişti ve çok daha iyi görünüyordu.

"Önemli değil," diye kısaca tekrarladı. "Bileğim biraz sert çaptı sadece. Sağ ol, yoldaş!"

Bunları söyledikten sonra gitmekte olduğu yöne doğru yürüdü, sanki gerçekten hiçbir şey olmamış gibi canlı görünüyordu. Olayın tamamı yarım dakika bile sürmemişti. İnsanın duygularının yüzünden okunmasına izin vermemesi, artık içgüdüsel hale gelmiş bir alışkanlıktı, hem zaten olay gerçekleştiğinde bir telekranın tam önünde duruyorlardı. Gelgelelim, aniden hissettiği şaşkınlığı belli etmemesi çok güç olmuştu, çünkü kalkmasına yardım ettiği iki üç saniye içinde kız eline bir şey tutuşturmuştu. Bunu kasten yaptığına da kesinlikle şüphe yoktu. Küçük ve düz bir şeydi. Winston tuvalet kapısından geçerken onu cebine attı ve parmağının ucuyla yokladı. Kare şeklinde katlanmış bir kâğıt parçasıydı.

Pisuarın önünde dikilirken parmaklarıyla biraz daha uğraşarak kâğıdı açtı. Üzerinde bir tür mesaj olduğu çok açıktı. Bir an için klozet bölmelerinden birine girip mesajı okumak istedi. Ama bu çok büyük aptallık olurdu ve o da bunun farkındaydı. Telekranların sizi sürekli izlediğinden daha fazla emin olabileceğiniz hiçbir yer yoktu.

Tekrar bölmesine dönüp oturdu, kâğıt parçasını masasının üzerindeki diğer kâğıtların arasına fırlattı, gözlüğünü taktı ve konuşyazı kendine doğru çekti. "Beş dakika," dedi kendi kendine, "en az beş dakika!" Kalbi göğsünün içinde korkutucu bir gümbürtüyle atıyordu. Neyse ki üzerinde ça-

lıştığı iş rutin bir şeydi, uzun bir rakam listesini düzeltiyordu ve pek büyük bir dikkat gerekmiyordu.

Kâğıdın üzerinde her ne yazıyorsa, siyasi bir anlamı olmalıydı. Görebildiği kadarıyla iki ihtimal vardı. Birincisi ve daha muhtemel olanı, kızın tam da korktuğu gibi Düşünce Polisi ajanı olmasıydı. Düşünce Polisi'nin neden mesajları bu şekilde vermeyi seçtiğini bilmiyordu, ama herhalde bir nedeni vardı. Kâğıdın üzerinde yazan şey bir tehdit, bir çağrı, intihar etme emri ya da bir tür tuzak olabilirdi. Ama zihninde belirip duran ve bastırmak için boşuna uğraştığı başka, daha çılgınca bir ihtimal daha vardı. Mesaj Düşünce Polisi'nden filan gelmiyor da olabilirdi, belki de bir yeraltı örgütünden geliyordu. Belki de Biraderlik gerçekten vardı! Belki de kız üyelerinden biriydi! Bunun saçma bir düşünce olduğuna kuşkusu yoktu, ama kâğıt parçasını avucunun içinde hissettiği anda ilk aklına gelen şeydi. Birkaç dakika sonra daha muhtemel olan diğer açıklama zihninde uyanmıştı. Hatta şimdi bile, zekâsı ona mesajın büyük ihtimalle ölüm anlamına geldiğini söylemesine rağmen – yine de inandığı şey bu değildi; akıldışı umut canlılığını sürdürüyor, kalbi gümbür gümbür atıyordu ve konuşyaz'a rakamları mırıldanırken sesinin titrememesi için büyük çaba harcıyordu.

Bütün iş destesini toplayıp kıvırarak basınçlı boruya attı. Sekiz dakika geçmişti. Burnunun üzerinden gözlüğünü düzeltti ve yeni iş yığınını önüne çekti, kâğıt parçası da en üstteydi. Kâğıdı düzeltti. Üzerinde kocaman biçimsiz bir elyazısıyla şu yazılmıştı:

Seni seviyorum.

Birkaç saniye bu suç delilini bellek deliğine bile atamayacak kadar şoka uğradı. Kâğıdı attığında da fazla ilgi gösterme tehlikesini gayet iyi bilmesine rağmen, sırf sözcüklerin orada gerçekten durduğundan emin olmak için önce bir kez daha okumadan edemedi.

Öğleye kadar çalışmak çok güç oldu. Zihnini bir sürü kafa ütüleyici işe odaklamaktan daha kötüsü, hissettiği coşkuyu telekrandan saklama zorunluluğuydu. Karnında bir ateş yanıyormuş gibi hissetiyordu. Sıcak, kalabalık, gürültülü kantinde yediği öğle yemeği eziyete dönüştü. Yemekte birazcık olsun yalnız kalmayı umuyordu, ama şansı kötü gitmiş ve embesil Parsons yanına oturuvermişti. Yahninin madeni kokusunu bile bastıran ter kokusuyla Nefret Haftası hazırlıkları hakkında konuşup durmuştu. Büyük Birader'in başının iki metrelik kartondan modeli konusunda özellikle çok coşkuluydu, çünkü kızının Casuslar taburu tarafından hazırlanacaktı. Asıl sinir bozucu olan şey, gürültü patırtı içinde Parsons'ın söylediği hemen hiçbir şeyi duyamaması ve sürekli anlaşılmayan sözlerin tekrar edilmesini istemek zorunda kalmasıydı. Sadece bir kez kızı salonun diğer ucunda başka iki kızla aynı masada yemek yerken gördü. Kız onu görmemiş gibi yaptı ve Winston da bir daha o tarafa bakmadı.

Öğlenden sonra zamanın geçişine tahammül etmek daha kolay oldu. Yemekten hemen sonra gelen hassas, güç bir iş birkaç saatini aldı ve geri kalan her şeyi bir yana bırakmayı zorunlu kıldı. İki yıl önceki bazı üretim raporlarını, İç Parti'nin önde gelen üyelerinden birini itibarsızlaştıracak şekilde değiştirecekti, çünkü o kişinin tepesinde bir bulut gezmeye başlamıştı. Winston'ın iyi becerdiği bir işti bu ve iki saati aşkın bir süre kızı zihninden tamamen atmayı başardı. Ondan sonra kızın yüzünün hatırası ve beraberinde gelen karşı konulmaz yalnız kalma arzusu geri döndü. Yalnız başına kalana kadar bu yeni gelişme üzerinde düşünmesi imkânsızdı. O gece yine Mahalle Merkezi'ndeki akşamlardan biri vardı. Kantin'de yine tatsız tuzsuz bir yemeği yalayıp yuttuktan sonra aceleyle Merkez'e gitti, ciddiyetin asla elden bırakılmadığı bir budalalığın sürüp gittiği bir "tartışma grubu"na katıldı, iki el masa tenisi oynadı, birkaç kadeh cin içti, yarım

saat oturup "Satrançla ilişkisi içinde İngsos" başlıklı yarım saatlik bir konuşmayı dinledi. Ruhu sıkıntıdan kıvranıyordu, ama bir kez olsun Merkez'deki akşamından kaytarma ihtiyacı hissetmiyordu. *Seni seviyorum* sözcüklerini görünce hayatta kalma arzusu tavana vurmuştu ve küçük riskler almak birden aptalca gelmeye başlamıştı. Eve vardığında saat yirmi üçü bulmuştu ve artık yatağında –karanlıkta, sessiz kaldığın sürece telekrandan bile kurtulabildiğin yerde– kesintiye uğramadan düşünebilecekti.

Çözülmesi gereken fiziki bir sorun vardı: Kızla nasıl temas kurup buluşma ayarlayacaktı. Ona bir tür tuzak kurmakta olabileceği ihtimalini artık hesaba katmıyordu. Durumun böyle olmadığını biliyordu, çünkü ona notu ilettiğinde nasıl paniğe kapıldığını gözleriyle görmüştü. Belli ki kız fena halde korkmuştu ve korkmakta da haklıydı. Kızın bu hamlesini reddetme fikri de aklından geçmedi. Daha beş gece önce kaldırım taşıyla kafatasını kırmayı düşünmüştü, ama bunun hiç önemi yoktu. Rüyasında gördüğü haliyle kızın çıplak, genç vücudunu düşündü. Onun da geri kalanlar gibi bir budala olduğunu, kafasının yalanlar ve nefretle, karnının buzla dolu olduğunu sanmıştı. Onu kaybedebileceğini, kızın ak ve taze bedeninin elinden kayıp gidebileceğini düşününce ateş bastı! En çok korktuğu şey onunla yeterince çabuk temas kurmazsa kızın fikrini değiştirivermesiydi. Ama buluşmanın fiziki zorluğu muazzam boyutlardaydı. Satrançta çoktan mat olmuşken hamle yapmaya çalışmak gibiydi. Hangi yöne dönersen dön telekran karşındaydı. Aslında notu okuduktan sonraki beş dakika içinde onunla iletişim kurma yollarının hepsi aklından geçmişti, ama şimdi düşünmeye fırsat bulunca adeta bir masanın üzerine aletlerini yerleştirir gibi hepsini tek tek yeniden değerlendirdi.

Bu sabahkine benzer bir karşılaşmanın tekrarlanması mümkün değildi elbette. Kız Arşiv Dairesi'nde çalışıyor olsaydı işler daha kolaydı, ama Kurmaca Dairesi'nin binanın

neresinde bulunduğuna dair Winston'ın çok bulanık bir fikri vardı, üstelik oraya gitmek için hiçbir mazereti de yoktu. Nerede yaşadığını ve ne zaman işten çıktığını bilseydi, eve giderken bir yerlerde onunla karşılaşma imkânı yaratabilirdi, ama onu evine kadar takip etmek güvenli değildi, çünkü bunun anlamı Bakanlık dışında boş boş dolanmaktı ve muhakkak dikkat çekerdi. Ayrıca posta yoluyla bir mektup göndermek de söz konusu bile olamazdı. Artık sır bile olmayan bir rutin uyarınca bütün mektuplar yolda açılıyordu. Aslında çok az insan mektup yazıyordu. Zaman zaman gönderilmesi zorunlu olan mesajlar için, uzun sözcük listeleri barındıran baskılı kartpostallar vardı ve tek yapman gereken işine yaramayanların üstünü çizmekti. Her halükârda, zaten kızın adresi bir yana, adını bile bilmiyordu. Nihayet en güvenli yerin kantin olduğuna karar verdi. Onu salonun ortalarında bir yerlerde, telekranlara yakın olmayan masada yalnız yakalayabilirse ve çevrelerinde yeterince uğultu olursa – bu şartlar mesela otuz saniye boyunca oluşursa birkaç kelime etmek mümkün olabilirdi.

Bundan bir hafta sonra hayat huzursuz bir rüya gibiydi. Sonraki gün kız Winston'ın mesaiye geri döneceği sırada, tam düdük öterken kantine girdi. Muhtemelen daha geç saatlerdeki bir vardiyaya geçmişti. Birbirlerinin yüzüne bile bakmadan geçtiler. Ondan sonraki gün kız normal saatte kantindeydi, ama başka üç kızla birlikte telekranlardan birinin tam altında oturuyordu. Ondan sonraki üç korkunç gün boyunca hiç ortalıkta görünmedi. Winston'ın bütün zihni ve bedeni dayanılmaz bir duyarlılık kazanmış, adeta şeffaflaşmış gibiydi; bu yüzden her hareket, her ses, her temas, konuşmak ya da dinlemek zorunda olduğu her söz işkence olmuştu. Uykusunda bile kızın görüntüsünden tam anlamıyla kurtulamıyordu. O günlerde günlüğüne hiç dokunmadı. Biraz rahatlayabildiği tek yer işyeriydi, kimi zaman aralıksız on dakika boyunca kendini unutabiliyordu. Kıza ne olduğu

konusunda kesinlikle hiçbir ipucu yoktu elinde. Sorup soruşturma imkânı da yoktu. Kız buharlaştırılmış olabilirdi, intihar etmiş olabilirdi, Okyanusya'nın diğer ucuna tayini çıkmış da olabilirdi; en kötü ve en yüksek ihtimalse kızın fikrini değiştirmiş olması ve ondan uzak durmaya çalışmasıydı.

Sonraki gün kız yine ortaya çıktı. Kolu askıdan çıkmıştı ve bileğinin çevresinde bir bant sarılıydı sadece. Onu görmenin rahatlığı öyle büyüktü ki Winston birkaç saniye boyunca gözünü dikip ona bakmadan edemedi. Sonraki gün neredeyse onunla konuşmayı başarıyordu. Kantine girdiğinde kız duvardan hayli uzak bir masadaydı ve tek başınaydı. Saat daha erkendi ve mekân henüz dolmamıştı. Sıra yavaş yavaş ilerledi ve Winston tezgâhın önüne kadar ulaştı, ama sonra iki dakika beklemek zorunda kaldı çünkü öndeki adam sakarin tabletini alamadığından yakınıyordu. Ama Winston tepsisini alıp ona doğru ilerlediği sırada kız hâlâ tek başına oturuyordu. Amaçsız görünmeye çalışarak ona doğru yürüdü, bir yandan kızın masasının ötesinde bir yerlerde oturacak yer arıyormuş gibi gözleriyle etrafı tarıyordu. Kızın masasına artık sadece üç metre kalmıştı. İki saniye daha gerekiyordu sadece. Sonra arkasından bir ses, "Smith!" diye seslendi. Winston duymazdan geldi. "Smith!" diye daha yüksek sesle tekrarladı arkasındaki. Hiç faydası yoktu. Winston arkasını döndü. Neredeyse hiç tanımadığı sarışın, salak yüzlü bir delikanlı olan Wilsher, yüzünde bir gülümsemeyle onu hemen yanındaki boş yere davet ediyordu. Reddetmek güvenli değildi. Tanındıktan sonra gidip tek başına bir kızın masasına oturamazdı. Çok dikkat çekerdi. Dostça bir gülümsemeyle oturdu. Salak sarışın surat da ona doğru sırıttı. Winston o suratın ortasına bir keser savurduğu bir sanrı gördü. Birkaç dakika sonra da kızın masası doldu.

Ama kız onun kendisine doğru geldiğini görmüş olmalıydı, belki de ipucunu yakalamıştı. Ertesi gün Winston daha da erken gitti. Gerçekten kız neredeyse aynı yerde yine tek

başına oturuyordu. Sırada Winston'ın hemen önünde duran adam ufak tefek, hızlı hızlı hareket eden, dümdüz bir suratı ve minik, şüpheci gözleri olan böcek gibi bir tipti. Winston tepsisini tezgâhtan aldığında ufak tefek adamın doğruca kızın masasına doğru yürüdüğünü gördü. Yine umutları suya düşmüştü. Masanın biraz daha ilerisinde boş bir yer vardı, ama ufak tefek adamın görünüşündeki bir şeyler, en boş masayı seçecek kadar rahatına düşkün biri olduğu izlenimi uyandırıyordu. Kalbi buz kesen Winston onu takip etti. Kızı tek başına yakalayamazsa hiçbir işe yaramazdı. Tam o anda korkunç bir şangırtı oldu. Ufak tefek adam yerdeydi, tepsisi uçup gitmişti, yerde bir çorba bir de kahve birikintisi vardı. Adam Winston'a dik dik bakarak ayağa kalktı, onun kendisine çelme taktığından şüphelendiği ortadaydı. Ama sorun kalmamıştı. Beş saniye sonra, kalbi gümbür gümbür atanWinston kızın masasında oturuyordu.

Ona doğrudan bakmadı. Tepsisindekileri yemeye koyuldu. Birileri gelmeden önce konuşmak çok önemliydi, ama şimdi feci bir korkunun pençesine düşmüştü. Kız ona ilk kez yaklaştığından beri bir hafta geçmişti. Fikrini değiştirmiş olmalıydı, fikrini kesin değiştirmişti! Bu ilişkinin başarıyla sonlanması imkânsızdı, gerçek hayatta böyle şeyler olmazdı. Tam o anda Ampleforth'u görmese konuşmaktan tümüyle vazgeçecekti belki de; kulakları kıllı şair elinde tepsisiyle salonda uyuşuk uyuşuk yürüyor, oturacak bir yer arıyordu. Ampleforth muğlak sebeplerden ötürü Winston'a bağlıydı ve onun görürse muhakkak masasına otururdu. Hareket etmek için en fazla bir dakikası kalmıştı. Hem Winston hem de kız monoton hareketlerle yemeklerini yiyorlardı. Yedikleri şey sade suya kuru fasulye, daha doğrusu fasulye çorbasıydı. Winston alçak bir mırıltı halinde konuşmaya başladı. İkisi de başlarını kaldırmadılar. Sulu yemeği düzenli hareketlerle kaşıklıyor, aradaki boşluklarda da kısık, duygusuz bir sesle birkaç gerekli söz söylüyorlardı.

"İşten kaçta çıkıyorsun?"

"On sekiz otuz."

"Nerede buluşabiliriz?"

"Zafer Meydanı, anıtın yanında."

"Orası telekran dolu."

"Kalabalıkta bir önemi yok."

"İşaret?"

"Yok. Kalabalığın içinde olduğumu görene kadar yanıma gelme. Ayrıca bana bakma. Sadece yakınlarda bir yerlerde dur."

"Kaçta?"

"On dokuz."

"Tamam."

Ampleforth onu görmedi ve başka bir masaya oturdu. Winston ve kız bir daha konuşmadılar ve aynı masada karşılıklı oturan iki insan için ne kadar mümkün olabilirse o kadar birbirlerine bakmaktan kaçındılar. Kız yemeğini çabucak bitirip kalkarken Winston bir sigara içmek için kaldı.

Winston randevu saatinden önce Zafer Meydanı'ndaydı. Bir kaideye oturtulmuş devasa sütunun çevresinden dolaştı. Sütunun tepesinde de Büyük Birader'in heykeli güneye doğru, Hava Pisti Bir Savaşı'nda Avrasya uçaklarını (birkaç yıl önce Doğuasya uçaklarıydı) yenilgiye uğrattığı göklere bakıyordu. Hemen önündeki caddede Oliver Cromwell'i temsil ediyor olması gereken bir atlı adam heykeli vardı. Sözleştikleri saatten beş dakika sonra kız hâlâ ortada yoktu. Winston yine dehşetli bir korkuya kapıldı. Gelmiyordu, fikrini değiştirmişti! Meydanın kuzey tarafına doğru yavaş yavaş yürüdü ve Aziz Martin Kilisesi'ni tanıyınca belli belirsiz bir haz duydu; işte onun çanları, yani eskiden var olan çanları "beş peniye üç zeytin" diye çalıyordu. Sonra kızın anıtın kaidesinin önünde durduğunu ve döne döne sütuna tırmanan bir afişi okuduğunu ya da okuyor gibi yaptığını gördü. Daha fazla insan birikinceye kadar yanına gitmek emniyetsizdi.

Kaidenin çevresi telekranlarla bezeliydi. Ama o an sol tarafta bağırış çağırış başladı ve ağır vasıtaların yaklaşırken çıkardığı uğultular duyuldu. Aniden insanlar meydanda koşturmaya başladı. Kız anıtın dibindeki aslan heykelinin etrafından dolaşıp koşturmacaya katıldı. Winston da takip etti. Koşarken birilerinin haykırışlarından bir Avrasya savaş esirleri konvoyunun geçtiğini anladı.

Meydanın güneyine yığılan insanlar yolu tıkamıştı. Normal zamanlarda her türlü itiş kakıştan uzak durma huyu olan Winston kalabalığın göbeğine ulaşmak için önüne geleni çekti, itti, dirsekledi. Çok geçmeden kızın bir metre kadar yakınına ulaştı, ama dev gibi bir prol ile muhtemelen onun karısı olan yine dev gibi bir kadın etten bir duvar gibi dikildiler önüne. Winston sert bir manevrayla omzunu aralarına sokup iki yana doğru iterek kendine yol açtı. Kaslı iki kalçanın arasından sıkışarak geçerken bir ara bağırsakları ağzından çıkacak gibi oldu ama diğer tarafa biraz terleyerek ulaşmayı başardı. Şimdi kızın yanındaydı. Omuz omuza duruyor, ikisi de ileriye bakıyorlardı.

Her köşesinde makineli tüfek taşıyan boş bakışlı muhafızların durduğu kamyonların oluşturduğu uzun bir konvoy ağır ağır caddeden geçiyordu. Kamyonların içinde minik sarı adamlar yıpranmış yeşilimsi üniformalarıyla sıkış tepiş çömelmişlerdi. Hüzünlü, Moğol yüzleri kamyonların kenarından kayıtsızca etrafı izliyordu. Zaman zaman kamyonlardan biri sarsılınca metal şakırtısı duyuluyordu: Savaş esirlerinin hepsine pranga takılmıştı. Hüzünlü yüzler kamyon kamyon geçti durdu. Winston orada olduklarını biliyordu ama onları ancak ara sırada görebiliyordu. Kızın omzu ve sağ kolu kendi koluna yaslanmıştı. Yanağı onun yanağına o kadar yakındı ki sıcaklığını hissedebiliyordu. Kız tıpkı kantinde yaptığı gibi durumun kontrolünü derhal eline almıştı. Önceki gibi düz bir sesle konuşmaya başladı. Dudakları neredeyse hiç kımıldamıyor, konuşmaların uğultusu ve

kamyonların gürültüsü içinde kolayca kaybolan bir mırıltı duyuluyordu sadece.

"Beni duyabiliyor musun?"

"Evet."

"Pazar öğleden sonra uygun musun?"

"Evet."

"O zaman iyi dinle. Bunu hatırlaman gerekiyor. Pattington İstasyonu'na git..."

Kız onu hayrete düşüren bir tür askeri kesinlikle, Winston'ın izleyeceği rotayı anlattı. Yarım saatlik tren yolculuğu, istasyondan çıkınca sola dön, iki kilometre yürü; üst demiri eksik bir bahçe kapısı, bir tarladan geçen toprak yol, otlarla kaplı bir aralık, çalıların arasında bir patika, yosun tutmuş devrik bir ağaç gövdesi. Kızın kafasının içinde bir harita vardı sanki. "Bütün bunları hatırlayabilecek misin?" diye mırıldandı sonunda.

"Evet."

"Sol, sağ, sonra tekrar sol yapıyorsun. Bahçe kapısının üst demiri yok."

"Evet. Kaçta?"

"On beş gibi. Beklemen gerekebilir. Ben başka yoldan geleceğim. Her şeyi hatırladığından emin misin?"

"Evet."

"O zaman elinden geldiğince çabuk uzaklaş benden."

Bunu söylemesine gerek bile yoktu. Ama bir süre kalabalığın içinden çıkmayı başaramadılar. Kamyonlar hâlâ geçiyor, insanlar da hâlâ doymak bilmezcesine bön bön bakıyorlardı. İlk başta alaylar ve öfkeli sözler duyulmuştu ama bunlar sadece kalabalık içindeki Parti üyelerinden geliyordu ve çok geçmeden durmuştu. Ağır basan duygu sadece meraktı. İster Avrasya'dan olsunlar, ister Doğuasya'dan, yabancılar garip bir tür hayvan gibiydi. İnsan onları ancak savaş esiri olarak görebiliyordu, hatta o zaman bile anlık olarak görebiliyordu sadece. Savaş suçlusu diye asılan birkaç tanesi

dışında başlarına ne geldiğini de kimse bilmiyordu: Diğerleri sadece yok oluyor, büyük ihtimalle çalışma kamplarına gönderiliyorlardı. Yuvarlak Moğol yüzleri yerini daha Avrupalı görünen kirli, sakallı ve bitkin yüzlere bıraktı. Çıkık elmacıkkemiklerinin üstünden bir çift göz Winston'ın gözlerine bazen acayip bir yoğunlukla dikiliyor, sonra tekrar uzaklaşıyordu. Konvoyun artık sonu gelmişti. Winston son kamyonda kıvırcık sakalı darmadağın yaşlı bir adam gördü. Adam ayakta durmuş ve bileklerini önünde kavuşturmuştu, sanki onları bir arada tutmaya çok alışkındı. Winston ile kızın ayrılma zamanı neredeyse gelmişti. Ama son anda, kalabalık hâlâ çevrelerinde kaynaşırken kızın eli onunkini buldu ve bir anlığına çaktırmadan sıktı.

Belki on saniye bile sürmemişti, ama sanki çok uzun süre elleri kenetlenmişti. Winston'ın o elin her türlü ayrıntısını öğrenmeye vakti oldu. Uzun parmakları, biçimli tırnakları, çalışmaktan sertleşmiş nasır dolu avcu, bileğinin altındaki pürüzsüz teni keşfedebildi. Sadece el yordamıyla yoklamıştı ama görse bu eli tanıyabilirdi. Aynı anda kızın gözlerinin ne renk olduğunu bilmediği geldi aklına. Büyük ihtimalle kahverengiydi, ama kara saçlı insanların bazen de mavi gözleri olurdu. Başını çevirip onun yüzüne bakmak akıl almaz bir aptallık olurdu. Birbirine yaslanmış gövdeleri arasında görünmeyen elleri birbirine kenetli halde sabit gözlerle önlerine bakıyorlardı ve Winston'a kızın gözleri yerine o yaşlı savaş esirinin gözleri mahzunlukla bakıyordu keçeleşmiş ve yüzünü örten saçlar arasından.

2. Bölüm

Winston otlar arasındaki altın sarısı su birikintilerine basarak benek benek ışıklar ve gölgeler arasından hızla ilerliyordu. Sol yanındaki ağaçların altında toprak baştan başa çançiçekleriyle bezeliydi. Hava insanın tenine öpücükler konduruyordu sanki. Mayısın ikisiydi. Ormanın yüreğinden, daha derinlerinden güvercinlerin gurultuları geliyordu.

Biraz erken gelmişti. Yolculukta hiç güçlük çekmemişti ve kızın bariz bir şekilde deneyimli olması Winston'ın normalde duyacağından daha az korku duymasını sağlıyordu. Güvenli bir yer bulmak konusunda güvenilebilecek birine benziyordu. Genelde insan Londra yerine kırlarda daha güvende olacağını düşünemezdi. Telekranlar yoktu elbette, ama her zaman gizli mikrofonların sesinizi alıp sizi tanıma ihtimali vardı; üstelik dikkat çekmeden tek başına böyle bir yolculuk yapmak kolay değildi. Yüz kilometreden kısa yolculuklarda pasaport taşımak gerekmiyordu, ama kimi zaman tren istasyonlarının civarında devriyeler oluyor ve orada karşılaştıkları her Parti üyesinin evrakını kontrol edip olmadık sorular soruyorlardı. Karşısına hiç devriye çıkmadı ve istasyondan uzaklaşırken de sakınarak arkasına bakıp takip edilmediğinden emin oldu. Tren prollarla doluydu, yazdan kalma hava nedeniyle tatil havasındaydılar. Yolculuk ettiği ahşap koltuklu vagon kocaman tek bir aile tarafından

ağzına kadar doldurulmuştu. Dişleri dökülmüş büyük büyükanneden bir aylık bebeğe kadar hepsi kırdaki "akrabalarıyla" vakit geçirmeye gidiyorlardı ve ayrıca Winston'a açıkça belirttikleri üzere, biraz karaborsa tereyağı peşindeydiler.

Yol genişledi ve bir dakika sonra kızın bahsettiği patikaya, çalıların arasından ilerleyen keçiyoluna ulaştı. Saati yoktu, ama daha on beş olmamıştı. Çan çiçekleri ayağının altında öyle sıktı ki üzerlerinde iz bırakmadan ilerlemek imkânsızdı. Biraz vakit geçirmek için, biraz da kızla buluştuklarında ona bir buket çiçek vermek gibi muğlak bir fikirle eğilip çiçekleri toplamaya başladı. Koca bir demet toplamış, çiçeklerin baygın kokusunu içine çekerken arkasında duyduğu bir sesle donup kaldı; dalları kırarak ilerleyen bir ayağın çıkardığı çıtırtılar olduğu kesindi bu sesin. Sonra çançiçekleri toplamayı sürdürdü. Yapılabilecek en iyi şey buydu. Belki kız gelmişti, belki de takip edilmişti. Etrafına bakınmak suçluluğunu göstermek olacaktı. Bir çiçek daha, bir tane daha topladı. Bir el usulca omzuna dokundu.

Başını kaldırdı. Kız karşısındaydı. Hemen başını iki yana salladı, Winston'a sessiz olmasını işaret ettiği ortadaydı, ardından çalıları aralayıp dar bir patikadan ormanın içine doğru ilerlemeye başladı. Belli ki daha önce de o patikadan gitmişti, çünkü adeta alışkanlık gereği dallardan kaçınarak yürüyordu. Winston elindeki bir demet çiçeği bırakmadan onu takip etti. İlk hissettiği şey rahatlamaydı, ama önünde ilerleyen güçlü ve ince bedeni, kızıl kuşağın tam kalça kıvrımını ortaya çıkaracak kadar gergin duruşunu izlerken ezik hissetti kendini. Şimdi bile arkasını dönüp ona baktığında çekip gitme ihtimali gayet yüksek görünüyordu. Havanın tatlılığı ve yaprakların yeşilliği ürkütmüştü onu. Daha istasyondan uzaklaşırken mayıs güneşi kendisini kirli ve takatsiz hissetmesine yol açmış, Londra'nın is ve tozunu teninin gözeneklerinde taşıyan bir iç mekân yaratığı olduğunu hatır-

latmıştı. O ana kadar kızın onu belki de açık alanda, gün ışığında hiç görmediği geldi aklına. Bahsettiği devrilmiş ağaç gövdesine gelmişlerdi. Kız ağaç gövdesinin üzerinden atladı ve hiçbir açıklığın görünmediği bir yerde çalıları ayırıp ilerledi. Winston onu takip ettiğinde kendini doğal bir açıklıkta, etrafı sık dallarla kaplı ve dışarıdan hiç görünmeyen minik bir çimenlikte buldu. Kız durup ona döndü.

"İşte geldik," dedi.

Winston birkaç adım ötede kızın karşısındaydı. Ama ona daha fazla yaklaşmaya cüret edemiyordu.

"Yolda seni gördüğümde bir şey söylemek istemedim," diye devam etti kız, "belki saklı mikrofon vardır dedim. Olduğunu hiç sanmıyorum ama ihtimal işte. O domuzlardan birinin insanın sesini tanıma ihtimali her zaman var. Burada rahatız."

Yine de Winston ona yaklaşacak cesareti bulamıyordu. "Burada rahat mıyız?" diye budalaca tekrarladı.

"Evet. Ağaçlara baksana." Küçük dişbudak ağaçları bir süre önce kesilmiş ve hiçbiri bilekten kalın olmayan bir direkler ormanı gibi yeniden filizlenmişti. "İçine mikrofon saklanabilecek kadar iri bir şey yok. Hem zaten daha önce buraya gelmiştim."

Sadece sohbet ediyorlardı. Winston artık ona yaklaşmayı başarmıştı. Kız biraz ironik görünen bir gülümsemeyle tam karşısında, dimdik duruyordu. Sanki onun neden bu kadar yavaş davrandığını merak eder gibiydi. Çan çiçekleri zemine saçılmıştı. Kendi kendilerine düşmüş gibiydiler. Winston kızın elini tuttu.

"Şu ana kadar gözlerinin ne renk olduğunu bilmediğimi söylesem inanır mıydın?" dedi. Kızın gözleri kahverengiydi, hatta biraz açık kahverengiydi ve kirpikleri de koyu renkliydi. "Gerçekte neye benzediğimi artık gördün, yine de bana bakmaya katlanabilecek misin?"

"Evet, kolayca."

"Otuz dokuz yaşındayım. Başımdan atamadığım bir karım, bacaklarımda varislerim var. Dişlerimden beşi takma."

"Umurumda bile değil," dedi kız.

Bir an sonra, kimin hamlesiyle bilinmez, kız kollarındaydı. Winston ilk başta salt inanmazlık dışında hiçbir şey hissetmedi. Gencecik beden kendi bedenine yaslanmıştı, kara saçlar yüzündeydi ve evet! gerçekten kız yüzünü kaldırmıştı ve Winston onun geniş kırmızı ağzını öpüyordu. Kız kollarını onun boynuna dolamıştı, ona tatlım, kıymetlim, aşkım diyordu. Winston onu yere doğru çektiğinde hiç direnişle karşılaşmadı, ona ne isterse yapabilirdi. Ama işin aslı, içinde salt temas duygusu dışında hiç fiziksel heyecan yoktu. Sadece duruma inanamıyor ve gururlanıyordu. Bunu yaşadığı için mutluydu, ama fiziksel bir arzu duymuyordu. Çok erkendi, kızın gençliği ve sevimliliği onu korkutmuştu, kadınsız yaşamaya çok alışmıştı – sebebini bilmiyordu aslında. Kız kendini toplayıp saçından bir çan çiçeğini çıkardı. Winston'ın yanına oturup kolunu onun beline doladı.

"Hiç dert etme, tatlım. Acelemiz yok. Akşama kadar burada durabiliriz. Ne kadar harika bir saklanma yeri, değil mi? Bir toplu kır gezisinde kaybolduğum sırada bulmuştum. Birileri gelecek olsa yüzlerce metre öteden seslerini duyabilirsin."

"Adın ne?" dedi Winston.

"Julia. Ben seninkini biliyorum. Winston – Winston Smith."

"Nereden öğrendin?"

"Herhalde bir şeyleri öğrenmekte senden daha iyiyim, tatlım. Söylesene, sana o notu vermemden bir önceki gün benim hakkımda ne düşünüyordun?"

Ona yalan söylemek hiç içinden gelmiyordu. En kötü şeyi söyleyerek başlamak bir tür aşk ilanıydı hatta.

"Seni görmekten nefret ediyordum," dedi. "Sana tecavüz edip sonra da öldürmek istiyordum. İki hafta önce kafanı

bir kaldırım taşıyla kırmayı ciddi ciddi düşündüm. Gerçekten bilmek istiyorsan söyleyeyim, Düşünce Polisi'yle bir ilgin olduğunu düşünüyordum."

Kız neşeli bir kahkaha attı, bunu kendini gizlemekteki başarısına bir övgü olarak gördüğü ortadaydı.

"Düşünce Polisi demek! Gerçekten bunu mu düşündün?"

"Şey, tam olarak öyle değil belki. Ama genel görünüşüne bakınca –salt genç, taze ve sağlıklı olmandan bile– senin muhtemelen..."

"İyi bir Parti üyesi olduğumu düşündün. Söyledikleri ve yaptıklarıyla bir saflık abidesi. Sancaklar, geçit törenleri, sloganlar, oyunlar, toplu kır gezileri filan. Ayrıca ufacık bir fırsat bulsam seni düşünce-suçlusu diye ihbar edip öldürülmeni sağlamaktan da çekinmeyeceğimi düşündün, değil mi?"

"Evet, öyle bir şeyler düşündüm. Genç kızların büyük bir çoğunluğu böyle."

"Hepsine yol açan bu lanet şey," dedi kız ve Seks Karşıtı Gençlik Cemiyeti'nin kızıl kuşağını bir hamlede söküp bir dala doğru fırlattı. Sonra, beline dokunmak sanki aklına bir şeyler getirmiş gibi, tulumunun cebine elini sokup küçük bir parça çikolata çıkardı. Çikolatayı ikiye bölüp bir parçasını ona verdi. Winston daha çikolatayı almadan, bunun çok olağandışı bir çikolata olduğunu kokusundan anlamıştı. Koyu renkli ve parlaktı, ayrıca yaldızlı bir kâğıda sarılıydı. Çikolata normalde donuk kahverengi, gevrek bir şeydi ve tadı da tanımlanabilirse, herhalde çöp yangınının dumanı gibi, diye tanımlanırdı. Ama Winston kızın kendisine verdiği türden çikolatanın tadına bir zamanlar bakmıştı. Çikolatanın kokusunu ilk içine çektiğinde yerini tam belirleyemediği ama güçlü ve sıkıntı veren bir hatıra uyanmıştı zihninde.

"Nereden buldun bunu?" dedi.

"Karaborsa," dedi kız kayıtsızca. "Aslında ilk bakışta ben o tür bir kızım. Oyunlarda iyiyim. Casuslarda tabur li-

deriydim. Haftada üç akşam Seks Karşıtı Gençlik Cemiyeti için gönüllü olarak çalışıyorum. Kahrolası afişlerini Londra'nın dört bir yanına asmak için kim bilir kaç saat harcadım. Tören yürüyüşlerinde muhakkak pankartın bir ucundan tutarım. Hep neşeli görünürüm ve asla işten kaçmam. Daima kalabalıkla birlikte bağır, hep bunu söylerim. Güvende kalmanın tek yolu budur."

İlk çikolata parçası Winston'ın dilinin üstünde erimişti. Tadı nefisti. Ama bilincinin kıyılarında dolanan o hatıra, kuvvetle hissedilen ama tıpkı insanın göz ucuyla gördüğü şeyler gibi belli bir şekle indirgenemeyen o görüntü silinmiyordu. Sadece geri almak istediği ama alamadığı bir eylemin hatırası olduğunu fark ederek onu kendinden uzaklaştırmaya çabaladı.

"Çok gençsin," dedi. "Benden on-on beş yaş küçüksün. Benim gibi bir adamda seni cezbeden ne görmüş olabilirsin?"

"Yüzündeki bir ifade. Şansımı deneyebileceğimi düşündüm. Onlardan olmayan insanları saptamakta iyiyimdir. Seni gördüğüm anda *onlara* karşı olduğunu anladım."

Anlaşılan onlar Parti'ydi, hatta İç Parti'ydi. Kız onlardan öyle açık ve alaycı bir nefretle bahsediyordu ki kendilerini daha güvende hissedebilecekleri bir yer bulunmadığını bilmesine rağmen Winston huzursuz oldu. Onu en çok şaşırtan şey kızın dilinin kabalığıydı. Parti üyelerinin küfür etmemesi gerekiyordu, Winston'ın kendisi de pek nadir yüksek sesle küfür ederdi zaten. Ama Julia rutubetli tenha geçitlerde tebeşirle yazıldığını göreceğiniz türden sözleri kullanmadan Parti'den, özellikle de İç Parti'den bahsetmeyi hiç beceremiyor gibiydi. Winston bundan hoşlanmıyor değildi. Kızın Parti'ye ve tüm yaptıklarına karşı duyduğu tiksintinin göstergelerinden biriydi sadece ve kötü samanın kokusunu alınca aksıran bir atınki kadar doğal ve sağlıklı görünüyordu. Açıklıktan çıkmış, benek benek gölgelerin olduğu yerde, yan yana yü-

rüyebilecekleri kadar geniş yerlerde birbirlerine sarılarak dolaşıyorlardı. Kuşak çıkınca kızın belinin ne kadar yumuşak olduğunu fark etmişti. Fısıltıdan yüksek sesle konuşmuyorlardı. Açıklığın dışında sessizce yürümelerinin daha iyi olacağını söylemişti Julia. Küçük ormanın kenarına kadar gelmişlerdi. Kız onu durdurdu.

"Açığa çıkma. İzleyen birileri olabilir. Dalların arasında kalırsak sorun yaşamayız. "

Fındık ağaçlarının gölgesinde duruyorlardı. Sayısız yapraktan süzülerek gelen güneş ışığı yine de yüzlerini yakıyordu. Winston ilerideki alana şöyle bir bakınca şok geçirdi; burası tuhaf bir şekilde tanıdıktı. Burayı biliyordu. Hayvanlarca tüketilmiş, kurumuş bir otlak, içinden geçen bir patika ve şurada burada köstebek yuvaları. Karşıdaki derme çatma çitin ardında karaağaçların dalları esintiyle belli belirsiz sallanıyor ve yaprakları da kadın saçı gibi yoğun kütleler halinde ağır ağır hareket ediyordu. Kesinlikle yakınlarda bir yerde, oradan görülmese de, balıkların yüzdüğü yeşil havuzcukları olan bir dere yok muydu?

"Şu ileride bir dere yok mu?" diye fısıldadı.

"Doğru, bir dere var. Bir sonraki çayırın kenarında aslında. İçinde balık da var, büyüklerinden. Söğütlerin altındaki havuzcuklarda kuyruklarını dalgalandırarak yüzmelerini izleyebiliyor insan."

"Adeta Altın Diyar," diye mırıldandı Winston.

"Altın Diyar mı?"

"Hiçbir şey değil, gerçekten. Zaman zaman rüyamda gördüğüm bir manzara."

"Bak!" diye fısıldadı Julia.

Bir ardıçkuşu en fazla beş metre ötede, neredeyse yüzleriyle aynı hizadaki bir dala konmuştu. Belki de onları görmemişti. Kuş güneşte, onlar gölgedeydi. Kanatlarını şöyle bir gerip sonra tekrar dikkatle yerine yerleştirdi, bir an güneşe saygısını gösteriyormuşçasına başını eğdi, ardından da

coşkuyla ötmeye başladı. Öğlenden sonra çöken sessizlikte bu ses irkilticiydi. Winston ve Julia hayranlıkla birbirlerine sarıldılar. Kuşun ötüşü hayret verici çeşitlemelerle dakikalarca devam etti, hiç kendini tekrar etmedi, sanki kuş kasten ustalığını gösteriyordu. Kimi zaman birkaç saniyeliğine duruyor, kanatlarını gerip tekrar yerine yerleştirdikten sonra benekli göğsünü iyice şişirip tekrar ötmeye başlıyordu. Winston kuşu dinlerken hürmet duygusuyla doldu içi. Bu kuş kim için, ne için ötüyordu? Onu izleyen bir eşi ya da rakibi yoktu. Issız bir ormanın kenarında dala konup hiçliğe doğru czgiler savurmasının sebebi neydi? Orada bir yerlerde saklı bir mikrofon bulunup bulunmadığını düşündü. O ve Julia fısıltıyla konuşmuşlardı ve söyledikleri duyulmuş olamazdı ama ardıçkuşunun müziği kesinlikle kaydedilecekti. Belki aletin öbür ucunda ufak tefek, böcek gibi bir adam ilgiyle dinliyordu – *bunu* dinliyordu. Ama akıp giden müzik zihnindeki bütün kurguları yavaş yavaş dağıttı. Sanki bir sıvıydı da üstüne dökülüyor ve yaprakların arasından süzülüp gelen güne ışığıyla karışıyordu. Düşünmeyi bıraktı, sadece hissetti. Kolunun kıvrımına yerleşmiş olan kızın beli yumuşak ve ılıktı. Onu kendine doğru çevirdi ve göğüs göğse geldiler; sanki kızın bedeni onunkinin içinde eriyordu. Elleri onu nasıl hareket ettirirse ettirsin su gibi teslim oluyordu ona. Ağızları birleşmişti, daha önceki sert öpüşmeden çok farklıydı bu seferki. Yüzleri tekrar ayrıldığında ikisi birden derin derin içlerini çektiler. Kuş ürktü, kanatlarını hızla çırparak uçup gitti.

Winston dudaklarını onun kulağına yaklaştırdı. "*Şimdi*," diye fısıldadı.

"Burada olmaz," diye fısıldadı kız. "Saklanma yerimize dönelim. Orası daha güvenli."

Zaman zaman bastıkları dalların çatırtısı dışında bir ses duymadan hızla açıklığa geri döndüler. Fidanlardan halkanın içine girdiklerinde kız ona doğru döndü. İkisi de hızlı

hızlı soluk alıyordu, ama kızın dudağının kenarlarındaki gülümseyen ifade geri gelmişti. Kız bir an durup ona baktı, sonra tulumunun fermuarına uzandı. Ve evet! neredeyse tam Winston'ın rüyasındaki gibiydi. Hem de neredeyse hayal ettiği kadar hızlıydı, kız elbiselerini çabucak çıkardı, koca bir uygarlığı imha edebilirmiş gibi duran muhteşem bir hareketle bir tarafa fırlattı. Bedeni güneşte bembeyaz parlıyordu. Ama bir an Winston onun bedenine bakmadı, gözleri o belirsiz, cesurca gülümsemenin olduğu çilli yüze kilitlenip kalmıştı. Onun önünde diz çöküp ellerini avucuna aldı.

"Bunu daha önce yaptın mı?"

"Elbette. Yüzlerce kez – yani en azından onlarca kez."

"Parti üyeleriyle mi?"

"Evet, hep Parti üyeleriyle."

"Peki İç Parti üyeleriyle?"

"Hayır, asla o domuzlarla olmaz. Ama en ufak bir şans yakalasalar çoğu bunu yapar. Göründükleri kadar kutsal değiller."

Winston'ın kalbi sevinçle hopladı. Onlarca kez yapmıştı: Winston ise keşke yüzlerce – binlerce kez olsa, diye geçiriyordu içinden. Yozlaşmayı çağrıştıran her şey onda vahşice bir umut doğuruyordu. Kim bilir, belki de alttan alta çürüyordu Parti; gayretlilik ve fedakârlık kültü günahları gizleyen bir paravandı sadece. Tümüne cüzam ya da frengi bulaştırma şansı olsa, bunu ne de büyük bir mutlulukla yapardı! Onları çürütecek, zayıflatacak, baltalayacak ne olursa! Kızı aşağı çekti ve dizlerinin üstünde yüz yüze geldiler.

"Dinle beni. Ne kadar çok erkekle olduysan o kadar çok seviyorum seni. Bunu anlıyor musun?"

"Evet, kesinlikle."

"Saflıktan nefret ediyorum, iyilikten nefret ediyorum! Hiçbir yerde en ufak bir erdem kalmasın istiyorum. Herkesin iliklerine dek yozlaşmış olmasını istiyorum."

"Oh ne âlâ, demek ki tam sana göreyim, tatlım. İliklerime dek yozlaştım."

"Bunu yapmayı seviyor musun? Benimle yapmayı kastetmiyorum, yapmanın kendisini seviyor musun?"

"Bayılıyorum."

Duymak istediklerinin çok ötesindeydi bu. Sadece birine sevdalanmak değil, hayvansal içgüdü, o basit ayrımsız arzu: Parti'yi parçalayacak olan güç buydu. Onu otların üzerine, yere düşmüş çan çiçeklerinin arasına yatırdı. Bu sefer hiç güçlük çekmediler. Nihayet inip kalkan göğüsleri yavaşlayıp normal hızına döndü ve çaresiz bir hoşnutlukla ayrıldılar. Güneş daha da ısınmış gibiydi. İkisinin de uykusu vardı. Winston kızın üstünü kendi tulumuyla kısmen örttü. Hemen sonra ikisi de uyuyakaldılar ve yaklaşık yarım saat kadar uyanmadılar.

İlk uyanan Winston oldu. Doğrulup oturdu ve hâlâ huzurla uyuyan, avcunu yastık yapmış çilli yüzü izledi. Ağzı dışında güzel sayılmazdı. Gözlerinin çevresinde bir iki çizgi olduğu yakından bakınca anlaşılıyordu. Kısa kara saçları olağanüstü gür ve yumuşaktı. Kızın soyadını ya da yaşadığı yeri hâlâ bilmediği geldi Winston'ın aklına.

Şimdi uykuda çaresiz görünen genç ve kuvvetli beden, onda acıma duyguları ve koruma isteği uyandırdı. Ama fındık ağacının altında ardıçkuşu öterken hissettiği başıboş yumuşaklık tam olarak geri gelmemişti. Tulumunu kızın üzerinden çekip pürüzsüz beyaz tenini inceledi. Eski günlerde olsaydı, diye düşündü, bir erkek bir kadının bedenine bakınca onun arzulanabilir olduğunu düşünürdü ve hikâye burada biterdi. Ama günümüzde saf aşk ya da saf şehvet mümkün değildi. Hiçbir duygu saf değildi, çünkü her şeye korku ve nefret karışmış durumdaydı. Kucaklaşmaları bir savaştı, orgazmları ise zaferdi. Parti'ye indirilmiş bir darbeydi bu. Sevişmek siyasi bir eylemdi.

3. Bölüm

"Buraya bir kez daha gelebiliriz," dedi Julia. "Genellikle bir saklanma yerini iki kez kullanmak çok tehlikeli değildir. Ama bir iki aydan önce olmaz elbette."

Julia uyanır uyanmaz tavırları değişmişti. Artık temkinli ve işbilirdi, seri hareketlerle tulumunu giydi, kızıl kuşağı beline bağladı ve eve dönüş yolculuğunun ayrıntılarını düşünmeye başladı. Bu işi ona bırakmak doğal görünüyordu. Winston'da eksik olan pratik bir zekâ, bir kurnazlık vardı onda. Üstelik Londra çevresindeki kırsala ilişkin, sayısız toplu kır gezisinde biriktirdiği gayet geniş bir bilgisi vardı. Winston'a tarif ettiği yol gelişte kullandığından çok farklıydı ve neticede başka bir demiryolu istasyonuna çıkıyordu. "Eve asla geldiğin yoldan dönme," dedi Julia, önemli bir genel ilkeyi açıklarcasına. İlkönce o ayrılacaktı, Winston da yarım saat bekledikten sonra yola çıkacaktı.

Julia, dört akşam sonra iş çıkışı buluşacakları yerin adını söyledi. Nispeten yoksul mahallelerden birindeki bir sokakta, genellikle kalabalık ve gürültülü olan bir pazaryeri bulunuyordu. Julia tezgâhların arasında ayakkabı bağcığı ya da dikiş ipliği arıyormuş gibi dolaşacaktı. İşlerin yolunda olduğuna hükmederse Winston yaklaştığı sırada burnunu silecekti, yoksa Winston'ın onu tanımazdan gelerek geçip gitmesi gerekiyordu. Ama biraz şansları varsa, kalabalığın

içinde çeyrek saat kadar konuşup başka bir buluşma ayarlayabilecek kadar güvende olacaklardı.

"Şimdi gitmeliyim," dedi Julia talimatlarını vermeyi bitirdikten sonra. "On dokuz otuzda dönmem gerekiyor. Seks Karşıtı Gençlik Cemiyeti için iki saat çalışıp bildiri filan dağıtacağım. Ne lanet şey değil mi? Üstümü başımı bir silkeler misin? Saçımda hiç dal ya da yaprak kalmış mı? Emin misin? O halde elveda, aşkım, elveda!"

Kendini Winston'ın kollarına attı, onu adeta vahşice öptü ve bir saniye sonra da fidanları ayırıp kendine yol açtı, çok az ses çıkararak ormanın içinde kayboldu. Winston hâlâ onun soyadını ya da adresini bilmiyordu. Ama bunun bir önemi yoktu, çünkü birbirleriyle evlerinde görüşmeleri ya da yazılı iletişim kurmaları akla bile getirilemeyecek bir şeydi.

Bir daha ormandaki açıklığa hiç dönmediler. Mayıs ayında sadece bir kez daha sevişmeyi gerçekten başarabildikleri bir fırsat yakalayabildiler. O da Julia'nın bildiği başka bir saklanma yerinde, otuz yıl önce bir atom bombasının düştüğü ve neredeyse tamamen terk edilmiş kırsal bir bölgedeki harap bir kilisenin çan kulesindeydi. Oraya varmayı başarırsan iyi bir saklanma yeriydi, ama yol gerçekten çok tehlikeliydi. Geri kalan zamanlarda ancak sokaklarda buluşabildiler, her akşam farklı bir yere gittiler ve hiçbirinde yarım saatten fazla birlikte zaman geçiremediler. Sokakta genellikle belli bir tarzda konuşmak mümkün oluyordu. Kalabalık kaldırımlarda sürüklenirken çok yaklaşmadan ve hiç birbirlerine bakmadan bir deniz fenerinin ışığı gibi yanıp sönen tuhaf, kesintili bir sohbeti sürdürüyorlardı. Bir Parti tulumunun yaklaştığını görünce ya da bir telekranın yakınında olduklarını fark edince aniden sessizliğe gömülüyor, dakikalar sonra cümlenin ortasından devam ediyorlardı; ama yine ayrılmaya karar verdikleri yere geldikleri için sohbet birden kesiliyordu ve sonraki gün hemen hiçbir girizgâh olmadan kaldıkları yerden devam ediyorlardı. Julia "taksit taksit konuşma" dediği bu sohbet türüne son derece alışkın

görünüyordu. Ayrıca dudaklarını oynatmadan konuşmakta da şaşırtıcı ölçüde ustaydı. Akşamları buluştukları bir ay boyunca sadece bir kez öpüşmeyi başarabildiler. Bir yan sokaktan sessizce geçiyorlardı (Julia anacaddelerden uzaktayken asla konuşmazdı), aniden sağır edici bir patlama duyuldu, yer yerinden oynadı ve hava kapkaranlık kesildi; sonra Winston kendini yaralanmış ve dehşete kapılmış halde yerde yan yatarken buldu. Çok yakınlarında bir yere roket bombası düşmüş olmalıydı. Aniden Julia'nın yüzünün birkaç santim uzağında olduğunu fark etti. Ama kızın yüzü tebeşir gibi olmuştu. Dudakları bile bembeyazdı. Ölmüştü! Hemen onu kendine doğru çekti ama ılık ve canlı bir yüzü öpmekte olduğunu fark etti. Gerçi dudaklarının arasında o pudra gibi tozdan vardı. Her ikisinin de yüzü gözü sıva tozu içindeydi.

Kimi akşamlar randevu noktasına ulaşıyor ama hiçbir işaret vermeden birbirlerinin yanından geçip gidiyorlardı, çünkü bir devriyenin köşeyi döndüğünü ya da bir helikopterin başlarının üzerinde durduğunu fark ediyorlardı. Daha az tehlikeli olsaydı bile buluşacak zaman bulmaları çok güçtü. Winston haftada altmış saat çalışıyordu, Julia'nın çalışma saatleri daha da uzundu ve işin yoğunluğuna göre serbest günleri değişebiliyor, çoğunlukla da Winston'ınkinlerle çakışmıyordu. Zaten Julia'nın akşam tamamen serbest olduğu çok nadirdi. Seminerlere, gösterilere katılmaya, Seks Karşıtı Gençlik Cemiyeti için yazılı materyal dağıtmaya, Nefret Haftası için pankart hazırlamaya, tasarruf kampanyası için bir şeyler toplamaya ve benzer faaliyetlerle uğraşmaya inanılmayacak kadar çok zaman harcıyordu. Bunun karşılığını kamuflaj olarak alıyorum, diyordu. Küçük kurallara uyarsan büyükleri ihlal edebilirdin. Hatta Winston'ı da fazladan bir akşamını daha gözden çıkarmaya, gayretkeş Parti üyelerinin gönüllü olarak yaptığı yarı zamanlı cephane imalatı işine yazılmaya ikna etmişti. Bu yüzden Winston haftada bir akşam dört saatini, kasvetli çekiç seslerinin telekranların müziğine karıştığı cereyanlı, kötü aydınlatılmış bir atölyede

geçiriyor; büyük ihtimalle bir bomba düzeneğine ait minik metal parçalarını birbirine vidalarken afakanlar basıyordu.

Kilise kulesinde buluştukları gün, parça parça sohbetlerdeki boşlukları doldurmuşlardı. Cayır cayır yanan bir öğle sonrasıydı. Çanların üstündeki minik kare odada hava sıcak ve durgundu, ayrıca ortalık fena halde güvercin kakası kokuyordu. Toz içinde, çalı çırpı saçılı zeminde oturup saatlerce konuşmuşlar, sadece zaman zaman biri kalkmış, gelip giden var mı diye mazgaldan bakmıştı.

Julia yirmi altı yaşındaydı. Bir yurtta otuz başka kızla birliktc yaşıyor ("Hep leş gibi kadın kokuyor! Kadınlardan nasıl da nefret ediyorum!" demişti parantez içinde), tam da Winston'ın tahmin ettiği gibi Kurgu Dairesi'ndeki roman yazma makinelerinde çalışıyordu. Esasen güçlü ama çapraşık bir elektrik motorunu çalıştırmak ve bakımını yapmaktan ibaret işini seviyordu. "Zeki" değildi, ama ellerini kullanmayı seviyor, makinelerin yanında kendini rahat hissediyordu. Planlama Komitesi'nin yayımladığı genel talimatlardan başlayıp Yeniden Yazma Takımı'nın son toparlamasına kadar giden roman yazma sürecinin tamamını ezbere biliyordu. Ama bitmiş ürüne ilgisi yoktu. "Okumayı pek umursamadığını" söylemişti. Kitaplar üretilmesi gereken bir maldı, tıpkı reçel ya da ayakkabı bağcığı gibi.

Altmışların başlarından önceki hiçbir şeyi anımsamıyordu ve Devrim öncesi günlerden sıkça bahsettiğini bildiği tek kişi de, o sekiz yaşındayken kaybolan bir büyükbabaydı. Okulda hokey takımının kaptanıydı ve iki sene üst üste jimnastik madalyası kazanmıştı. Seks Karşıtı Gençlik Cemiyet'ne katılmadan önce Casuslar'da tabur lideri ve Gençlik Cemiyeti'nde şube sekreteriydi. Daima kusursuz bir karakter görüntüsü çizmişti. Hatta (iyi bir şöhretin şaşmaz işareti olarak) Pornosek'e, yani Kurgu Dairesi'nin prollar arasında dağıtılmak üzere ucuz pornografi üreten alt seksiyonuna seçilmişti. İçinde çalışanların buraya Mucuk Evi adını taktığını belirtti.

Orada bir yıl kalmış, proleter gençlerin illegal bir şey aldıkları izlenimiyle gizlice satın aldıkları, *Tokatlama Hikâyeleri* ya da *Kızlar Okulunda Bir Gece* gibi başlıklar taşıyan ve mühürlü paketlere konan kitapçıkların üretiminde çalışmıştı.

"Neye benziyor bu kitapçıklar?" diye merakla sordu Winston.

"Of, mide bulandırıcı çerçöp işte. Gerçekten çok sıkıcılar. Sadece altı konu var ama her seferinde biraz değiştiriyorlar. Elbette ben sadece kaleydeskopta çalışıyordum. Yeniden Yazma Takımı'na hiç girmedim. Kalemim pek kuvvetli değildir, tatlım – ona bile yetmez yani."

Winston Pornosek çalışanlarının daire başkanları haricinde tamamen kızlardan oluştuğunu öğrenince hayretler içinde kaldı. Teoriye göre, cinsel içgüdüleri kadınlara nazaran daha kontrol edilemez olan erkeklerin, ellerindeki pislik yüzünden yozlaşma tehlikesi daha büyüktü.

"Evli kadınların bile orada çalışmasını istemiyorlar," diye ekledi Julia. "Kızların daima son derece saf olduğu düşünülüyor. İşte burada öyle olmayan biri var."

Julia ilk ilişkisini on altı yaşındayken altmış yaşında bir Parti üyesiyle yaşamış, adam daha sonra tutuklanmamak için intihar etmişti. "İyi de etti," dedi Julia, "yoksa itirafçı olduğunda benim adımı ondan alırlardı." O zamandan beri başkaları da olmuştu. Julia'ya göre hayat son derece basitti. Sen hayatı dolu dolu yaşamak istiyordun; "onlar" ise, yani Parti ise böyle yaşamanı engellemek istiyordu; sen de elinden gelen en iyi şekilde kuralları ihlal ediyordun. Anlaşılan Julia'ya göre senin paçayı kaptırmamak için temkinli davranman ne kadar doğalsa, "onların" seni hazlardan mahrum bırakmak istemesi de o kadar doğaldı. Parti'den nefret ediyor, bunu en ağır sözlerle ifade ediyordu ama genel bir sistem eleştirisi yapmıyordu. Kendi hayatına temas ettiği noktalar dışında Parti doktrinine hiçbir ilgisi yoktu. Winston onun günlük kullanıma geçmiş olanlar dışında asla

Yenikonuş sözcükleri kullanmadığını fark etti. Biraderlik'ten bahsedildiğini hiç duymamıştı ve varlığına inanmayı reddediyordu. Parti'ye karşı her türlü örgütlü başkaldırı başarısızlıkla sonuçlanmaya mahkûmdu ve ona aptalca geliyordu. Akıllıca olan aynı anda hem kuralları ihlal edip hem de hayatta kalmaktı. Winston genç nesilde onun gibi kaç kişi olduğunu merak etti; hepsi Devrim dünyasında büyümüştü, başka hiçbir şey bilmiyorlardı, Parti'yi gökyüzü gibi değiştirilemez bir şey olarak kabul etmişlerdi, otoritesine isyan etmek yerine bir tavşanın köpeği savuşturması gibi ondan yakayı sıyırmaya bakıyorlardı.

Evlenme ihtimalini hiç tartışmadılar. Düşünmeye değmeyecek kadar uzaktı bu onlara. Winston'ın karısı Katharine'den bir şekilde kurtulsalar bile, onların evliliğine onay verecek bir komite hayal edemiyorlardı. Bir düş olarak bile umutsuz vakaydı.

"Karın nasıl biriydi?" dedi Julia.

"O biraz – Yenikonuştaki iyidüşünlü sözcüğünü bilir misin? Yani doğuştan bağnaz, kötü şeyleri aklına getirme yeteneğinden dahi yoksun?"

"Hayır, o sözcüğü bilmiyorum, ama o tür insanları gayet iyi bilirim."

Winston evlilik hayatının hikâyesini anlatmaya başladı, ama Julia tuhaf bir şekilde hikâyenin ana parçalarını zaten biliyor gibiydi. Winston ona dokunur dokunmaz Katharine'in bedeninin nasıl katılaştığını, kollarını kocasına sıkı sıkı doladığında bile bütün gücüyle onu itmeye çalıştığı izlenimini nasıl yarattığını sanki bizzat görmüş ya da hissetmiş gibi sayıp döktü Julia. Winston böyle şeyleri onunla konuşmakta hiç zorlanmıyordu. Hem zaten Katharine acı bir hatıra olmaktan uzun zaman önce çıkmış, geriye sadece nahoşluğu kalmıştı.

"Son yaptığı şey olmasaydı yine de dayanabilirdim," dedi. Katharine'nin her hafta aynı gece onu zorladığı minik frijit seremoniden bahsetti. "Yapmaktan nefret ediyordu,

ama hiçbir şey onu yapmaktan alıkoyamazdı. Ona verdiği ad –asla tahmin edemezsin."

"Parti'ye karşı görevimiz," dedi Julia hemen.

"Bunu nereden biliyorsun?"

"Ben de okula gittim, tatlım. On altı yaşının üstündekiler için haftada bir seks sohbetleri vardır. Gençlik Hareketi'nde de var. Yıllar boyu zihnine nakşederler. Pek çok kişide işe yaradığını söyleyebilirim. Ama asla bilemezsin, insanlar çok ikiyüzlüdür."

Konuyu daha etraflı anlatmaya koyuldu. Julia'da her şey gelip kendi cinselliğine dayanıyordu. Herhangi bir şekilde bu konuya temas edildiğinde büyük kavrayış kabiliyeti ortaya çıkıyordu. Winston'ın aksine o, Parti'nin cinsel püritenliğinin içsel anlamını kavramıştı. Mesele sadece seks içgüdüsünün Parti kontrolü dışında kendine ait bir dünya yaratması ve bu yüzden mümkünse yok edilmesinin gerekmesi değildi. Daha önemlisi cinsellikten mahrumiyetin histeri yaratmasıydı; bu istenen bir şeydi, çünkü savaş çılgınlığına ve lidere tapmaya dönüştürülebiliyordu. Julia durumu şöyle ifade etmişti:

"Seviştiğinde enerji harcarsın ve sonrasında mutlu olur, hiçbir şeyi önemsemezsin. Böyle hissetmene katlanamazlar. Sürekli enerjiyle dolup taşmanı isterler. Bu tören yürüyüşleri, tezahüratlar ve bayrak sallamalar cinselliğin bozulup kokuşmuş hallerinden ibaret. Kendi içinde mutluysan, Büyük Birader, Üç Yıllık Planlar, İki Dakikalık Nefret ve diğer tüm lanet şeyler ne diye yüreğini hoplatsın ki?"

Bu çok doğru, diye düşündü Winston. İffetlilik ile siyasi ortodoksluk arasında son derece doğrudan ve sıkı bir ilişki vardı. Parti'nin üyelerindeki korkuyu, nefreti ve kör inancı istenen seviyede tutmak için güçlü bir içgüdüyü bastırmaktan ve onu yönlendirici güç olarak kullanmaktan başka bir çaresi var mıydı? Seks dürtüsü Parti için tehlikeliydi; Parti de onu kendi yararına kullanmıştı. Ebeveynlik içgüdüsü konusunda da benzer bir numaraya başvurmuşlardı. Aile

ortadan kaldırılamazdı, hatta insanlar çocuklarını neredeyse eski tarzda sevmeye teşvik ediliyordu. Çocuklar ise sistemli bir şekilde ailelerine karşı yetiştiriliyor, casusluk etmeleri ve ebeveynlerinin sapkınlıklarını bildirmeleri öğretiliyordu. Aile fiilen Düşünce Polisi'nin bir uzantısı haline gelmişti. İnsanların hepsinin onları yakından tanıyan muhbirler tarafından gece gündüz kuşatılmasını sağlayan bir araçtı artık.

Birden aklı tekrar Katharine'e gitti. Katharine onun görüşlerinin ortodoksluktan uzaklığını tespit edemeyecek kadar aptal olmasaydı, muhakkak Winston'ı Düşünce Polisi'ne ihbar ederdi. Ama gerçekte o an aklına Katharine'i getiren şey, alnının boncuk boncuk terlemesine yol açan boğucu öğleden sonra sıcağıydı. On bir yıl önceki başka bir sıcak yaz günü olan, daha doğrusu olamayan bir şeyi anlatmaya başladı Julia'ya.

Evlendikten üç dört ay sonrasıydı. Kent civarında çıktıkları bir toplu kır gezintisinde yollarını kaybetmişlerdi. Diğerlerinden sadece birkaç dakika geride kalmışlardı, ama yanlış yöne sapmışlar, sonra da kendilerini eski bir kireç ocağının kenarında bulmuşlardı. Önlerinde on ya da yirmi metrelik bir uçurum, en dipte de kayalar vardı. Yol sorabilecekleri hiç kimse yoktu. Katharine kaybolduklarını anladığı anda son derece huzursuz olmuştu. Yürüyüşçü kalabalığının gürültü patırtısından bir an bile uzak kalmak onda yanlış bir şey yaptığı izlenimi yaratmıştı. Geldikleri yönden bir an önce dönmek istemiş ve diğer yönü gözleriyle araştırmaya başlamıştı. Ama tam o anda, aşağıdaki uçurumun çatlaklarında büyüyen minik çiçekler Winston'ın dikkatini çekmişti. Çiçeklerden biri iki renkliydi, görünüşe göre aynı kökten magenta ve tuğla kırmızısı çıkmıştı. Winston daha önce hiç bu türden bir şey görmemişti, gelip bakması için Katharine'e seslendi.

"Bak, Katharine! Şu çiçeklere bak. Dibe yakın olan öbektekiler. İki farklı renkte olduklarını sen de görüyor musun?"

Kadın gitmek üzere yürümeye başlamıştı bile, ama epeyce hırçın bir tavırla, bir anlığına geri döndü. Hatta Winston'ın

nereyi işaret ettiğini görmek için uçurumun kenarından eğildi. Winston da onun biraz arkasında duruyordu ve sağlam dursun diye belinden tutuyordu. O an aklına nasıl tam anlamıyla yalnız oldukları gelivermişti. Etrafta tek bir insan yoktu, tek yaprak kımıldamıyordu, hatta tek bir kuş bile uyanık değildi. Böyle bir yerde gizli mikrofon tehlikesi çok azdı, üstelik bir mikrofon varsa bile sadece sesleri alabilirdi. Öğlenden sonra en sıcak, en uyku verici saatteydiler. Güneş yukarıda parıldıyor, ter damlaları yüzünden süzülüyordu. O an düşünmüştü ki...

"Neden onu itivermedin?" dedi Julia. "Ben olsam iterdim."

"Evet, tatlım, sen olsan iterdin. Şimdiki aklım olsa ben de itmiştim. Ya da belki iterdim – emin değilim."

"İtmediğine pişman mısın?"

"Evet. Genel anlamda düşünürsek, itmediğime pişmanım."

Tozlu zeminde yan yana oturuyorlardı. Winston onu kendine doğru çekti. Kızın başı omzuna yaslandı, saçının nefis kokusu güvercin pisliklerinin kokusunu bastırdı. Çok genç, diye düşündü, hâlâ hayattan bir şey bekliyor, münasebetsiz bir kişiyi uçurumdan atmanın hiçbir şeyi çözmeyeceğini anlayamıyor."

"Aslında hiçbir şey değişmezdi," dedi.

"O halde neden itmediğine pişmansın?"

"Olumsuz yerine olumluyu tercih ettiğimden sadece. Oynadığımız bu oyunu kazanamayız. Bazı mağlubiyetler diğerlerinden daha iyidir, hepsi bu."

Kızın omuzlarının kımıldanışından kendisine katılmadığını anladı. Ne zaman bu tür şeyler söylese Julia karşı çıkıyordu. Bireyin daima yenilgiye uğramasının doğanın bir kuralı olduğunu kabul etmeyecekti. Bir bakıma sonunun kötü olacağının farkındaydı, er ya da geç Düşünce Polisi onu yakalayıp öldürecekti ama zihninin başka bir kısmıyla

da, seçtiğin şekilde yaşayabileceğin gizli bir dünya inşa etmenin bir şekilde mümkün olduğuna inanıyordu. Tek gereken şans, kurnazlık ve cesaretti. Mutluluk diye bir şey olmadığını, tek zaferin uzak gelecekte bulunduğunu, sen öldükten çok sonra geleceğini, Parti'ye savaş ilan ettiğin anda kendini ölmüş bilsen iyi edeceğini anlamıyordu.

"Biz öldük," dedi Winston.

"Daha ölmedik," dedi Julia bu sözlerin şiirselliğini yeryüzüne indirerek.

"Fiziksel olarak ölmedik. Ama daha ne kadar zaman? Altı ay, bir yıl – olsa olsa beş yıl. Ölmekten korkuyorum. Sen gençsin, o yüzden benden daha fazla korkuyor olman gerekir. Elbette elimizden geldiğince ölümü geciktireceğiz. Ama pek bir şey değişmeyecek. İnsan dediğin şey değişmediği müddetce ölüm ve yaşam aynı şeydir."

"Saçma sapan konuşma! Hangisiyle sevişirdin, benimle mi, bir iskeletle mi? Hayatta olmayı sevmiyor musun? Hissetmeyi sevmiyor musun: Bu benim, bu benim elim, bu benim bacağım, ben gerçeğim, ben boşlukta yer kaplıyorum, ben canlıyım! *Bundan* hoşlanmıyor musun?"

Julia dönüp göğsünü ona dayadı. Winston kızın tulumunun altındaki olgun ama sert memelerini hissedebiliyordu. Kızın bedeni içindeki gençliğin ve yaşam enerjisinin birazını ona aktarıyor gibiydi.

"Evet, bunu seviyorum," dedi Winston.

"Ölüm hakkında konuşmayı bırak artık o zaman. Şimdi beni dinle tatlım, bir sonraki buluşmamızı ayarlamamız gerek. Ormandaki yerimize tekrar gidebiliriz. Orayı epeyce uzun süre dinlendirdik. Ama bu kez oraya farklı bir yoldan gitmelisin. Her şeyi düşündüm. Trenle gideceksin – ama dur sana çizerek anlatayım."

Julia her zamanki pratikliğiyle tozları bir araya süpürerek bir kare yaptı, ardından güvercin yuvasından aldığı bir dal parçasıyla zemine bir kroki çizmeye koyuldu.

4. Bölüm

Bay Charrington'ın dükkânının üstündeki küçük köhne odada Winston etrafa göz gezdirdi. Pencerenin yanındaki dev yatağın üzerine eski püskü battaniyeler serilmiş, kılıfsız uzun bir yastık yerleştirilmişti. On iki saatlik kadranı olan eski model saat şömine rafının üzerinde tiktaklarını sürdürüyordu. Köşedeki katlanır masanın üzerinde, son ziyaretinde satın aldığı cam kâğıt ağırlığı loşluğun içinde hafifçe ışıldıyordu.

Şömine siperinin içinde Bay Charrington'ın getirdiği köhne bir teneke gaz ocağı, uzun saplı küçük bir kap ve iki fincan vardı. Winston ocağı yakıp kaba su koydu. Zafer Kahvesi'yle dolu bir zarf ve biraz da sakarin tableti getirmişti. Saatin kolları on yedi yirmiyi gösteriyordu. Aslında saat on dokuz yirmiydi. Julia da on dokuz otuzda gelecekti.

Ahmaklık, ahmaklık, deyip duruyordu yüreğinden gelen ses: Kasıtlı, lüzumsuz, intihardan farksız bir ahmaklık. Parti üyelerinin işleyebileceği suçlar içinde, gizlenme ihtimali en düşük olanı buydu. Aslında bu fikir ilk başta katlanır masanın yüzeyinden yansıyan cam kâğıt ağırlığının hayali şeklinde dolaşmaya başlamıştı kafasının içinde. Tahmin ettiği gibi, Bay Charrington odayı kiralarken hiç zorluk çıkarmamıştı. Ona getireceği birkaç dolardan memnun olduğu açıktı. Winston'ın odayı bir aşk ilişkisi için kullanacağı açık-

landığında da şoke olmamış, küstahça bir bilgiçliğe bürünmemişti. Onun yerine gözlerini uzak bir noktaya dikip genel konulardan bahsetmişti ve bunu öyle bir zarafetle yapmıştı ki kısmen görünmez olduğu izlenimini verebilmişti. Mahremiyet çok değerli bir şeydi, demişti. Herkes zaman zaman yalnız kalabileceği bir yer isterdi. Böyle bir yerleri olduğu zaman ise bu yerden haberi olanların bu bilgiyi kendilerine saklaması nezaketin bir gereğiydi. Hatta bir yandan adeta varoluştan silinirken, evin iki girişi olduğunu, bir tanesinin arka bahçeden geçerek bir sokağa açıldığını ekledi.

Pencerenin altında biri şarkı söylüyordu. Winston tül perdenin ardında gizlendiği yerden korkusuzca dışarı baktı. Haziran güneşi hâlâ tepedeydi ve aşağıdaki güneşli avluda Norman sütunu gibi sağlam görünüşlü bir kadın azmanı, pençe pençe kızarmış kaslı bilekleri ve beline bağladığı çuval bezinden önlüğüyle çamaşır teknesi ile çamaşır ipi arasında aksayarak gidip geliyor, Winston'ın sonradan bebek bezi olduğunu anladığı kare şeklinde beyaz şeyleri ipe diziyordu. Ağzı mandallarla dolu olmadığı zamanlarda ise güçlü kontralto sesiyle şarkı söylüyordu:

> Sadece ümitsiz bir hayaldi
> Nisan günü gibi geldi geçti
> Ama bir bakış, bir söz ve düşler uyandı!
> Kalbimi çaldı gitti!

Bu ezgi haftalardır Londra'ya musallat olmuştu. Müzik Dairesi'nin alt-seksiyonu tarafından prollar için üretilen sayısız benzer şarkıdan biriydi. Bu şarkıların sözleri hiç insan müdahalesi olmadan kafiyematör denen bir cihazla yazılıyordu. Ama kadın şarkıyı öyle güzel söylüyordu ki bu berbat sözler neredeyse hoş bir ezgi yaratıyordu. Kadının şarkı söylediğini ve ayakkabılarının yerdeki taşlara sürtündüğünü duyabiliyordu, sokaktaki çocukların çığlıklarını duya-

biliyordu, ayrıca uzaklarda bir yerden trafiğin belli belirsiz uğultusu geliyordu, ama yine de odada tuhaf bir sessizlik vardı, telekranın yokluğu sayesinde.

Ahmaklık, ahmaklık, ahmaklık! diye düşündü yeniden. Yakalanmadan bu yere birkaç haftadan uzun süre gelmeleri akla hayale sığacak bir şey değildi. Ama gerçekten onların olan, dört duvar içinde ve kolay ulaşılabilecek yakın bir saklanma yerine sahip olmanın baştan çıkarıcılığı ikisini de etkisine almıştı. Kilisenin çan kulesine ziyaretlerinden bir süre sonra buluşma ayarlamak imkânsız hale gelmişti. Nefret Haftası yaklaştığından mesai saatleri müthiş artmıştı. Daha bir aydan uzun zaman vardı ama gerek duyulan muazzam, karmaşık hazırlıklar herkes için fazla mesai anlamına geliyordu. Nihayet bir gün ikisi de aynı günde öğlenden sonralarını boş bırakmayı başardılar. Ormandaki açıklığa tekrar gitmeyi kararlaştırmışlardı. Bir önceki akşam sokakta kısa süreliğine buluştular. Kalabalığın içinde birbirlerine doğru sürüklendikleri sırada Winston her zamanki gibi Julia'ya hemen hemen hiç bakmadı, ama kısa süreliğine bir göz attığında onun her zamankinden daha solgun olduğunu fark edebildi.

"Her şey iptal," dedi Julia, nihayet konuşmanın güvenli olduğuna karar verdiğinde. "Yarını demek istiyorum."

"Ne?"

"Yarın öğlenden sonra. Gelemiyorum."

"Neden?"

"Of, her zamanki sebep. Bu sefer erken başladı."

Winston bir an için müthiş sinirlendi. Kızı tanıdığı bir ay içinde ona yönelik arzusunun doğası değişmişti. İlk başta hakiki tensellik çok azdı. İlk sevişmeleri sadece iradi bir şeydi. Ama ikinci seferden sonra işler değişmişti. Saçlarının kokusu, ağzının tadı, teninin hissi sanki Winston'ın içine girmiş yahut dört yanını saran havanın içine işlemişti. Artık fiziksel bir zorunluluk olmuştu kız, sadece istediği bir şey değil, is-

temeye hakkı olduğunu hissettiği bir şeydi. Julia gelemeyeceğini söylediğinde Winston onun kendisini aldattığı hissine kapıldı. Ama tam o anda kalabalık onları birbirine doğru itti ve elleri tesadüfen buluştu. Kız parmaklarının ucuyla onun elini hızlıca sıkıp bırakırken, tavrında şehvet değil sevecenlik vardı. Winston o zaman bir kadınla yaşarken böyle bir hayal kırıklığının normal ve tekrarlanan bir şey olduğunu kavradı; böylece daha önce hiç hissetmediği içten bir sevecenlik duygusu aniden tüm benliğini kapladı. On yıldır evli bir çift olmalarını dilerdi. Şimdi olduğu gibi onunla sokaklarda yürümeyi, ama bunu açıkça ve korkusuzca yapmayı, önemsiz şeylerden konuşmayı, ev için öteberi almayı dilerdi. Her şeyden önce de her buluştuklarında sevişme zorunluluğu hissetmeden yalnız kalabilecekleri bir yerleri olmasını dilerdi. Tam o anda değil, ama ertesi gün bir ara Bay Charrington'ın odasını kiralama fikri geldi aklına. Bunu Julia'ya önerdiğinde, kız beklenmedik bir hevesle kabul etti. Her ikisi de bunun delilik olduğunu biliyordu. Adeta kasten mezarlarına doğru bir adım atıyorlardı. Yatağın kenarına oturmuş beklerken bir kez daha Sevgi Bakanlığı'nın mahzenlerini düşündü. O kaçınılmaz dehşetin bilince girip girip çıkması ne tuhaftı. İşte orada, gelecek zamanda, 100'den önce 99'un gelmesi kadar kesin bir şekilde ölümden önceki sabit bir noktada duruyordu. İnsan ondan kaçamazdı, ama belki erteleyebilirdi; yine de zaman zaman bilinçli, iradi bir eylemle onun meydana gelişinden önceki aralığı kısaltmayı seçiyordu.

O anda merdivenlerden hızlı adım sesleri duyuldu. Julia hızla içeri daldı. Winston'ın Bakanlıkta onu zaman zaman taşırken gördüğü kahverengi branda bezinden bir alet torbası vardı kucağında. Winston onu kollarına almak için ilerledi, ama kız biraz telaşla kendini kurtardı, çünkü hâlâ kucağında alet torbası vardı.

"Yarım saniye," dedi. "Önce neler getirdiğimi göstereyim. O berbat Zafer Kahvesi'nden getirmiş miydin? Getire-

ceğini biliyordum. At gitsin, çünkü ihtiyacımız olmayacak. Baksana."

Dizlerinin üzerine çöktü, torbayı yırtarcasına açtı ve üst kısmını dolduran somun anahtarlarıyla bir tornavidayı çıkarıp attı. Alt tarafta birkaç tane düzgün kâğıt paket vardı. Winston'a uzattığı ilk paket tuhaf ama tanıdık bir his vermişti. Dokunduğun yerden içine göçen ağır, kum benzeri bir şeyle doluydu paket. "Bu şeker değil mi?" dedi.

"Gerçek şeker. Sakarin değil, şeker. Ayrıca bu da mis gibi beyaz ekmek, bizim yediğimiz o tatsız tuzsuz şeyden değil – bir de küçük bir kavanoz reçel. İşte bir kutu süt – şuna bak! İşte bununla gerçekten gurur duyuyorum. Beze sarmam gerekti, çünkü..."

Neden sarmak zorunda kaldığını söylemesine gerek yoktu. Koku şimdiden odayı doldurmaya başlamıştı; çocukluğunun ilk döneminden geliyormuş gibi duran, şimdi bile bir kapı çarpılarak kapanmadan önce dar bir sokaktan gelen esintiyle zaman zaman duyulan ya da kalabalık bir sokakta gizemli bir şekilde yayılan ve bir an alınıp sonra kaybedilen keskin, taze bir koku.

"Bu kahve," diye mırıldandı, "gerçek kahve."

"İç Parti kahvesi. Tam bir kilo var burada," dedi kız.

"Tüm bunları elde etmeyi nasıl başardın?"

"Hepsi İç Parti malzemesi. O domuzların evlerinde yok yok. Ama garsonlar, uşaklar ve diğerleri de tırtıklıyor elbette... Bak, küçük bir paket çay da var."

Winston onun yanına çömeldi. Paketin köşesini yırtıp açtı.

"Gerçek çay. Böğürtlen yaprağı değil."

"Son zamanlarda çok çay var. Hindistan mı ne, bir yeri ele geçirmişler," dedi kız dalgınca. "Şimdi beni dinle, canım. Üç dakikalığına arkanı dönmeni istiyorum. Gidip yatağın öbür tarafına otur. Pencereye çok yaklaşma. Ben sana söyleyinceye kadar da dönüp bakma."

Winston boş gözlerle tül perdenin arkasından dışarıyı izlemeye koyuldu. Aşağıdaki avluda kolları kızarmış kadın hâlâ çamaşır teknesi ile ip arasında gidip geliyordu. Ağzından iki mandal daha çıkardıktan sonra derinden hissederek şarkısını sürdürdü:

Diyorlar ki her şeye iyi gelir zaman,
Diyorlar ki unutulur her yaşanan;
Ama gülüşler ve gözyaşları ah o yıllardan
Titretir gönlümün tellerini hâlâ!

Kadın bu budalaca şarkının tamamını ezbere biliyordu anlaşılan. Çok ezgili, mutlulukla dolu bir nevi melankoliyle yüklü sesi tatlı yaz havasıyla nazlı nazlı yükseliyordu. O haziran akşamı hiç bitmese, bez kaynağı hiç tükenmese kadının bin yıl boyunca orada kalıp bebek bezlerini mandallarla tutturup berbat şarkılar söylemekten kesinlikle memnun olacağını hissediyordu insan. Hiçbir Parti üyesinin tek başına ve kendiliğinden şarkı söylediğini duymamış olmasının tuhaflığı geldi Winston'ın aklına. Bu tıpkı kendi kendine konuşmak gibi ortodoksluktan biraz uzak ve tehlikeli bir eksantriklik gibi görünürdü hatta. Belki de insanlar ancak açlıktan ölmek üzereyken şarkı söyleyecek bir şeyler bulabiliyorlardı.

"Şimdi dönebilirsin," dedi Julia.

Winston arkasını döndüğünde bir an neredeyse onu tanıyamadı. Aslında beklentisi onu çıplak görmekti. Ama kız çıplak değildi. Yaşanan dönüşüm bundan çok daha şaşırtıcıydı. Julia makyaj yapmıştı.

Proleter mahallesindeki dükkânlardan birine gizlice girip tam bir makyaj seti almış olmalıydı. Dudakları koyu kırmızıydı, yanakları allıklıydı, burnu pudralanmıştı; hatta gözlerini daha parlak göstermek için altlarına bir şey sürmüştü. Çok beceriklice yapılmış bir makyaj değildi ama

Winston'ın da bu konularda stardartının pek yüksek olduğu söylenemezdi. Parti'den bir kadının yüzünde daha önce hiç kozmetik görmemiş, hatta bunu hayal bile etmemişti. Kızın görünümündeki iyileşme hayret vericiydi. Sadece doğru yerlere biraz renk gelmesi sayesinde çok daha güzel olmakla kalmamış, çok daha dişi olmuştu. Kısa saçı ve erkeksi tulumu bu etkiyi daha da artırıyordu. Winston onu kollarına aldığında yapay menekşe kokusu dalga dalga burun deliklerini doldurdu. Bir bodrumdaki mutfağın loşluğunu ve kadının mağaraya benzeyen ağzını hatırladı. O da aynı parfümü kullanıyordu, ama o an için bunun hiç önemi yoktu.

"Parfüm de sürmüşsün!" dedi.

"Evet, canım, parfüm de sürdüm. Bir dahaki sefere ne yapacağım, biliyor musun? Bir yerlerden gerçek bir elbise bulacağım ve bu boktan tulum yerine onu giyeceğim. İpek çoraplar ve topuklu ayakkabılar da olacak! Bu odada Partili bir yoldaş değil, bir kadın olacağım."

Giysilerini fırlatıp atarak kocaman maun yatağa girdiler. Winston ilk kez onun yanında çırılçıplak soyunmuştu. Solgun ve sıska bedeninden, baldırlarından çıkmış varisli damarlardan ve bileğinin üstündeki renksiz lekeden çok utanmıştı hep. Çarşaf yoktu, ama üzerinde yattıkları battaniyenin havı dökülmüş ve yüzeyi düzleşmişti, ayrıca yatağın büyüklüğü ve yaylanması her ikisini de hayretler içinde bırakmıştı.

"Kesin tahtakurusu kaynıyordur, ama kimin umurunda?" dedi Julia. O günlerde prolların evleri dışında çift kişilik yatak görmek mümkün değildi. Winston çocukluğunda zaman zaman böyle yataklarda uyumuştu: Julia ise hatırladığı kadarıyla daha önce hiç böyle bir yatakta yatmamıştı.

Bir ara uyuyakaldılar. Winston uyandığında saatin kolları neredeyse dokuzu gösteriyordu. Hareket etmedi, çünkü Julia kolunun üzerine başını koymuş uyuyordu. Makyajının büyük bir kısmı Winston'ın yüzüne ya da yastığa bulaşmıştı,

ama hafif bir pembe leke hâlâ elmacıkkemiğinin güzelliğini öne çıkarıyordu. Batan güneşten gelen sarı bir ışık huzmesi yatağın ayağını yalayıp kaptaki suyun hızla kaynadığı şömineye vurdu. Aşağıdaki avluda kadın şarkı söylemeyi kesti, ama çocukların bağırışları sokaktan içeriye doğru süzüldü. Yok edilmiş geçmişte, bir yaz akşamının serinliğinde böyle bir yatakta yatmanın, üzerlerinde hiç kıyafet olmayan bir kadınla erkeğin istedikleri zaman sevişmelerinin, istedikleri konuda konuşmalarının, kalkma zorunluluğu hissetmemelerinin, orada öylece uzanıp dışardaki huzur veren sesleri dinlemelerinin normal olup olmadığını düşündü belli belirsiz. Bunun sıradan sayıldığı bir zaman hiç olmamıştı muhakkak, değil mi? Julia uyandı, gözlerini ovuşturdu ve dirseğinin üzerinde doğrularak gaz ocağına baktı.

"Suyun yarısı kaynayıp buharlaşmış," dedi. "Şimdi kalkıp biraz kahve yapacağım. Bir saatimiz var. Dairelerinizin ışıklarını kaçta söndürüyorlar?"

"Yirmi üç otuz."

"Yurtta da yirmi üçte sönüyor. Ama daha önce dönmüş olmak gerekiyor, çünkü... Hey! Defol git, seni pis hayvan!"

Aniden yattığı yerde döndü, yerden bir ayakkabı kapıp köşeye fırlattı, o sabah İki Dakikalık Nefret sırasında Goldstein'a sözlük fırlatırkenki gibi oğlan çocuklarına has bir kol hareketiyle yapmıştı bunu.

"Neydi o?" dedi Winston şaşkınlıkla.

"Bir sıçan. O iğrenç burnunu lambirinin arasından çıkardığını gördüm. Şurada bir delik var. Gerçi onu iyi korkuttum."

"Sıçanlar!" diye mırıldandı Winston. "Bu odada!"

Julia yeniden uzanırken, "Her yer onlarla dolu," dedi kayıtsızlıkla. "Yurttaki mutfakta bile var. Londra'nın bazı bölgeleri onlarla kaynıyor. Çocuklara saldırdıklarını biliyor muydun? Saldırıyorlar. Bu sokakların bazılarında kadınlar bebeklerini iki dakika bile yalnız bırakamıyor. Kocaman

kahverengi olanlar yapıyor bunu. Asıl iğrenç olan da bu canavarların daima..."

"*Dur artık!*" dedi Winston, gözlerini sımsıkı yumarak.

"Canım benim! Benzin soldu. Ne oluyor? Mideni mi bulandırıyorlar?"

"Dünyanın en korkunç yaratıklarıdır... sıçanlar!"

Kız onu kendisine doğru çekip göğsüne bastırdı ve bedeninin sıcaklığıyla ona güven vermek istercesine kollarıyla bacaklarını ona doladı. Winston gözlerini hemen açmadı. Birkaç saniye daha, hayatı boyunca zaman zaman tekrar eden bir kâbusa geri dönme hissini yaşadı. Her seferinde aynı şey oluyordu. Karanlıktan bir duvarın önünde ayakta duruyordu ve diğer tarafta katlanılmaz, yüzleşilemeyecek kadar dehşet verici bir şey vardı. Rüyasında en derinden hissettiği şey daima kendini kandırma duygusu oluyordu, çünkü karanlıktan duvarın arkasında ne olduğunu aslında biliyordu. Hatta ölümcül bir çabayla, beyninin bir kısmını koparıp alırcasına o şeyi açığa sürükleyebilirdi. Her seferinde onun ne olduğunu keşfedemeden uyanıyordu; ama bunun sözünü kesmeden önce Julia'nın söylediği şeyle bir ilgisi vardı.

"Üzgünüm," dedi Winston, "bir şey yok. Sıçanları hiç sevmem sadece."

"Merak etme, canım, o pis hayvanların buraya girmesine izin vermeyeceğiz. Gitmeden önce deliği biraz çuval beziyle doldururum. Bir daha buraya geldiğimizde de yanıma alçı alır boşluğu doğru düzgün kapatırım."

O kapkara panik anının etkisi geçmeye başlamıştı. Biraz kendinden utanarak doğrulup sırtını yatak başlığına yasladı. Julia yataktan çıktı, tulumunu giyip kahve yapmaya koyuldu. Kaptan yükselen koku öyle güçlü ve heyecan vericiydi ki dışarıdan birinin dikkatini ve merakını çekmesin diye pencereyi kapattılar. Kahvenin tadından daha da iyi olan şey ise Winston'ın uzun yıllar sakarin kullandıktan sonra neredeyse unuttuğu şekerin kattığı ipeksi dokuydu. Bir elini cebine

sokmuş, diğerinde de reçelli ekmek tutan Julia odada dolaştı, kitaplıkta kayıtsızca göz gezdirdi, katlanır masayı tamir etmek için ne yapmak gerektiğini bulup gösterdi, rahat olup olmadığına bakmak için kendini eski püskü koltuğa bıraktı, on ikilik kadranlı saati şefkat ve neşeyle inceledi. Cam kâğıt ağırlığını daha iyi bir ışıkta görmek için yatağa getirdi. Winston her zamanki gibi camın o solgun, yağmur damlası görünümünden büyülenerek kâğıt ağırlığını ondan aldı.

"Sence nedir bu?" dedi Julia.

"Bir şey olduğunu sanmıyorum... Yani demek istiyorum ki herhangi bir işte kullanıldığını sanmıyorum. Hoşuma giden yanı da bu zaten. Değiştirmeyi unuttukları minik bir tarih parçası. Yüz yıl öncesinden bir mesaj, ama okumayı bilirsen."

"Peki ya şuradaki resim" –Julia başıyla karşı duvardaki gravürü işaret etti– "o da yüz yaşında var mıdır?"

"Daha fazla. İki yüz yıl diyebilirim. Söylemek zor. Bugünlerde bir şeyin yaşını anlamak imkânsız."

Julia kalkıp yakından bakmaya gitti. "O hayvanın burnunu çıkardığı yer şurası," dedi, resmin tam altındaki lambirilere bir tekme atarak. "Peki burası neresi? Daha önce bir yerlerde görmüştüm."

"O bir kilise, ya da en azından eskiden öyleymiş. Adı da Aziz Clement." Bay Charrington'ın ona öğrettiği tekerleme geldi hemen aklına ve yarı özlemle ekledi: "'Portakal kırlent limon tülbent,' diye çalar Aziz Clement!"

Julia onu hayretler içinde bırakarak devam etti:

"Beş peniye üç zeytin diye çalar Aziz Martin,
Şu zeytinler çok lezzetli diye çalar Yaşlı Bailey..."

"Devamının nasıl olduğunu hatırlayamıyorum. Ama en sonunu hatırlıyorum yine de: 'İşte bir mum yatağını ışıtmaya, işte bir balta kafanı kopartmaya!'"

Bir parolanın iki yarısına benziyordu. Ama "Yaşlı Bailey"den sonra bir dize daha olmalıydı. Belki de uygun bir şekilde teşvik edilirse Bay Charrington'ın belleğinden o dizeyi kazıp çıkarmak mümkün olabilirdi.

"Kim öğretti sana bunu?" diye sordu Winston.

"Büyükbabam. Ben küçük bir kızken bana söylerdi. Ben sekiz yaşındayken buharlaştırıldı – yani işte, kayboldu. Limonun ne olduğunu merak ediyorum," dedi. Dikkati başka şeye kaymıştı. "Portakal görmüştüm. Kalın kabuklu yuvarlak, sarımsı bir meyve."

"Ben limonları hatırlıyorum," dedi Winston. "Ellilerde çok yaygındı. Öyle ekşiydi ki koklayınca bile insanın dişleri kamaşırdı."

"Bahse girerim bu resmin arkasında böcekler vardır," dedi Julia. "Bir gün indirip iyice bir temizleyeceğim. Sanırım artık gitme zamanımız geldi. Şu makyajı sileyim. Of, içim daralıyor! Sonra da senin yüzündeki ruju çıkarayım."

Winston birkaç dakika daha uzandı. Oda kararıyordu. Işığa doğru döndü ve cam kâğıt ağırlığına bakmayı sürdürdü. İlginçliğini hiç kaybetmeyen şey mercan parçası değil, camın kendi içiydi. Müthiş bir derinliği vardı ama neredeyse hava gibi şeffaftı. Camın yüzeyi sanki göğün kendisiydi, atmosferi tamamlanmış minik bir dünyayı çevreliyordu. İçine girebileceğini, hatta aslında maun yatak ve katlanır masayla, saat ve çelik baskı gravürle, bizzat kâğıt ağırlığıyla birlikte içinde olduğunu hissediyordu. Kâğıt ağırlığı içinde bulunduğu odaydı, mercan ise kristalin bağrındaki ebediyete saplanıp kalmış olan kendisinin ve Julia'nın hayatıydı.

5. Bölüm

Syme yok olmuştu. Bir sabah işe gelmedi; birkaç patavatsız onun yokluğuna dair yorumlarda bulundu. Sonraki gün ise kimse ondan bahsetmedi. Üçüncü gün Winston ilan panosuna bakmak için Arşiv Dairesi'nin girişine gitti. İlanlardan birinde Syme'ın da dahil olduğu Satranç Komitesi üyelerinin basılı bir listesi bulunuyordu. Liste tam olarak daha önceki gibi görünüyordu –hiçbir şeyin üstü çizilmemişti– ama bir isim eksikti. Bu yeterliydi. Syme var olmaya son vermişti, hiç var olmamıştı.

Havada kavurucu bir sıcak vardı. Labirent gibi Bakanlıkta penceresiz, klimalı odalar normal sıcaklığını koruyordu ama dışarıda kaldırımlar ayaklarınızı yakıyor, iş giriş-çıkış saatlerinde metrolardaki nem ve ter kokusu korkunç bir hal alıyordu. Nefret Haftası hazırlıkları tam gaz devam ediyor, bütün Bakanlıkların personeli fazla mesai yapıyordu. Resmi geçitler, mitingler, askeri törenler, söylevler, balmumu heykel sergileri, gösteriler, filmler, telekran programları örgütlenmeliydi; stantlar kurulmalı, temsili kuklalar yapılmalı, sloganlar bulunmalı, şarkılar yazılmalı, söylentiler yayılmalı, sahte fotoğraflar üretilmeliydi. Julia'nın Kurgu Bakanlığı'ndaki biriminin roman üretim işi durdurulmuştu ve bir dizi vahşet broşürünü hazırlamak için harıl harıl çalışıyorlardı. Winston normal işi dışında her gün uzun bir süreyi *Times*'ın geç-

miş sayılarını taramakla, söylevlerde alıntılanacak bilgileri değiştirmek ya da süslemekle geçiriyordu. Bela arayan şamatacı prol kalabalıklarının sokaklarda kol gezdiği şehirde, geç saatlerde hummalı bir çalışma sürüp gidiyordu. Roket bombaları her zamankinden daha sık düşüyor, kimi zaman da uzaklardan muazzam büyüklükte patlamalar duyuluyordu, bunları kimse açıklayamıyordu ama akıl almaz söylentiler dolaşıyordu.

Nefret Haftası'nın ana şarkısı (adına Nefret Şarkısı deniyordu) çoktan bestelenmişti ve telekranlarda dur durak bilmeksizin yayınlanıyordu. Daha ziyade tamtam sesine benzeyen ve yabani bir hayvanın ulumasını akla getiren bu şarkıya müzik demek pek doğru olmazdı. Hele uygun adım yürüyen kıtaların rapraplarıyla tempo tutan yüzlerce gürleyen ses tarafından söylendiğinde insanın damarlarındaki kanı donduruyordu. Şarkı prolların da hoşuna gitmişti ve gece yarıları sokaklarda, hâlâ çok sevilen "Sadece ümitsiz bir hayaldi"yle yarışıyordu. Parsons'ın çocukları tarak ve bir parça tuvalet kâğıdıyla gece gündüz, tahammül edilemeyecek kadar sık çalıyorlardı bu parçayı. Winston'ın akşamları her zamankinden daha yoğun geçiyordu. Parsons'ın örgütlediği gönüllü takımları sokağı Nefret Haftası'na hazırlamak için pankart dikiyor, afiş boyuyor, çatılara gönder dikiyor ve kendilerini tehlikeye atarak flamaların asılması için sokağın bir tarafından öbürüne teller çekiyorlardı. Parsons sırf Zafer Konakları'nın dört yüz metre flaması olacağını söyleyerek böbürleniyordu. Tam kendine göre bir iş bulmuştu ve keyiften dört köşeydi. Havanın sıcaklığı ve kol işleriyle uğraşması ona akşamları şorta ve atlete geri dönme bahanesi vermişti. Her an her yerdeydi; itiyor, çekiyor, kesiyor, çakıyor, bir şeyi bir şeye uyduruyor, yoldaşça tezahüratlarıyla herkesi gaza getiriyor ve vücudunun her kıvrımından bitmek tükenmek bilmeksizin akan terin ekşi kokusunu her gittiği yere taşıyordu.

Londra'nın dört bir yanında aniden yeni bir afiş belirdi. Yazısı yoktu, sadece azman bir Avrasya askerinden ibaretti; üç dört metre boyundaki asker ifadesiz Moğol yüzüyle ilerliyordu, kocaman postalları vardı ve bel hizasından da bir makineli tüfek doğrultmuştu. Afişe hangi açıdan bakarsanız bakın, abartılı perspektif yüzünden büyük görünen silah namlusu tam size yöneltilmiş gibi görünüyordu. Duvarlarda bulunan her boşluğa yapıştırılan bu afiş, Büyük Birader portrelerini bile geride bırakmıştı. Normalde savaşa duyarsız olan prollar periyodik yurtseverlik çılgınlıklarından birine itiliyordu. Genel havaya uyum sağlamak istercesine roket bombalar da her zamankinden daha fazla insan öldürüyordu. Bir tanesi Stepney'deki kalabalık bir sinemaya düşmüş, birkaç yüz kurbanı molozların altına gömmüştü. Mahalle nüfusunun tamamının katıldığı cenaze saatlerce sürdü ve fiilen bir öfke mitingi haline geldi. Başka bir bomba oyun sahası olarak kullanılan boş bir alana düştü ve onlarca çocuk paramparça oldu. Başka öfkeli gösteriler yapıldı, Goldstein'ın kuklası yakıldı, yüzlerce Avrasya askeri afişi yırtılıp indirildi ve alevlerin içine atıldı, kargaşada birkaç dükkân yağmalandı; sonra casusların telsiz sinyalleri yoluyla roket bombaları yönlendirdiği söylentisi yayıldı ve yabancı kökenli olduğundan şüphelenilen yaşlı bir çiftin evi yakıldı, ikisi de dumandan boğulup öldüler.

Bay Charrington'ın dükkânının üstündeki odaya ulaşabildikleri zaman Julia ve Winston açık pencerenin altındaki çarşafsız yatakta serinleyebilmek için çırılçıplak yan yana yatıyorlardı. Sıçan bir daha gelmemişti ama tahtakuruları sıcakta daha da çoğalmıştı. Gerçi bunu umursadıkları yoktu. İster kirli olsun ister temiz, bu oda bir cennetti. Varır varmaz karaborsadan aldıkları biberi her şeye serpiyor, kıyafetlerini yırtarcasına çıkarıyor, terli bedenleriyle sevişiyor, sonra uyuyakalıyor ve uyandıklarında böceklerin toparlandığını, karşı saldırı için hazırlandığını görüyorlardı.

Haziran ayında dört, beş, altı... yedi kez buluştular. Winston her saatte cin içme alışkanlığını bıraktı. Buna ihtiyacı kalmamış gibiydi. Kilo aldı, varis ülseri geriledi ve sadece bileğinin derisinde kahverengi bir leke bıraktı, sabah erken gelen öksürük nöbetleri de kesildi. Hayat artık katlanılmaz bir biçimde ilerlemiyordu, artık içinden telekrana yüz buruşturmak ya da avazı çıktığı kadar küfretmek gelmiyordu. Artık güvenli bir saklanma yerleri, neredeyse bir evleri olduğundan, pek sık görüşememelerini ve her seferinde en fazla birkaç saat birlikte kalabilmelerini pek dert etmiyordu. Önemli olan eskicinin üstündeki odanın varlığıydı. Orada dokunulmadan durduğunu bilmek, içinde olmakla hemen hemen aynı şeydi. O oda bir dünyaydı, soyu tükenmiş hayvanların yürüyebileceği geçmişten kalma bir cepti. Winston'a göre Bay Charrington da soyu tükenmiş bir hayvandı. Genellikle yukarı çıkmadan önce birkaç dakikalığına durup Bay Charrington'la sohbet ederdi. Yaşlı adam dışarı çok nadiren çıkıyor ya da hiç çıkmıyor gibiydi, diğer yandan hemen hiç müşterisi de yoktu. Minik, karanlık dükkânı ile arkadaki, yemeklerini hazırladığı ve başka şeylerin yanı sıra kocaman borusuyla inanılmayacak kadar eski bir gramofonun bulunduğu, daha da minik mutfak arasında hayaletvari bir varoluş sürdürüyordu. Konuşma fırsatı bulmaktan memnun gibiydi. Değersiz malları arasında dolaşırken, uzun burnu ve kalın gözlüğünün yanı sıra kadife bir ceketin içindeki düşük omuzlarıyla bir ticaret adamından ziyade bir koleksiyoncu havası yayıyordu çevresine. Biraz ölgün bir hevesle şu ya da bu hurda parçasını işaret edip duruyordu –porselen bir şişe tıkacı, kırık bir enfiye kutusunun resimli kapağı, uzun zaman önce ölmüş bir bebeğin bir tutam saçını barındıran altın taklidi bir madalyon– Winston'dan bunları satın almasını değil, sadece hayranlık göstermesini bekliyordu. Onunla konuşmak eski bir müzik kutusunun tıngırtılarını dinlemek gibiydi. Belleğinin köşelerinden başka unutulmuş

tekerleme parçalarını da sürükleyip çıkarmıştı. Bir tanesi yirmi dört tane karatavuk hakkındaydı, diğeri çarpık boynuzlu sığırla, bir başkası da zavallı bir bülbülün ölümüyle ilgiliydi. Ne zaman yeni bir parça söyleyecek olsa, "İlginizi çekebileceği geldi birden aklıma," diyerek minik ve mütevazı bir kahkaha atıyordu. Ama hiçbir tekerlemede birkaç dizeden fazlasını hatırlayamıyordu.

Şu an yaşanmakta olanın uzun süremeyeceğini ikisi de bir şekilde biliyordu, hatta bu asla akıllarından çıkmıyordu. Kimi zaman yaklaşan ölümün gerçekliği, üzerinde yattıkları yatak kadar elle tutulur geliyor, saatin çalmasına beş dakika kala son haz lokmasını almaya çalışan iki lanetlenmiş ruh misali, çaresiz bir tensellikle birbirlerine tutunuyorlardı. Ama emniyette olma, hatta süreklilik yanılsamasına kapıldıkları zamanlar da vardı. Gerçekten bu odanın içinde oldukları sürece hiçbir şeyden zarar görmeyeceklerini hissediyordu ikisi de. Oraya varmak zor ve tehlikeliydi ama odanın kendisi bir sığınaktı. Winston'ın kâğıt ağırlığının kalbine bakarken o camsı dünyanın içine girmenin mümkün olduğunu ve içindeyken zamanın durdurulabileceğini hissettiği zamanki gibiydi her şey. Sıklıkla kaçma hayallerine bırakıyorlardı kendilerini. Şansları sonsuza dek devam edecekti ve doğal yaşamlarının geri kalanı boyunca tezgâhları tıpkı şimdiki gibi sürüp gidecekti. Veya Katharine ölecekti ve kurnazca manevralar sonucu Winston ile Julia evlenmeyi başaracaktı. Ya da birlikte intihar edeceklerdi. Ya da kaybolacaklardı, kendilerini tanınmayacak kadar değiştirecek, proleter aksanıyla konuşmayı öğrenecek, bir fabrikada iş bulup hayatlarını bir arka sokakta fark edilmeden geçireceklerdi. Tüm bunların saçmalık olduğunu ikisi de biliyordu. Gerçekte hiçbir kaçış yolu yoktu. Uygulanabilir olan tek planı, yani intiharı bile gerçekleştirmeye niyetleri yoktu. Günden güne, haftadan haftaya dayanmak, geleceği olmayan bir şimdiyi uzatmak, hava olduğu müddetçe insanın ciğerlerinin daima

bir nefes daha alması misali hâkim olunamaz bir içgüdü gibi geliyordu.

Bazen Parti'ye karşı fiilen isyan etmekten de konuşuyorlardı, ama ilk adımı nasıl atacaklarına dair hiçbir fikirleri yoktu. O efsanevi Biraderlik gerçekse bile, içine girme yolunu bulmanın zorluğu değişmiyordu. Winston kıza kendisi ile O'Brien arasında var olan, ya da varmış gibi görünen tuhaf samimiyetten ve kimi zaman hissettiği, O'Brien'ın karşısına çıkıverip Parti'nin düşmanı olduğunu bildirerek yardımını isteme itkisinden bahsetti. Garip ama Julia bunun akıl almayacak kadar ihtiyatsızca bir şey olduğunu düşünmedi. İnsanların yüzlerine bakarak onları yargılamaya alışıktı ve O'Brien'ın gözlerindeki tek bir parıltı yüzünden Winston'ın güven duyması ona doğal gelmişti. Üstelik herkesin, ya da hemen hemen herkesin gizlice Parti'den nefret ettiğinden ve kendini güvende hissettiği anda kuralları ihlal edeceğinden emindi. Fakat yaygın ve örgütlü bir muhalefetin var olduğuna ya da var olabileceğine inanmayı reddediyordu. Goldstein ve yeraltı ordusu hakkındaki masallar ona göre Parti'nin kendi amaçları için uydurduğu ve senin de inanıyormuş gibi yapmak zorunda olduğun bir sürü saçmalıktan ibaretti. Sayılamayacak kadar çok kez Parti mitinglerinde ve kendiliğinden başlayan gösterilerde adını hiç duymadığı ve suç işlediklerine birazcık bile inanmadığı insanlar idam edilsin diye sesi kısılıncaya kadar slogan atmıştı. Halka açık yargılamalar sırasında mahkemeleri sabahtan akşama kadar kuşatma altına tutan ve ara ara "Hainlere ölüm!" diye bağıran Gençlik Cemiyeti birliklerinin içinde yerini almıştı. İki Dakikalık Nefret sırasında Goltstein'a hakaret etmede daima herkesi geride bırakırdı. Yine de Goldstein'ın kimliği ve temsil ettiği söylenen doktrinler hakkında çok bulanık fikirleri vardı. Devrim sonrasında yetişmişti, ellilerin ve altmışların ideolojik çatışmalarını hatırlayamayacak kadar gençti. Bağımsız siyasi hareket denen şey hayal gücünün dışında ka-

lıyordu; hem zaten Parti yenilmezdi. Daima var olacaktı ve daima aynı kalacaktı. Ona karşı ancak gizli itaatsizlikle ya da en fazla birini öldürmek veya bir şeyleri havaya uçurmak gibi izole şiddet eylemleriyle isyan edebilirdin.

Bazı açılardan Winston'dan çok daha uyanıktı ve Parti propagandasından çok daha az etkileniyordu. Bir keresinde Winston başka bir konudan bahsederken Avrasya'ya karşı savaştan söz ettiğinde, kız kendi görüşüne göre aslında savaş filan olmadığını söyleyerek onu şaşırtmıştı. Londra'ya her gün düşen roket bombaları da büyük ihtimalle Okyanusya Devleti'nin kendisi tarafından, "sırf insanların korkusu sürsün diye" atılıyordu. Bu fikir daha önce Winston'ın aklına hiç gelmemişti. Ayrıca kız İki Dakikalık Nefret'te yaşadığı en büyük güçlüğün kahkahayı koyuvermemek için kendini tutmak olduğunu söyleyerek Winston'da kıskançlıkla karışık bir hayranlık da uyandırmıştı. Gelgelelim, Parti'nin öğretilerini ancak kendi hayatına bir şekilde temas ettiği zaman sorguluyordu. Çoğunlukla resmi mitolojiyi kabul etmeye hazırdı, çünkü hakikat ile yalan arasındaki ayrım ona önemli görünmüyordu. Örneğin Parti'nin uçağı icat ettiğini okulda öğrenmişti ve buna inanıyordu. (Winston ise kendisinin okulda olduğu ellilerin sonunda Parti'nin sadece helikopterin icadını sahiplendiğini hatırlıyordu; on beş yirmi yıl sonra Julia okuldayken Parti uçağın icadını da sahiplenmişti; herhalde bir nesil sonra buhar makinesini de sahiplenecekti.) Winston kendisinin doğumundan ve Devrim'den çok önce uçakların var olduğunu söylediğinde Julia bu gerçeği hiç ilginç bulmamıştı. Neticede uçağı kimin icat ettiğinin ne önemi vardı? Okyanusya'nın dört yıl önce Doğuasya'yla savaşta, Avrasya'yla barış halinde olduğunu kızın hatırlamadığını laf arasında keşfettiğinde Winston bir hayli şoke olmuştu. Savaşın tamamının düzmece olduğunu düşündüğü doğruydu, ama düşmanın adının değiştiğine bile dikkat etmemişti. "Hep Avrasya'yla savaştayız sanıyordum ben," dedi kız dal-

gınca. Bu Winston'ı biraz korkuttu. Uçağın icadı kızın doğumundan çok önceki bir tarihteydi, ama savaştaki değişiklik sadece dört yıl önce, kız yetişkin olduktan çok sonra gerçekleşmişti. Belki çeyrek saat boyunca onunla bunu tartıştı. En sonunda da belleğini geriye doğru zorlamayı başardı ve kız bir zamanlar düşmanın Avrasya değil, Doğuasya olduğu dönemi hayal meyal hatırlayabildi. Ama yine de bu mesele Julia'ya önemsiz geliyordu. "Kimin umurunda?" dedi sabırsızca. "Boktan bir savaşın ardından diğer bir boktan savaş geliyor ve haberlerin de hepsinin yalan olduğunu zaten biliyoruz."

Kimi zaman Julia'ya Arşiv Dairesi'ni ve orada yaptığı hayasızca sahtekârlıkları anlatıyordu. Böyle şeyler kızı dehşete düşürmüyor gibiydi. Yalanların doğrular haline geldiğini düşününce ayağının altında açılan uçurumu hissetmiyordu. Winston ona Jones, Aaronson ve Rutherford'un hikâyesinden ve bir keresinde parmaklarının arasında kısa bir süre tuttuğu haber kupüründen bahsetti. Kız ilk başta hikâyenin manasını kavrayamadı.

"Onlar arkadaşların mıydı?" diye sordu.

"Hayır, onları hiç tanımadım. İç Parti üyeleriydi hepsi. Üstelik benden çok daha yaşlıydılar. Eski günlere, Devrim öncesine aitlerdi. Yüzlerini bile çok az görmüştüm."

"Peki o zaman kaygılanacak ne vardı? İnsanlar sürekli öldürülüyor, öyle değil mi?"

Winston onun anlamasını sağlamaya çalıştı. "Bu sıradışı bir vakaydı. Mesele sadece birilerinin öldürülmesi değildi. Geçmişin dünden başlamak üzere aslında imha edilmekte olduğunun farkında mısın? Şuradaki cam kütlesi gibi, üzerinde hiç sözcük bulunmayan az sayıda birkaç katı nesnede yaşıyor en fazla. Devrim ve devrim öncesi yıllar konusunda şimdi bile hemen hiçbir şey bilmiyoruz. Tüm kayıtlar yok edilmiş ya da çarpıtılmış, her kitap yeniden yazılmış, her resim yeniden yapılmış, her heykel, her sokak, her bina yeni-

den adlandırılmış, her tarih değiştirilmiş. Bu süreç günden güne, dakikadan dakikaya devam ediyor. Tarih durdu. Parti'nin daima haklı olduğu sonsuz bir şimdi haricinde var olan hiçbir şey yok. Geçmişin çarpıtıldığını ben *biliyorum* elbette, ama çarpıtmayı kendim yaptığım zaman bile kanıtlamam asla mümkün olmayacak. İş bittikten sonra hiçbir kanıt bırakılmıyor. Tek kanıt benim zihnimin içinde ve anılarımı paylaşan bir kişi daha olup olmadığını kesinlikle bilmiyorum. Bütün hayatım boyunca sadece bir kez, olaydan *sonra* somut bir kanıt ele geçirdim – hem de yıllar sonrasında."

"Peki ne faydası oldu?"

"Hiçbir faydası olmadı, çünkü birkaç dakika sonra ondan kurtuldum. Ama bugün aynı şey olsaydı onu saklardım."

"Ben olsam saklamazdım," dedi Julia. "Risk almaya dünden hazırım, ama sadece buna değecek şeyler için, eski gazete kupürleri için değil. Onu saklamış olsan bile ne yapacaktın ki?"

"Pek bir şey yapamazdım belki. Ama o bir kanıttı. Birilerine gösterme cesaretini bulsaydım kimi zihinlere şüphe tohumları ekebilirdi. Kendi yaşam süremizde bir şeyleri değiştirebileceğimizi sanmıyorum. Ama insan şurada burada minik direniş noktaları oluşacağını düşünebilir – bir araya gelmiş küçük insan grupları giderek büyüyebilir, hatta arkalarında birkaç kayıt bırakabilirler ve sonraki nesiller onların bıraktığı yerden devam edebilir."

"Sonraki nesil beni ilgilendirmiyor, canım. Ben *bizimle* ilgiliyim."

"Sen sadece belden aşağı asisin," dedi Winston.

Kız bunun son derece zekice bir şaka olduğunu düşünerek neşeyle kollarını onun boynuna doladı.

Parti doktrininin sonuçlarına en ufak bir ilgisi yoktu kızın. Winston ne zaman İngsos'un ilkelerinden, çiftdüşünden, geçmişin değişebilirliğinden ve nesnel gerçekliğin reddinden

söz etse ve Yenikonuş sözcükleri kullansa, kızın kafası karışıyor, canı sıkılıyor ve bu tür şeylere hiçbir zaman dikkatini vermediğini söylüyordu. Madem saçmalık olduğunu biliyordun, niye üzerinde düşünecektin ki? Kimi ne zaman alkışlayacağını, kimi ne zaman yuhalayacağını biliyordu ya, gerisi hava cıvaydı. Winston böyle konularda konuşmayı inatla sürdürdüğündeyse kızın uyuyakalmak gibi sinir bozucu bir alışkanlığı vardı. Julia her saatte ve her pozisyonda uyuyabilen insanlardandı. Winston onunla konuşurken, ortodoksluğun ne anlama geldiğini hiç anlamadan ortodoksluk görüntüsü vermenin ne kadar kolay olduğunu fark etti. Parti'nin dünya görüşü, bir bakıma en büyük etkiyi onu anlamaktan âciz olanlar üzerinde yaratıyordu. Gerçekliğin en bariz çarpıtmalarını kabul ediyorlardı, çünkü onlardan talep edilen şeyin devasalığını hiçbir zaman tam anlamıyla kavrayamamışlardı ve kamusal olaylarla neler olduğunu anlayacak kadar ilgilenmiyorlardı. Anlayış kıtlığı yüzünden akılları başlarında kalıyordu. Her şeyi yutuveriyorlardı ve yuttukları onlara zarar vermiyor, tıpkı bir tahıl tanesinin bir kuşun bedeninden sindirilmeden geçmesi gibi, ardında kalıntı bırakmıyordu.

6. Bölüm

Sonunda olmuştu işte. Beklenen mesaj gelmişti. Tüm hayatı boyunca bunun olmasını beklemiş gibi geliyordu ona.

Bakanlıktaki uzun koridorda yürüyordu ve neredeyse Julia'nın eline o notu tutuşturduğu yere gelmişti ki kendisinden daha iri birinin hemen arkasından yürüdüğünü fark etti. Arkasındaki her kimse hafifçe öksürdü, konuşmaya hazırlandığı açıktı. Winston birden durup döndü. Gelen O'Brien'dı.

Sonunda yüz yüze gelmişlerdi ve Winston'ın içinden kaçmak dışında bir şey gelmiyordu. Kalbi yerinden fırlayacaktı adeta. Konuşabileceğinden hiç emin değildi. Ama O'Brien gelip dostça Winston'ın koluna dokundu ve yan yana yürümeye başladılar. Ardından onu İç Parti üyelerinin çoğunluğundan ayıran kendine has ciddiyeti ve nezaketiyle konuşmaya koyuldu.

"Seninle konuşmak için fırsat kolluyordum," dedi. "Geçen gün *Times*'ta Yenikonuş makalelerinden birini okuyordum. Yenikonuşa akademik bir ilgin var sanırım, değil mi?"

Winston kendini kısmen toparlamıştı. "Pek akademik denemez," dedi. "Ben sadece bir amatörüm. Bu benim konum değil. Dilin asıl inşasıyla hiçbir ilgim olmadı."

"Ama çok güzel yazıyorsun," dedi O'Brien. "Bu sadece benim fikrim de değil. Kesinlikle bu konuda uzman olan bir arkadaşınla konuşuyordum geçenlerde. Adı dilimin ucunda."

Winston'ın kalbi cız etti. Bunun Syme'a bir göndermeden başka bir şey olmasına olanak yoktu. Ama Syme ölmekle kalmamıştı, hükümsüz kılınmıştı, *yokkişiydi.* Ona belirgin bir gönderme yapmak ölümcül bir tehlike olurdu. O'Brien'ın bu sözünün bir sinyal, bir şifre olduğu açıktı. Küçük bir düşünsuç paylaşarak ikisini suçortağı haline getirmişti. Koridorda yavaşça yürümeye devam ettiler, ama bu sefer O'Brien durdu. O her zamanki dostça, yatıştırıcı tavrıyla burnunun üstündeki gözlüğünü düzeltti. Sonra devam etti:

"Asıl söylemek istediğim şey, makalende artık eskimiş iki sözcük kullandığının dikkatimi çektiğiydi. Ama bu sözcükler daha yeni eskidi. Yenikonuş Sözlüğü'nün onuncu baskısını görmüş müydün?"

"Hayır," dedi Winston. "Onuncu baskının yapıldığını bilmiyordum. Biz Arşiv Dairesi'nde hâlâ dokuzuncuyu kullanıyoruz."

"Onuncu baskının çıkmasına daha birkaç ay var, bildiğim kadarıyla. Ama önden birkaç nüsha dolaşıma sokuldu. Bende bir tane var. Şöyle bir bakmak ilgini çeker miydi acaba?"

"Hem de nasıl çeker," dedi Winston, konuşmanın nereye doğru gittiğini hemen anlamıştı.

"Yeni gelişmelerden bazıları son derece dâhice. Fiillerin sayısındaki azalma – bu konu sana cazip gelecektir bana kalırsa. Peki nasıl yapsak, sözlüğü bir ulakla mı göndersem? Ama korkarım böyle şeyleri hep unutuyorum. Belki sen müsait bir vaktinde gelip dairemden alabilirsin? Dur sana adresimi vereyim."

Bir telekranın önünde duruyorlardı. O'Brien biraz dalgınca iki cebini yokladıktan sonra deri kaplı küçük bir defter ile altın renkli bir dolmakalem çıkardı. Telekranın hemen dibinde, aletin diğer ucundan izleyen birinin ne yazdığını görebileceği bir pozisyonda durarak adresi hızla yazdı, sayfayı yırtıp Winston'a verdi.

"Akşamları genelde evde olurum," dedi. "Ben yoksam da uşağım sana sözlüğü verecektir."

Artık gitmiş, Winston'ı bir parça kâğıtla baş başa bırakmıştı ve bu kez kâğıdı saklamak gerekmiyordu. Yine de üstünde yazanları dikkatle ezberledi ve birkaç saat sonra kâğıdı bir yığın başka kâğıtla birlikte bellek deliğine attı.

En fazla birkaç dakika konuşmuşlardı. Bu karşılaşmanın akla yakın tek bir anlamı olabilirdi. Winston'ın O'Brien'ın adresini öğrenmesini sağlamak üzere planlanmıştı. Bu zorunluydu, çünkü doğrudan sormadan birinin nerede yaşadığını keşfetmek imkânsızdı. Adres rehberi türü hiçbir şey yoktu. "Beni görmek istersen, işte burada bulabilirsin," diyordu O'Brien ona. Belki sözlüğün içinde bir yerlere gizlenmiş bir mesaj da olacaktı. Ama her koşulda kesin olan bir şey vardı. Hayalini kurduğu gizli örgütlenme vardı ve Winston onun dış sınırlarına ulaşmıştı.

Eninde sonunda O'Brien'ın çağrısına uyacağını biliyordu. Belki yarın, belki uzun bir gecikmeden sonra – bundan emin değildi. Aslında yıllar önce başlamış olan bir sürecin ilerlemesiydi söz konusu olan. İlk adım bir giz, elde olmadan düşünülen bir şeydi, ikincisi günlüğü açmaktı. Düşüncelerden sözcüklere geçmişti, şimdi de sözcüklerden eylemlere geçiyordu. Son adım Sevgi Bakanlığı'nda atılacaktı. Winston bunu kabullenmişti. Son zaten başlangıcın içinde barınıyordu. Ama korkutucuydu, daha doğrusu ölümün tadını önceden almak gibiydi, biraz daha az canlı olmak gibiydi. O'Brien'la konuşurken bile, sözcüklerin ne anlama geldiğini fark ettiğinde tepeden tırnağa buz kesmişti. Rutubetli, küf kokan bir mezara girmişti sanki. O mezarın uzun zamandır kendisini beklediğini bilmesine rağmen de hissettiği ürperti bir türlü geçmemişti.

7. Bölüm

Winston uyandığında gözleri yaşlarla doluydu. Jullia uykulu uykulu ona doğru dönerken "Ne var, ne oluyor?" gibi anlaşılabilecek bir şeyler mırıldandı.

"Rüyamda..." diye başladı Winston ama aniden sustu. Sözcüklere dökülemeyecek kadar karmaşık bir konuydu. Bir yanda rüyanın kendisi, bir yanda da onunla bağlantılı ve uyandıktan sonra birkaç dakika boyunca zihnine doğru yüzen bir anı vardı.

Gözlerini kapatıp tekrar uzandı, ama hâlâ rüyanın havasını soluyor gibiydi. Çok uzun ve aydınlık bir rüyaydı ve bu rüyada Winston'ın bütün hayatı sanki tam karşısında yağmur sonrasındaki bir yaz akşamı manzarası gibi uzanıp gidiyordu. Her şey cam kâğıt ağırlığının içinde meydana gelmişti, ama camın yüzeyi gök kubbeydi ve kubbenin içindeki her şeyi dolduran berrak ve yumuşak ışıkta insan bitimsiz uzaklıkları görebiliyordu. Ayrıca annesinin kolunun hareketi rüyada çok önemli bir yer tutuyordu, aslında rüya bir anlamda bu hareketten ibaretti; otuz yıl sonra haberlerde gördüğü Yahudi kadın, helikopterler tarafından paramparça edilmeden önce küçük çocuğunu kurşunlardan korumaya çalışırken yine aynı hareketi yapmıştı.

"Biliyor musun," dedi, "şu ana kadar annemi öldürdüğümü düşünüyordum."

"Onu neden öldürdün?" dedi Julia uyuklayarak.

"Onu öldürmedim. Yani fiziken değil."

Rüyasında annesini son gördüğü anı hatırlamıştı ve uyandıktan sonraki birkaç dakika içinde o anı çevreleyen küçük olayların hepsi zihnine geri döndü. Yıllar boyu kasten bilinç dışına itmiş olması gereken bir hatıraydı bu. Tarihten tam emin değildi, ama o sırada on yaşından küçük olamazdı, muhtemelen on ikisindeydi.

Babası biraz daha önce kaybolmuştu, ama ne kadar önce olduğunu hatırlamıyordu. Dönemin velveleli, sıkıntılı koşullarını daha iyi hatırlıyordu: Düzenli aralıklarla yapılan hava saldırılarında çıkan panik, sığınağa dönmüş metro istasyonları, her yandaki moloz yığınları, köşe başlarına asılmış anlaşılmaz duyurular, aynı renkte gömlekler giymiş genç gruplar, fırınların önündeki devasa kuyruklar, uzaktan ara ara gelen makineli tüfek sesleri – hepsinden önce de asla yeterince yiyecek bulunamaması. Öğlenden sonraları diğer oğlan çocuklarıyla birlikte uzun uzun çöp bidonlarının ve çöp yığınlarının etrafına üşüştüklerini hatırladı; ayıklanıp atılmış lahana parçalarını, patates kabuklarını, hatta bazen yanmış yerlerini özenle kazıdıkları bayat ekmek kabuğu parçalarını toplarlardı; ayrıca hayvan yemi taşıdığını bildikleri kamyonların geçişini kollarlardı, çünkü kamyonlar yoldaki çukurlara girip sarsıldıklarında birkaç parça küspe döküldüğü olurdu.

Babası kaybolduğunda, annesi pek bir şaşkınlık belirtisi göstermemiş, karalar da bağlamamıştı ama aniden değişmişti. Tamamen ruhsuzlaşmış gibi bir hali vardı. Olacağına kesin gözüyle baktığı bir şeyi beklemekte olduğunu Winston bile açıkça görebiliyordu. Gereken her şeyi yapıyordu annesi –yemek pişiriyor, çamaşır yıkıyor, dikiş dikiyor, yatakları yapıyor, yerleri süpürüyor, rafların tozunu alıyordu– ama tıpkı kendi kendine hareket eden bir mağaza mankeni gibi bunları çok yavaş yapıyor ve lüzumu yoksa kılını bile kı-

pırdatmıyordu. İri ve biçimli gövdesi sanki doğası gereği hareketsizliğe geri dönüyordu. Kimi zaman saatlerce hemen hiç hareket etmeden yatağın üzerinde oturup Wisnton'ın kız kardeşini emzirirdi. İki üç yaşlarındaki çocuk minicik, hastalıklı, çok sessizdi ve zayıflıktan yüzü maymuna benziyordu. Annesi Winston'ı nadiren kucağına alır ve uzun süre hiçbir şey demeden bağrına basardı. Winston küçüklüğüne ve bencilliğine rağmen bunun yakında gerçekleşecek olan ve hiç sözü geçmeyen şeyle bağlantılı olduğunun farkındaydı.

Yaşadıkları odayı hatırlıyordu. Bu karanlık, havasız odanın yarısını beyaz örtülü bir yatak işgal ediyordu. Şöminenin orada bir ocak, duvarda da yiyeceklerin durduğu bir raf vardı, dışarıdaki sahanlıkta ise birkaç odanın ortaklaşa kullandığı kahverengi bir seramik lavabo bulunuyordu. Annesinin tavadaki bir şeyi karıştırmak için ocağın üzerine eğilmiş heykel gibi vücudunu hatırladı. Her şeyden öte de sürekli aç olduğunu ve yemek zamanlarındaki vahşice, pis kavgaları hatırlıyordu. Annesinin başının etini yer, sürekli neden daha fazla yiyecek olmadığını sorar, bağırıp çağırır (hatta erken çatlamaya başlayan ve biraz da yüksek çıkan sesinin tonunu bile hatırlıyordu), ya da payına düşenden fazlasını almak için hasta numarası yapıp kendini acındırmaya çalışırdı. Annesi daima ona payından fazlasını vermeye hazırdı. Onun, yani "oğlanın" en büyük porsiyonu yemesi gerektiğini baştan kabul etmişti, ama ne kadar çok verirse versin Winston daima daha fazlasını isterdi. Her yemekte annesi bencillik etmemesi için ona yalvarır, kız kardeşinin hasta olduğunu ve gıdaya ihtiyacı olduğunu hatırlatırdı, ama bu hiç işe yaramazdı. Annesi tabağı doldurmayı bırakınca Winston öfkeyle haykırır, tavayı ve kaşığı onun elinden almaya çalışır, kız kardeşinin tabağındakileri kapardı. Diğer ikisini aç bıraktığını biliyordu, ama kendine engel olamıyordu; hatta bunu yapmaya hakkı olduğunu hissediyordu. Karnındaki açlık gurultusu onu haklı çıkarıyordu sanki. Yemek arala-

rında annesi uyanık davranmazsa Winston daima raftaki kıt yiyecek deposundan bir şeyler aşırırdı.

Bir gün çikolata tayını dağıtıldı. Haftalardır, hatta belki aylardır hiç dağıtılmamıştı. Winston o kıymetli minik çikolata lokmasını çok iyi hatırlıyordu. İki onsluk bir parçayı (o günlerde ağırlık ölçmek için hâlâ ons kullanılıyordu) üç kişi arasında bölüştürmeleri gerekiyordu. Çikolatanın üç eşit parçaya bölünmesi gerektiği ortadaydı. Winston aniden, sanki başka birinin konuşmasını dinlercesine, kendisinin yüksek ve çatlak bir sesle bütün parçayı talep ettiğini duydu. Annesi ona açgözlülük etmemesini söyledi. Bağrışmalar, sızlanmalar, gözyaşları, sitemler ve pazarlıklarla dolu uzun, bezdirici bir tartışma yaşandı. İki eliyle annesine tıpkı bir maymun yavrusu gibi tutunmuş olan minik kız kardeşi kocaman hüzünlü gözleriyle dönüp dönüp ona bakıyordu. En sonunda annesi çikolatanın dörtte üçünü kırıp Winston'a, kalan çeyreği de kız kardeşine verdi. Küçük kız çikolatayı alıp şaşkın şaşkın baktı, belki de ne olduğunu bilmiyordu. Winston bir an onu izledi. Sonra ani bir sıçrayışla yaklaşıp çikolata parçasını kız kardeşinin elinden kaptı ve kapıya doğru koştu.

"Winston, Winston!" diye arkasından seslendi annesi. "Geri gel! Kız kardeşinin çikolatasını geri ver!"

Winston durdu, ama geri dönmedi. Annesinin endişeli bakışları oğlunun üzerine dikilmişti. Şimdi bile Winston o şeyi düşünüyordu, ne olduğunu bilmiyordu ama o şey gerçekleşmek üzereydi. Elindeki bir şeyi çaldırdığının bilincine varan kız kardeşi usulca sızlanmaya başlamıştı. Annesi çocuğu koluyla sarıp yüzünü göğsüne doğru bastırdı. Bu hareketteki bir şeyler kız kardeşinin ölmekte olduğunu söylüyordu Winston'a. Dönüp merdivenlerden aşağı koştu, avucundaki çikolata yapış yapıştı.

Annesini bir daha görmedi. Çikolatayı mideye indirdikten sonra biraz kendinden utanmış ve birkaç saat sokaklar-

da dolandıktan sonra karnı acıkınca eve doğru yönelmişti. Eve döndüğünde annesi kaybolmuştu. O sırada bu tür şeyler normalleşmeye başlamıştı bile. Odada annesi ve kızkardeşinden başka hiçbir şey eksilmemişti. Giysilere dokunmamışlardı, annesinin mantosu bile duruyordu. Winston annesinin öldüğünden şu ana kadar emin olamamıştı. Belki de kadın bir çalışma kampına gönderilmişti. Kız kardeşi ise Winston'ın kendisi gibi alınıp içsavaş neticesinde ortaya çıkan evsiz çocuk kolonilerinden birine (bunlara Islah Merkezleri deniyordu) götürülmüş olabilirdi; belki annesiyle birlikte çalışma kampına gönderilmişti, belki de bir yerlerde ölüme terk edilmişti.

Rüya zihninde hâlâ canlıydı, özellikle de rüyanın bütün anlamını içeriyor görünen o koruyucu kol hareketi. Winston'ın zihni iki ay önceki başka bir rüyaya gitti. Annesi çocuk kendisine tutunmuşken o kirli beyaz örtülü yatakta nasıl oturuyorsa, çok aşağılarda batan gemide de öyle oturuyor, her dakika daha da derine batıyor ama hâlâ başını kaldırmış kararan sulardan ona bakıyordu.

Annesinin kayboluş hikâyesini Julia'ya anlattı. Kız gözlerini açmadan yatakta dönüp kendine daha rahat bir pozisyon buldu.

"O günlerde gaddar köpoğlunun teki olmana şaşmıyorum," dedi uykulu uykulu. "Bütün çocuklar öyledir."

"Evet. Ama hikâyenin asıl önemli yanı..."

Julia'nın tekrar uykuya dalmak üzere olduğu soluk alıp verişinden belliydi. Winston annesinden bahsetmeyi sürdürmek isterdi. Ona dair hatıralarına dayanarak pek olağandışı bir kadın olmadığını, hatta zekâsının da kıt olduğunu düşünüyordu; ama yine de bir tür soyluluk, bir tür saflık vardı onda, çünkü kendine özgü standartlarla yaşıyordu. Duyguları kendisinindi ve dışarıdan değiştirilemezdi. Beyhude bir eylemin anlamsızlaşacağını aklına bile getirmiyordu. Birini seviyorsan seviyorsundur, ona verecek hiçbir şeyin yoksa

bile sevgini verirsin. Son çikolata parçası gittiğinde annesi çocuğu bağrına basmıştı. Hiçbir işe yaramıyordu, hiçbir şey değiştirmemişti, biraz daha çikolata çıkmamıştı ortaya, çocuğun ya da kendisinin ölümünü savuşturmamıştı; ama bunu yapmak ona doğal gelmişti. Teknedeki mülteci kadın da kolunu kaldırıp küçük oğlunu korumaya çalışmıştı, mermilere karşı bir yaprak kâğıttan daha faydalı değildi kolu. Asıl korkunç olan şey, Parti'nin sizi dürtülerin, duyguların kıymetsizliğine inandırması, aynı zamanda da maddi dünya üzerindeki tüm gücünüzden de yoksun bırakmasıydı. Parti'nin pençesine düştüğünüz andan sonra, ne hissettiğiniz ya da hissetmediğiniz, ne yaptığınız ya da neyi yapmaktan kaçındığınız kelimenin tam anlamıyla hiçbir şey ifade etmiyordu. Ne olursa olsun kaybolup gidiyordunuz, sizi ya da yaptığınız işleri bir daha kimse işitmiyordu. Hiçbir iz bırakmadan tarihin akışından kaldırılıyordunuz. Halbuki daha iki kuşak önceki insanlar için bu çok önemli görünmüyordu, çünkü tarihi değiştirmeye çalışmıyorlardı. Sorgulamadıkları kişisel bağlılıklarıydı onları yönlendiren. Önemli olan bireysel ilişkilerdi ve tamamen çaresizce bir hareket, bir kucaklama, gözyaşı, ölüm döşeğindeki birine söylenen bir söz kendi başına değer taşıyabilirdi. Prolların hâlâ bu durumda olduğunu fark etti birden. Bir partiye, bir ülkeye ya da fikre sadakat duymuyorlardı, onlar birbirlerine sadıktı. Winston hayatında ilk kez prollardan nefret etmedi, ya da onları bir gün aniden canlanıp dünyayı yeniden yaratacak içsel bir kuvvetten ibaret görmedi. Prollar insan kalmıştı. Onlar içten içe katılaşmamıştı. Winston'ın bilinçli bir çabayla baştan öğrenmek zorunda kaldığı ilkel duygularını korumuşlardı. Tam da bunu düşünürken, nedendir bilinmez, birkaç hafta önce kaldırımda duran kopuk bir el gördüğünü ve lahana kabuğu görmüşçesine bir tekmede su oluğuna gönderdiğini hatırladı.

"Prollar insandır," dedi yüksek sesle. "Biz insan değiliz."

"Nedenmiş o?" dedi yine uyanmış olan Julia.

Winston bir süre düşündü. "Bizim için en iyisinin çok geç olmadan buradan çıkıp gitmek ve bir daha birbirimizi hiç görmemek olduğu hiç geçmiyor mu aklından?" diye sordu.

"Evet, sevgilim, birkaç kez geçti aklımdan. Ama fark etmez, bunu yapmayacağım."

"Şu ana dek şanslıydık," dedi Winston. "Fakat bu şans daha fazla devam etmez. Sen gençsin. Normal ve masum görünüyorsun. Benim gibi insanlardan uzak durursan daha elli yıl hayatta kalabilirsin."

"Hayır. Bunların hepsini düşündüm. Anca beraber kanca beraber. Hem bu kadar endişe etme. Hayatta kalmakta becerikliyimdir."

"Daha altı ay –belki bir yıl– birlikte olabiliriz, ne kadar süreceğini bilemeyiz. En sonunda ayrı düşeceğimiz kesin. O zaman nasıl feci bir yalnızlık çekeceğimizin farkında mısın? Bizi yakaladıkları andan itibaren birbirimiz için yapabileceğimiz hiçbir şey, ama hiçbir şey kalmayacak. İtiraf edersem seni vururlar, itiraf etmeyi reddedersem seni yine vururlar. Yapacağım ya da söyleyeceğim, hatta söylemekten kaçınacağım hiçbir şey senin hayatını beş dakika bile uzatamaz. Birbirimizin canlı mı ölü mü olduğunu asla bilemeyeceğiz. Gücün her türünden yoksun olacağız. Önemli olan tek şey birbirimize ihanet etmememiz, ama bu bile en ufak bir değişiklik yaratmayacak."

"İhanet derken itirafı kastediyorsan," dedi Julia, "onu elbette yapacağız. Herkes daima itiraf eder. Elinde değil. İşkence yapıyorlar."

"İtiraftan bahsetmiyorum. İtiraf ihanet değil. Ne söylediğinin ya da yaptığının bir önemi yok; duygular önemli sadece. Beni seni sevmekten vazgeçirirlerse, asıl ihanet bu olur."

Julia meseleyi zihninde ölçüp biçti. "Bunu yapamazlar," dedi sonunda. "Tek yapamayacakları şey bu. Bize her şeyi, *her şeyi* söyletebilirler, ama söylediğimiz şeye inandıramazlar. Kafamızın içine giremezler."

"Hayır," dedi Winston biraz daha umutla. "Hayır, çok doğru. Kafamızın içine giremezler. Hiçbir sonuç yaratmayacak olduğunda bile insan kalmanın kıymetini *hissedebiliyorsan*, onları yenmişsin demektir."

Hiç uyumayıp hep dinleyen telekranı düşündü. Gece gündüz seni gözetleyebilirlerdi, ama yine de kafanın içini korursan onlarla başa çıkabilirdin. Tüm zekiliklerine rağmen başka bir insanın ne düşündüğünün gizini çözmeyi başaramamışlardı. Sahiden ellerine düştüğünde bu durum biraz değişiyordu belki. Sevgi Bakanlığı'nın içinde neler yaşandığını kimse bilemezdi ama tahmin etmek mümkündü: İşkence, ilaç, sinirsel tepkilerini kaydeden hassas aletler, aşama aşama yorgun düşmeni sağlayan uykusuzluk, tecrit ve bitmek bilmez sorgulamalar. Gerçekleri saklı tutmak hiçbir koşulda mümkün değildi. Sorularla izleri bulunabilir, işkenceyle canını çıkartarak içerikleri öğrenilebilirdi. Ama kişi canlı kalmayı değil, insan kalmayı becerirse tüm bunlar neyi değiştirebilirdi ki? Duygularını değiştiremezlerdi, gerçi istesen dahi sen de değiştiremezdin duygularını. Yaptığın, söylediğin ya da düşündüğün her şeyi en ufak ayrıntısına kadar açığa çıkarabilirlerdi, ama işleyişi senin için bile gizemli olan kalbinin içindekilere dokunamazlardı.

8. Bölüm

Becermişlerdi, en sonunda becermişlerdi!

İçinde bulundukları oda uzun ve loştu. Telekran kısılmış, hafif bir mırıltı çıkarıyordu; lacivert halının tüyleri o kadar sıktı ki insan kadife kumaş üzerinde yürüdüğü hissine kapılıyordu. Odanın diğer ucundaki masanın başında, iki yanında kâğıt yığınlarıyla oturan O'Brien, yeşil bir masa lambasının altındaydı. Uşak Julia ve Winston'ı içeri aldığında, O'Brien başını kaldırıp bakmamıştı bile.

Winston'ın kalbi öyle hızlı atıyordu ki konuşmayı becerip beceremeyeceğinden emin olamıyordu. Becermişlerdi, en sonunda becermişlerdi, tek düşünebildiği buydu. Buraya gelmek bile cüretkâr bir hamleydi, birlikte gelmek ise düpedüz aptallıktı; gerçi farklı yollar kullanmışlar ve ancak O'Brien'ın kapısının önünde bir araya gelmişlerdi. Ama böyle bir yere girmek bile başlı başına bir cüretkârlık meselesiydi. İnsan çok nadir durumlarda İç Parti'nin meskenlerinden birinin içini görebilirdi, hatta oturdukları semte bile girmek olacak şey değildi. Dev gibi binaların, her şeydeki zenginlik ve genişliğin, iyi yiyecek ve iyi tütünün alışılmadık kokularının, inanılmaz bir hızla sessizce inip çıkan asansörlerin, sağa sola koşuşturan beyaz ceketli hizmetkârların yarattığı atmosfer; her şey göz korkutucuydu. Oraya gitmek için iyi bir bahanesi olmasına rağmen, Winston her adımda

aniden köşeden kara üniformalı bir muhafızın çıkmasını, evrakını sormasını ve çekip gitmesini emretmesini bekliyordu korkuyla. Fakat O'Brien'ın uşağı herhangi bir şeyden şüphelenmeksizin onları içeri aldı. Beyaz ceketli, ufak tefek, siyah saçlı uşağın baklava biçimli ifadesiz yüzü bir Çinliye de ait olabilirdi pekâlâ. Uşağın arkasından yürüdükleri koridorun zeminine yumuşak bir halı serilmişti, duvarların kimi yerlerinde krem rengi duvar kâğıdı, kimi yerlerinde de beyaz lambri vardı, hepsi de son derece temizdi. Bu da insanın gözünü korkutuyordu. Winston daha önce duvarları insan bedenlerinin teması yüzünden kararmamış bir koridor gördüğünü hiç hatırlamıyordu.

O'Brien, parmakları arasındaki bir kâğıdı büyük bir dikkatle inceliyor gibi görünüyordu. İyice aşağı doğru eğilmiş, burnunun ucuyla sonlanan dolgun suratı hem heybetli hem zeki görünüyordu. Belki yirmi saniye hiç kımıldamadan oturmaya devam etti. Sonra konuşyazı kendine doğru çekti ve Bakanlık jargonlarının karışımından oluşan bir mesaj okudu:

Kalemler bir virgül beş virgül yedi tamla onaylandı nokta altıncı kalemi içeren öneri çiftartı saçma suçdüşün kıyısında iptal nokta inşaatla devam etme artıtam ön-alım makine tahminleri aşıyor nokta mesaj sonu.

Sonra sandalyesinden kibarca kalktı ve ayak seslerini emen halının üstünden yürüyerek yanlarına geldi. Yenikonuş sözcükleri bitince resmi hava da biraz dağılıp gitmiş gibiydi, ama O'Brien'ın yüzündeki ifade her zamankinden daha gaddarcaydı, sanki rahatsız edilmekten hoşlanmamıştı. Winston'ın zaten hissetmekte olduğu dehşet yerini hızla utanca bıraktı. Aptalca bir hata yapmış olması çok mümkün göründü ona. O'Brien'ın bir tür siyasi kumpas peşinde olduğuna dair ne kanıtı vardı ki aslında? Gözde bir parıltı

ve tek bir çiftanlamlı söz dışında hiçbir şey; bunun ötesinde sadece rüyası üzerine kurulu kendi gizli hayalleri. Sözlüğü ödünç alma bahanesine bile geri dönemezdi artık, çünkü bu durumda Julia'nın varlığını açıklamak imkânsız olurdu. O'Brien telekranın önünden geçerken aniden aklına bir şey geldi sanki. Durdu, yana dönüp duvardaki bir düğmeye bastı. Sert bir kapanma sesi duyuldu. Telekranın sesi kesilmişti.

Julia'dan hafif bir ses çıktı, bir nevi şaşkınlık çığlığı. Winston tüm telaşına rağmen dilini tutamayacak kadar afallamıştı.

"Kapatabiliyorsun!" dedi.

"Evet," dedi O'Brien, "biz kapatabiliyoruz. Böyle bir ayrıcalığımız var."

Şimdi tam karşılarındaydı. Katı gövdesi ikisinin karşısında yükseliyordu ve yüzündeki ifade hâlâ anlaşılmazdı. Biraz sert bir tavırla Winston'ın konuşmasını bekliyordu, ama ne hakkında? Şu anda bile neden rahatsız edildiğini merak ederek gittikçe öfkelenen meşgul bir insan olduğu düşünülebilirdi. Kimse konuşmadı. Telekranın da susmasıyla odaya bir ölüm sessizliği hâkim olmuştu. Saniyeler geçip giderken büyüdüler, devleştiler. Winston gözlerini O'Brien'ın gözlerine dikmeyi güçlükle de olsa sürdürdü. Sonra o ciddi yüzde bir gülümsemenin başlangıcı sayılabilecek küçük değişiklikler meydana geldi. O'Brien kendine has hareketiyle burnunun üstündeki gözlüğünü düzeltti.

"Ben mi söyleyeyim, sen mi söylersin?" dedi.

"Ben söylerim," dedi Winston hemen. "Şu şey gerçekten kapalı mı?"

"Evet, her şey kapalı. Yalnızız."

"Buraya geldik, çünkü..."

Gerekçelerinin belirsizliği ilk kez aklına gelen Winston bir an duraladı. Aslında O'Brien'dan nasıl bir yardım beklediğini bilmediğinden, oraya neden geldiğini söylemek kolay değildi. Söyleyeceği şeylerin hem zayıf hem de yapmacık duracağının bilincinde olarak sözlerini sürdürdü:

"Parti'ye karşı çalışan bir nevi bozguncular grubunun, bir gizli örgütün bulunduğuna ve senin de bunun bir parçası olduğuna inanıyoruz. Biz de katılmak ve bu örgüt için çalışmak istiyoruz. Parti'ye düşmanız. İngsos ilkelerine inanmıyoruz. Düşünce-suçlularıyız. Aynı zamanda da zinacıyız. Bunları söylüyorum, çünkü senin insafına sığınıyoruz. Başka herhangi bir suç işlememizi istersen de hazırız."

Durdu, arkasında kapının açıldığı hissiyle o tarafa baktı. Gerçekten de sarı suratlı ufak tefek uşak kapıyı çalmadan içeri girmişti. Winston onun bir içki sürahisi ve kadehlerle dolu bir tepsi taşıdığını gördü.

"Martin bizden biri," dedi O'Brien duygusuzca. "İçkileri şuraya bırak, Martin. Yuvarlak masanın üstüne. Yeterince sandalyemiz var mı? O zaman oturup rahatça konuşabiliriz. Sen de bir sandalye çek, Martin. İş konuşacağız. Önümüzdeki on dakika için uşaklığı bırakabilirsin."

Küçük adam rahat tavırlarla oturdu, ama yine de bir uşak, ayrıcalığın tadını çıkaran bir hizmetkâr havasından tam olarak kurtulamamıştı. Winston göz ucuyla onu inceledi. Adamın bütün hayatının rolünü oynamak olduğu, bir anlığına bile sahte kişiliğinden sıyrılmanın tehlikeli olacağını hissettiği geldi aklına. O'Brien sürahiyi boynundan tutup koyu kırmızı bir sıvıyla kadehleri doldurdu. Bu sıvı Winston'ın zihninde çok uzun zaman önce bir duvarda ya da ilan panosunda gördüğü bir şeyin bulanık anılarını uyandırdı – yanıp sönen ampullerle yapılmış ve kalkıp inerek içindekileri bir kadehe dolduruyormuş gibi görünen dev bir şişe. Sıvı yukarıdan bakıldığında neredeyse siyahtı, ama sürahinin içinde yakut gibi ışıldıyordu. Tatlı ekşi bir kokusu vardı. Julia'nın kadehini aldığını ve içten bir merakla sıvıyı kokladığını gördü Winston.

"Bunun adı şaraptır," dedi O'Brien belirsiz bir gülümsemeyle. "Kitaplarda okumuş olmasınız muhakkak. Ne yazık ki Dış Parti'ye pek fazla ulaşmıyor." Yüzü tekrar ciddileş-

ti ve kadehini kaldırdı. "Herhalde birinin sağlığına içerek başlamamız uygun düşer. Liderimizin sağlığına: Emmanuel Goldstein."

Winston sonsuz bir hevesle kadeh kaldırdı. Şarap hakkında okumuş ve hayaller kurmuştu. Camdan kâğıt ağırlığı ya da Bay Charrington'ın yarım yamalak hatırladığı tekerlemeler gibi, şarap da kaybolmuş romantik geçmişe, gizli düşüncelerinde adlandırmayı sevdiği gibi eski günlere aitti. Nedense şarabın tadının hep çok tatlı olduğunu, böğürtlen reçeline benzediğini ve anında sarhoş edici bir etkisi olduğunu düşünmüştü hep. Aslında bir yudum alınca açıkça hüsrana uğradı. İşin doğrusu, yıllar boyu cin içtiği için şarabın tadını neredeyse alamamıştı. Boş kadehi tepsiye bıraktı.

"Demek Goldstein diye biri gerçekten var?" dedi.

"Evet, böyle biri var ve hayatta. Nerede olduğunu bilmiyorum."

"Peki ya kumpas – örgüt? Gerçek mi? Düşünce Polisi'nin bir icadından ibaret değil mi?"

"Hayır, gerçek. Adına Biraderlik diyoruz. Varlığı ve senin de oraya ait olduğun dışında Biraderlik hakkında asla pek bir şey öğrenemeyeceksin. Bu konuya biraz sonra döneceğim." Kol saatine bir baktı. "İç Parti üyelerinin dahi telekranı yarım saatten uzun süre kapalı tutması pek akıllıca olmaz. Buraya birlikte gelmemeliydiniz, ayrı ayrı gitmeniz gerekecek. Yoldaş..." –başıyla Julia'yı işaret etti– "önce sen çıkacaksın. Yaklaşık yirmi dakika vaktimiz var. Size bazı sorular sorarak işe başlamam gerekiyor, bunu anlayışla karşılarsınız umarım. Genel olarak neyi yapmaya hazırsınız?"

"Elimizden gelen her şeyi," dedi Winston.

O'Brien sandalyesinde hafifçe dönerek Winston'la yüz yüze geldi. Julia'yı neredeyse görmezden geliyor, Winston'ın onun namına konuşacağını varsayıyormuş görünüyordu. Bir an gözkapakları titreşti. Sorularını alçak ve duygusuz bir sesle sormaya başladı; sanki bu rutin bir şey, sorulu cevaplı

bir doktrin özetiydi, cevapların hemen hepsini zaten biliyordu.

"Hayatlarınızı vermeye hazır mısınız?"

"Evet."

"Cinayet işlemeye hazır mısınız?"

Evet."

"Yüzlerce masum insanın ölümüne yol açabilecek sabotaj eylemleri yapmaya hazır mısınız?"

"Evet."

"Ülkenize ihanet edip dış güçlerle anlaşmaya?"

"Evet."

"Hile yapmaya, sahtekârlığa, şantaja, çocukların zihinlerini karıştırmaya, bağımlılık yapan uyuşturucular dağıtmaya, fahişeliği teşvik etmeye, zührevi hastalıklar yaymaya – morallerin bozulmasını ve Parti'nin gücünü azaltmasını sağlayabilecek her şeyi yapmaya hazır mısınız?"

"Evet."

"Örneğin çıkarlarımız gereği bir çocuğun yüzüne sülfirik asit atmak gerekse – bunu yapmaya da hazır mısınız?"

"Evet."

"Kimliğinizi kaybetmeye ve hayatınızın geri kalanını bir garson ya da liman işçisi olarak geçirmeye hazır mısınız?"

"Evet."

"Size emrettiğimiz anda intihar etmeye hazır mısınız?"

"Evet."

"Ayrılmaya ve bir daha birbirinizi hiç görmemeye hazır mısınız?"

"Hayır!" diye atıldı Julia.

Cevap vermesinden önce uzun zaman geçmiş gibi geldi Winston'a. Hatta bir an konuşma yetisini kaybetmiş olduğu izlenimine kapıldı. Ağzı hareket ediyor ama ses çıkmıyor, kâh bir sözcüğün kâh öbür sözcüğün ilk heceleri dilinin ucuna geliyordu. Gerçekten ağzından çıkıncaya kadar hangi sözcüğü söyleyeceğini bilemedi. "Hayır," dedi nihayet.

"Söylemeniz iyi oldu," dedi O'Brien. "Her şeyi bilmemiz zorunlu."

Julia'ya döndü ve bu kez biraz daha duygulu bir sesle ekledi:

"Hayatta kalsa bile başka biri olabileceğini anlıyorsun, değil mi? Ona yeni bir kimlik vermek zorunda kalabiliriz. Yüzü, hareketleri, ellerinin şekli, saçının rengi – hatta sesi bile farklı olacaktır. Sen de başka biri haline gelebilirsin. Cerrahlarımız insanları asla tanınmayacak şekilde değiştirebilirler. Kimi zaman bu zorunludur. Bazen bir uzvu kestiğimiz bile olur."

Winston bir kez daha Martin'in Moğol yüzüne yan yan bakmaktan kendini alamadı. Görebildiği kadarıyla bu yüzde hiç yara yoktu. Julia'nın biraz benzi atmış, çilleri belirginleşmişti ama O'Brien'ın yüzüne cesaretle bakmayı sürdürdü. Razı olduğu anlamına gelebilecek bir şeyler mırıldandı.

"Güzel. O zaman mesele halloldu."

Masanın üzerinde gümüş bir sigara tabakası vardı. O'Brien biraz dalgın bir tavırla tabakayı diğerlerine uzattı, bir tane de kendisine aldı, sonra ayağa kalkıp yavaşça odada volta atmaya başladı, ayakta daha iyi düşünüyordu sanki. Sigaralar çok iyiydi, kalın ve iyi sarılmıştı, kâğıdında da yabancı oldukları bir ipeksilik vardı. O'Brien tekrar saatine baktı.

"Kilere dönsen iyi olacak, Martin," dedi. "On beş dakika sonra tekrar açacağım. Gitmeden önce yoldaşlarımızın yüzlerine iyice bak. Onları tekrar göreceksin. Ben göremeyebilirim."

Ufak tefek adamın kara gözlerinin kirpikleri tıpkı dış kapıda olduğu gibi yüzlerine doğru kırpıştı. Hareketlerinde en ufak bir dostluk belirtisi yoktu. Görünüşlerini ezberliyordu ama onlara hiç ilgi duymuyor ya da duymuyormuş gibi görünüyordu. Winston'ın aklına belki de sentetik bir yüzün ifadelerini değiştiremediği geldi. Martin hiç konuşmadan ve

herhangi bir şekilde veda etmeden dışarı çıktı ve kapıyı da arkasından sessizce kapattı. O'Brien bir elini siyah tulumunun cebine sokmuş, diğer eliyle sigarasını tutarak volta atmayı sürdürüyordu.

"Karanlıkta dövüşeceğinizi anlamanız gerek," dedi. "Hep karanlıkta kalacaksınız. Emirler alacak ve sebebini bilmeden onlara uyacaksınız. İçinde yaşadığımız toplumun gerçek yapısını ve onu yıkmakta kullanacağımız stratejiyi öğrenmeniz için bir kitap göndereceğim size. Kitabı okuduğunuz zaman Biraderlik'in tam üyesi olacaksınız. Ama uğruna savaştığımız genel amaçlar ile o andaki acil görevler arasındaki hiçbir şeyi bilemeyeceksiniz. Biraderlik'in mevcut olduğunu söyleyebilirim, ama birkaç yüz üyesi mi var, yoksa on milyon üyesi mi var söyleyemem. Kişisel bilgileriniz en fazla on küsur tanesini saymaya yetecektir. Üç ya da dört kişiyle temas edeceksiniz ama onlar da kaybedildikçe yerine yenileri gelecek. Bu ilk temasınız olduğundan varlığını sürdürecek. Emirler alacaksınız, benden gelecek. Sizinle iletişime geçmemiz gerektiğini düşünürsek Martin aracılık edecek. Yakalandığınız zaman itiraf edeceksiniz. Bu kaçınılmaz. Ama kendi eylemleriniz dışında itiraf edebileceğiniz çok az şey olacak. Bir avuç önemsiz insandan başka kimseyi ele vermeyeceksiniz. Muhtemelen beni bile ele vermeyeceksiniz. O zamana kadar ben ya ölmüş olacağım, ya da farklı bir yüze sahip başka bir kişi olacağım."

Yumuşak halının üstünde volta atmayı sürdürüyordu. Gövdesinin iriliğine rağmen hareketlerinde çarpıcı bir zarafet seziliyordu. Elini cebine atışında, hatta sigarayla oynayışında bile incelik vardı. Hatta kuvvetten ziyade güven ve alaycı bir hoşgörülülük izlenimi veriyordu. Ne kadar ciddi ve kararlı olursa olsun, bir fanatiğin dar görüşlülüğünden eser yoktu halinde. Cinayetten, intihardan, zührevi hastalıktan, koparılan kol ve bacaklardan, değiştirilen yüzlerden bahsederken belli belirsiz bir hafifseme vardı konuşmasında.

"Bunlar kaçınılmaz," diyordu sanki sesi, "bunları gözümüzü bile kırpmadan yapmak zorundayız. Ama hayat yeniden yaşamaya değer olunca yapacağımız şeyler değil hiçbiri." Winston'dan O'Brien'a doğru bir hayranlık, neredeyse bir tapınma dalgası akıp geçti. Bir an Goldstein'ın karanlık görünümünü unuttu. O'Brien'ın güçlü omuzlarına ve hem alabildiğine çirkin hem de bir o kadar medeni duran kaba hatlı suratına baktığınızda onun yenilebileceğine inanmak imkânsız geliyordu. Onunla boy ölçüşecek bir strateji, öngöremeyeceği bir tehlike yoktu. Julia bile etkilenmiş görünüyordu. Sigarasını bitirmemiş, ilgiyle onu dinliyordu. O'Brien sözlerini sürdürdü:

"Biraderlik'in varlığına ilişkin söylentiler duymuşsunuzdur. Nasıl bir şey olduğuna dair kendinize has fikirler edindiğinize eminim. Muhtemelen kumpas peşindeki koca bir yeraltı dünyası hayal etmişsinizdir. Mahzenlerde gizlice buluştuklarını, duvarlara mesajlar yazdıklarını, şifreli sözcükler ya da özel el işaretleriyle birbirlerini tanıdıklarını düşünüyorsunuzdur. Bunların hiçbiri gerçek değil. Biraderlik üyelerinin birbirini tanımasının hiçbir yolu yoktur, ayrıca tek bir üyenin birkaç kişiden fazlasının kimliğini bilmesi de imkânsızdır. Goldstein'ın kendisi bile Düşünce Polisi'nin eline düşse üyelerin tam bir listesini veya o tam listeye ulaşmalarını sağlayacak bir ipucu veremez. Böyle bir liste yoktur. Biraderlik'in tasfiyesi mümkün değildir, çünkü sıradan bir örgüt değildir. Onu bir arada tutan şey sadece bir fikirdir ve bu fikir yok edilemez. Bu fikir dışında sırtınızı dayayacağınız bir şey yok. Yoldaşlık ve teşvik görmeyeceksiniz. En sonunda yakalandığınızda yardım almayacaksınız. Üyelerimize asla yardım etmeyiz. En fazla, birinin susturulması muhakkak gerekiyorsa hücresine bir jilet gönderdiğimiz olur. Sonuçları görmeden, umut etmeden yaşamaya alışmanız gerekecek. Bir süre Biraderlik için çalışacak, sonra yakalanacak, itiraf edecek, ardından öleceksiniz. Göreceğiniz sonuçlar sadece

bunlar olacak. Algılanabilir ölçüde bir değişimi görmeye ömrümüzün yetmesi imkânsız. Bizler ölüyüz. Tek gerçek hayat gelecekte. Ancak birkaç avuç toz ve kemik kırıntıları olarak rol alacağız içinde. Ama o geleceğin ne kadar uzakta olduğunu bilmeye olanak yok. Bin yıl sürebilir. Şu anda aklıselimlik alanını tedricen genişletmek dışında hiçbir şey mümkün değil. Hep birlikte hareket edemeyiz. Ancak bilgimizi kişiden kişiye, kuşaktan kuşağa genişletmemiz mümkün olabilir. Düşünce Polisi karşısında başka bir yol yok."

Durup üçüncü kez kol saatine göz attı.

"Senin gitme zamanın neredeyse geldi, yoldaş," dedi Julia'ya. "Ama dur. Sürahinin hâlâ yarısı dolu."

Kadehleri doldurdu ve kendi kadehini sapından tutup havaya kaldırdı.

"Bu sefer neye içelim?" dedi aynı belirsiz ironik tonlamayla. "Düşünce Polisi'nin kafa karışıklıklarına? Büyük Birader'in ölümüne? İnsanlığa? Geleceğe?"

"Geçmişe," dedi Winston.

"Geçmiş daha önemli," diye ciddiyetle onayladı O'Brien. Kadehlerindeki şarabı içip bitirdiler, sonra Julia gitmek için ayağa kalktı. O'Brien dolabın en üst rafından küçük bir kutu aldı ve içinden çıkardığı beyaz bir hapı Julia'ya vererek dilinin üstüne koymasını söyledi. Şarap kokarak dışarı çıkmamak önemliydi; asansör görevlileri çok iyi gözlemcilerdi. Kız kapıyı arkasından kapatır kapatmaz O'Brien onun varlığını unutup gitti sanki. Biraz daha volta attıktan sonra durdu.

"Halletmemiz gereken ayrıntılar var," dedi. "Bir tür saklanma yeriniz vardır herhalde..."

Winston ona Bay Charrington'ın dükkânının üstündeki odayı anlattı.

"Şimdilik idare eder. Daha sonra sizin için başka bir şey ayarlarız. Saklanma yerini sıklıkla değiştirmek önemlidir. Bu arada sana *kitabın*..." –O'Brien'ın bile bu sözcüğü vurgulu yazılmış gibi söylediğini fark etti Winston– "yani

Goldstein'ın kitabının bir nüshasını en kısa sürede göndereceğim. Bir tane bulmam birkaç gün alabilir. Tahmin edebileceğin üzere pek fazla yok. Düşünce Polisi sürekli bu kitabın peşinde ve neredeyse bizim üretim hızımıza denk bir hızla nüshaları yok ediyor. Gerçi bir şey fark etmez. Kitap yok edilemez. Son nüshayı bile imha etseler, sözcüğü sözcüğüne yeniden basabiliriz. İşe giderken yanına bir çanta alıyor musun?"

"Her zaman alırım."

"Nasıl bir şey?"

"Siyah, çok yıpranmış. Çift kayışlı."

"Siyah, çift kayışlı, çok yıpranmış – güzel. Pek yakın gelecekte –tam bir tarih veremiyorum– sabah mesaisini yaptığın sırada gelen mesajlardan birinde yanlış basılmış bir sözcük olacak ve senden tekrar yazman istenecek. Sonraki gün işe çantasız gideceksin. Gün içinde bir ara sokakta adamın biri koluna dokunup şöyle diyecek: 'Galiba çantanı düşürdün.' Sana verdiği çantanın içinde Goldstein'ın kitabı bulunacak. On dört gün içinde kitabı iade edeceksin."

Bir an sessiz kaldıar.

"Gitmeden önce birkaç dakika daha beklemelisin," dedi O'Brien. "Yine görüşürüz... yani yine görüşürsek..."

Winston başını kaldırıp ona baktı. "Hiç karanlığın olmadığı yerde mi?" diye sordu tereddütle.

O'Brien hiç şaşkınlık göstermeden başıyla onayladı. "Hiç karanlığın olmadığı yerde," dedi bu imayı tanımış gibi. "Bu arada, gitmeden önce söylemek istediğin bir şey var mı? Bir mesaj? Bir soru?"

Winston bir süre düşündü. Sormak istediği başka bir soru yok gibiydi; üstelik yüce görünüşlü genellemelerde bulunmak da gelmiyordu içinden. O'Brien ya da Biraderlik'le doğrudan ilişkili bir şeyler yerine, zihninde farklı parçaları birleştiren bir resim belirdi: Annesinin son günlerini geçirdiği karanlık yatak odası, Bay Charrington'ın dükkânının üst

katındaki küçük oda, cam kâğıt ağırlığı, gül ağacından çerçeve içindeki çelik baskı gravür. Adeta nedensizce şöyle dedi:

"Hiç şöyle eski bir tekerleme duymuş olabilir misin: 'Portakal kırlent limon tülbent, diye çalar Aziz Clement'?"

O'Brien yine başıyla onayladı. Ağırbaşlı bir nezaketle kıtayı tamamladı:

> "Portakal kırlent limon tülbent, diye çalar Aziz Clement,
> Beş peniye üç zeytin, diye çalar Aziz Martin,
> Şu zeytinler çok lezzetli, diye çalar Yaşlı Bailey,
> Ama yeşiller hariç, diye çalar Shoreditch."

"Son dizeyi biliyorsun!" dedi Winston.

"Evet, son dizeyi biliyorum. Korkarım şimdi de senin gitme zamanın geldi. Ama dur. Sana da şu haplardan bir tane vereyim."

Winston ayağa kalktığında O'Brien elini uzattı. Güçlü avcunun içinde Winston'ın elinin kemikleri kırılacaktı neredeyse. Winston kapıdan çıkarken dönüp geriye baktı ama O'Brien çoktan onu zihninden çıkarma sürecini başlatmıştı. Telekranı kumanda eden düğmenin üstüne elini koymuş bekliyordu. Winston onun biraz ilerisindeki yazı masasının üstünde yeşil masa lambasını, konuşyazı ve kâğıtlarla dolu tel sepetleri görebiliyordu. Olay sona ermişti. Otuz saniye sonra O'Brien yeniden Parti için yaptığı ve kesintiye uğramış olan önemli işine dönecekti.

9. Bölüm

Winston bitkinlikten pelteye dönmüştü. Pelte tam da doğru kelimeydi. Kendiliğinden gelivermişti aklına. Bedeninin pelte gibi sıvılaşmış olduğunu hissetmekle kalmıyor, aynı zamanda pelte gibi şeffaflaştığını da duyumsuyordu. Elini havaya kaldırırsa ışığın içinden geçtiğini görebilecekmiş gibi geliyordu. Kudurmuşçasına bir çalışma temposu içinde bedenindeki tüm kan ve lenf kurumuş, geriye sinir, kemik ve deriden kırılgan bir yapı kalmıştı. Duyuları tavan yapmıştı adeta. Tulumu omzunu kaşındırıyordu, kaldırım ayaklarını gıdıklıyordu, avcunu açıp kapatmak bile eklemlerini çıtırdatmaya yetiyordu.

Beş gün içinde doksan saatin üzerinde çalışmıştı. Bakanlıktaki herkesin durumu öyleydi. Şimdi hepsi bitmişti ve yarın sabaha kadar resmen yapacak hiçbir şeyi, Parti çalışması diye tanımlanabilecek hiçbir işi kalmamıştı. Altı saatini saklanma yerinde, dokuz saatini de kendi yatağında geçirebilirdi. Öğle güneşinin ısıttığı pis sokaktan yavaş yavaş Bay Charrington'ın dükkânına doğru yürüdü. Bir taraftan da devriyeleri kolluyordu, ama o öğlen vakti kimsenin ona dokunmayacağı gibi akıldışı bir inanç vardı içinde. Taşıdığı ağır çanta her adımda dizlerine çarpıyor, bacak derisinde yukarıya ve aşağıya doğru bir karıncalanma hissi yayıyordu. Çantanın içinde *kitap* vardı. Altı gündür yanındaydı ve

daha kapağını kaldırmamış, hatta neye benzediğini bile görmemişti.

Nefret Haftası'nın altıncı günü geçit törenleri, nutuklar, tezahüratlar, şarkılar, bayraklar, afişler, filmler, balmumundan heykeller, çalan davullar ve öten borular, rap rap yürüyen ayaklar, hırıldayarak ilerleyen tırtıl misali tanklar, kükreyerek geçen uçaklar ve patlayan topların ardından – altı gün bunlar yaşandıktan sonra, büyük orgazm patlamasının zamanı gelip Avrasya'ya karşı genel nefret bir hezeyana dönüştüğünde, törenlerin son günü halka açık bir şekilde idam edilecek iki bin Avrasyalı savaş suçlusu halkın eline geçse sorgusuz sualsiz parçalanacak hale geldiğinde – tam o anda Okyanusya'nın zaten Avrasya'yla savaşta olmadığı ilan edilmişti. Okyanusya Doğuasya'yla savaştaydı. Avrasya müttefikimizdi.

Bir değişiklik yaşandığı kesinlikle kabul edilmedi elbette. Sadece düşmanın Avrasya değil Doğuasya olduğu müthiş bir hızla ve aynı anda her yerde bilinir oldu. Bu olay gerçekleştiğinde Winston Londra'nın büyük meydanlarından birinde düzenlenen mitingdeydi. Gece vakti güçlü projektörlerin altındaki ak suratlar ve kızıl bayraklar çok ürkütücüydü. Birkaç bin kişi meydanı hıncahınç doldurmuştu, aralarında Casuslar üniforması giymiş bin kadar küçük öğrenci de vardı. Kızıl örtülerle kaplı bir platformun üzerinde İç Parti'den bir hatip konuşuyordu. Orantısız uzun kolları olan ve kocaman, kel kafasının tepesinde birkaç tutam dağınık saç bulunan bu ufak tefek ince yapılı adam kalabalığa nutuk çekiyordu. Masallardaki kötü cüceleri andıran, nefret duygusuyla çarpıklaşmış adam bir eliyle mikrofonun sapını sıkıca tutmuş, kemikli bir kolun ucundaki kocaman diğer eliyle de başının üstündeki havaya tehditkâr pençeler atıyordu. Hoparlörlerin metalikleştirdiği yankılanan sesi bitmek bilmez bir zulüm, katliam, sürgün, yağma, tecavüz, esirlere işkence, sivilleri bombalama, yalana dayanan propaganda,

haksız saldırı, bozulan anlaşma listesini sayıp döküyordu. Onu dinlerken önce tüm söylediklerine inanmamak, sonra da öfkeden deliye dönmemek imkânsızdı. İki üç dakikada bir kalabalığın öfkesi taşıyor, binlerce gırtlaktan kontrolsüzce yükselen vahşi hayvan kükremeleri hatibin sesini bastırıyordu. En vahşice çığlıklar küçük öğrencilerden geliyordu. Nutuk başlayalı yaklaşık yirmi dakika olmuşken bir haberci aceleyle platforma çıkıp hatibin eline katlanmış bir kâğıt parçası tutuşturdu. Hatip konuşmasını kesmeden kâğıdı açıp içinde yazanları okudu. Sesinde veya tavrında, hatta söylediği şeylerin içeriğinde hiçbir değişiklik olmadı, ama birden isimler değişmişti. Bir şey söylemeye gerek kalmadan kalabalık anladı olup biteni. Okyanusya'nın savaşta olduğu ülke Doğuasya'ydı. Hemen ardından korkunç bir şamata başladı. Meydanı süsleyen bayrak ve afişlerin hepsi hatalıydı! Neredeyse yarısının üzerinde yanlış suratlar vardı. Bu bir sabotajdı! Goldstein'ın ajanları iş başındaydı! Duvarlardaki afişlerin yırtıldığı, bayrakların parçalanıp ayaklar altında ezildiği bir başıbozukluk dalgası yaşandı. Casuslar üyesi çocuklar dehalarını göstererek çatılara çıktılar, bacalarda dalgalanan flamaların iplerini kestiler. Ama iki üç dakika içinde hepsi bitti. Omuzlarını ileri doğru atmış, mikrofonu sapından sımsıkı yakalamış ve serbest eliyle havaya pençeler atan hatip bu arada konuşmasını hiç kesmedi. Bir dakika sonra kalabalıktan yine öfke dolu yabani kükremeler yükselmeye başladı. Nefret aynen eskisi gibi devam etti, sadece hedefi değişmişti.

Geriye dönüp baktığı zaman Winston'a en çarpıcı gelen şey hatibin tam cümlenin ortasında, hiç duraksamamakla kalmayıp sözdizimini bile bozmadan bir hattan diğerine atlayıvermesiydi. Ama şimdi onu meşgul eden başka şeyler vardı. Afişler yırtılırken ortaya çıkan kargaşa sırasında Winston'ın yüzünü görmediği bir adam omzuna dokunmuş, "Affedersiniz, galiba çantanızı düşürdünüz," demişti.

Winston hiç konuşmadan dalgınca çantayı aldı. İçine bakma fırsatını günlerce bulamayacağını biliyordu. Miting bittiği anda, saatin neredeyse yirmi üç olmasına rağmen doğruca Doğruluk Bakanlığı'na gitti. Bütün bakanlık personeli de aynı şeyi yapmıştı. Telekranlarda onları göreve çağıran emirler belirmeye başlamıştı, ama emirlere gerek yoktu.

Okyanusya şimdi Doğuasya'yla savaştaydı: Okyanusya zaten hep Doğuasya'yla savaştaydı. Beş yıllık siyasi literatürün büyük bir kısmı artık tamamen geçersizdi. Her türlü rapor ve kayıt, gazete, kitap, bildiri, film, ses kaydı, fotoğraf – hepsinin yıldırım hızıyla değiştirilmesi gerekiyordu. Herhangi bir talimat yayınlanmamış olmasına rağmen, Daire şeflerinin bir hafta içinde Avrasya'yla savaşa ya da Doğuasya'yla müttefikliğe ilişkin hiçbir referans kalmamasını istediği biliniyordu. İşyükü çok ağırdı, yaptıkları işin gerçek adını koyamıyor olmaları işleri daha da zorlaştırıyordu. Arşiv Dairesi'ndeki herkes yirmi dört saatin on sekiz saati çalıştı, sadece iki üç saatlik kısa uykularla yetindi. Mahzenlerden döşekler çıkarılıp getirildi ve koridorlara serildi; yemekler kantinden görevlilerin arabalarla getirdiği sandviçlerden ve Zafer Kahvesi'nden ibaretti. Winston uyumak için çalışmaya ara verdiğinde masasının üstündeki işleri temizlemiş olmaya gayret ediyordu ve uyanıp gözleri çapaklı ve kıpkırmızı halde sürünerek işinin başına döndüğünde ise yeni bir kâğıt silindir yığınının tipiyle gelen kar misali masanın üzerini doldurduğunu, konuşyazı neredeyse tamamen kapladığını ve taşıp zemine döküldüğünü görüyordu; bu yüzden daima ilk işi kendisine çalışacak yer açmak için silindirleri toplayıp düzgün bir şekilde dizmekti. En kötüsü de işin kesinlikle mekanik türden olmamasıydı. Çoğu durumda bir adın yerine diğerini koymak yetiyordu, ama ayrıntılı bir haber ihtimam ve hayal gücü gerektiriyordu. Savaşı dünyanın bir kesiminden başka bir kesimine aktarmak için bile muazzam bir coğrafya bilgisi gerekiyordu.

Üçüncü gün gözlerinde dayanılmaz bir ağrı vardı ve gözlüğünü iki üç dakikada bir silmek zorunda kalıyordu. Adeta zorlu bir fiziksel görevi yerine getiriyordu, reddetmeye hakkı vardı ama yine de bitirmek için nevrotik bir çaba içindeydi. Kimi zaman hatırlamaya vakit bulduğunda, konuşyaza söylediği her sözcüğün, kâğıda döktüğü her şeyin kasıtlı bir yalan olması onu rahatsız etmiyordu. Sahtekârlığın kusursuz olması Daire'deki herkes kadar onun da en büyük arzusuydu. Altıncı günün sabahında silindirlerin akışı yavaşladı. Neredeyse yarım saat boyunca borudan hiçbir şey çıkmadı; ardından bir silindir daha geldi, sonra yine sessizlik. Her yerde neredeyse aynı anda işler azalmaya başlamıştı. Daire'nin bir başından öbür başına sessizce derin bir oh çekildi. Asla sözü edilemeyecek olan zorlu bir iş başarılmıştı. Hiçbir insanoğlunun Avrasya'yla savaş olduğunu belgelere dayanarak ispatlaması mümkün değildi artık. On iki sıfır sıfırda beklenmedik bir duyuruyla bütün Bakanlık çalışanlarının ertesi sabaha kadar serbest olduğu bildirildi. Hâlâ *kitabın* içinde durduğu çantayı taşıyan, çalışırken bacaklarının arasında, uyurken de bedeninin altında tutan Winston eve gitti, tıraş oldu, banyoda neredeyse uyuyakalacaktı halbuki su neredeyse soğuktu.

Winston eklemlerinde o şehvetli gıcırtıyla Bay Charrington'ın dükkânının üst katına doğru merdivenlerden çıktı. Yorgundu ama uykusu kalmamıştı. Pencereyi açtı, küçük ve pis gaz ocağını yaktı ve kahve yapmak için derin bir kaba su koydu. Julia birazdan orada olacaktı, bu arada yanında da *kitap* duruyordu. Winston kirli koltuğa oturup çantanın kayışlarını çözdü.

Ağır ve siyah bir cilt gelmişti, ciltleme amatör işiydi ve kapakta ne yazarın ne de kitabın ismi vardı. Baskı da biraz bozuk görünüyordu. Sayfaların kenarları yıpranmıştı ve kolayca dağılıyordu. Sanki kitap pek çok kişinin elinden geçmişti. Baş sayfada şöyle deniyordu:

OLİGARŞİK KOLEKTİVİZMİN TEORİSİ VE PRATİĞİ
yazan
Emmanuel Goldstein

Winston okumaya başladı:

1. Bölüm
Cehalet Güçtür

Yazılı tarih boyunca ve muhtemelen Neolitik Çağ'ın sonundan beri yeryüzünde üç çeşit insan olmuştur: Üst, Orta ve Alt. Bunlar çok çeşitli şekillerde kendi aralarında bölünmüştür, sayısız farklı isim taşımışlardır, üstelik göreli sayıları ve birbirlerine karşı tavırları da devirden devre değişmiştir; ama toplumun bu temel yapısı hiç değişmemiştir. Muazzam altüst oluşlar ve görünüşte geri döndürülemez değişimler sonrasında bile aynı düzen daima yeniden tesis edilmiştir, tıpkı diğer yönlere ne kadar çok itilirse itilsin daima dengesini yeniden bulan bir jiroskop gibi.

Bu üç grubun hedefleri asla birbiriyle uzlaşmaz...

Winston okumayı bıraktı, esasen o an gerçekten de rahatlık ve güven içinde okumakta olduğunu hissetmek istemişti. Yalnızdı: Telekran yoktu, anahtar deliğine dayanmış bir kulak yoktu, göz ucuyla arkasına bakma ya da eliyle sayfanın üstünü kapatma güdüsünün verdiği gerilim yoktu. Nefis yaz havası yanağını okşuyordu. Uzakta bir yerlerden çocukların bağırış çağırışları belli belirsiz kulağına ulaşıyordu, odanın içinde ise böcek gibi tıkırdayan saat dışında ses çıkaran hiçbir şey yoktu. Winston koltuğa daha da gömüldü ve ayaklarını şömine rafına dayadı. Saadetti bu hissettiği, sonsuzluktu. Aniden içinden geldi ve insanın eninde sonunda her kelimesini tekrar tekrar okuyacağını bildiği bir kitap-

ta zaman zaman yapageldiği gibi kitabın başka bir sayfasını açtı ve kendini üçüncü bölümde buldu. Okumaya devam etti:

3. Bölüm
Savaş Barıştır

Dünyanın üç süperdevlete ayrılması aslında yirminci yüzyılın ortalarında öngörülebilecek ve hatta öngörülmüş bir olaydır. Rusya'nın Avrupa'yı, Amerika Birleşik Devletleri'nin de Britanya İmparatorluğu'nu ele geçirmesiyle mevcut üç büyük devletten ikisi olan Avrasya ve Okyanusya zaten fiilen ortaya çıkmıştı. Üçüncü devlet Doğuasya ise ancak on yıl kadar süren çatışmaların ardından ayrı bir birim olarak kurulabildi. Bu üç süperdevlet arasındaki cepheler kimi yerlerde pazarlıklara dayanır, kimi yerlerde ise savaşın gidişatına göre dalgalanır ama genel olarak coğrafi hatları izler. Avrasya devleti Avrupa'nın bütün kuzey kesimi ve Portekiz'den Bering Boğazı'na dek Asya kıtasından oluşur. Okyanusya devleti Kuzey ve Güney Amerika'dan, Britanya Adaları dahil olmak üzere Atlantik adalarından, Avustralasya'dan ve Afrika'nın güney kesiminden oluşmaktadır. Diğer ikisinden daha küçük ve batı cephesi daha belirsiz olan Doğuasya ise Çin'den, daha güneyindeki ülkelerden, Japon adalarından, ayrıca geniş bir alana yayılan Mançurya, Moğolistan ve Tibet'in geniş ama azalıp çoğalan kesimlerinden oluşur.

Bu üç süper devlet çeşitli kombinasyonlar halinde sürekli birbirleriyle savaşırlar ve son yirmi beş yıldır bu durum hiç değişmemiştir. Ama savaş artık yirminci yüzyılın başlarındaki gibi umutsuz, yok edici bir mücadele değildir. Birbirini yok edemeyecek taraflar arasında sınırlı hedeflere yönelik bir savaş söz konusudur, çatışmak için maddi bir neden yoktur ve devletler arasında sahici bir ideolojik fark da bulunmaz. Savaşın ya da hâkim savaş yaklaşımının kana susamışlıktan uzaklaştığı

ya da daha centilmence olduğu anlamına gelmez bu kesinlikle. Aksine savaş histerisi tüm ülkelerde sürekli ve evrenseldir; üstelik tecavüz, yağma, çocuk katliamı, büyük toplulukların köleleştirilmesi, esirlere yönelik misillemelerin suda haşlamaya ve diri diri gömmeye kadar varması gibi eylemler artık normal karşılanmakta, hatta düşman değil de kişinin kendi ülkesi tarafından yapıldığında övgüye değer bulunmaktadır. Fakat fiziki anlamda savaş, çoğunluğu iyi eğitimli uzmanlar olan pek az sayıda insan tarafından yürütülür ve nispeten az zaiyat verilir. Çatışmalar olsa da sıradan insanın yerini ancak tahminen bilebileceği muğlak cephelerde veya deniz ulaşım hatlarının stratejik noktalarını koruyan Yüzen Kaleler çevresinde gerçekleşir. Uygarlık merkezlerinde savaşın anlamı sürekli bir tüketim malları kıtlığından, zaman zaman elli altmış kişiyi öldüren roket bombalarının sağa sola düşmesinden öte bir anlam taşımaz. Aslında savaşın niteliği değişmiştir. Daha doğrusu savaş çıkmasının nedenleri önem bakımından yer değiştirmiştir. Yirminci yüzyıl başındaki büyük savaşta düşük oranda zaten mevcut bulunan gerekçeler artık hâkim konuma gelmiş, bilinçli olarak kabul görerek eylemlere kaynaklık etmeye başlamıştır.

Şu anki savaşın doğasını anlamak için –zira üç beş yılda bir yeniden gruplaşmalar yaşansa da söz konusu olan hep aynı savaştır– en başta görülmesi gereken şey, savaşın sonunun gelmesinin imkânsız olduğudur. Üç süperdevletten hiçbirinin, diğer ikisi güçlerini birleştirip saldırsa dahi tam olarak yenilmesi mümkün değildir. Güçler fazlasıyla eşittir ve doğal savunma hatları fazlasıyla güçlüdür. Avrasya geniş toprakları sayesinde, Okyanusya Atlantik ile Pasifik'in büyüklüğü sayesinde, Doğuasya ise insanlarının doğurganlığı ve çalışkanlığı sayesinde korunur. İkincisi, artık maddi anlamda bir çatışma sebebi yoktur. Kendine yeten ekonomilerin kurulması, üretim ile tüketimin birbirine göre ayarlanması nedeniyle önceki savaşların ana sebeplerinden biri olan piyasaları ele geçirme mücadelesi sona ermiş, hammadelere ulaşma konusundaki rekabet de ölüm kalım

meselesi olmaktan çıkmıştır. Üç süperdevletin her biri o kadar büyüktür ki ihtiyacı olan hammadelerin neredeyse tamamını kendi sınırları içinde elde edebilmektedir. Savaşın doğrudan bir iktisadi amacı varsa, o da emek gücünü ele geçirmektir. Süperdevletlerin hudutları arasında kalan ve hiçbirinin sürekli hâkimiyet kuramadığı bir dörtgen vardır. Köşelerinde Tanca, Brazzaville, Darwin ve Hong Kong bulunan bu dörtgende dünya nüfusunun yaklaşık beşte biri yaşar. Bu yoğun nüfuslu bölgeleri ve kuzey kutbu buzullarını ele geçirmek için üç büyük devlet sürekli bir mücadele halindedir. Pratikte hiçbir devlet bu çekişmeli bölgenin tamamını kontrol edemez. Bazı kısımları sürekli el değiştirir ve bitmek bilmez ittifak değişikliklerinin amacı ani bir hileyle şu ya da bu parçayı ele geçirme şansını yakalamaktır.

Çekişmeli bölgelerin tamamında değerli madenler bulunur, bazılarından da önemli bitkisel ürünler elde edilir. Daha soğuk iklimlerde nispeten pahalı yöntemlerle üretilmesi gereken kauçuk bunlardan biridir. Ama her şeyden önce bu bölgelerde sonu gelmez bir ucuz emek deposu vardır. Afrika'nın ekvator bölgesini, Ortadoğu ülkelerini, Güney Hindistan'ı ya da Endonezya Takımadaları'nı ele geçiren devlet, aynı zamanda yüz milyonlarca düşük ücretli ve çalışkan ameleyi emrinde bulunduruyor demektir. Bu bölgelerde yaşayan ve neredeyse açıkça köle konumuna indirgenmiş olan halk sürekli bir işgalciden diğerine geçer ve tıpkı kömür ya da petrol gibi rahatça harcanır. Böylece sonu gelmeyen daha fazla silahlanma, daha fazla toprak ele geçirme, daha çok emek gücü elde etme, daha çok silah üretme, daha çok toprak ele geçirme mücadelesi devam ettirilir. Çatışmaların asla çekişmeli bölgelerin dışına taşmaması dikkat çekicidir. Avrasya'nın hudutları Kongo havzası ile Akdeniz'in kuzey kıyısı arasında gidip gelir; Hint Okyanusu ve Pasifik adaları sürekli ya Okyanusya ya da Doğuasya tarafından ele geçirilir ya da kaybedilir; Moğolistan'da Avrasya ile Doğuasya arasındaki sınır hiç sabit kalmaz; kutup dairesinde her üç devlet de devasa toprak parçaları üzerinde hak iddia eder ki aslında buralarda

hemen hiç kimse yaşamaz ve büyük ölçüde henüz keşfedilmemişlerdir. Gelgelelim, güç dengesi aşağı yukarı aynı kalır ve her süperdevletin anayurdunu oluşturan topraklara ilişilmez. Üstelik ekvator çevresinde sömürülen insanların emeği de dünya ekonomisi için gerçekten gerekli değildir. Dünyanın zenginliğine hiçbir şey eklemezler, çünkü ürettikleri her şey savaşlarda kullanılır ve savaş çıkarmanın amacı da daima yeni bir savaş çıkarmak için daha iyi bir konuma gelmektir. Köle halkların verdiği emek, süregelen savaşın temposunu artırmayı sağlar. Fakat bu halklar var olmasaydı da dünyadaki toplumun yapısı ve kendini devam ettirme süreçleri özünde değişmeyecekti.

Modern savaşın başlıca amacı (çiftdüşün ilkelerine uygun olarak bu amaç İç Parti'deki yönetici beyinler tarafından aynı anda hem kabul edilir hem de kabul edilmez) genel yaşam standardını yükseltmeden makinenin ürünlerini tüketmektir. On dokuzuncu yüzyıl sonundan beri sanayi toplumunun potansiyel sorunlarından biri tüketim malları fazlasıyla ne yapılacağıydı. Karnını doyurmayı başaranların bile az sayıda olduğu günümüzde ise bu sorunun acil olmadığı ortadadır, hatta yapay imha süreçleri olmasa bile sorunun aciliyet kazanmaması mümkündür. Günümüz dünyası 1914 öncesinde var olan dünyaya kıyasla çorak, aç, köhne bir yerdir; hatta o dönemde yaşayanların hayalini kurduğu gelecekteki dünyaya kıyasla durumu çok daha kötüdür. Yirminci yüzyıl başında, gelecekte akılalmaz ölçüde zengin, bol bol dinlenen, düzenli ve verimli bir toplum –cam, çelik ve kar beyazı betondan mikropsuz, ışıltılı bir dünya– olacağı fikri, hemen her okumuş yazmış insanın bilincinin bir parçasıydı. Bilim ve teknoloji baş döndürücü bir hızla ilerliyordu ve gayet doğal olarak da ilerlemeye devam edecekleri varsayılıyordu. Kısmen uzun bir savaşlar ve devrimler silsilesinin yarattığı yoksulluk yüzünden, kısmen de katı bir disiplinin hâkim olduğu toplumlarda ampirik düşünce alışkanlığı sürdürülemeyeceği için böyle bir ilerleme olmadı. Bir bütün olarak dünya bugün elli yıl öncekinden daha ilkeldir. Bazı geri kalmış

bölgeler kalkındı, ayrıca hepsi de savaş ve polis istihbaratıyla bağlantılı çeşitli cihazlar geliştirildi, ama deney ve buluşlar büyük ölçüde durdu ve bin dokuz yüz ellilerin atom savaşlarının yarattığı yıkım asla tam olarak tamir edilemedi. Yine de makinenin bünyevi tehlikeleri hâlâ yerli yerinde duruyor. Makine ilk ortaya çıktığı andan beri, insanın köle gibi çalışmasına ve haliyle insanlar arasındaki eşitsizliği sürdürme ihtiyacına gerek kalmadığı aklı başındaki herkes açısından gayet netti. Makine bilinçli olarak bu amaçla kullanılmış olsaydı açlık, aşırı çalışma, kirlilik, ümmilik ve hastalık birkaç nesil içinde ortadan kaldırılabilirdi. Aslına bakılırsa on dokuzuncu yüzyılın sonunda ve yirminci yüzyılın başlarında elli yıl kadar süren bir periyotta makine bu amaçla kullanılmamasına rağmen kendiliğinden bir süreç sonucu –kimi zaman bölüşülmemesi imkânsız bir zenginlik üreterek– ortalama insanların yaşam standartlarını çok ciddi ölçüde yükseltmiştir.

Gelgelelim, diğer yandan zenginlik artışının genele yayılmasının hiyerarşik toplumu yok etme tehdidi yarattığı da, hatta bir bakıma yok ettiği de çok açıktı. Herkes için çalışma saatlerinin azaldığı, herkesin karnını doyurabildiği, banyosu ve buzdolabı olan evlerde yaşadığı, bir otomobile hatta bir uçağa sahip olduğu bir toplumda en bariz ve belki de en önemli eşitsizlik biçimi zaten kaybolmuş demektir. Zenginlik yaygınlaştığında bir seçkinlik anlamı taşımayacaktır. Hiç şüphe yok ki kişisel eşyalar ve lüks mallar anlamında *zenginliğin* eşit olarak dağıtıldığı, *iktidarın* ise küçük bir ayrıcalıklı kastın elinde kaldığı bir toplum hayal etmek mümkündü. Ama pratikte böyle bir toplumun uzun süre istikrarını koruması olanaksızdı. Boş vakit ve güvenlik hakkından herkes aynı ölçüde faydalanırsa, normalde yoksulluktan aptallaşmış olan çoğu insan okur yazar olacak ve kendi başlarına düşünmeyi öğreneceklerdir; bunu başarırlarsa da ayrıcalıklı azınlığın hiçbir işlevinin olmadığını, onları kolayca tasfiye edebileceklerini eninde sonunda anlayacaklardır. Uzun vadede hiyerarşik bir toplum ancak yoksulluk ve cehalet

sayesinde ayakta kalabilirdi. Yirminci yüzyıl başlarında bazı düşünürlerin hayal ettiği gibi tarımsal geçmişe dönmek pratik bir çözüm değildi. Neredeyse bütün dünyada yarı içgüdüsel hale gelmiş olan makineleşme eğilimiyle çelişiyordu; üstelik bir ülkenin sanayi konusunda geri kalması askeri anlamda çaresizliğe düşmesine yol açıyordu ve böyle ülkeler daha ileri rakipleri tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak tahakküm altına alınıyordu.

Mal üretimini kısıtlayarak kitleleri yoksul bırakmak da yeterli bir çözüm değildi. Kapitalizmin son aşamasında, yani kabaca 1920 ile 1940 arasında yapılan şey büyük ölçüde buydu. Pek çok ülkenin ekonomisinin durgunlaşmasına izin verildi, toprak işlenmedi, sermaye malları artırılmadı, nüfusun geniş kesimlerinin çalışması engellendi ve bu insanlar Devlet yardımıyla yarı aç yarı tok yaşadılar. Ne var ki bu durum da askeri zayıflığa yol açtı, yarattığı yoksunluklar apaçık anlamsız olduğundan kaçınılmaz bir şekilde muhalefet getirdi. Asıl mesele dünyadaki gerçek serveti artırmadan sanayinin çarklarının nasıl dönmeye devam ettirilebileceğiydi. Mallar üretilmeliydi, ama dağıtılmamalıydı. Pratikte de bunu başarmanın tek yolu savaşları sürdürmekti.

Özünde savaşın yaptığı şey yok etmektir; illa ki insan yaşamlarını değil, ama özellikle insan emeğinin ürünlerini. Kitlelerin fazla rahat etmesini, dolayısıyla uzun vadede fazla zeki olmasını sağlayacak malzemelerin paramparça edilmesinin, stratosfere saçılmasının ya da denizin derinliklerine gönderilmesinin bir yoludur savaş. Savaşta kullanılan silahlar gerçekten yok edilmese bile, imalatları yine de tüketilecek hiçbir şey üretmeden emek gücünü harcamak için gayet uygun bir yöntemdir. Örneğin bir Yüzen Kale, birkaç yüz yük gemisi yapmak için gereken emeği içine hapseder. En nihayetinde eskiyince de, hiçkimseye maddi bir fayda sağlamadan sökülmüş olur, üstelik yine muazzam emek harcanarak başka bir Yüzen Kale inşa edilir. Prensipte savaş çabası, daima nüfusun en temel ihtiyaçları

karşılandıktan sonra geride kalabilecek her türlü fazlalığı yiyip tüketecek şekilde planlanır. Pratikte ise toplumun ihtiyaçları daima azımsanır ve neticede hayatın gerekliliklerinin yarısında kronik bir kıtlık yaşanır; ama buna da bir avantaj gözüyle bakılır. En çok gözetilen grupları bile zorlukların kıyısında tutmak kasıtlı bir politikadır, çünkü genel bir kıtlık durumu küçük ayrıcalıkların önemini artırır ve dolayısıyla bir grup ile diğeri arasındaki ayrımları daha büyük gösterir. Yirminci yüzyıl başının standartlarına kıyasla bir İç Parti üyesinin hayatı bile çetin ve çok çalışma gerektiren bir hayattır. Gelgelelim, faydalandığı az sayıdaki lüks; iyi döşenmiş geniş bir daire, daha iyi kumaştan elbiseler, daha kaliteli yiyecek, içecek, tütün; iki ya da üç hizmetkâr, özel otomobil ya da helikopter onu Dış Parti üyelerinden ayrı bir dünyaya yerleştirir; diğer yandan Dış Parti üyeleri de "prol" dediğimiz en alta itilmiş kitlelere kıyasla benzer bir avantaja sahiptir. Kuşatma altında bir kentin toplumsal atmosferidir yaşanan; bir lokma at etine sahip olmak zenginlik ile yoksulluk arasındaki çizgiyi belirler. Aynı zamanda savaşta olmanın, dolayısıyla tehlike altında yaşamanın bilinci, tüm iktidarın küçük bir kasta verilmesini doğallaştırır, hatta hayat memat meselesi yapar.

Görüleceği üzere, savaş gereken imhayı gerçekleştirmekle kalmaz, bunu psikolojik açıdan kabul edilebilir bir şekilde yapar. Tapınaklar ve piramitler inşa ederek, çukurlar kazıp tekrar doldurarak, hatta büyük miktarlarda mal üretip hepsini ateşe vererek dünyadaki artık emeği harcamak prensipte mümkündür elbette. Ama bunlar hiyerarşik bir topluma duygusal değil, sadece ekonomik bir temel oluşturabilir. Buradaki asıl mesele kitlelerin morali değildir, sürekli çalıştıkları sürece kitlelerin tavrı önemsizdir, asıl mesele Parti'nin kendisinin moralidir. En mütevazı Parti üyesinin dahi becerikli, çalışkan, hatta dar sınırlar ölçüsünde zeki olması beklenir, ama aynı zamanda bu üyenin bön ve cahil bir fanatik olması da gerekir; başlıca duygudurumları korku, nefret, dalkavukluk ve zafer hezeyanı olmalıdır. Bir

başka deyişle, savaş haline uygun bir zihniyet taşımalıdır. Gerçekten bir savaş olup olmaması önemli değildir, üstelik kesin bir zafer mümkün olmadığından, savaşın iyi ya da kötü gitmesinin de hiçbir önemi yoktur. Tek gereken şey savaş halinin sürüp gitmesidir. Parti'nin üyelerinden beklediği ve savaş atmosferinde daha kolay ulaşılan zekâ yarılması artık neredeyse evrenselleşmiştir, ama insanın mevkisi yükseldikçe yarılma daha da belirginleşmektedir. Savaş histerisinin ve düşman nefretinin en güçlü olduğu yer tam da İç Parti'dir. İdareciliğin gerekleri yüzünden bir İç Parti üyesinin şu ya da bu savaş haberinin doğruluk taşımadığını bilmesi zorunludur, ayrıca bütün savaşın uydurma olduğunun, ya hiç savaşılmadığının ya da açıklanandan çok farklı sebeplerle savaş çıktığının da çoğunlukla bilincindedir; ama bu bilgi çiftdüşün tekniği sayesinde kolayca etkisizleştirilir. Bu arada hiçbir İç Parti üyesi savaşın gerçek *olduğuna*, zaferle sonuçlanmasının kaçınılmazlığına ve Okyanusya'nın bütün dünyanın tartışmasız hâkimi olacağına dair inancından bir an bile sapmaz.

İç Parti üyelerinin tamamı bu fethin gerçekleşeceğine sorgusuz sualsiz iman eder. Ya kademe kademe daha fazla toprak kazanılarak yenilmez bir güç elde edilmesi sayesinde, ya da yeni ve misilleme yapılamayacak bir silahın keşfi sayesinde zafer kazanılacaktır. Yeni silahlar icat etme çabası hiç durmaz ve mucit ya da spekülatif tipte zihinlerin çıkış bulabileceği çok nadir faaliyet alanlarından biridir. Bugün Okyanusya'da eski anlamıyla Bilim neredeyse tamamen ortadan kalkmıştır. Yenikonuşta "Bilim" için bir sözcük yoktur. Geçmişteki tüm bilimsel başarıların temelinde yatan ampirik düşünme yöntemi İngsos'un en temel prensipleriyle çelişir. Hatta teknolojik ilerleme sadece ürünleri bir şekilde insan özgürlüğünün azaltılmasında kullanılabilecekse sağlanabilir. Tüm faydalı alanlarda dünya ya belli bir düzeyde takılıp kalmıştır, ya da geriye gitmektedir. Kitaplar makinelerle yazılırken tarlalar sabanla sürülmektedir. Fakat hayati önemdeki konularda –yani fiilen savaş ve polis istihbaratı

alanlarında– hâlâ ampirik yaklaşımlar teşvik edilmekte ya da en azından hoş görülmektedir. Parti'nin iki temel hedefinden biri bütün yeryüzünü fethetmekse, diğeri de her türlü bağımsız düşünme olanağını sonsuza dek yok etmektir. Bu yüzden Parti'nin çözmeye çalıştığı iki büyük problem vardır. Birincisi, başka bir insanın düşüncesini onun isteği dışında öğrenmek, ikincisi de önceden uyarı yapılmadan birkaç saniye içinde birkaç milyon kişiyi öldürmek. Yani bilimsel araştırmalar hâlâ devam ediyorsa bile, konuları bunlardır. Günümüz bilim insanları, ya psikolog ile sorgucunun bir karışımıdır ve olağanüstü bir titizlikle yüz ifadelerinin, hareketlerin, ses tonunun anlamını incelemek ve ilaçların, şok terapisinin, hipnozun, fiziksel işkencenin hakikati söyletme etkilerini araştırmakla meşgul olur; ya da kimyacı, fizikçi veya biyologdur ve bu alanların sadece insan hayatını sona erdirmeye yarayan kısımlarında çalışmalar yapar. Barış Bakanlığı'nın devasa laboratuvarlarında; Brezilya ormanlarına, Avustralya çöllerine veya Antartika'daki kayıp adalara saklanmış deney istasyonlarında uzmanlardan oluşan ekipler yorulmak bilmeksizin çalışırlar. Bazıları sadece gelecekteki savaşların lojistik planlamalarıyla ilgilenir; bazıları her seferinde daha büyük roket bombaları, daha güçlü patlayıcılar, daha delinmez zırhlar geliştirmekle uğraşır; bazıları daha ölümcül yeni gazlar, koca bir kıtada bitkileri yok edecek miktarda üretilebilecek çözünebilir zehirler ya da her türlü antikora bağışıklık kazanmış mikroplar üretmeye çalışır; bazıları tıpkı denizaltının su altında gittiği gibi toprak altında gidebilecek bir araç veya yelkenli gemi misali havaalanından bağımsızlaşmış uçaklar yapmaya uğraşır; bazıları ise yeryüzünün binlerce kilometre uzağına, uzaya yerleştirilen mercekler yardımıyla güneş ışınlarını tek bir noktada toplamak ya da dünyanın merkezindeki ısıyla oynayarak yapay depremler veya gelgit dalgaları yaratmak gibi daha uzak ihtimalleri araştırırlar.

Fakat bu projelerden hiçbiri gerçekleşmenin kıyısına varamaz ve üç süperdevletten hiçbiri diğerleri karşısında önemli

bir avantaj kazanamaz. Daha da çarpıcı olanı, her üç devletin de mevcut araştırmalarıyla keşfedebilecekleri her şeyden daha güçlü olan atom bombasına zaten sahip olmasıdır. Parti her zamanki alışkanlığıyla icadı kendisinin yaptığını iddia etse de, atom bombaları daha bin dokuz yüz kırklarda ortaya çıkmış ve yaklaşık on yıl sonra geniş çaplı olarak kullanılmıştır. O sırada sanayi merkezlerine, en başta da Rusya'nın Avrupa'da kalan kısmına, Batı Avrupa'ya ve Kuzey Amerika'ya yüzlerce bomba atılmıştı. Neticede bütün ülkelerin yönetici grupları birkaç atom bombası daha atılırsa örgütlü toplumun sona ereceğine ve dolayısıyla kendi iktidarlarının da biteceğine ikna oldular. Ondan sonra, hiçbir resmi anlaşma yapılmasa ya da yapılacağı ima edilmese de, bir daha bu bombalar kullanılmadı. Her üç devlet de atom bombası üretmeye ve eninde sonunda geleceğine inandıkları nihai fırsat ellerine geçince kulanmak üzere depolamaya devam ediyorlar. Bu arada savaş sanatı otuz kırk yıldır hemen hemen aynı düzeyde kaldı. Helikopterler artık eskiye nazaran daha fazla kullanılıyor, bombardıman uçaklarının yerini büyük ölçüde kendi kendine giden füzeler aldı ve kolay tahrip edilen ama hızlı hareket eden savaş gemileri yerlerini neredeyse batırılamaz olan Yüzen Kalelere bıraktı; ama onun dışında çok az gelişme yaşandı. Tank, denizaltı, torpido, makineli tüfek, hatta piyade tüfeği ve el bombası bile hâlâ kullanılıyor. Ayrıca, basında ve telekranlarda verilen sonu gelmez katliam haberlerine rağmen, genellikle yüz binlerce, hatta milyonlarca insanın sadece birkaç haftada can verdiği eski savaşlardaki umutsuz çarpışmalar bir daha hiç tekrarlanmadı.

Üç süperdevletten hiçbiri ciddi bir yenilgi riski barındıran manevralar yapmaya kalkmıyor. Büyük operasyonlara girişildiğinde genellikle bu bir müttefike karşı sürpriz saldırı şeklinde oluyor. Her üç devletin de yürüttüğü ya da yürütürmüş gibi yaptığı strateji birbirinin aynısı. Planları, çatışma ve müzakerenin bir bileşimine zamanlaması iyi ayarlanmış ihanet hamleleri ekleyerek hasım devletlerden birinin etrafını tamamen

saran bir üs halkası oluşturmak, ardından hasımla bir dostluk anlaşması imzalayıp uzun yıllar boyunca, onun şüphelerini giderene kadar barışı sürdürmek. Bu süre zarfında bütün stratejik noktalara atom bombalarıyla yüklü roketler yerleştirilebilir, en sonunda da hepsi birden aynı anda ateşlenir ve karşı tarafta öyle yıkıcı bir etki yaratılır ki misilleme yapması olanaksız hale gelir. Ondan sonra geri kalan diğer dünya gücüyle bir dostluk anlaşması imzalanır ve yeni bir saldırı için hazırlık yapılır. Bu tasarının hayalden ibaret olduğunu, asla gerçekleşemeyeceğini söylemeye bile gerek yok herhalde. Üstelik Ekvator ve Kutup çevresindeki çekişmeli alanlar dışında hiçbir yerde çatışma yaşanmaz; düşman topraklarının istilasına asla girişilmez. Bu da bazı yerlerde süperdevletler arası sınırların neden keyfi olduğunu açıklıyor. Örneğin Avrasya'nın zaten coğrafi bakımdan Avrupa'nın parçası olan Britanya Adalarını istila etmesi çocuk oyuncağıdır; ya da diğer tarafdan Okyanusya'nın sınırlarını Ren nehrine, hatta Vistül'e kadar genişletmesi mümkündür. Ama bu, bütün tarafların uyduğu fakat asla formüle etmediği kültürel bütünlük ilkesini ihlal edecektir. Okyanusya bir zamanlar Fransa ve Almanya olarak bilinen alanları işgal ederse, ya orada yaşayanların hepsini imha etmek zorunda kalacaktır ki bu iş fiziken çok zordur, ya da teknolojik gelişme bakımından Okyanusya'yla hemen hemen aynı düzeyde olan yaklaşık yüz milyonluk bir nüfusu asimile etmek gerekecektir. Her üç süper devlet için de bu alandaki sorun aynıdır. Savaş esirleri ve koyu benizli kölelerle kısıtlı bir iletişim dışında yabancılarla hiçbir temas olmaması bu devletlerin yapısının korunması için mutlak surette zorunludur. O an resmen ittifak kurulan devlete bile en derin şüphe duygularıyla bakılır. Okyanusya'nın sıradan bir yurttaşı savaş esirleri dışında bir Avrasya ya da Doğuasya yurttaşı asla görmez, üstelik yabancı dilleri öğrenmesi de yasaktır. Yabancılarla temas kurarsa onların da kendisi gibi yaratıklar olduğunu ve onlara dair kendisine anlatılan her şeyin yalan olduğunu anlayabilir. İçinde yaşadığı kapalı dünyanın kabuğu

kırılacak ve moralinin bağlı olduğu korku, nefret ve kendini haklı görme duygusu buharlaşıp uçacaktır. Bu yüzden İran, Mısır, Cava ya da Seylan kaç kez el değiştirirse değiştirsin, ana hudutları bombalardan başka hiçbir şeyin geçmemesi konusunda üç taraf da tam bir uyum içindedir.

Bu durumun altında asla dile getirilmeyen, ama örtülü olarak kabul edilen ve uyulan bir gerçek yatar: Üç süperdevletin hepsinde hayat koşulları birbirinin aynısıdır. Okyanusya'da hâkim felsefeye İngsos denir, Avrasya'da neo-Bolşevizm denir, Doğuasya'da kullanılan Çince sözcük ise genellikle Ölüm-kültü diye çevrilir ama Benliğin Silinişi demek daha doğru olacaktır. Okyanusya yurttaşının diğer iki felsefenin öğretilerine dair hiçbir şey öğrenmesine izin verilmez, daha doğrusu ikisini de ahlak ve sağduyuya karşı barbarca hakaretler olarak görüp onlardan nefret etmesi öğretilir. Aslında üç felsefeyi birbirinden ayırmak bile pek mümkün değildir ve dayanak oldukları toplumsal sistemlerin birbirinden hiç farkı yoktur. Her yerde aynı piramit şeklinde toplumsal yapı, yarı-ilahi lidere aynı tapınma, sürekli savaşın yarattığı ve bu savaşı besleyen aynı ekonomi vardır. Dolayısıyla üç süperdevletin birbirini işgal etmesinin mümkün olmaması bir yana, işgal etmenin onlara kazandıracağı bir avantaj yoktur. Aksine, çatışma halinde kaldıkları sürece birbirine yaslanmış üç mısır demeti gibi birbirlerini desteklerler. Her zaman olduğu gibi, her üç devletin de yönetici grupları ne yaptıklarının aynı anda hem farkındadırlar hem de farkında değildirler. Hayatlarını dünyayı fethetmeye adamışlardır, ama diğer yandan savaşın hiç bitmemesi ve zafer kazanılmaması gerektiğini de bilirler. Bu arada fethedilme tehlikesinin de bulunmaması gerek İngsos'un gerek hasım düşünce sistemlerinin özel niteliği olan gerçeklik inkârını mümkün kılmaktadır. Daha önce söylediğimiz şeyi bu noktada tekrarlamamız gerek: Sürekli hale gelen savaşın temel nitelikleri değişmiştir.

Eski devirlerde savaş, tanımı gereği eninde sonunda biten bir şeydi ve genellikle de tartışmasız bir zafer ya da mağlubiyet-

le sona ererdi. Yine geçmişte savaş, insan toplumlarının fiziki gerçeklikle temasta kalmasını sağlayan ana araçlardan biriydi. Her çağda yöneticiler yönettikleri insanlara sahte bir dünya görüşünü dayatmaya çalışmıştır, ama askeri açıdan etkililiği sakatlayabilecek bir yanılsamayı teşvik etme cesareti gösterememişlerdi. Yenilgi bağımsızlığın kaybı ya da genelde arzu edilmeyen başka sonuçların yaşanması anlamına geldiğinden, yenilgiye karşı ciddi önlemler alınması zorunluydu. Fiziki olgular görmezden gelinemezdi. Felsefede, dinde, etikte ya da siyasette iki kere iki beş edebilir, ama bir top ya da uçak tasarlarken dört etmek zorundadır. Etkisiz ülkeler eninde sonunda fethedilir ve etkili olma mücadelesi yanılsamalara düşmandır. Üstelik etkili olmak için geçmişten ders çıkarmak da gerekir ve bunun için de geçmişte neler olduğuna dair epeyce doğru bilgiye ihtiyaç vardır. Gazeteler ve tarih kitapları her zaman abartılı ve önyargılıdır elbette, ama bugünkü düzeyde bir tahrifat asla mümkün olmamıştır. Savaş aklı başındalığın korunması için sağlam bir supap vazifesi görüyordu ve yönetici sınıflar açısından belki de en önemli supaptı. Savaşlar kazanılır ya da kaybedilirken hiçbir yönetici sınıf tümden pervasızca davranamazdı.

Ama savaşlar tam anlamıyla süreklileşince, yarattıkları tehlike de sona erdi. Savaş sürekli olduğunda askeri zorunluluk diye bir şey olmaz. Teknik ilerleme durabilir ve en somut gerçekler bile inkâr edilebilir veya görmezden gelinebilir. Daha önce gördüğümüz üzere, bilimsel denebilecek araştırmalar hâlâ savaş için sürdürülüyor, ama bunlar esasen hayalden ibaret ve sonuç elde edilememesinin de bir önemi yok. Etkililik, hatta askeri etkililik artık gerekli değil. Okyanusya'da Düşünce Polisi dışında etkili hiçbir kurum yoktur. Bu üç süperdevletin her biri fethedilemez olduğundan, fiilen hepsi de hemen her türlü çarpık düşüncenin güvenle uygulamaya geçirilebileceği birbirinden ayrı evrenler haline gelmişlerdir. Gerçeklik sadece gündelik hayatın gerekleri açısından; yani yeme ve içme, barınma ve giyinme, zehir yutmaktan ya da en üst kat penceresinden dışarı

adım atmaktan kaçınma ve benzeri gerekler açısından baskı yaratabilmektedir. Yaşam ile ölüm arasında ve fiziksel haz ile fiziksel acı arasında hâlâ bir ayrım vardır, ama hepsi bu kadar. Dış dünyadan ve geçmişten koparılmış Okyanusya yurttaşı yıldızlar arası uzaydaki bir insana benzer; hangi yönün yukarısı ve hangisinin aşağısı olduğunu bilmesinin hiçbir yolu yoktur. Böyle bir devletin yöneticileri geçmişte firavunların ya da sezarların bile olamadığı ölçüde mutlaktır. Münasip kaçmayacak kadar çok sayıda takipçilerinin açlıktan ölmesini önlemekle yükümlüdürler, bir de hasımlarıyla aynı düşük askeri teknik düzeyde kalmakla yükümlüdürler; ama bu asgariyi tutturdukları müddetçe gerçekliği canlarının istediği şekle sokabilirler.

Dolayısıyla, önceki savaşların standartlarıyla değerlendirirsek bugünkü savaş düzenbazlıktan ibarettir. Boynuzları birbirlerine zarar veremeyecek açıda olan bazı otçul hayvanlar arasındaki dövüşlere benzer. Fakat gerçekdışı olması anlamsız olduğunu göstermez. Savaş tüketim malları fazlasını yutar, ayrıca hiyerarşik toplumun ihtiyaç duyduğu zihinsel atmosferin korunmasına yardımcı olur. Görüleceği üzere savaş artık sadece bir iç meseledir. Geçmişte tüm ülkelerin yönetici grupları her ne kadar ortak çıkarları olduğunu kabul etseler ve bu yüzden savaşın hasarını sınırlandırsalar da gerçekten birbirleriyle savaşıyorlardı ve kazanan daima kaybedeni yağmalıyordu. Günümüzde ise devletler kesinlikle birbirlerine karşı savaşmamaktadır. Her yönetici grup kendi tebaasına karşı savaşmaktadır ve savaşın amacı toprak fethetmek ya da toprağın fethedilmesini önlemek değil, toplumun yapısının bozulmasını önlemektir. O yüzden "savaş" kelimesinin ta kendisi artık yanıltıcıdır. Savaşın artık süreklileştiği için ortadan kalktığını söylemek muhtemelen daha doğru olacaktır. Neolitik Çağ ile yirminci yüzyıl başı arasında insanlara uyguladığı kendine özgü basınç yok olmuş, yerini çok farklı bir şey almıştır. Üç süperdevlet birbiriyle çatışmak yerine her biri kendi aşılmaz sınırları içinde kalmak kaydıyla kalıcı bir barış içinde yaşamaya karar verse de tümden

aynı sonuç elde edilecektir. Zira yine kendine yeten evrenler olacaklar, dış tehlikenin halkı uyandıracak etkisinden sonsuza dek kurtulacaklardır. Hakikaten kalıcı bir barış kalıcı savaşla tamamen aynı olacaktır. Her ne kadar Parti üyelerinin büyük bir kısmı çok yüzeysel bir anlamda kavrasa da, söz konusu Parti sloganının içsel anlamı budur: *Savaş Barıştır.*

Winston bir an okumayı bıraktı. Uzaklarda bir roket bombasının gümbürtüsü duyuldu. Telekranın olmadığı bir odada yasak kitapla baş başa kalmanın verdiği saadet hissi daha geçmemişti. Yalnızlık ve güvenlik fiziksel hisler halindeydi ve bunlar bedeninin yorgunluğuyla, koltuğun yumuşaklığıyla, pencereden gelen ve yanağını hafifçe okşayan hafif rüzgârın verdiği hisle birbirine karışmıştı. Kitap onu büyülemiş, daha doğrusu güvenini tazelemişti. Bir bakıma hiç yeni bir şey söylemiyordu, ama cazibesi de kısmen bundan kaynaklanıyordu. Winston'ın dağınık düşüncelerini bir düzene sokmasının mümkün olması halinde söyleyeceği şeyleri söylüyordu kitap. Kendisininkine benzer bir zihnin ürünüydü, ama muazzam ölçüde daha güçlü, daha sistemli, korkudan daha uzaktı. Fark etti ki en iyi kitaplar zaten bildiğin şeyleri sana söyleyenlerdi. Tam 1. Bölüm'e geri döndüğü sırada Julia'nın ayak seslerini merdivende duydu ve onu karşılamak için koltuktan kalktı. Kız kahverengi alet çantasını yere bırakıp onun kollarına atıldı. Birbirlerini en son gördüklerinden beri bir haftadan fazla zaman geçmişti.

Winston, "*Kitabı* aldım," dedi birbirlerinden ayrılırlarken.

"Ha, demek aldın? Güzel," dedi kız pek fazla ilgi göstermeden ve hemen gaz ocağının başına çöküp kahve yapmaya girişti.

Yatakta yarım saat geçirinceye kadar bir daha o konuya dönmediler. Yatak örtüsünü üstlerine çekecek kadar serin bir akşamdı. Aşağıda o tanıdık ses şarkı söylüyor, çizmeler

kaldırım taşlarını aşındırarak geçiyordu. Winston'ın oraya ilk geldiğinde gördüğü kalın kolları kızarmış kadın adeta avlunun sabit bir unsuruydu. Çamaşır teknesi ile ip arasında bütün gün hiç durmadan rap rap gidip geliyor, kâh ağzına mandalları diziyor kâh o şehvetli şarkıyı söylüyordu. Julia yan dönmüştü ve şimdiden uyuklamaya başlamış gibi görünüyordu. Winston yerde duran kitaba uzandı ve yatak başına dayanarak oturdu.

"Okumalıyız," dedi Winston. "Sen de okumalısın. Biraderlik'in bütün üyeleri okumak zorunda."

"Sen oku," dedi Julia gözlerini açmadan. "Sesli oku. En iyisi bu. İlerlerken gereken yerleri bana açıklarsın."

Saatin kolları altıyı gösteriyordu, yani saat on sekizdi. Önlerinde üç dört saat daha vardı. Winston kitabı dizlerinin üstünde açıp okumaya başladı:

1. Bölüm
Cehalet Güçtür

Yazılı tarih boyunca ve muhtemelen Neolitik Çağ'ın sonundan beri yeryüzünde üç çeşit insan olmuştur: Üst, Orta ve Alt. Bunlar çok çeşitli şekillerde kendi aralarında bölünmüştür, sayısız farklı isim taşımışlardır, üstelik göreli sayıları ve birbirlerine karşı tavırları da devirden devre değişmiştir; ama toplumun bu temel yapısı hiç değişmemiştir. Muazzam altüst oluşlar ve görünüşte geri döndürülemez değişimler sonrasında bile aynı düzen daima yeniden tesis edilmiştir, tıpkı diğer yönlere ne kadar çok itilirse itilsin daima dengesini yeniden bulan bir jiroskop gibi.

"Uyanık mısın, Julia?" dedi Winston.

"Evet, aşkım, dinliyorum. Devam et. Harikaymış."

Winston okumayı sürdürdü:

Bu üç grubun amaçları kesinlikle uzlaşmaz. Üst'ün amacı bulunduğu yerde kalmaktır. Orta'nın amacı Üst ile yer değiştirmektir. Alt'ın amacı da, yani eğer bir amaçları varsa –çünkü köle gibi çalışmaktan öyle ezilirler ki gündelik hayatları dışında herhangi bir şeyin ancak kesintili olarak farkına varabilirler, bu onların en değişmez niteliğidir– o da tüm ayrımları ortadan kaldırıp bütün insanların eşit olduğu bir toplum yaratmaktır. Dolayısıyla ana hatları hemen hemen aynı olan bir mücadele tarih boyunca tekrarlanıp durmuştur. Üst, uzun süreler iktidarını korumuştur, ama eninde sonunda öyle bir an gelip çatmıştır ki ya kendilerine olan inançlarını kaybetmişlerdir, ya etkili bir şekilde yönetme kapasitelerini yitirmişlerdir, ya da ikisi birden olmuştur. Orta böyle zamanlarda özgürlük ve adalet için savaşıyormuş gibi yaparak kendi tarafına çektiği Alt sayesinde Üst'ü devirmiştir. Orta tabaka hedefine ulaşır ulaşmaz Alt'ı eski kölelik konumuna geri itmiş ve kendisi Üst olmuştur. O zaman yeni bir Orta grup diğer gruplardan birinden ya da ikisinden kopmuş ve mücadele yeniden başlamıştır. Üç gruptan sadece Alt, amaçlarını gerçekleştirmekte geçici de olsa bir başarı sağlayamamıştır. Tarih boyunca hiçbir maddi ilerleme olmadığını söylemek abartılı olabilir. Bir düşüş devri yaşadığımız günümüzde bile ortalama insanın fiziksel durumu birkaç yüzyıl öncesine göre daha iyidir. Fakat hiçbir zenginlik artışı, tavırların yumuşaması, reform ya da devrim insan eşitliğine bir milim yaklaşmayı sağlayamamıştır. Alt açısından hiçbir tarihsel değişim efendilerin adlarının değişmesinden öte bir anlam taşımamıştır.

On dokuzuncu yüzyıl sonlarında bu kalıbın tekrarlandığı pek çok gözlemcinin dikkatini çekmişti. Bazı düşünce ekolleri tarihi döngüsel bir süreç olarak yorumlamış ve eşitsizliğin değişmez bir insan hayatı yasası olduğunu gösterebileceklerini iddia etmişlerdi. Bu öğretiyi savunanlar hep vardı elbette, ama artık ortaya konuş şeklinde önemli bir değişim gerçekleşmişti. Geçmişte toplumun hiyerarşik bir biçime ihtiyacı olduğu öğretisini özellikle Üst grup savunuyordu. Krallar ve aristokratlar

ile onların parazitleri niteliğindeki rahipler, avukatlar ve benzerleri bu öğretiyi vaaz ediyorlardı ve genellikle de mezardan sonraki hayali bir dünyada telafi vaatleriyle yumuşatıyorlardı. Orta ise iktidar mücadelesi verdiği sürede hep özgürlük, adalet ve kardeşlik gibi tabirlerden faydalanıyordu. Ama artık insanların kardeşliği kavramı henüz komuta konumunda olmayan, sadece çok geçmeden o konuma gelmeyi uman insanların saldırısına uğramaya başlamıştı. Geçmişte Orta, eşitlik bayrağı altında devrimler yapıyor, sonra eski yönetimi devirir devirmez yeni bir tiranlık kuruyordu. Yeni Orta gruplar ise tiranlıklarını fiilen önceden ilan etmişti. On dokuzuncu yüzyıl başlarında ortaya çıkan bir teori olan sosyalizm, antik dönemdeki köle isyanlarına kadar uzanan bir düşünce zincirinin son halkasıydı ve geçmiş çağların Ütopyacılığının derinden etkisindeydi. Fakat 1900'lerden itibaren ortaya atılan Sosyalizm çeşitlerinin tümünde özgürlük ve eşitlik kurma hedefinden giderek daha fazla uzaklaşıldı. Yüzyılın ortalarında kendini gösteren yeni hareketler olan Okyanusya'daki İngsos, Avrasya'daki Neo-Bolşevizm, Doğuasya'daki yaygın adıyla Ölüm-kültü düpedüz özgürlük yokluğunu ve eşitsizliği süreklileştirmeyi hedefliyordu. Bu yeni hareketler eskilerinden çıkmıştı elbette; onların adlarını koruyor ve ideolojilerini destekliyor numarası yapıyorlardı. Fakat hepsinin amacı ilerlemeyi durdurmak ve tarihi belli bir anda dondurmaktı. Bilinen sarkaç hareketi son bir kez daha yaşanacak, ardından duracaktı. Her zamanki gibi Orta'nın hamleleriyle Üst devrilecek, Orta da onun yerine Üst olacaktı; fakat bu sefer bilinçli bir stratejinin izlenmesiyle Üst, konumunu kalıcı olarak koruyabilecekti.

Yeni öğretiler kısmen tarihsel bilgi birikiminden, kısmen de on dokuzuncu yüzyıldan önce hemen hiç var olmayan tarih anlayışının gelişiminden doğmuştu. Tarihin döngüsel hareketi artık anlaşılırdı ya da anlaşılır görünüyordu; madem anlaşılabiliyordu, o halde değiştirilebilirdi. Fakat altta yatan ana sebep, yirminci yüzyılın başları itibariyle insan eşitliğinin artık teknik

bakımdan mümkün hale gelmesiydi. İnsanların hâlâ doğuştan yetenekleri bakımından eşit olmadığı ve bazı işlevlerde bazı bireylerin diğerlerine tercih edilmesine yol açacak biçimde uzmanlaşma gerektiği bir gerçekti, ama artık sınıf ayrımlarına ya da büyük servet farklarına sahiden ihtiyaç yoktu. Önceki çağlarda sınıf ayrımı sadece kaçınılmaz değil, aynı zamanda arzu edilen bir durumdu. Medeniyetin bedeli eşitsizlikti. Fakat makine üretiminin gelişimiyle bu durum değişti. İnsanların farklı türden işler yapması halen gerekli olsa da, farklı sosyal ya da iktisadi düzeylerde yaşamaları artık gerekmiyordu. Bu yüzden de, iktidarı ele geçirme noktasındaki yeni grupların bakış açısına göre, insan eşitliği artık peşinde koşulacak bir ideal değil, kaçınılması gereken bir tehlikeydi. Adil ve barışçıl bir toplumun aslında mümkün olmadığı daha ilkel çağlarda, böyle bir topluma inanmak düpedüz kolaydı. İnsanların kardeşlik içinde birlikte yaşayabileceği, yasaların ve zorlu çalışma koşullarının olmadığı bir yeryüzü cenneti fikri binlerce yıl boyunca insan muhayyilesine musallat olmuştur. Hatta bu hayal aslında her tarihsel değişimden kârlı çıkan gruplar üzerinde bile belli ölçüde etkili olmuştur. Fransız, İngiliz ve Amerikan devrimlerinin mirasçıları, kendilerinin sarf ettiği insan hakları, ifade özgürlüğü, yasa önünde eşitlik gibi sözlere kısmen kendileri de inanıyorlar ve hareketlerinin bu ilkelerden etkilenmesine kısmen izin veriyorlardı. Fakat yirminci yüzyılın ilk kırk yılının sonuna doğru siyasi düşüncenin tüm ana akımları otoriterleşmişti. Yeryüzü cenneti tam gerçekleşebilir hale geldiği anda itibarsızlaşmıştı. Kendine ne ad verirse versin, her yeni siyasal teori yeniden hiyerarşiye ve tekbiçimliliğe kapı açıyordu. 1930 civarında yerleşen genel bakış açısının katılaşması sırasında, uzun zaman önce terk edilmiş uygulamalar, hatta yüzlerce yıldır görülmeyenler –yargısız infaz, savaş esirlerinin köle olarak kullanılması, kamuya açık idamlar, itiraf ettirmek için işkence yapmak, rehinelerin kullanılması ve halkların tehciri– yaygınlaşmakla kalmadı, kendini aydınlanmış ve ilerici gören insanlar tarafından hoş görüldü, hatta savunuldu.

Ancak dünyanın tüm kesimlerinde meydana gelen ülkeler arası savaşlar, iç savaşlar, devrimler ve karşıdevrimler neticesinde İngsos ve hasımları tam anlamıyla geliştirilmiş siyasal teoriler haline geldiler. Ama daha önce onların habercisi olan ve genelde totaliter denen çeşitli sistemler vardı, bunlar yüzyılın daha öceki bir döneminde ortaya çıktılar ve hâkim kaos durumundan türeyecek dünyanın ana hatları uzun zamandır açıkça görülebiliyordu. Bu dünyayı ne türden insanların denetleyeceği de aynı ölçüde açıktı. Yeni aristokrasi büyük ölçüde bürokratlardan, biliminsanlarından, teknik elemanlardan, sendika örgütçülerinden, halkla ilişkiler uzmanlarından, sosyologlardan, öğretmenlerden, muhabirlerden ve profesyonel siyasetçilerden oluşmuştu. Kökenleri ücretli orta sınıfa ve işçi sınıfının üst kademelerine dayanan bu insanlar, tekelci sanayinin ve merkezi hükümetin çorak dünyasında biçimlenmiş ve bir araya getirilmişlerdi. Geçmiş devirlerdeki muadillerine kıyasla bunlar o kadar açgözlü değildi, lükse o kadar kolay kapılmıyorlardı, salt iktidara daha açlardı; her şeyin ötesinde de ne yaptıklarının bilincindeydiler ve muhalefeti ezmeye daha yatkındılar. Bu son fark can alıcı önemdeydi. Günümüzde mevcut olana kıyasla geçmişin tiranlıklarının eli daha ürkekti ve etkileri daha azdı. Yönetici gruplar daima bir ölçüde liberal fikirlerden etkilenmişti ve her yerde boşluklar bırakmaktan kaçınmıyorlardı, sadece açık eylemlere değer veriyorlardı ve tebaanın ne düşündüğüyle ilgilenmiyorlardı. Ortaçağdaki Katolik Kilisesi bile modern standartlara göre hoşgörülü kalıyordu. Bunun sebebi kısmen geçmişte hiçbir hükümetin yurttaşlarını sürekli gözetleme gücüne sahip olmamasıydı. Fakat matbaanın gelişmesi kamuoyunu manipüle etmeyi kolaylaştırdı, sonradan film ve radyo da süreci daha ileri taşıdı. Televizyonun geliştirilmesi ve tek cihaz üzerinden aynı anda hem bilgi gönderip hem de almayı mümkün kılan teknolojik ilerleme neticesinde hayatın mahremiyeti sona erdi. Her yurttaş, ya da en azından izlenmeye değecek kadar önemli olan her yurttaş günde yirmi dört saat polisin gözeti-

mi altında tutulabiliyor, diğer tüm iletişim kanalları kapanarak resmi propagandaya aralıksız maruz bırakılabiliyordu. Devlet iradesine mutlak itaat dayatmakla kalmayıp tüm tebaanın her konuda görüşünü aynılaştırma olanağı ilk kez ortaya çıkmıştı.

Ellilerin ve altmışların devrimci sürecinin ardından toplum yeniden her zamanki gibi Üst, Orta ve Alt olarak gruplaştı. Ama yeni Üst grup kendinden öncekilerin aksine içgüdüleriyle hareket etmedi, konumunu korumak için neye ihtiyacı olduğunu biliyordu. Oligarşinin tek sağlam temelinin kolektivizm olduğu uzun zaman önce anlaşılmıştı. Zenginlik ve ayrıcalığı savunmanın en kolay yolu onu ortak mülkiyet haline getirmekti. Yüzyılın ortasında yer alan mahut "özel mülkiyetin kaldırılması", fiilen mülkiyetin öncekinden çok daha az elde toplanması anlamına geliyordu; ama yeni mülk sahipleri bu fark sebebiyle birbirinden ayrı bireyler olarak değil, grup olarak hareket edebiliyordu. Tek tek Parti üyelerinin ufak tefek şahsi eşyalar dışında hiç özel mülkü yoktu. Diğer yandan Okyanusya'daki her şey kolektif olarak Parti'ye aitti, çünkü her şeyi Parti kontrol ediyor ve ürünleri canının istediği gibi kullanabiliyordu. Devrim'i takip eden yıllarda Parti bu komuta konumuna neredeyse hiç muhalefetle karşılaşmadan çıkmıştı, çünkü bütün süreç kolektifleşme hamlesi olarak sunulmuştu. Kapitalist sınıf mülksüzleştirilirse Sosyalizmin zorunlu olarak geleceği hep varsayılan bir şeydi; kapitalistler de kesinlikle mülksüzleştirilmişti. Fabrikalar, madenler, arsalar, evler, ulaşım araçları – her şey ellerinden alınmıştı; bu şeylerin hiçbiri artık özel mülkiyet olmadığından, mecburen kamusal mülk oluyordu. Daha önceki Sosyalist hareketten çıkan ve onun söylemini miras alan İngsos aslında Sosyalist programdaki ana unsuru gerçekleştiriyordu, ama öngördükleri ve hedefledikleri sonuç ekonomik eşitsizliğin kalıcılaştırılmasıydı.

Gelgelelim, hiyerarşik toplumu kalıcılaştırma sorunları bundan daha derindi. Yönetici grubun iktidarı kaybetmesinin sadece dört yolu vardır. Ya dışarıdan fethedilecektir, ya o ka-

dar verimsiz yönetecektir ki kitleler ayaklanacaktır, ya güçlü ve memnuniyetsiz bir Orta Grup'un ortaya çıkmasına müsaade edecektir, ya da kendine güvenini ve yönetme iradesini kaybedecektir. Bu ihtimaller tek başına devreye girmez, her zaman dördü de belli bir ölçüde mevcuttur. Hepsine karşı kendini koruyabilen bir yönetici sınıf sonsuza dek iktidarda kalabilir. Neticede tayin edici faktör yönetici sınıfın ta kendisinin düşünsel tavrıdır.

İçinde bulunduğumuz yüzyılın ortalarından itibaren ilk tehlike gerçekte yok olmuştu. Artık dünyayı paylaşmış olan üç devletin hiçbiri aslında fethedilemezdi ve sadece, geniş yetkileri olan bir hükümetin kolayca kaçınabileceği yavaş demografik değişimler neticesinde işgale açık hale gelebilirdi. İkinci tehlike de ancak teorik düzeydeydi. Kitleler asla kendiliğinden isyan etmez ve hiçbir zaman sırf ezildikleri için ayaklanmazlar. Aslında onlara mukayese için ölçütler vermediğiniz sürece ezildiklerinin bile asla farkına varmayacaklardır. Geçmişte tekrarlanıp duran ekonomik krizler tümden gereksizdi ve artık ortaya çıkmalarına izin verilmiyordu, ama aynı ölçüde büyük başka altüst oluşlar siyasi sonuçlar doğurmadan gerçekleşebilirdi ve gerçekleşiyordu, çünkü memnuniyetsizliğin ifade bulabileceği hiçbir yol yoktu. Makine tekniğinin geliştirilmesinden bu yana toplumumuzun bağrında yatan aşırı üretim sorununa gelince, bu sorun da sürekli savaş mekanizmasıyla çözülmüştür (bkz. 3. Bölüm), üstelik savaş kamunun moralini gerekli düzeye yükseltmekte de faydalıydı. Dolayısıyla şimdiki yöneticilerimiz açısından asıl tehlike, yeni bir kabiliyetli, işsiz, iktidara aç insan grubunun ayrışması ve kendi safları içinde liberalizm ile kuşkuculuğun güçlenmesidir. Yani sorun eğitimle ilgilidir. Hem idareci grubun hem de onun hemen altında bulunan daha geniş yetkililer grubunun bilincini sürekli biçimlendirmek gibi bir sorun vardır. Kitlelerin bilincini ise sadece olumsuz yönde etkilemek gerekir.

Okyanusya toplumunun genel yapısı çoktan anlaşılmadıysa bile bu arka plan çerçevesinde anlaşılmış olmalıdır. Piramidin

tepesinde Büyük Birader vardır. Büyük Birader asla yanılmaz ve her şeye gücü yeter. Her başarı, her zafer, her bilimsel buluş, tüm bilgi, tüm bilgelik, tüm mutluluk, tüm erdem doğrudan onun sayesindedir ve onun esin vermesiyle mümkündür. Büyük Birader'i hiçkimse görmemiştir. Afişlerdeki bir yüz, telekrandaki bir sestir. Asla ölmeyeceğinden emin olabiliriz, ayrıca ne zaman doğduğu da şimdiden belirsizleşmiştir. Büyük Birader aslında Parti'nin kendini dünyaya sergilemekte kullandığı bir kılıftır. İşlevi, bir örgüte değil de bireye yöneltilmesi daha kolay olan sevgi, korku ve saygı gibi duyguların odaklanabileceği bir alan yaratmaktır. Büyük Birader'in altında İç Parti vardır, bu kesim altı milyonla ya da Okyanusya nüfusunun yüzde ikisinden az bir sayıyla sınırlıdır. İç Parti'nin altında Dış Parti bulunur. Şayet İç Parti'yi Devlet'in beyni olarak tanımlarsak, Dış Parti'yi de ellere benzetmek yanlış olmaz. Onun altında ise öteden beri "prol" adını verdiğimiz aptal kitleler vardır; bunlar nüfusun yaklaşık yüzde seksen beşini oluşturur. Daha önceki sınıflandırma açısından prollar Alt'ı oluşturur, çünkü ekvator çevresinde yaşayan ve kâh bir süper devletin kâh öbürünün eline geçen köle toplumlar sistemin kalıcı ya da zorunlu bir parçası değildir.

Prensipte, bu gruplara üyelik miras bırakılamaz. İç Parti üyelerinin çocukları teoride İç Parti üyesi olarak doğmaz. Parti kollarına kabul on altı yaşında girilen sınavlarla gerçekleşir. Herhangi bir türden ırk ayrımı ya da belli bir bölgenin diğerleri karşısında ağırlık kazanması gibi bir durum da yoktur. Yahudiler, Siyahlar, saf Kızılderili kanına sahip Güney Amerikalılar Parti'nin en üst kademelerinde bulunabilir ve belli bir bölgenin idarecileri daima o bölgede yaşayanlar arasından seçilir. Okyanusya'nın hiçbir yerinde insanlar uzaktaki bir başkentten yönetilen bir sömürge toplum olduklarını hissetmezler. Okyanusya'nın başkenti yoktur ve ismi var cismi yok başı da kimsenin nerede yaşadığını bilmediği bir kişidir. İngilizcenin başlıca ortak dil, Yenikonuşun ise resmi dil olması dışında hiçbir merkezileşme söz konusu değildir. Yöneticiler kan bağıyla değil, ortak bir

öğretiye bağlılıkla bir arada dururlar. Toplumumuzun katmanlardan, hem de çok katı katmanlardan oluştuğu, hatta ilk bakışta mevkilerin ebeveynlerden çocuklara geçtiği izlenimi verdiği doğrudur. Kapitalizm dönemine, hatta sanayi öncesi devirlere nazaran farklı gruplar arasındaki hareketlilik çok daha azdır. Parti'nin iki kolu arasında belli bir düzeyde alışveriş gerçekleşir, ama sadece İç Parti'deki zayıf unsurların tasfiyesini ve hırslı Dış Parti üyelerinin yükseltilerek zararsız kılınmasını sağlayacak ölçüde. Proleterin Parti içine yükselmesine pratikte izin verilmez. Aralarında en yetenekliler ve başkaldırı merkezi olma potansiyeli taşıyanlar Düşünce Polisi tarafından tespit edilip ortadan kaldırılır. Ama bu durumun sürekliliği zorunlu değildir, keza bu bir prensip meselesi de değildir. Parti eski anlamda bir sınıf değildir. İktidarı kendi çocuklarına geçirmeyi amaçlamaz; en muktedir kişileri tepede tutmanın başka bir yolunu bulamazsa proletarya saflarından yepyeni bir nesil yetiştirmeye kesinlikle hazırdır. Parti'nin soya dayalı bir yapısı olmamasının en kritik yıllarda muhalefeti etkisizleştirmekte büyük faydası olmuştu. "Sınıf ayrıcalığı" denen şeye karşı mücadele etme eğitimi almış eski tip Sosyalist, soya dayalı olmayanın kalıcı da olamayacağını varsayıyordu. Oligarşinin sürekliliğinin fiziki olmasının gerekmediğini anlamadığı gibi, soya dayalı aristokrasilerin hep kısa ömürlü olduğu, halbuki Katolik Kilisesi gibi manevi örgütlenmelerin bazen yüzlerce ya da binlerce yıl ayakta kaldığı gerçeği üzerinde durup düşünmüyordu. Oligarşik yönetimin özü babadan oğla miras değil, ölülerin yaşayanlara dayattığı belli bir dünya görüşünün ve yaşam tarzının sürekliliğidir. Yönetici bir grup ancak haleflerini belirleyebildiği zaman yönetici bir grup olabilir. Parti'nin derdi üyelerin soyunu devam ettirmek değil, kendini devam ettirmektir. Hiyerarşik yapı hep aynı kaldığı sürece iktidarda *kimin* olduğunun bir önemi yoktur.

Zamanımıza damgasını vuran tüm inançlar, alışkanlıklar, beğeniler, duygular ve düşünsel tavırlar aslında Parti'nin gizemini koruyacak ve günümüz toplumunun gerçek doğasının

anlaşılmasını önleyecek şekilde tasarlanmaktadır. Günümüzde fiziken isyan etmek ya da isyana doğru gidecek bir ön hamle yapmak imkânsızdır. Proleterler yönünden korkacak hiçbir şey yoktur. Kendi başlarına bırakıldıklarında nesilden nesle ve asırdan asra çalışmaya, doğurmaya ve ölmeye devam edecek, hiçbir isyan dürtüsü hissetmeyecekleri gibi dünyanın başka türlü olabileceğini kavrama gücünden de yoksun kalacaklardır. Sanayi tekniklerindeki gelişme daha iyi eğitilmelerini zorunlu kılarsa tehlikeli olabilirler, fakat askeri ve ticari rekabetin artık bir önemi kalmadığından, halk eğitimi düzeyi fiilen gerilemektedir. Kitlelerin ne düşündükleri ya da ne düşünmedikleri artık bir önem taşımamaktadır. Onlara düşünce özgürlüğü tanınabilir çünkü akılları yoktur. Öte yandan, bir Parti üyesinde en önemsiz konudaki en ufak bir fikir sapmasına dahi tahammül edilemez.

Bir Parti üyesi doğumundan ölümüne kadar Düşünce Polisi'nin gözetimi altındadır. Tek başına olduğu zaman bile yalnız kaldığından emin olamaz. Nerede olursa olsun, uyurken ya da uyanıkken, çalışırken ya da dinlenirken, banyodayken ya da yataktayken hiç hissettirmeden ve gözetlendiğini bilmeden gözetlenebilir. Yaptığı hiçbir şey önemsiz sayılmaz. Dostlukları, rahatlama biçimleri, karısına ve çocuğuna davranışı, yalnız kaldığında yüzünde oluşan ifade, uyurken mırıldandığı sözcükler, hatta vücudunun karakteristik hareketleri büyük bir titizlikle incelenir. Sadece gerçekten kusurlu davranışları değil, ne kadar küçük olursa olsun her türlü alışılmadık yönelimi, herhangi bir alışkanlık değişimi ya da içsel bir mücadelenin belirtisi olabilecek asabiyet içeren herhangi bir kişilik özelliği kesinlikle tespit edilir. Hiçbir konuda seçme özgürlüğü yoktur. Diğer yandan, eylemleri yasayla ya da açıkça formüle edilmiş davranış kurallarıyla düzenlenmez. Okyanusya'da yasa yoktur. Tespit edildiğinde kesin ölüm anlamına gelen düşünce ve eylemler resmen yasaklanmamıştır ve sonu gelmeyen tasfiyeler, tutuklamalar, işkenceler, hapsetmeler ve buharlaştırmalar aslında işlenmiş olan

suçları cezalandırmayı değil, gelecekteki bir zamanda belki bir suç işleyebilecek kişilerin temizlenmesini amaçlar. Bir Parti üyesinin sadece doğru fikirlere sahip olması gerekmez, aynı zamanda doğru içgüdülere sahip olması beklenir. Sahip olması talep edilen inanç ve davranışların çoğunluğu açıkça ifade edilmemiştir, üstelik İngsos'un bünyesindeki çelişkileri ele vermeden ifade edilmesi de mümkün değildir. Bu parti üyesi doğal olarak ortodoks ise (Yenikonuşta *iyidüşünür*) hiç düşünmesine gerek kalmadan doğru inancın ya da arzu edilir duygunun ne olduğunu her durumda bilecektir zaten. Ama her halükârda daha çocukluktan itibaren verilen ve *suçdurdur*, *akkara* ve *çiftdüşün* gibi Yenikonuş sözcükleri etrafında gruplanan özenli bir zihinsel eğitim, onun herhangi bir konuda fazla derin düşünmekte isteksiz olmasını, istese de bunu başaramamasını sağlayacaktır.

Bir Parti üyesinin mahrem duygularının olmaması, duyduğu coşkunun hiç kesintiye uğramaması beklenir. Yabancı düşmanlara ve içerideki hainlere karşı sürekli bir nefret çılgınlığı içinde olduğu, zaferlerle gururlandığı, Parti'nin gücü ve bilgeliği karşısında kendini bir hiç olarak gördüğü varsayılır. Çorak ve tatminsiz hayatının yarattığı huzursuzluklar kasten dışarı yöneltilir, İki Dakikalık Nefret gibi araçlar yoluyla giderilir, şüpheci ya da isyankâr tavırlara yol açması muhtemel spekülasyonlar erken yaşlarda edinilen bu iç disiplin sayesinde peşinen öldürülür. Küçük çocuklara bile öğretilebilecek ilk ve en basit disiplin aşaması Yenikonuşta *suçdurdur* diye adlandırılır. *Suçdurdurun* anlamı her türlü tehlikeli düşünceyi daha eşiğe gelmeden içgüdüsel olarak durdurabilme melekesini edinmektir. Analojileri kavramama, mantıksal hataları algılamama, İngsos'u tehlikeye düşürebilecek en basit argümanları bile yanlış anlama ve sapkın yönlere gidebilecek her türlü düşünce zincirini sıkıcı ya da itici bulma gücü de suçdurdur kapsamındadır. Kısacası *suçdurdur* koruyucu aptallık demektir. Ama aptallık yeterli değildir. Aksine tam anlamıyla ortodoksluk, insanın tıpkı akrobatların bedenlerini kontrol ettiği gibi kendi zihinsel süreçlerini bütünüyle

kontrol etmesini gerektirir. Okyanusya toplumu en nihayetinde Büyük Birader'in her şeye kadir olduğu ve Parti'nin asla yanılmayacağı inancı üzerine kuruludur. Fakat gerçekte Büyük Birader her şeye kadir olmadığı ve Parti de yanılmaz olmadığı için, olgular ele alınırken her an yorulmak bilmezcesine bir esneklik göstermek gerekir. Burada anahtar kelime *akkara*. Pek çok Yenikonuş sözcüğü gibi bu sözcük de birbiriyle çelişen iki anlama sahiptir. Hasmınıza uygulandığında, açık gerçeklere rağmen hayasızca karanın ak olduğunu iddia etme alışkanlığı demektir. Bir Parti üyesine uygulandığında ise Parti disiplini gerektiriyorsa karaya ak demeye sadakatle rıza göstermek anlamına gelir. Fakat bir yandan da karanın ak olduğuna *inanma*, hatta karanın ak olduğunu *bilme* ve daha önce aksine inandığını unutma yeteneği demektir. Bu da geçmişin sürekli değiştirilmesini gerektirir ki söz konusu değişim de diğer tüm kavramları içine alan bir düşünce sistemiyle, yani Yenikonuşta bilinen adıyla *çiftdüşünle* mümkün olabilmektedir.

Geçmişin değiştirilmesi iki nedenle gereklidir; bunlardan birincisi daha talidir ve bir bakıma önlem niteliğindedir. Tali neden tıpkı proleter gibi Parti üyesinin de güncel koşullara biraz da kıyaslama şansı olmadığı için tahammül etmesidir. İnsanlar tıpkı yabancı ülkelerden koparıldığı gibi geçmişten de koparılmalıdır, çünkü atalarından daha iyi durumda olduklarına ve ortalama maddi konfor düzeyinin sürekli yükseldiğine inanmaları şarttır. Ama çok daha önemli olan neden, Parti'nin yanılmazlığını korumak için geçmişin yeniden düzenlenmesinin gerekmesidir. Parti'nin öngörülerinin her durumda doğru olduğunu göstermek için söylevlerin, istatistiklerin ve her türden kaydın sürekli güncellenmesi yeterli gelmez. Öğretide ya da siyasi hatta değişiklik yapıldığı da kabul edilemez. Çünkü insanın düşüncesini, hatta politikasını değiştirmesi onun zayıflığının itirafı olacaktır. Örneğin Avrasya ya da Doğuasya (hangisi olduğu fark etmez) bugün düşmansa, o halde hep düşman olmalıdır. Olgular bunun aksini söylüyorsa da olgular değiştirilmelidir.

Dolayısıyla tarih sürekli olarak yeniden yazılır. Geçmişin bu şekilde günbegün çarpıtılması Doğruluk Bakanlığı tarafından yürütülür ve rejimin istikrarı açısından Sevgi Bakanlığı'nın yürüttüğü baskı ve istihbarat çalışması kadar zorunludur.

Geçmişin değiştirilebilirliği inancı İngsos'un ana özelliğidir. Geçmişteki olayların nesnel bir varlığı olmadığı, sadece yazılı kayıtlarda ve insanların belleğinde varlığını sürdürdüğü iddia edilir. Arşivlerin ve belleklerin üzerinde anlaştığı şey neyse geçmiş odur. Parti de hem tüm kayıtları eksiksiz kontrol edebildiğine ve üyelerinin zihinlerini de aynı ölçüde eksiksiz kontrol edebildiğine göre, Parti nasıl olmasını istiyorsa geçmiş öyledir. Üstelik geçmişin değiştirilebilir olduğu kabul edilir, ama belli bir anda değiştirilmiş olduğu kabul edilmez. Zira o an ihtiyaç duyulan her neyse geçmiş ona göre yaratıldığında, yeni versiyon asıl geçmiş olur ve ondan farklı bir geçmiş asla var olamaz. Sıklıkla yaşandığı üzere aynı olayın bir yıl içinde birden fazla kez tanınmayacak şekilde değiştirilmesi gerektiğinde bile bu durum değişmez. Parti her seferinde mutlak hakikate sahiptir ve açıktır ki mutlak asla şu ankinden farklı olamaz. Geçmiş kontrolünün her şeyden önce belleği eğitmeye bağlı olduğu anlaşılmış olmalıdır. Tüm yazılı kayıtların o anki ortodoksluğa uygun olmasını sağlamak salt mekanik bir eylemdir. Ama diğer yandan olayların arzu edilen şekilde yaşandığını *hatırlamak* da gerekir. Dolayısıyla insanın hatıralarını yeniden düzenlemesi ya da yazılı kayıtlarla oynaması gerekiyorsa, daha önce yaptığı şeyi *unutması* da zorunludur. Bunu yapmak da tüm başka zihinsel teknikler gibi öğrenilebilir bir şeydir. Parti üyelerinin çoğunluğu tarafından öğrenilir ve hem zeki hem ortodoks olanların da hepsi öğrenmiştir. Eskikonuş'ta buna dürüstçe "gerçeklik kontrolü" denir. Yenikonuşta ise *çiftdüşün* denir ama elbette *çiftdüşün* daha pek çok şeyi kapsar.

Çiftdüşün insanın iki çelişkili inancı zihninde aynı anda tutma ve ikisini de kabul etme gücü anlamına gelir. Partili entelektüel anılarının hangi yönde değiştirilmesi gerektiğini bilir,

dolayısıyla gerçeklikle oyun oynadığının da farkındadır; fakat *çiftdüşün* kullanımıyla kendini gerçekliğin ihlal edilmediğine de ikna eder. Süreç bilinçli yürütülmelidir, yoksa yeterli kesinlik sağlanamaz, ama diğer yandan bilinçsizce yürütülmelidir, yoksa çarpıtma ve dolayısıyla suçluluk hissini beraberinde getirecektir. *Çiftdüşün* İngsos'un en merkezdeki özelliklerinden biridir, çünkü Parti'nin esas yaptığı şey bir yandan bilinçli olarak insanları aldatırken, diğer yandan eksiksiz dürüstlüğe ve amaca katı bağlılığına inancını korumaktır. Kasten yalan söylemek ve içtenlikle bu yalanlara inanmak, uygunsuz hale gelen her türlü olguyu unutmak ve sonra da gerekli olunca unutulduğu yerden çıkarıp gerektiği sürece kullanmak, nesnel gerçekliğin varlığını inkâr ederken tam da inkâr ettiği gerçekliği hesaba katmak – bunların hepsi kaçınılmaz ve zorunludur. *Çiftdüşün* sözcüğünü kullanırken bile *çiftdüşün* yöntemine başvurmak gerekir. Zira insan bu sözcüğü kullandığı zaman gerçeklikle oynadığını kabul etmiş olur, yeni bir *çiftdüşün* edimiyle de bu bilgiyi siler; böylece işlem sonsuza kadar devam eder ve yalan her zaman doğrunun bir adım önünde gider. En nihayetinde Parti, *çiftdüşün* sayesinde tarihin ilerleyişini durdurabilmiştir – ve bilgilerimiz çerçevesinde görüyoruz ki, binlerce yıl boyunca da durdurabilecektir.

Geçmişteki tüm oligarşiler ya kemikleştikleri ya da yumuşadıkları için iktidardan düşmüşlerdir. Ya aptal ve küstah hale geldiler, kendilerini değişen koşullara uyarlamayı başaramadılar ve iktidardan indirildiler; ya da liberalleştiler ve ürkekleştiler, güç kullanmaları gereken yerde taviz verdiler ve yine iktidardan indirildiler. Yani ya bilinçlilik ya da bilinçsizlik yüzünden devrildiler. Her iki durumun da aynı anda mevcut olmasını sağlayan bir düşünce sistemi üretmek Parti'nin en önemli başarısıdır. Başka hiçbir düşünsel temelde Parti'nin tahakkümü süreklileştirilemezdi. Yönetmek ve yönetmeye devam etmek için gerçeklik hissini sarsmak gerekir. Zira yöneticiliğin sırrı kişinin kendi yanılmazlığına olan inancı ile geçmişteki hatalardan ders çıkarma gücünü birleştirebilmekte yatar.

Çiftdüşünü en iyi şekilde uygulayanların onu icat eden ve ne kadar engin bir zihinsel hile sistemi olduğunu bilenler olduğunu söylemeye bile gerek yok herhalde. Toplumuzda, olup bitenleri en iyi bilenler aynı zamanda dünyayı olduğu gibi görmekten en uzak kişilerdir. Genelde insanın anlayışı ne kadar iyiyse yanılgısı da o kadar büyüktür; ne kadar zekiyse o kadar akıldan uzaktır. Bunun en açık göstergelerinden biri toplumsal konum yükseldikçe savaş histerisinin yoğunluğunun artmasıdır. Savaşa yönelik yaklaşımı neredeyse en akılcı olanlar, çatışmalı bölgelerdeki köleleştirilmiş halklardır. Bu halklar için savaş gelgit dalgası gibi üstlerinden ileri geri geçen sürekli bir faciadan ibarettir. Hangi tarafın kazandığı onlar için kesinlikle anlam taşımaz. Efendilerin değişmesinin sadece önceden yaptıkları işin aynısını yeni efendiler için yapacakları ve onların da tıpkı eski efendiler gibi davranacağı anlamına geldiğinin farkındadırlar. "Prol" adını verdiğimiz biraz daha ayrıcalıklı işçiler ise ancak arada sırada savaşın bilincine varırlar. Gerekli olduğunda korku ve nefret çılgınlığına itilebilirler, ama kendi başlarına bırakıldıklarında uzun süreler için savaşın varlığını unutabilmektedirler. Asıl savaş coşkusu Parti saflarında, her şeyden öte de İç Parti saflarında görülür. Dünyayı fethetmeye en katı şekilde inananlar bunun imkânsızlığını bilenlerdir. Karşıtların bu kendine has birliği –cehalet içeren bilgi, fanatiklik içeren sinizm– Okyanusya toplumunun en başta gelen ayırt edici özelliklerinden biridir. Resmi ideoloji hiçbir pratik neden olmadığında dahi çelişkilerle dolup taşar. Bu yüzden de, Parti Sosyalist hareketin başlangıçta dayandığı tüm ilkeleri reddeder ve kötüler, üstelik bunu Sosyalizm namına yapar. Önceki yüzyıllarda eşi benzeri görülmemiş şekilde işçi sınıfını küçümsemeyi vaaz ederken, üyelerine bir zamanlar kol işçilerinin kullandığı ve o yüzden benimsenen bir üniforma giydirir. Aile dayanışmasını sistematik olarak baltalar ve liderine doğrudan aile sadakati duygusuna hitap eden bir isim verir. Yönetimimizde rol alan dört bakanlığın adları olguların kasten tersine

çevrilmesi bakımından tam bir yüzsüzlük sergiler. Barış Bakanlığı savaşla uğraşır, Doğruluk Bakanlığı'nın işi yalanlardır, Sevgi Bakanlığı işkence yapar ve Bolluk Bakanlığı da açlığın sürmesini sağlar. Bu çelişkiler tesadüf değildir, sıradan bir ikiyüzlülükten de kaynaklanmamışlardır, bunlar kasıtlı *çiftdüşün* uygulamalarıdır. Zira ancak karşıtların bağdaştırılması sayesinde iktidar sonsuza dek korunabilir. Başka hiçbir şekilde eski döngünün kırılması mümkün olmaz. İnsan eşitliğinden sonsuza dek kaçınılacaksa –verdiğimiz adla Üst grupta bulunanlar yerlerini kalıcı olarak koruyacaksa– hâkim zihinsel durumun kontrollü delilik olması gerekir.

Ama şu ana kadar neredeyse tamemen görmezden geldiğimiz bir soru var. O da şu: İnsan eşitliğinden *neden* kaçınmak gerekir? Sürecin mekanizmalarını doğru bir şekilde betimlediğimizi varsayarsak, tarihi belli bir zamanda durdurmak için harcanan bu muazzam, iyi planlanmış çabanın gerekçesi nedir?

Temel sırra burada ulaşıyoruz. Daha önce gördüğümüz üzere Parti'nin gizemi, her şeyden önce de İç Parti'nin gizemi *çiftdüşüne* dayalıdır. Ama asıl sebep; başta iktidarın ele geçirilmesine yol açan, ondan sonra da *çiftdüşünü*, Düşünce Polisi'ni, sürekli savaşı ve diğer tüm gerekli araçları var eden hiç sorgulanmamış içgüdü bundan daha derinde yatar. Bunun asıl sebebi...

İnsan yeni bir sesin farkına nasıl varırsa, Winston da tam olarak aynı şekilde sessizliğin farkına vardı. Sanki Julia bir süredir fazla hareketsizdi. Belinden yukarısı çıplak halde yan yatmıştı, elini yanağına yastık yapmıştı ve kara bir tutam saç gözlerinin önüne düşmüştü. Göğsü yavaşça ve düzenli olarak inip kalkıyordu.

"Julia."

Cevap yok.

"Uyanık mısın, Julia?"

Cevap yok. Uyumuştu. Winston kitabı kapatıp dikkatle yere bıraktı, uzandı ve örtüyü üzerlerine çekti.

En büyük sırrı hâlâ öğrenemediğini düşündü. *Nasıl* olduğunu anlamıştı, ama *neden* olduğunu anlayamamıştı. 3. Bölüm'de olduğu gibi 1. Bölüm de ona bilmediği bir şey söylememiş, sadece zaten sahip olduğu bilgiyi bir sisteme oturtmuştu. Fakat Winston kitapta yazanları okuduktan sonra deli olmadığından artık daha emindi. Azınlık olmak, hatta tek kişilik bir azınlık olmak sizi deli yapmıyordu. Bir yanda doğru vardı, diğer yanda doğru olmayan vardı ve tüm dünyaya karşı gelip doğruya inancını yitirmiyorsan deli değildin. Batan güneşin sarı ışınlarından biri pencereden içeri sızıp yastığın üzerine vurdu. Winston gözlerini kapattı. Yüzüne gelen güneş ve kızın pürüzsüz bedeninin kendi bedenine değmesi onda güçlü, rehavet verici, güven dolu bir duygu uyandırmıştı. Güvendeydi, her şey yolundaydı. "Akıllılık istatistiki değildir," diye mırıldanarak ve bu sözün derin bir bilgelik barındırdığını hissederek uyuyakaldı.

10. Bölüm

Uyandığında uzun zamandır uyuduğuna dair bir hisse kapıldı ama eski moda saate baktığında saatin daha yirmi üç olduğunu gördü. Bir süre yatakta uyuklamaya devam etti, sonra o her zamanki derinden gelen şarkının sözleri aşağıdaki avludan duyuldu:

> Sadece ümitsiz bir hayaldi
> Nisan günü gibi geçti
> Ama bir bakış, bir söz ve düşler uyandı!
> Kalbimi çaldı gitti!

O saçma sapan şarkı popülerliğini korumuş görünüyordu. Hâlâ her yerde duyuyordu insan. Nefret Şarkısı'ndan daha uzun ömürlü çıkmıştı. Julia sese uyandı, rahat rahat gerindi ve yataktan çıktı.

"Karnım acıktı," dedi Julia. "Biraz daha kahve yapalım. Kahretsin! Ocak sönmüş ve su soğumuş." Ocağı kaldırıp salladı. "Hiç gaz kalmamış."

"Charrington'dan biraz alabiliriz herhalde."

"Tuhaf doğrusu, tamamen doldurmuştum aslında. Giyineyim bari," diye ekledi Julia. "Ortalık soğumuş."

Winston da kalkıp giyindi. Yorulmak bilmez sesin şarkısı sürüyordu:

Diyorlar ki her şeye iyi gelir zaman,
Diyorlar ki unutulur her yaşanan;
Ama gülüşler ve gözyaşları ah o yıllardan
Titretir gönlümün tellerini hâlâ!

Üniformasının kemerini takarken pencereye doğru yürüdü. Güneş evlerin ardından batmış olmalıydı, artık bahçeyi aydınlatmıyordu. Kaldırım taşları yeni yıkanmış gibi ıslaktı ve Winston'a gökyüzü de yıkanmış gibi geldi, bacaların arasındaki mavi öyle taze, öyle solgundu ki. Kadın durup dinlenmeden ileri geri rap rap yürüyor, ağzına mandal koyduğunda susup biraz daha çocuk bezi astıktan sonra şarkıya devam ediyordu. Winston onun geçinmek için başkalarının çamaşırını mı yıkadığını, yoksa yirmi otuz torunun kölesi mi olduğunu merak etti. Julia da yanına gelmişti, aşağıdaki gürbüz kadına biraz hayranlıkla baktılar. Winston kadının o kendine has tavırlarına, çamaşır ipine uzanan kalın kollarına, kısrak gibi çıkık güçlü kalçalarına bakarken ilk kez onun güzel olduğunu düşündü. Çocuk doğurmaktan canavarca boyutlara ulaşacak kadar şişmiş, sonra çalışmaktan sertleşip kabalaşarak içi geçmiş bir şalgam gibi sönmüş elli yaşında bir kadın bedeninin güzel olabileceği hiç aklına gelmemişti daha önce. Ama güzeldi ve neticede, diye düşündü, zaten neden olmasın ki? Granit bloku gibi katı, şekilsiz bedenin ve kırmızı tenin genç bir kızın bedeniyle ilişkisi, tıpkı gül meyvesinin gülle ilişkisine benziyordu. Neden meyve çiçekten aşağı görülüyordu ki?

"Ne kadar güzel," diye mırıldandı.

"Kalçası neredeyse bir metre genişliğinde," dedi Julia.

"Bu da ona has bir güzellik," dedi Winston.

Julia'nın, kolunu rahatça dolayabildiği beline attı elini. Kızın bedeni kalçasından dizine kadar onun bedenine dayalıydı. Bedenlerinden hiç çocuk çıkmayacaktı. Asla yapama-

yacakları tek şey buydu. Ancak ağız yoluyla zihinden zihne geçirebilirlerdi sırrı. Aşağıdaki kadının zihni yoktu, sadece güçlü kolları, sıcak bir kalbi ve bereketli bir karnı vardı. Kadının kaç çocuk doğurduğunu merak etti Winston. On beş tane doğurmuş olması çok mümkündü. Belki bir yıllığına yabangülü kadar güzel olmuş, çiçek açmış, sonra döllenmiş bir meyve gibi birden şişmiş, sertleşmiş, kırmızılaşmış ve kabalaşmıştı, ondan sonraki hayatı çamaşır çitilemek, ovalamak, yama yapmak, yemek pişirmek, silip süpürmek, tamir etmek, çitilemekle geçmişti; kesintisiz otuz yıl boyunca önce çocuklar, sonra torunlar için. En sonunda hâlâ şarkı söylüyordu. Winston'ın ona karşı hissettiği mistik saygı nedense bacaların arkasından sonsuz uzaklıklara uzanan solgun, bulutsuz gökyüzüyle bütünleşmişti. Gökyüzünün Avrasya ve Doğuasya'da olduğu gibi burada da herkes için aynı olduğunu düşünmek garipti. Bu göğün altındaki insanlar da aynıydı –her yerde, dünyanın dört bir yanında, tıpkı böyle olan yüz milyonlarca, milyarlarca insan vardı; birbirinin varlığından habersiz insanlar nefret ve yalan duvarlarıyla ayrıştırılmışlardı ama yine de neredeyse tamamen aynıydılar– düşünmeyi hiç öğrenmemiş ama kalplerinde, karınlarında ve kaslarında bir gün dünyayı altüst edecek gücü depolayan insanlar. Umut varsa, prollardaydı! Winston *kitabın* sonunu okumasa da Goldstein'ın son mesajının böyle olması gerektiğini biliyordu. Gelecek prollara aitti. Peki prolların günü geldiğinde inşa edecekleri dünyanın ona, Winston Smith'e en az Parti'nin dünyası kadar yabancı gelmeyeceğinden emin olabilir miydi? Evet, olabilirdi, çünkü en azından akıllı bir dünya olacaktı. Eşitliğin olduğu yerde akıllılık olabilirdi. Eninde sonunda bu gerçekleşecek, kuvvet bilince dönüşecekti. Prollar ölümsüzdü, avludaki yiğit kadına bakınca insanın bundan şüphesi kalmıyordu. En sonunda uyanacakları gün gelecekti. O günün gelmesi bin yıl sürse bile her türlü olumsuzluğa rağmen tıpkı kuşlar gibi hayatta kalacak, Parti'nin

paylaşmadığı ve asla öldüremeyeceği bir yaşamsallığı bedenden bedene geçireceklerdi.

"Ormanın kıyısında o ilk gün, bize şarkı söyleyen ardıçkuşunu hatırlıyor musun?" dedi.

"Bize şarkı söylemiyordu," dedi Julia. "Canı istediğinden şarkı söylüyordu. Hatta öyle bile değildi. Sadece ötüyordu."

Kuşlar şarkı söylüyordu, prollar şarkı söylüyordu. Parti şarkı söylemiyordu. Dünyanın her yanında, Londra ve New York'ta, Afrika ve Brezilya'da, hudutların ötesindeki gizemli yasak topraklarda, Paris ve Berlin'in sokaklarında, engin Rus bozkırlarındaki köylerde, Çin ve Japon pazaryerlerinde – çalışmaktan ve çocuk doğurmaktan çarpılıp canavara dönmüş, doğumundan ölümüne kadar çalışan ama hâlâ şarkı söyleyen aynı katı ve fethedilemez figür vardı. O güçlü kasıkların arasından bir bilinçli varlıklar ırkı doğmak zorundaydı bir gün. Siz ölüydünüz, gelecek onlarındı. Ama onların bedeni canlı tuttuğu gibi siz de zihni canlı tutabilirseniz ve iki artı ikinin dört ettiğine dair gizli öğretiyi aktarabilirseniz bu gelecekte pay sahibi olabilirdiniz.

"Biz öldük," dedi Winston.

"Biz öldük," diye bir vazifeyi yerine getirircesine tekrarladı Julia.

"Siz öldünüz," dedi arkalarından demirden bir ses.

Birden sıçradılar. Winston buz tutmuş gibi kalakaldı. Julia'nın gözleri yuvalarından uğramış, akları belirmişti. Yüzü sapsarıydı. Yanaklarının üzerindeki kızıl lekelerin alttaki deriyle bağlantısı yoktu sanki.

"Siz öldünüz," diye tekrarladı demirden ses.

"Resmin arkasında," dedi Julia soluğunu bırakarak.

"Resmin arkasında," dedi ses. "Olduğunuz yerde kalın. Komut verilinceye kadar hareket etmeyin."

Başlıyordu, en sonunda başlıyordu! Birbirlerinin gözünün içine bakarak ayakta dikilmek dışında yapabilecekleri hiçbir şey yoktu. Canlarını kurtarmak için kaçmak, çok geç

olmadan evden çıkmak – böyle şeyler hiç akıllarından geçmedi. Duvardan gelen demirden sese itaatsizlik etmek düşünülemezdi. Bir kilidin açılma sesi duyuldu, ardından tangırtı geldi. Duvardaki resim düşmüş ve arkasındaki telekran ortaya çıkmıştı.

"Artık bizi görebiliyorlar," dedi Julia.

"Artık sizi görebiliyoruz," dedi ses. "Odanın ortasında durun. Sırt sırta verin. Ellerinizi başınızın arkasında kenetleyin. Birbirinize dokunmayın."

Birbirlerine dokunmuyorlardı ama Julia'nın bedeninin titrediğini hissedebiliyormuş gibi geldi Winston'a. Belki de sadece kendi bedeni titriyordu. Dişlerinin takırdamasını güç bela önlüyordu, ama dizleri kontrolden çıkmıştı. Aşağıda evin içinden ve dışından postal sesleri duyuldu. Avlu adamlarla doluydu sanki. Taşların üstünde bir şey sürükleniyordu. Kadının şarkısı aniden kesilmişti. Çamaşır teknesi avluda yuvarlanıyormuş gibi uzun bir tangırtı duyuldu, öfkeli bağırışlar geldi sonra onları acı dolu bir çığlık takip etti.

"Ev sarıldı," dedi Winston.

"Ev sarıldı," dedi ses.

Julia'nın dişlerinin birbirine çarptığını duydu. "Demek ki artık vedalaşmalıyız," dedi kız.

"Demek ki artık vedalaşmalısınız," dedi ses. Ardından çok farklı bir ses, Winston'ın daha önce duyduğu izlenimine kapıldığı ince, kültürlü bir ses araya girdi: "Hazır sırası gelmişken 'İşte bir mum yatağını ışıtmaya. İşte bir balta kafanı kopartmaya!'"

Winston'ın arkasındaki yatağın üzerine çatırtılar arasında bir şey indi. Bir merdivenin başı pencereden içeri girmiş ve yatak çerçevesine dayanmıştı. Birisi pencereden içeri giriyordu. Binanın merdivenlerinden postalların rap rap çıktığı duyuldu. Oda siyah üniformalı, ayaklarında çelik burunlu postallar ve ellerinde coplar olan sert görünüşlü adamlarla doldu.

Winston artık titremiyordu. Gözleri bile hiç hareket etmiyordu neredeyse. O an önemi olan tek şey vardı: Kımıldamamak ve onlara sana vurmaları için bahane vermemek! Dövüşçü çenesine sahip, ağzı düz bir çizgi gibi duran bir adam karşısına geçip copunu başparmağıyla işaretparmağı arasında tutarak havada dalgın dalgın çevirmeye başladı. Winston adamın gözleriyle karşılaştı. Elini başının arkasına koyup bütün yüzünü ve bedenini açıkta bırakmanın verdiği çıplaklık hissine dayanmak çok zordu. Adam beyaz dilinin ucunu çıkardı, dudaklarının olması gereken yerdeki incecik yarığı yaladıktan sonra geçip gitti. Yeni bir şangırtı duyuldu. Birisi cam kâğıt ağırlığını masanın üzerinden alıp şömineye fırlatarak paramparça etmişti.

Pastadan düşmüş şekerden bir pembe gül goncasına benzeyen minik mercan parçası halının üzerinde yuvarlandı. Ne kadar küçük, diye düşündü Winston, ne kadar da küçükmüş! Arkasında birinin yediği darbeyle soluğunun kesildiğini duydu. Hemen ardından kendi ayak bileğine inen şiddetli bir tekme yüzünden Winston neredeyse dengesini yitirecekti. Adamlardan biri Julia'nın karın boşluğuna yumruğu indirmiş, kız iki büklüm olup yere yıkılmıştı. O yerde çırpınarak nefes almaya çalışırken Winston başını bir milim bile çevirmeye cesaret edemedi, ama soluk soluğa kalan kızın morarmış yüzü zaman zaman görüş alanına giriyordu. İçini saran dehşete rağmen, onun acısını adeta kendi bedeninde hissediyordu; ölümü yeğletecek bir acıydı ama yine de insan önce soluk almaya çalışmalıydı. Bunun nasıl bir şey olduğunu biliyordu: Korkunç bir ıstırabın pençesinde ve dehşet içindesindir ama acıyı henüz hissedemezsin, çünkü her şeyden önce soluk alabilmek gereklidir. Adamlardan ikisi kızı dizlerinden ve omuzlarından tutup çuval gibi taşıyarak odadan dışarı çıkardı. Winston onun yüzünü bir an baş aşağı dönmüş halde gördü, sapsarı kesilmiş ve çarpıklaşmıştı, gözleri

kapalıydı ve hâlâ her iki yanağında birer kızıl leke vardı; onu en son görüşü bu olacaktı.

Winston hiç kımıldamadan durdu. Henüz kimse ona vurmamıştı. Kendiliğinden aklına geliveren ama hiç ilginç görünmeyen düşünceler geçiyordu zihninden. Bay Charrington'ı yakalayıp yakalamadıklarını merak etti. Avludaki kadına ne yapmış olabileceklerini düşündü. Çok fena çişinin geldiğini fark etti ve buna biraz şaşırdı, çünkü daha iki üç saat önce tuvalete gitmişti. Şömine rafının üzerindeki saatin dokuzu, yani yirmi biri gösterdiğinin farkına vardı. Ama ışık çok güçlüydü. Bir ağustos akşamında saat yirmi bire geldiğinde havanın daha karanlık olması gerekmez miydi? O ve Julia zamanı mı şaşırmışlardı acaba? Uzun süre uyumuşlardı da, saatin yirmi otuz olduğunu sandıkları sırada aslında saat sabahın sekiz buçuğu muydu? Ama bu düşünceler üzerinde fazla durmadı. İlginç gelmemişlerdi ona.

Merdivenlerde daha hafif ayak sesleri duyuldu ve Bay Charrington odaya girdi. Siyah üniformalı adamların tavırları aniden uysallaştı. Bay Charrington'ın da görünüşü değişmişti. Gözleri yerdeki cam kâğıt ağırlığı parçalarına takıldı.

"Toplayın şunları!" dedi sert bir sesle.

Bir adam emre itaat etmek için hemen yere eğildi. Bay Charrington'ın doğu Londralı aksanı kaybolmuştu, Winston az önce telekrandan duyduğu sesin ona ait olduğunu fark etti birden. Adamın üzerinde hâlâ o eski kadife ceket vardı, ama neredeyse bembeyaz olan saçları şimdi siyahtı. Gözlüğünü de takmamıştı. Kimliğini doğrulamak ister gibi sertçe Winston'a baktı, sonra bir daha onunla ilgilenmedi. Hâlâ tanınması mümkündü, ama artık eskiden olduğu kişi değildi. Bedeni dikleşmiş ve sanki biraz da irileşmişti. Yüzünde küçük değişiklikler vardı ve bunlar bir araya gelince tam anlamıyla bir dönüşüm yaşanmıştı. Siyah kaşlar artık o kadar gür değildi, kırışıklıklar gitmişti, yüzdeki koca koca

çizgiler değişmiş görünüyordu; burun bile daha kısaydı sanki. Otuz beş yaşlarındaki bir adamın temkinli ve soğuk yüzüydü şimdi. Winston hayatında ilk kez Düşünce Polisi'nin bir üyesine, onun kim olduğunu bilerek bakmakta olduğunu anladı.

III. KISIM

1. Bölüm

Nerede olduğunu bilmiyordu. Sevgi Bakanlığı'nda olmalıydı, ama bundan emin olmanın hiçbir yolu yoktu.

Duvarları ışıl ışıl fayans döşenmiş yüksek tavanlı penceresiz bir hücredeydi. Tavandaki gizlenmiş lambalar içeriyi çiğ bir beyaz ışıkla doldurmuştu ve kulaklarına ulaşan alçak sesli monoton vızıltının kaynağı da muhtemelen klimaydı. Ancak oturacak genişlikte bir sıra ya da raf duvarları çepeçevre dolaşıyor, sadece kapı tarafından kesintiye uğratılıyordu, ayrıca kapının karşısındaki duvarda ahşap oturağı olmayan bir klozet vardı. Hücrenin dört duvarına birer tane telekran yerleştirilmişti.

Karnında hiç geçmeyen bir sancı vardı. Onu kapalı minibüse kargatulumba bindirip götürdüklerinden beri bu ağrı devam ediyordu. Ama karnı da açtı, midesi kazınıyor, habis bir açlık çekiyordu. En son yemek yediğinden beri belki yirmi dört saat geçmişti, belki de otuz altı. Onu tutukladıklarında sabah mıydı yoksa akşam mıydı, hâlâ bilmiyordu ve muhtemelen asla bilemeyecekti. Tutuklandığından beri yiyecek hiçbir şey verilmemişti.

Daracık sırada mümkün olduğunca kıpırtısız oturuyordu ve ellerini de dizlerinin üzerinde kavuşturmuştu. Kımıldamadan oturmayı şimdiden öğrenmişti. Beklenmedik hareketler yaparsan telekranlardan bağırıyorlardı. Ama yiyecek

özlemi giderek benliğini ele geçiriyordu. En çok hasretini çektiği şey de bir parça ekmekti. Tulumunun cebinde birkaç ekmek kırıntısı kalmış olabilir gibi geliyordu. Hatta gevremiş büyükçe bir parça vardı belki de – bunu düşünmesinin sebebi zaman zaman bacağını bir şeyin gıdıklıyor gibi olmasıydı. En sonunda merakını giderme arzusu korkusunu yenmesini sağladı; bir elini cebinden içeri kaydırdı.

"Smith!" diye bağırdı telekrandan bir ses. "6079 Smith W! Hücrelerde elleri cebe sokmak yok!"

Ellerini dizlerinin üstünde kavuşturup tekrar hareketsiz kaldı. Buraya getirilmeden önce sıradan bir hapishaneye ya da devriyelerin kullandığı geçici bir gözaltı merkezine götürülmüştü. Orada ne kadar kaldığını bilmiyordu, her halükârda birkaç saat kalmıştı, saatler ya da gün ışığı olmayınca zamanı ölçmek zor oluyordu. Orası gürültülü ve berbat kokan bir yerdi. Winston'ı şimdikine benzeyen bir hücreye koymuşlardı, ama o hücre pislik içindeydi ve içeride sürekli on ila on beş kişi bulunuyordu. Hücredekilerden çoğu adi suçlulardı, ama aralarında birkaç siyasi tutuklu da vardı. Winston kirli bedenlerle bir süre itiştikten sonra duvara yaslanıp sessizce oturmuştu, çevresine pek ilgi gösteremeyecek kadar korkuyla doluydu ve karın ağrısı çekiyordu, ama yine de Parti tutukluları ile adi tutukluların davranışları arasındaki hayret verici fark dikkatini çekmişti. Parti tutuklularının hepsi sessiz ve dehşet içindeydi, ama adi suçlular hiçbir şeyi ve hiç kimseyi umursamıyor gibi görünüyorlardı. Gardiyanlara küfrediyor, eşyalarına el konmak istendiğinde vahşice karşı çıkıyor, yere müstehcen laflar yazıyor, giysilerinin içindeki gizemli saklama yerlerinden çıkardıkları kaçak yiyecekleri yiyor, hatta düzeni sağlamaya çalıştığında telekrana bile bağırıyorlardı. Diğer yandan bazıları gardiyanlarla iyi geçiniyor gibiydi, onlara takma isimleriyle hitap ediyor ve kapıdaki gözetleme deliğinden sigara uzatsınlar diye onlara yaltaklanıyorlardı. Gardiyanlar da adi suçlulara karşı sabırlı

davranıyor, onları itip kakmaları gerektiğinde bile işi fazla ileri götürmüyorlardı. Tutukluların çoğunun gönderilmeyi beklediği zorunlu çalışma kampları hakkında çok konuşuluyordu. Doğru kişileri tanıyor ve yol yordam biliyorsanız kamplarda "işleriniz tıkırındaydı" anlaşılan. Her türlü rüşvet, kayırmacılık ve haraççılık dönüyordu, eşcinsellik ve fahişelik de vardı, hatta patatesten damıtılan kaçak içki bile bulunabiliyordu. Kilit konumlara yalnızca adi suçlular, özellikle de gangsterler ve katiller getiriliyordu; onlar da bir tür aristokrasi oluşturuyorlardı. Bütün pis işleri siyasiler yapıyordu.

Her türden tutuklu hücreye girip çıkıyordu: Uyuşturucu satıcıları, hırsızlar, haydutlar, karaborsacılar, sarhoşlar, fahişeler. Sarhoşlardan bazıları öyle vahşiydi ki diğer tutuklular elbirliğiyle onları bastırmak zorunda kalıyordu. Enkaz halinde şişman bir kadın getirildi; altmış yaşlarındaydı, kocaman sarkık memeleri ve mücadele ederken açılıp bozulan örgülü beyaz saçları vardı. Onu kollarından ve bacaklarından tutan dört gardiyan tarafından içeri taşınırken tekmeler savurmuş, bağırıp çağırmıştı. Tekmeler savuran kadının postallarını zorla çıkardılar ve onu Winston'ın kucağına doğru öyle bir fırlattılar ki neredeyse kalça kemiği kırılıyordu. Kadın zorla doğrulup oturdu ve arkalarından haykırdı: "S.... Piçleri!" Sonra düz olmayan bir şeyin üzerinde oturduğunu fark edince Winston'ın dizlerinin üzerinden sıraya doğru kaydı.

"Çok afedersin tatlım," dedi kadın. "Üstüne oturmak istemezdim ama alçaklar beni oraya koydular. Bir hanıma nasıl davranılacağını bilmiyorlar, ha?" Duraladı, hafifçe göğsüne vurup geğirdi. "Pardon," dedi, "pek kendimde değilim."

Sonra öne doğru eğilip içinde ne var ne yok hepsini çıkardı.

"İşte şimdi rahatladım," diyerek gözleri kapalı halde arkasına yaslandı. "Asla bastırmaya çalışma. Hep derim bunu. Karnında daha tazeyken çıkar gitsin."

Kadın biraz canlandı, dönüp Winston'a bir daha baktı ve yüzünde dost canlısı bir ifade belirdi. Kolunu omzuna atıp onu kendine doğru çekerek bira ve kusmuk kokan ağzını onun suratına dayadı.

"Senin adın ne, kuzum?" diye sordu.

"Soyadım Smith," dedi Winston.

"Smith mi?" dedi kadın. "Tuhaf. Benim soyadım da Smith." Sonra duygusallaşarak ekledi: "Belki de senin annenimdir!"

Olabilir, diye düşündü Winston, annem olabilir. Yaşı ve görünüşü tutuyordu, ayrıca zorunlu çalışma kampında yirmi yıl geçirdikten sonra insanların biraz değişmesi de mümkündü.

Başka kimse onunla konuşmadı. Sıradan suçlular şaşırtıcı ölçüde görmezden geliyorlardı Parti tutuklularını. "Siyalar" diyorlardı onlara bir nevi aldırışsız horgörüyle. Parti tutukluları herhangi biriyle konuşamayacak kadar dehşet içindeydi, hele birbirleriyle hiç konuşamıyorlardı. Sadece bir kez, her ikisi de kadın olan iki Parti üyesi sıranın üzerinde birbirlerine doğru itildiklerinde, Winston seslerin uğultusu içinde alelacele fısıldanan birkaç kelime işitmişti; özellikle de "yüz bir no'lu oda" denen bir yerden bahsedildiğini duydu ama ne demek istendiğini anlamadı.

Onu buraya iki üç saat önce getirmiş olmalıydılar. Karnındaki sancı hiç geçmedi, ama bazen iyiye bazen kötüye gidiyordu ve Winston'ın da düşünceleri ve zihni ona göre genişliyor ya da daralıyordu. Ağrı kötüleştiğinde sadece ağrının kendisini ve yiyeceğe duyduğu arzuyu düşünüyordu. Ağrı azaldığında ise bir panik duygusu başlıyordu. Bazı anlar başına gelecekleri öyle bir sahicilikle öngörüyordu ki kalbi hızlanıyor ve nefesi kesilecek gibi oluyordu. Cop darbelerini dirseklerinde, demir burunlu postalları kaval kemiğinde hissediyordu; yerde kıvranırken, kırık dişlerinin arasından merhamet dileyen çığlıklar atarken görüyordu

kendisini. Julia'yı hemen hiç düşünmedi. Zihnini ona odaklayamıyordu bir türlü. Onu seviyordu ve ona ihanet etmezdi, ama bu sadece bir olguydu, tıpkı aritmetiğin kurallarını bildiği gibi biliyordu. Ona karşı aşk hissetmiyordu ve o an başına neler geldiğini hemen hiç düşünmüyordu. Daha çok O'Brien'ı düşünüyor ve biraz umutlanıyordu. O'Brien onun tutuklandığını biliyor olabilirdi. Biraderlik'in asla üyelerini kurtarmaya çalışmadığını söylemişti. Ama jilet vardı, başarabilirlerse bir jilet göndereceklerdi. Gardiyanın hücreden içeri dalmasından önce sadece beş saniyesi olacaktı belki de. Jilet bir tür yakıcı soğuklukla yırtarak derisinden içeri girecek, hatta jileti tutan parmaklar bile kemiğe kadar kesilecekti. Halbuki küçücük bir acı karşısında irkilen hastalıklı bir bedeni vardı. Fırsatını bulsa bile jileti kullanacağından emin değildi. Anbean yaşamak, sonunda işkence olduğu kesinse bile on dakika daha yaşamayı kabullenmek daha doğaldı.

Kimi zaman hücre duvarlarındaki fayansları saymaya çalışıyordu. Saymakta hiç zorlanmaması gerekirdi ama her seferinde bir noktaya gelince hesabı şaşırıyordu. Daha sıklıkla ise nerede bulunduğunu ve günün hangi saatinde olduğunu merak ediyordu. Bir an dışarıda güneşin tepede olduğundan kuşkusu kalmıyordu, bir an sonra ise zifiri karanlıkta olduğundan aynı kesinlikle emin oluyordu. Bu yerde ışıkların asla kapatılmayacağını içgüdüsel olarak biliyordu. Burası hiç karanlığın olmadığı yerdi: O'Brien'ın imayı neden hatırlamış göründüğünü şimdi anlıyordu. Sevgi Bakanlığı'nda hiç pencere yoktu. Bu hücre binanın ortasında da olabilirdi, dış duvara bitişik de olabilirdi; yerden on kat aşağıda da olabilirdi, otuz kat yukarıda da. Zihninde kendini oradan oraya hareket ettirdi ve bedenindeki hisler sayesinde havada yüksek bir yere mi tünemiş, yoksa yerin derinlerine mi gömülmüş olduğunu belirlemeye çalıştı.

Dışarıdan uygun adım yürüyen ayak sesleri geldi. Çelik kapı gümbürtüyle açıldı. Her yanı ışıltılı parlak deridenmiş

gibi görünen, muntazam hatları olan solgun suratı balmumundan bir maske gibi duran şık siyah üniformalı genç bir subay sert bir tavırla içeri girdi. Dışarıda bekleyen gardiyanlara beraberlerindeki tutukluyu içeri getirmelerini işaret etti. Şair Ampleforth ayaklarını sürüyerek hücreye girdi. Kapı yine gümbürtüyle kapandı.

Ampleforth sanki çıkmakta kullanacağı başka bir kapı olduğunu sanıyormuş gibi sağa sola bir iki kararsız adım attıktan sonra hücrenin içinde volta atmaya koyuldu. Winston'ın varlığını henüz fark etmemişti. Dertli görünen bakışları Winston'ın başının bir metre kadar üzerinde, duvarda geziniyordu. Ayakkabısı yoktu, kocaman kirli parmakları çoraplarındaki deliklerden dışarı çıkmıştı. Ayrıca birkaç gündür tıraş da olmamış gibi görünüyordu. Çalı gibi bir sakal elmacıkkemiklerine kadar yüzünü kaplamış, iri ama zayıf yapısıyla ve sinirli hareketleriyle tuhaf şekilde çelişen bir haydut havası vermişti ona.

Winston kendi uyuşukluğundan biraz kurtulmuştu. Telekrandan bağrılması riskini göze alarak Ampleforth'la konuşmak zorundaydı. Hatta jileti taşıyan kişi Ampleforth olabilirdi.

"Ampleforth," diye seslendi.

Telekrandan bağıran olmadı. Ampleforth hafiften irkilerek duraladı. Gözleri yavaş yavaş Winston'a odaklandı.

"Aa, Smith!" dedi. "Sen de mi?"

"Sen niye geldin?"

"Doğrusunu söylemek gerekirse..." Winston'ın karşısındaki sıraya biçimsizce oturdu. "Tek bir suç var, öyle değil mi?" dedi.

"İşledin mi o suçu?"

"Görünüşe bakılırsa öyle."

Elini alnına götürüp bir an sanki bir şey hatırlamaya çalışıyormuş gibi şakaklarını sıktı.

"Böyle şeyler oluyor," diye belirsizce söze başladı. "Olaylardan birini, yani muhtemel bir olayı hatırlayabiliyorum. Hiç şüphe yok ki basiretsizce bir hareketti. Kipling'in şiirlerinin eksiksiz bir baskısını üretiyorduk. Bir dizenin sonunda 'Tanrı' sözcüğünün kalmasına izin verdim... Elimden başka türlüsü gelmedi!" diye neredeyse öfkeyle ekledi Winston'a bakmak için başını kaldırırken. "Dizeyi değiştirmek imkânsızdı. 'Sanrı' ile kafiyeli olması gerekiyordu. İngilizcenin tamamında 'sanrı'yla kafiyeli sadece on iki sözcük olduğunun farkında mısın? Günlerce kafa patlattım. Kafiyeli başka sözcük yoktu."

Yüzündeki ifade değişti. Öfke kaybolup gitti ve bir anlığına neredeyse bir haz duygusu gelip yerleşti. Kirin ve karmakarışık saçların arasından bir tür entelektüel sıcaklık, faydasız bir olguyu keşfetmiş, kılı kırk yaran birinin neşesi parıldadı.

"İngiliz şiiri tarihinin en çarpıcı özelliğinin, İngilizcedeki kafiye yoksulluğu olduğu hiç aklına gelir miydi?" dedi.

Hayır, Winston'ın aklına hiç böyle bir şey gelmemişti. İçinde bulundukları koşullarda bu ona pek ilginç ya da önemli de gelmiyordu.

"Günün hangi saatinde olduğumuzu biliyor musun?" diye sordu Winston.

Ampleforth yine irkildi sanki. "Bunu hemen hiç düşünmemiştim. Beni tutukladılar... belki iki gün önceydi... belki de üç." Gözleri adeta bir pencere bulmayı beklercesine duvarlarda hızla dolaştı. "Bu yerde gece ile gündüz arasında hiçbir fark yok. Zaman nasıl hesaplanabilir bilmiyorum."

Birkaç dakikalığına havadan sudan konuştular, sonra görünürde hiçbir sebep olmaksızın telekrandan birileri bağırarak susmalarını söyledi. Winston ellerini kavuşturup sessizce oturdu. Daracık sırada rahat edemeyecek kadar iri olan Ampleforth ise ince uzun elleriyle kâh bir dizini kâh öbürünü kavrayarak sağa sola doğru kıpırdanıp durdu. Telekran

ona hareketsiz durması için bağırdı. Zaman geçti. Yirmi dakika, bir saat – karar vermek zordu. Bir kez daha dışarıda uygun adım gelen postal sesleri duyuldu. Winston'ın içinde bir ürperti dolaştı. Yakında, çok yakında, belki beş dakika içinde, belki şimdi postal sesleri onun sırasının geldiğini haber verecekti.

Kapı açıldı. Soğuk yüzlü genç subay hücreden içeri girdi. Hızlıca bir el hareketiyle Ampleforth'u işaret etti.

"101 No'lu Oda," dedi.

Ampleforth gardiyanların arasından beceriksizce yürüdü, yüzü biraz kaygılıydı ama pek bir şey anlamış gibi görünmüyordu.

Uzun gibi gelen bir zaman geçti. Winston'ın karnındaki ağrı nüksetmişti. Tıpkı tekrar tekrar aynı deliklere düşen bir top gibi, zihni aynı mevzuların içine doğru döne döne çöküyordu. Kafasında sadece altı düşünce vardı. Karnının ağrısı, bir parça ekmek, kan ve çığlık, O'Brien, Julia, jilet. Winston yeniden tepeden tırnağa ürperdi, ağır postallar uygun adım yaklaşıyordu. Kapı açılırken oluşan hava akımı içeriye ağır bir soğuk ter kokusu getirdi. Parsons hücreden içeri girdi. Haki bir şort ve bir tişört giymişti.

Winston bu sefer irkildi ve kendi durumunu unuttu.

"Baksana!" dedi.

Parsons ona ilgi ya da şaşkınlık değil, sadece ıstırap içeren bir bakış fırlattı. Sarsıla sarsıla volta atmaya başladı, yerinde duramadığı ortadaydı. Tombul dizleri her düzleştiğinde, ne kadar çok titredikleri anlaşılıyordu. İri iri açılmış gözleri dik dik bakıyordu, sanki orta mesafede bir şeye bakmaktan bir türlü kendini alamıyordu.

"Neden aldılar seni?" dedi Winston.

"Düşünsuç!" dedi Parsons neredeyse sızlanarak. Sesinin tonu suçunu kesinlikle kabul ettiğini ve böyle bir sözcüğün kendisi için kullanılması karşısında hem inanmazlık hem dehşet içinde olduğunu gösteriyordu. Winston'ın önünden

geçerken durup şevkle sordu: "Sence beni vururlar mı, moruk? Aslında bir şey yapmadığın zaman seni vurmazlar – sadece düşünce işte, ona da engel olamazsın ya! Adil bir duruşma yapıldığını biliyorum. Bu konuda onlara güveniyorum! Sicilimi biliyorlardır, değil mi? Ne tür bir herif olduğumu *sen* de biliyorsun. Kendi adıma kötü bir herif olmadığımı söyleyebilirim. Çok zeki değilim elbette, ama gayretliyim. Parti için elimden gelenin en iyisini yapmaya çalıştım, doğru değil mi? Beş yıl içinde çıkarım, sence de öyle değil mi? Hatta en fazla on yıl? Benim gibi bir herif çalışma kampında çok işe yarayabilir. Sadece bir kez raydan çıktım diye beni vurmazlar, değil mi?"

"Suçlu musun?" dedi Winston.

"Elbette suçluyum!" diye haykırdı Parsons, telekrana yaltaklanan bir bakış atarak. "Parti'nin masum birini tutuklayacağını sanmıyorsun, değil mi?" Kurbağaya benzeyen yüzü sakinleşmiş, hatta biraz sofu bir ifadeye bürünmüştü. "Düşünsuç korkunç bir şey, moruk," dedi tumturaklı bir edayla. "Sinsi bir şey. Farkına bile varmadan ele geçirebiliyor seni. Beni nasıl ele geçirmiş biliyor musun? Uykumda! Evet, aynen öyle. Çalışıp didiniyordum, üstüme düşeni yapmaya çalışıyordum... zihnimden kötü şeyler geçtiğinden hiç haberim yoktu. Ondan sonra uykumda konuşmaya başlamışım. Ne dediğimi duymuşlar biliyor musun?"

Sağlık sebebiyle mecburen müstehcen bir şey söyleyecekmiş gibi sesini alçalttı.

"'Kahrolsun Büyük Birader!' Evet, aynen bunu demişim! Hatta görünüşe bakılırsa tekrar tekrar söylemişim bunu. Aramızda kalsın, moruk, ama işler daha kötüye gitmeden beni yakaladıklarına memnunum. Mahkeme heyetinin karşısına çıkınca onlara ne diyeceğim, biliyor musun? 'Teşekkürler,' diyeceğim, 'çok geç olmadan beni kurtardığınız için teşekkürler.'"

"Seni kim ihbar etmiş?" diye sordu Winston.

"Küçük kızım," dedi Parsons efkârlı bir gururla. "Anahtar deliğinden dinliyormuş. Ne söylediğimi duymuş ve hemen ertesi gün devriyeye haber vermiş. Yedi yaşında bir yumurcak için çok akıllı, değil mi? Ona hiç kin beslemiyorum bu yüzden. Bilakis onunla gurur duyuyorum. Demek ki onu iyi yetiştirmişim."

İleri geri sarsak sarsak yürürken klozete hasretle bakmaya başladı. Sonra şortunu indiriverdi. "Kusura bakma, moruk," dedi. "Çaresi yok. Daha fazla dayanamayacağım."

Kocaman berisini klozete yerleştirdi. Winston avuçlarıyla yüzünü örttü.

"Smith!" diye bağırdı telekrandaki ses. "6079 Smith W! Yüzünü aç. Hücrede yüz kapanmayacak."

Winston yüzünü açtı. Parsons tuvaleti gürültüyle bol bol kullandı. Ondan sonra sifonun da bozuk olduğu ortaya çıktı ve saatler boyu hücredeki mide bulandırıcı koku gitmedi.

Parsons'ı alıp götürdüler. Başka mahkûmlar da gizemli bir şekilde gelip gitti. Bir keresinde "101 No'lu Oda"ya götürülen bir kadının sarsıldığını ve nereye gideceğini duyduğunda renginin değiştiğini fark etti Winston. Bir ara düşündü ki oraya getirildiğinde sabahsa artık öğleden sonra olmuştu; öğleden sonra getirildiyse de gece yarısı olmuştu. Hücrede kadınlı erkekli altı mahkûm vardı. Hepsi de hareketsiz oturuyordu. Winston'ın karşısında kocaman, zararsız bir kemirgen gibi görünen çenesiz, dişlek bir adam oturuyordu. Adamın pençe pençe olmuş tombul yanakları öyle sarkıktı ki orada minik yiyecek depolarının bulanmadığına inanmakta güçlük çekiyordu insan. Soluk gri gözleri çekingence bir yüzden öbürüne atlıyor, biriyle göz göze gelince de hemen uzağa çevriliyordu.

Kapı açıldı ve içeri başka bir mahkûm getirildi; bu seferkinin görünüşü Winston'ın bir an ürpermesine yol açtı. Mühendis ya da tekniker olabilecek sıradan, basit görünüşlü bir adama benziyordu. Fakat adamın ürpertici yanı yüzü-

nün zayıflığıydı. Tıpkı bir kurukafaya benziyordu. Yüzünün inceliği yüzünden ağzı ve gözleri orantısızca büyük görünüyordu ve gözleri de birine ya da bir şeye karşı canice, dindirilemez bir nefretle doluydu sanki.

Adam Winston'ın biraz ilerisindeki sıraya oturdu. Winston bir daha adama bakmadı, ama ıstırap çeken kurukafa gibi surat sanki gözlerinin önündeymiş gibi canlıydı zihninde. Birden sorunun ne olduğunu anladı. Adam açlıktan ölmek üzereydi. Aynı düşünce hücredeki herkesin aklına aynı anda gelmiş gibi görünüyordu. Sıranın çevresinde belli belirsiz bir hareketlenme oldu. Çenesiz adamın gözleri sürekli kurukafa suratlı adama kayıyor, sonra suçlulukla uzaklaşıyor, ardından dayanılmaz bir çekime kapılarak geri dönüyordu. Çenesiz adam artık oturduğu yerde duramaz olmuştu. En sonunda ayağa kalktı, beceriksizce paytak paytak ilerledikten sonra elini tulumunun cebine attı, mahcup bir ifadeyle çıkardığı bir parça kirli ekmeği kurukafa suratlı adama uzattı.

Telekrandan hiddetli, sağır edici bir kükreme duyuldu. Çenesiz adam olduğu yerde sıçradı. Kurukafa suratlı adam da hemen elini arkasında birleştirdi, sanki armağanı reddettiğini bütün dünyaya göstermeye çalışıyordu.

"Bumstead!" diye kükredi ses. "2713 Bumstead J! O ekmeği yere at."

Çenesiz adam ekmek parçasını yere bıraktı.

"Olduğun yerde kal," dedi ses. "Kapıya doğru dön. Hiç hareket etme."

Çenesiz adam itaat etti. Torba torba olmuş iri sarkık yanakları istemsizce titriyordu. Kapı bir vuruşta açıldı. Genç subay içeri girdikten sonra arkasında kocaman kolları ve omuzları olan tıknaz bir gardiyan belirdi. Gardiyan tam çenesiz adamın karşısında durdu ve sonra subayın verdiği bir işaretle çenesiz adamın ağzının ortasına bütün gücüyle korkunç bir yumruk patlattı. Yumruğun şiddeti çenesiz adamın

neredeyse ayaklarını yerden kesmişti. Adam hücrenin içinde savrularak klozetin dibine yığıldı. Bir an afallamış gibi orada hareketsiz kaldı, ağzından ve burnundan koyu bir kan sızıyordu. Bilinçdışı görünen hafif bir inleme ya da sızlanma sesi yükseliyordu adamdan. Sonra yuvarlanıp zorlukla elleri ve dizleri üzerine kalktı. Kan ve tükürükler arasında adamın takma damağı yere düştü.

Mahkûmlar ellerini dizleri üzerinde kavuşturmuş kıpırtısız duruyorlardı. Çenesiz adam tekrar yerine tırmanıp oturdu. Yüzünün bir tarafında teni koyulaşıyordu. Şişmiş ağzı ortasında kara bir delik olan vişne renkli biçimsiz bir yığına dönmüştü. Zaman zaman tulumunun göğsüne biraz kan damlıyordu. Gri gözleri her zamankinden daha suçlu bir bakışla bir yüzden ötekine kayıyordu, sanki diğerlerinin bu aşağılanma yüzünden ondan ne kadar tiksindiğini keşfetmeye çalışıyordu.

Kapı açıldı. Subay minik bir hareketle kurukafa suratlı adamı işaret etti.

"101 No'lu Oda," dedi.

Winston'ın yan tarafında telaşlı bir kımıldanma oldu. Adam kendini yere atıp diz çökmüş ve ellerini birleştirmişti.

"Yoldaş! Subay!" dedi ağlamaklı. "Beni oraya götürmenize gerek yok! Size zaten her şeyi anlatmadım mı? Başka bilmek istediğiniz ne var? İtiraf etmeyeceğim hiçbir şey yok, hiçbir şey! Sadece ne olduğunu söyleyin, hemen itiraf edeyim. Siz yazın ben imzalayayım... ne isterseniz! Ama 101 No'lu Oda'ya göndermeyin!"

"101 No'lu Oda," dedi subay.

Adamın zaten solgun olan yüzü Winston'ın var olduğuna inanamadığı bir renk aldı. Kesinlikle, açıkça yeşilin bir tonuydu artık.

"Bana ne isterseniz yapın!" diye bağırdı. "Haftalardır aç bırakıyorsunuz. Bitirin şu işi ve bırakın öleyim. Vurun beni. Asın beni. Yirmi beş yıl ceza verin. Ele vermemi istediğiniz

başka kimse var mı? Sadece kim olduğunu söyleyin, size dilediğiniz her şeyi anlatayım. Kim olduğu ya da ona ne yapacağınız umurumda değil. Bir karım ve üç çocuğum var. Çocukların en büyüğü altı yaşında bile değil. Hepsini alıp gözlerimin önünde gırtlaklarını kesebilirsiniz, kılımı bile kıpırdatmam. Ama 101 No'lu Oda'ya göndermeyin!"

"101 No'lu Oda," dedi subay.

Adam çıldırmış gibi çevresindeki diğer mahkûmlara bakmaya başladı, sanki kendisi yerine geçirebileceği bir kurban bulmak gelmişti aklına. Nihayet gözleri çenesiz adamın dağılmış yüzüne takıldı. İncecik kolunu ona doğru uzattı.

"Onu almanız gerek, beni değil!" diye bağırdı. "Suratı dağıtıldıktan sonra neler söylediğini siz duymadınız. Bana bir fırsat verin, size kelimesi kelimesine anlatayım. Parti'ye karşı olan ben değilim, *o*." Gardiyanlar biraz daha yaklaştılar. Adamın sesi tizleşti. "Onu duymadınız!" diye bağırdı. "Telekranda bir arıza oldu. Asıl istediğiniz kişi *o*. Beni değil onu alın!"

İki kuvvetli gardiyan onu kollarından tutmak için eğilmişlerdi. Tam o anda adam kendini tamamen yere atıp sıranın demir ayaklarından birini yakaladı. Artık bir şey söylemiyor, hayvan gibi uluyordu. Gardiyanlar onu çekmeye başladılar, ama adam hayret verici bir kuvvetle demiri kavramıştı. Belki yirmi saniye adamı çekiştirip durdular. Mahkûmlar ellerini dizlerinin üzerinde kavuşturmuş tam önlerine bakarak sessizce oturuyorlardı. Uluma durdu, adamın demire tutunmaktan başka hiçbir şey için soluğu kalmamıştı. Ardından başka türden bir çığlık duyuldu. Gardiyanın postalıyla attığı tekme adamın parmaklarını kırmıştı. Onu çekip ayağa kaldırdılar.

"101 No'lu Oda," dedi subay.

Adam titrek adımlarla, başı önüne düşmüş halde, yaralı elini tutarak dışarı çıktı, mücadele ruhu tamamen sönmüştü.

Uzun zaman geçti. Kurukafa suratlı adam götürüldüğünde gece yarısıysa, sabah olmuştu; sabahsa, öğleden sonray-

dı. Winston yalnızdı, saatlerdir de gelen giden olmamıştı. Daracık sırada oturmanın neden olduğu ağrı o kadar artmıştı ki sık sık kalkıp volta atıyordu ve telekrandan da azar yemiyordu. Ekmek parçası hâlâ çenesiz adamın bıraktığı yerde duruyordu. İlk başta ekmeğe bakmamak büyük çaba gerektiriyordu, ama artık açlığın yerini susuzluk almıştı. Ağzı yapış yapıştı ve berbat bir tat vardı. Sürekli vızıltı ve hiç değişmeyen beyaz ışık bir tür baş dönmesi, kafasının içinde bir boşluk hissi yaratıyordu. Kalkmasının sebebi kemiklerindeki acıya artık dayanamaz olmasıysa, neredeyse hemen geri oturmasının sebebi de ayakta duramayacak kadar başının dönmesiydi. Fiziksel duyularını biraz kontrol altına aldığında dehşet geri dönüyordu. Kimi zaman O'Brien'ı ve jileti düşünüyordu ama bu konudaki umudu giderek azalıyordu. Jiletin yiyeceğin içinde gizlenmiş olarak gelmesi mümkündü, ama yemek verirlerse. Daha da bulanık bir kafayla Julia'yı düşünüyordu. Kız bir yerlerde belki ondan çok daha fazla acı çekiyordu. Şu an acıyla bağırıyor olabilirdi. Düşündü: "Kendi acımı iki katına çıkararak Julia'yı kurtarabilecek olsam, bunu yapar mıydım? Evet, yapardım." Ama bu sadece düşünsel bir karardı, vermesi gerektiğini bildiği için vermişti bu kararı. İçinde hissetmiyordu. Bu yerde insan acı ve acı öngörüsü dışında hiçbir şey hissedemiyordu. Hem zaten gerçekten acı çektiğin sırada herhangi bir sebeple acının daha da artmasını istemen mümkün müydü acaba? Fakat bu soruya henüz cevap veremezdi.

Uygun adım yürüyen postal sesleri yine yaklaştı. Kapı açıldı. O'Brien içeri girdi.

Winston ayağa fırladı. Karşısındaki manzaranın yarattığı şok yüzünden her türlü tedbiri elden bırakmıştı. Yıllardır ilk kez telekranın varlığını unutmuştu.

"Seni de mi yakaladılar?" diye haykırdı.

"Beni çok uzun zaman önce yakaladılar," dedi O'Brien usulca, neredeyse pişmanlık dolu bir ironiyle. Yana çekildi.

Arkasından geniş göğüslü bir gardiyan çıktı, elinde upuzun kara bir cop tutuyordu.

"Biliyordun, Winston," dedi O'Brien. "Kendini kandırma. Biliyordun... hep biliyordun."

Evet, anlamıştı, hep biliyordu. Fakat bunu düşünecek zaman yoktu. Gözü gardiyanın elindeki coptaydı. Her yerine gelebilirdi: Şakağına, kulağının dibine, koluna, dirseğine...

Dirsek! Neredeyse felç olmuş halde dizlerinin üzerine çöktü ve yaralı dirseğini avucuyla kavradı. Her şey sarı bir ışıkla aniden parlamıştı. Tek bir darbenin bu kadar acı vermesini aklı almıyordu! Işık patlaması geçince diğer ikisinin ona tepeden baktığını görebildi. Gardiyan onun kıvranışlarına gülüyordu. Her halükârda bir soruya cevap bulunmuştu. Asla, insan dünyada hiçbir sebeple acısının artmasını dileyemezdi. Acı konusunda tek bir şey isteyebilirdi: Durmasını. Dünyada fiziksel acı kadar kötü bir şey yoktu. Acı karşısında kahramanlar yoktu, kahramanlık yoktu; sakatlanmış sol kolunu boş yere tutup yerde kıvranırken bunu tekrar tekrar düşündü.

2. Bölüm

Bir tür kamp yatağında yatıyordu, ama bir kamp yatağı için fazla yüksekteydi ve hiç hareket edemeyecek şekilde bağlanmıştı. Her zamankinden daha güçlü olan ışık tam yüzüne düşüyordu. O'Brien yatağın bir tarafında durmuş, dikkatle ona bakıyordu. Diğer tarafında ise beyaz önlüklü bir adam elinde bir şırınga tutuyordu.

Gözleri açıldıktan sonra bile çevresinde neler olduğunu kavraması zaman almıştı. Çok farklı bir dünyadan, çok aşağılardaki bir tür sualtı dünyasından yüzerek bu odaya geldiği izlenimine kapıldı. Ne kadardır yattığını bilmiyordu. Çünkü onu tutukladıklarından beri gece ya da gündüz görmemişti. Üstelik belleğindekilerin bir sürekliliği de yoktu. Zaman zaman bilinci, hatta insanın uykusunda devam eden türden bilinci tamamen duruyor ve bomboş bir aralıktan sonra tekrar açılıyordu. Bu aralıkların günler mi, haftalar mı, yoksa saniyeler mi sürdüğünü bilmenin hiçbir yolu yoktu.

Dirseğine yediği o ilk darbeyle kâbus başlamıştı. O sırada olup bitenlerin sadece bir başlangıç, hemen her mahkûma uygulanan rutin sorgulama olduğunu daha sonra anlayacaktı. Casusluk, sabotaj ve benzer türden çok geniş bir suç yelpazesi vardı ve herkes eşyanın tabiatı gereği bunları itiraf etmeliydi. İtiraf sadece bir formaliteydi ama işkence gerçekti. Kaç kez dövüldüğünü ve dayakların ne kadar sürdüğünü

hatırlayamıyordu. Her seferinde aynı anda beş altı siyah üniformalı adam oluyordu tepesinde. Bazen yumrukla, bazen copla, bazen demir çubuklarla dövüyor, bazen postallarıyla tekmeliyorlardı. An geliyor Winston bir hayvan gibi utanmazca yerde yuvarlanıyor, tekmelerden kaçmak için umutsuzca ama yorulmak bilmeksizin kıvranıp duruyordu; yine de kaburgalarına, karnına, dirseklerine, kavalkemiklerine, kasıklarına, hayalarına, kuyruksokumuna daha fazla tekme yemekten başka işe yaramıyordu çabaları. An geliyor dayak devam ederken artık ona zalimce, kötücül, bağışlanmaz gelen şey gardiyanların onu dövmeye devam etmesi değil, kendini bilincini kaybetmeye zorlayamaması oluyordu. An geliyor cesareti öyle kırılıyordu ki daha dayak başlamadan merhamet etmeleri için bağıra bağıra yalvarıyordu; birinin yumruk atmak üzere gerildiğini görmek bile gerçek ya da hayali suçları itiraf etmesine yetiyordu. Kimi zaman hiçbir şey itiraf etmeme kararlılığıyla başlıyordu, her sözcüğün ağzından acı çığlıklar arasında alınması gerekiyordu, kimi zaman ise âcizlik içinde taviz verirken kendi kendine şöyle diyordu: "İtiraf edeceğim, ama daha değil. Acı dayanılmaz hale gelinceye kadar kendimi tutmalıyım. Üç tekme daha, iki tekme daha, sonra istedikleri şeyi söyleyeceğim." Kimi zaman ayakta duramayacak kadar dayak yedikten sonra hücrenin taş zeminine patates çuvalı gibi fırlatılıyor, birkaç saat toparlanmaya bırakılıyor, sonra çıkarılıp tekrar dövülüyordu. Ayrıca uzun süreli iyileşme aralıkları da vardı. Onları hayal meyal hatırlıyordu, çünkü büyük ölçüde uykuda ya da sersemlik içinde geçiyordu. Tahta bir yatak, yani duvara tutturulmuş genişçe bir raf, ayrıca tenekeden bir lavabo, sıcak çorba ve ekmekten oluşan yemekler, hatta bazen kahve bulunan bir hücre hatırlıyordu. Asık suratlı bir berberin gelip sakalını tıraş ettiğini ve saçını kestiğini; duygusuz ve sevimsiz beyaz önlüklü adamların nabzını ölçtüğünü, reflekslerini kontrol ettiğini, gözkapaklarını ters çevirdiğini,

sert parmaklarıyla yoklayarak kırık kemik aradıklarını ve onu uyutmak için koluna iğne yaptıklarını hatırlıyordu.

Zamanla dayakların sıklığı azaldı ve cevapları tatmin edici olmadığında ortaya çıkan bir tehdit, bir dehşet kaynağı halini aldılar. Bu seferki sorguculari siyah üniformalı haydutlar değil, böcek gibi hızlı hareket eden ve gözlükleri parıldayan Parti entelektüelleriydi; her seferinde on-on iki saat kadar süren --öyle sanıyordu, emin olamıyordu– nöbetler halinde onun üzerinde çalışan tıknaz adamlardı bunlar. Bu sorgucular sürekli hafif bir ağrısının olmasını sağlıyorlardı, ama esasen bel bağladıkları şey ağrı değildi. Onu tokatlıyor, kulağını kıvırıyor, saçını çekiyor, tek ayaküstünde durduruyor, çişini yapmasına izin vermiyor, gözleri yaşlarla dolana kadar yüzüne parlak ışık tutuyorlardı, ama bunların amacı sadece onu aşağılamak ve tartışma ya da akıl yürütme gücünü yok etmekti. Asıl silahları saatler boyunca amansızca devam eden sorgulama, yanıltma, tuzağa düşürme, söylediği her şeyi çarpıtma, her adımda onu yalan söylemek ve kendisiyle çelişmekle suçlamaydı; artık sinir bozukluğundan ve utançtan ağlayıncaya kadar devam ediyorlardı. Kimi zaman tek seferde altı kez ağlıyordu. Çoğu zaman bağırarak onu taciz ediyor, her tereddüdünde onu tekrar gardiyanlara teslim etme tehdidi savuruyorlardı; ama bazen de aniden tonlamaları değişiyor, ona yoldaş diyor, İngsos ve Büyük Birader adına ondan ricada bulunuyor, yaptığı kötülükleri tamir etmesini isteyecek kadar Parti'ye sadakatinin kalıp kalmadığını soruyorlardı hüzünlü bir edayla. Saatler süren sorgunun ardından sinirleri harap olduğunda, bu sorular bile gözyaşlarına boğulmasına yetiyordu. En sonunda başının etini yiyen bu sesler onu gardiyanların postalları ve yumruklarından daha fazla çökertiyordu. Ne istenirse onu söyleyen bir ağız, ne verilirse onu imzalayan bir el haline geldi. Tek derdi ondan neyi itiraf etmesini istediklerini öğrenmek ve zorbalık baştan başlamadan önce hemen itiraf etmekti.

Önde gelen Parti üyelerine düzenlediği suikastları, fitneci bildiriler dağıttığını, kamu mallarını zimmetine geçirdiğini, askeri sırları sattığını, her türden sabotaj düzenlediğini itiraf etti. 1968 yılından beri Doğuasya hükümetinden maaş alan bir casus olduğunu itiraf etti. Dine inandığını, kapitalizme hayran olduğunu ve cinsi sapık olduğunu itiraf etti. Karısını öldürdüğünü itiraf etti, ama karısının hâlâ hayatta olduğunu biliyordu ve muhtemelen sorguculari da bunu biliyordu. Yıllar boyu Goldstein'la şahsen temas kurduğunu ve hayatında tanıdığı hemen her insanın dahil olduğu bir yeraltı örgütüne üye olduğunu itiraf etti. Her şeyi itiraf etmek ve herkesi ihbar etmek daha kolaydı. Üstelik bir bakıma hepsi doğruydu. Parti'nin düşmanı olduğu doğruydu ve Parti'nin gözünde düşünce ile eylem arasında bir fark yoktu.

Ayrıca başka türden hatıralar da vardı. Birbiriyle bağlantısız, çevresinde karanlıktan başka bir şey olmayan resimler gibi zihninde beliriyorlardı.

Bir hücredeydi, içerisi karanlık ya da aydınlık olabilirdi, çünkü bir çift göz dışında hiçbir şey göremiyordu. Yakınında bir yerde bir tür cihaz yavaş ve düzenli bir sesle tıkırdıyordu. Gözler giderek büyüdü ve daha parlak oldu. Winston aniden koltuğundan yükselip gözlerin içine daldı ve yutuldu.

Kadranlarla çevrili olarak bir sandalyeye bağlı oturuyordu, kör edici ışıklar altındaydı. Beyaz önlüklü bir adam kadranları inceliyordu. Dışarıdan ağır postalların uygun adım yaklaştığı duyuldu. Kapı ardına dek açıldı. Balmumu suratlı subay içeri girdi, arkasından da iki gardiyan geliyordu.

"101 No'lu Oda," diyordu subay.

Beyaz önlüklü adam dönüp bakmadı. Winston'a da bakmadı, sadece kadranlara bakıyordu.

Bir kilometre genişliğinde muazzam bir koridordan yuvarlanarak ilerliyordu; içerisi altın renkli parlak ışıklarla doluydu, kahkahalar atıyor ve avazı çıktığı kadar bağırarak suçlar itiraf ediyordu. Her şeyi itiraf ediyordu, işkence

altında saklamayı başardığı şeyleri bile söylüyordu. Bütün geçmişini anlatıyordu zaten geçmişini bilen dinleyicilere. Yanında gardiyanlar, diğer sorgucular, beyaz önlüklü adamlar, O'Brien, Julia ve Bay Charrington'la koridordan ilerlerken hep birlikte kahkahalar atıyorlardı. Gelecekte gömülü duran kan dondurucu bir şey her nasılsa atlanıp geçilmiş ve yaşanmamıştı. Her şey yolundaydı, artık acı yoktu, hayatının en son ayrıntısı çırılçıplak kalmış, anlaşılmış ve bağışlanmıştı.

O'Brien'ın sesini duyduğundan yarı emin olarak tahta ranzadan kalkmaya çalışıyordu. Tüm sorgusu boyunca, onu hiç görmemiş olmasına rağmen O'Brien'ın yanı başında durduğunu, görüş açısının hemen dışında olduğunu hissetmişti. Her şeyi yöneten O'Brien'dı. Gardiyanları Winston'ın üstüne salan ve onu öldürmelerini önleyen oydu. Winston'ın ne zaman acıyla bağıracağına, ne zaman rahat bir soluk alacağına, ne zaman besleneceğine, ne zaman uyuyacağına, ne zaman koluna ilaç enjekte edileceğine karar veren oydu. Soruları soran ve cevapları gösteren oydu. O işkenceciydi, o koruyucuydu, o sorgucuydu, o arkadaştı. Ve bir keresinde –Winston ilaçla uyutulduğu sırada mı, normal uykusunda mı, hatta uyanık bir anında mı olduğunu hatırlayamıyordu– kulağına bir ses şöyle mırıldanmıştı: "Merak etme, Winston, benim gözetimim altındasın. Yedi yıl seni kolladım. Artık dönüm noktası geldi. Seni kurtaracağım, seni kusursuzlaştıracağım." Bunun O'Brien'ın sesi olup olmadığından emin değildi, ama yedi yıl önceki diğer rüyada ona "Hiç karanlığın olmadığı yerde buluşacağız" diyen de aynı sesti.

Sorgusunun bitip bitmediğini hatırlamıyordu. Kapkaranlık bir zamanın ardından şu an içinde bulunduğu hücre ya da oda yavaş yavaş çevresinde somutlaşıyordu. Neredeyse dümdüz sırtüstü uzanmıştı, hareket edemiyordu. Vücudunun tüm önemli noktaları bağlıydı. Ensesi bile bir şekilde kavranmış durumdaydı. O'Brien ciddiyet ve biraz da kederle yukarıdan ona bakıyordu. Aşağıdan bakıldığında yüzü kaba

ve yıpranmış görünüyordu, gözaltında torbalar ve burnunun iki yanından çenesine uzanan yorgunluk çizgileri vardı. Winston'ın düşündüğünden daha yaşlıydı, belki kırk sekiz, belki elliydi. Elinin altında bir kadran vardı, kadranın yüzünde rakamlar, üstünde bir kol görülüyordu.

"Sana söylemiştim," dedi O'Brien, "bir daha buluşursak burada buluşacağız."

"Evet," dedi Winston.

O'Brien'ın elinin ufacık bir hareketi dışında hiçbir işaret olmadan Winston'ın bedenine bir acı dalgası yayıldı. Korkutucu bir acıydı, çünkü ne olduğunu anlayamıyordu ve bedenine ölümcül bir yara açıldığını hissediyordu. Gerçekten bir şey olup olmadığını, bu etkinin elektrikle yaratılıp yaratılmadığını bilmiyordu, ama bedeni kıvrılıp bükülüyordu ve eklemleri giderek birbirinden ayrılıyordu. Acı yüzünden alnında ter birikmeye başlamıştı, ama en kötüsü belkemiğinin kırılmak üzere olduğundan korkmasıydı. Dişlerini sıkıp burnundan hızla soluk almaya başladı, olabildiğince sessiz durmaya çalışıyordu.

"Bir saniye sonra," dedi O'Brien onun yüzüne bakarak, "bir yerinin kırılacağından korkuyorsun. Özellikle de belkemiğinin kırılacağı korkusu sardı benliğini. Belkemiğinin koptuğunu ve omurilik sıvısının damla damla aktığını zihninde gayet iyi canlandırabiliyorsun. Şu an bunu düşünüyorsun, değil mi Winston?"

Winston cevap vermedi. O'Brien kadranın üzerindeki kolu geri çekti. Acı dalgası geldiği gibi hızla gitti.

"Bu kırktı," dedi O'Brien. "Kadranın üzerindeki rakamların yüze kadar çıktığını görüyorsun. Sana istediğim zaman ve istediğim derecede acı verebilecek güce sahip olduğumu sohbetimiz sırasında aklında tutabilir misin lütfen. Bana yalan söylersen ya da herhangi bir şekilde kaçamak sözler etmeye kalkarsan, hatta normal zekâ düzeyinin altına düşersen anında acı içinde çığlık atmaya başlayacaksın. Anlıyor musun bunu?"

"Evet," dedi Winston.

O'Brien'ın tavırlarındaki sertlik azaldı. Kibarca gözlüğünü düzeltti ve odanın içinde bir iki adım gidip geldi. Konuştuğunda sesi yumuşak ve sabırlıydı. Cezalandırmaktan ziyade açıklama ve ikna etme derdinde bir doktorun, bir öğretmenin, hatta bir rahibin havası vardı üzerinde.

"Senin için bin bir zahmete giriyorum, Winston," dedi, "çünkü zahmete girmeye değersin. Sorununun ne olduğunu gayet iyi biliyorsun. Yıllardır biliyordun ama bu bilgiye karşı savaştın. Zihnen dengesiz durumdasın. Kusurlu bir belleğin var. Gerçek olayları hatırlayamıyorsun ve hiç olmamış başka olayları hatırladığına kendini inandırmışsın. Şanslıyız ki iyileştirilebilir bu. Sen kendini iyileştiremedin, çünkü iyileştirmeyi seçmedin. Harcamaya hazır olmadığın küçük bir iradi çaba yeterli olacaktı. Şu anda bile hastalığının erdem olduğu izlenimine kapıldığın için ona sarılmayı sürdürdüğünün gayet farkındayım. Şimdi bir örnek verelim. Şu an Okyanusya hangi devletle savaşıyor?"

"Tutuklandığım sırada Okyanusya ile Doğuasya savaş halindeydi."

"Doğuasya. Güzel. Okyanusya hep Doğuasya'yla savaştaydı, değil mi?"

Winston derin bir nefes aldı. Konuşmak için ağzını açtı ama konuşmadı. Gözlerini kadrandan ayıramıyordu.

"Doğruyu söyle lütfen, Winston. *Senin* doğrunu. Hatırladığını düşündüğün şeyi söyle."

"Tutuklanmamdan daha bir hafta önce Doğuasya'yla savaşta olmadığımızı hatırlıyorum. Onlarla ittifak halindeydik. Avrasya'yla savaşıyorduk. O da dört yıl sürmüştü. Ondan önce..."

O'Brien bir el hareketiyle onu susturdu.

"Başka bir örnek," dedi. "Birkaç yıl önce gerçekten ciddi bir yanılgı yaşadın. Üç adamın, bir zamanlar Parti üyesi olan Jones, Aaronson ve Rutherford'un –olabilecek en eksiksiz

itiraflarda bulunduktan sonra ihanet ve sabotaj suçundan idam edilen üç kişinin– aslında suçlandıkları konularda masum olduklarına inandın. Onların itiraflarının yalan olduğunu gösteren kesin bir belge bulduğunu sandın. O sanrıyı görmene yol açan bir fotoğraf vardı. O fotoğrafı gerçekten elinde tuttuğuna inandın. Şöyle bir fotoğraftı."

O'Brien'ın parmakları arasında dikdörtgen bir gazete parçası belirdi. Yaklaşık beş saniye Winston'ın görüş açısı içinde kaldı kâğıt. Bu bir fotoğraftı ve hangisi olduğu konusunda hiç kuşku yoktu. Bu *o* fotoğraftı. Jones, Aaronson ve Rutherford'u New York'taki Parti görevinde gösteren ve on bir sene önce tesadüf eseri bulup hemen yok ettiği fotoğrafın başka bir nüshasıydı. Sadece bir an gözlerinin önünde kaldı, sonra tekrar kayboldu. Ama Winston onu görmüştü, gördüğüne en ufak kuşkusu yoktu! Bedeninin üst kısmını kurtarmak için umutsuzca, ıstırap veren bir çaba harcadı. Herhangi bir yönde bir santim bile hareket etmesi imkânsızdı. Bir an için kadranı bile unuttu. Tek istediği fotoğrafı bir kez daha parmaklarının arasında tutmak, en azından görmekti.

"O var!" diye haykırdı.

"Hayır, yok," dedi O'Brien.

Odanın karşı duvarına gitti. Orada bir bellek deliği vardı. O'Brien kapağı kaldırdı. İncecik kâğıt parçası sıcak hava akımında çırpındıktan sonra bir alevle gözden kayboldu. O'Brien geri geldi.

"Kül," dedi. "Üstelik tanınabilir kül bile değil. Toz. O yok. Hiç olmadı."

"Ama vardı! Var! Belleğimde duruyor. Onu hatırlıyorum. Sen de hatırlıyorsun."

"Ben hatırlamıyorum," dedi O'Brien.

Winston'ın yüreğine bir taş oturdu adeta. Çiftdüşündü bu. Ölümcül bir çaresizlik hissetti. O'Brien'ın yalan söylediğinden kesinlikle kuşku duymasaydı, bu önemli bir mesele olmayacaktı. Ama O'Brien'ın fotoğrafı gerçekten unutmuş

olması da pekâlâ mümkündü. Şayet öyleyse, zaten hatırladığını inkâr ettiğini de unutmuş, unutma eylemini de unutmuştu çoktan. Bunun sadece bir hile olduğundan nasıl emin olabilirdi insan? Belki de zihindeki o çılgınca yer değiştirme gerçekten mümkündü: Onu yenilgiye uğratan bu düşünce olmuştu.

O'Brien yukarıdan şüpheyle ona bakıyordu. Yaramaz ama umut vaat eden bir çocuk için çaba harcayan öğretmen havası daha da belirginleşmişti.

"Geçmişin kontrolüyle ilgili bir Parti sloganı var," dedi. "Söyler misin lütfen."

"'Geçmişi kontrol eden geleceği kontrol eder, şimdiyi kontrol eden geçmişi kontrol eder,'" dedi Winston itaatkârca.

"'Şimdiyi kontrol eden geçmişi kontrol eder,'" diyerek ağır ağır başını sallayıp onayladı O'Brien. "Sana göre geçmişin gerçek bir varlığı var mı, Winston?"

Yine o çaresizlik hissi gelip çöktü Winston'ın üstüne. Gözleri kadrana kaydı. Onu acıdan kurtaracak cevabın "evet" mi, yoksa "hayır" mı olduğunu bilmemekle kalmıyordu, hangi cevabın sahiden doğru olduğuna inandığından bile emin değildi.

O'Brien belli belirsiz gülümsedi. "Sen metafizikçi değilsin, Winston," dedi. "Şu ana kadar varlıkla ne kastedildiğini hiç düşünmemiştin. Daha açık konuşayım. Geçmiş somut olarak boşlukta var olur mu? Geçmişin hâlâ gerçekleştiği başka bir yer ya da bir katı nesneler dünyası var mıdır?"

"Hayır."

"O halde geçmiş nerede var olur, var olursa tabii?"

"Kayıtlarda. Yazılıdır."

"Kayıtlarda. Ve?.."

"Zihinde. İnsanların belleklerinde."

"Bellekte. Tamam o zaman. Biz, yani Parti bütün kayıtları kontrol ediyoruz, ayrıca bütün bellekleri de kontrol ediyoruz. O halde geçmişi de kontrol ederiz, haksız mıyım?"

"Ama insanların bir şeyleri hatırlamasını nasıl engelleyebilirsiniz?" diye haykırdı Winston yine bir an kadranı unutarak. "İstemsiz bir şey bu. Kişinin dışında bir şey. Belleği nasıl kontrol edebilirsiniz? Benimkini kontrol edemediniz!"

O'Brien'ın tavırları yeniden sertleşti. Elini kadranın üstüne koydu.

"Aksine," dedi. "belleğini kontrol edemeyen *sensin.* Buraya gelmene yol açan da bu. Buradasın çünkü alçakgönüllülük ve özdisiplin konusunda başarısız oldun. Akıllanmanın bedeli olan teslimiyet eylemini gerçekleştirmedin. Deli kalmayı, tek kişilik bir azınlık olmayı tercih ettin. Ancak disiplinli bir zihin gerçeği görebilir, Winston. Gerçeğin nesnel, dışsal bir şey olduğuna, başlı başına var olduğuna inanıyorsun. Ayrıca gerçekliğin doğasının apaçık olduğuna inanıyorsun. Bir şeyi gördüğünü düşünecek şekilde kendini aldattığında, başka herkesin seninle aynı şeyi gördüğünü varsayıyorsun. Ama gerçeklik dışsal bir şey değildir, Winston. Gerçeklik sadece insan zihninde var olur, başka hiçbir yerde değil. Hata yapabilen bireyin zihninde var olmaz, hem zaten var olsa bile kısa zamanda yok olur gider; ancak kolektif ve ölümsüz olan Parti'nin zihninde var olur. Parti neye doğru diyorsa doğru odur. Parti'nin gözlerinden bakmadan gerçeği görmek imkânsızdır. Yeniden öğrenmen gereken olgu işte budur, Winston. Bu bir kendini imha eylemi, bir iradi çaba gerektirir. Akıllanmak için kendini alçaltmalısın."

Söylediklerinin anlaşılmasına izin vermek ister gibi birkaç saniye sustu.

"Günlüğüne yazdığın şeyi hatırlıyor musun?" diye devam etti. "'Özgürlük iki artı ikinin dört olduğunu söyleyebilme özgürlüğüdür.'"

"Evet," dedi Winston.

O'Brien sol elini kaldırdı, tersini Winston'a doğru çevirip başparmağını sakladı ve dört parmağını kaldırdı.

"Kaç parmağımı kaldırdım, Winston?"

"Dört."

"Peki parti dört değil, beş olduğunu söylerse... o zaman kaç parmak?"

"Dört."

Bu sözcük bir acı çığlığıyla sona erdi. Kadranın ibresi elli beşe kadar çıkmıştı. Winston'ın bütün bedeninden ter boşandı. Hava ciğerlerini yırttı ve dişlerini sıkarak bile durduramadığı derin inlemeler halinde dışarı çıktı. O'Brien dört parmağını havada tutarak onu izledi. Kolu geri çekti. Bu sefer acı sadece biraz azaldı.

"Kaç parmak, Winston?"

"Dört."

İbre bu kez altmışa kadar çıktı.

"Kaç parmak, Winston?"

"Dört! Dört! Başka ne diyebilirim? Dört!"

İbre yeniden yükselmiş olmalıydı, ama bu kez bakmadı. Ciddi, katı yüz ve dört parmak bütün görüş alanını doldurmuştu. Parmaklar gözlerinin önünde sütunlar gibiydi, devasaydı, bulanıktı ve titreşiyor gibiydi, ama kesinlikle dört taneydi.

"Kaç parmak, Winston?"

"Dört! Dur artık, dur! Nasıl devam edebiliyorsun? Dört! Dört!"

"Kaç parmak, Winston?"

"Beş! Beş! Beş!"

"Hayır, Winston, bunun faydası yok. Yalan söylüyorsun. Hâlâ dört tane olduğunu düşünüyorsun. Kaç parmak, söyler misin lütfen?"

"Dört! Beş! Dört! Kaç tane olsun istersen. Sadece dur, acıyı durdur!"

Bir anda kendini doğrulup oturmuş buldu. O'Brien da kolunu onun omzuna atmıştı. Belki birkaç saniyeliğine bilincini yitirmişti. Bedenini tutan bağlar gevşetilmişti. Çok üşüyordu, kontrolsüzce sarsılıyordu, dişleri takırdıyordu,

yanaklarından yaşlar süzülüyordu. Bir an O'Brien'a tıpkı bir bebek gibi tutundu, omuzlarındaki ağır kol ona tuhaf bir rahatlık hissi veriyordu. O'Brien'ın koruyucusu olduğunu, acının dışarıdan geldiğini, başka bir kaynağı olduğunu ve onu acıdan O'Brien'ın kurtarabileceğini hissediyordu.

"Yavaş öğreniyorsun, Winston," dedi O'Brien usulca.

"Elimde değil, ne yapabilirim?" diye mırıldandı. "Gözlerimin önündeki şeyi görmekten nasıl vazgeçebilirim? İki artı iki dört eder."

"Her zaman değil, Winston. Bazen beş eder. Bazen üç eder. Bazen aynı anda hepsi eder. Daha çok çabalamalısın. Akıllı olmak kolay bir iş değildir."

Winston'ı yatağa yatırdı. Uzuvlarındaki bağlar yeniden sıkılaştırıldı, ama acı geri çekilmiş ve titreme durmuştu, artık sadece yorgunluk ve üşüme hissediyordu. O'Brien tüm süreç boyunca hiç hareket etmeden duran beyaz önlüklü adama başıyla işaret etti. Beyaz önlüklü adam eğilip Winston'ın gözlerine dikkatle baktı, nabzına baktı, göğsüne kulağını dayadı, oraya buraya tık tık vurdu ve sonra O'Brien'a olumlu anlamda başını salladı.

"Tekrar," dedi O'Brien.

Winston'ın bedeni yeni bir acı dalgasıyla sarsıldı. İbre yetmişi, yetmiş beşi gösteriyor olmalıydı. Bu kez Winston gözlerini kapatmıştı. Parmakların hâlâ orada olduğunu ve hâlâ dört tane olduğunu biliyordu. Önemli olan spazm geçene kadar bir şekilde hayatta kalmaktı. Çığlık atıp atmadığının farkında değildi artık. Acı yeniden azaldı. Winston gözlerini açtı. O'Brien kolu geriye çekmişti.

"Kaç parmak, Winston?"

"Dört. Sanırım dört tane. Elimde olsa beş görürdüm. Beş görmeye çalışıyorum."

"Hangisini isterdin, beni beş gördüğüne inandırmayı mı yoksa gerçekten beş görmeyi mi?"

"Gerçekten beş görmeyi."

"Tekrar," dedi O'Brien.

Belki de ibre bu kez sekseni, doksanı göstermişti. Winston acıyı neden hissettiğini ancak ara ara hatırlayabiliyordu. Harap olmuş gözkapaklarının ardında koca bir parmaklar ormanı dans ediyor gibiydi, içeri ve dışarı doğru dalgalanıyordu, birbirinin ardında kayboluyor ve sonra tekrar meydana çıkıyordu. Onları saymaya çalışıyordu, sebebini hatırlayamıyordu. Onları saymanın imkânsız olduğunu biliyordu sadece, sebebi de beş ile dört arasındaki gizemli bir özdeşlikti. Acı tekrar azaldı. Winston gözlerini açtığında hâlâ aynı şeyi gördüğünü fark etti. Sayılamayacak miktarda parmak, tıpkı yürüyen ağaçlar gibi her yöne doğru akıp geçiyor, bir o yana bir bu yana gidiyordu. Tekrar gözlerini kapattı.

"Kaç parmak kaldırdım, Winston?"

"Bilmiyorum. Bilmiyorum. Bunu bir daha yaparsan beni öldüreceksin. Dört, beş, altı... sahiden bilmiyorum."

"Daha iyi," dedi O'Brien.

Winston'ın koluna bir iğne girdi. Neredeyse anında bütün bedenine mutluluk verici, iyileştirici bir ılıklık yayıldı. Acıyı şimdiden unutmuştu neredeyse. Gözlerini açıp minnettarlıkla O'Brien'a baktı. Çok çirkin ve çok zeki görünen, derin çizgilerle kaplı yüzü görünce yüreği kabardı. Hareket edebilseydi elini uzatıp O'Brien'ın kolunun üstüne koyacaktı. Onu hiç şu andaki kadar derinden sevmemişti, üstelik sevmesinin sebebi sadece acıyı durdurması da değildi. O'Brien'ın dost mu düşman mı olduğunun temelde bir anlam taşımadığına dair eski his geri gelmişti. O'Brien konuşulabilecek biriydi. Belki de sevilmekten ziyade anlaşılmak istiyordu. O'Brien onu çılgınlığın kıyısına getirecek kadar işkence yapmıştı, çok geçmeden de onu ölüme göndereceği kesindi. Hiçbirinin önemi yoktu. Bir bakıma bu dostluktan da derine iniyordu, onlar yakın arkadaştı; buluşup konuşabilecekleri bir yer vardı muhakkak, ama elbette gerçek sözcükler hiç söylenemezdi. O'Brien yukarıdan ona bakarken yüzündeki ifade onun

zihninden de aynı şeyin geçtiğini gösteriyordu. O'Brien nihayet sohbet havasında konuşmaya başladı.

"Nerede olduğunu biliyor musun, Winston?" diye sordu.

"Bilmiyorum. Tahmin edebilirim. Sevgi Bakanlığı'ndayım."

"Ne kadar zamandır burada olduğunu biliyor musun?"

"Bilmiyorum. Günler, haftalar, aylar – galiba aylar oldu."

"Peki sence insanları neden buraya getiriyoruz?"

"İtiraf ettirmek için."

"Hayır, sebebi bu değil. Bir daha dene."

"Cezalandırmak için."

"Hayır!" diye bağırdı O'Brien. Sesinde olağanüstü bir değişiklik olmuştu ve yüzü aniden katılaşmış ve canlanmıştı. "Hayır! Tek istediğimiz ne sana itiraf ettirmek ne de seni cezalandırmak. Seni buraya neden getirdiğimizi anlatayım mı? Seni iyileştirmek için! Seni akıllandırmak için! Anlasana bunu, Winston, buraya getirdiğimiz hiç kimse iyileşmeden gidemedi. Gerçekte işlediğin o aptalca suçlarla ilgilenmiyoruz. Parti gözle görülür, somut eylemlere bakmaz: Tek önemsediğimiz şey düşüncedir. Düşmanlarımızı yok etmekle kalmayız, onları değiştiririz. Bununla ne kastettiğimi anlıyor musun?"

Winston'ın üzerine eğilmişti. İyice yaklaştığından yüzü devleşmişti ve aşağıdan görüldüğü için de iğrenç bir çirkinlikteydi. Üstelik bu yüzde büyük bir heyecan, delice bir gerilim vardı. Winston'ın yüreğine bir taş oturdu adeta. Mümkün olsaydı yatağın daha da derinlerine doğru gömülürdü. O'Brien'ın sırf keyfinden kadranın kolunu çevirmek üzere olduğundan emindi. Fakat tam o anda O'Brien başını başka tarafa çevirdi. Doğrulup bir iki adım ileri geri yürüdü. Sonra daha düşük bir hararetle devam etti:

"Anlaman gereken ilk şey, burada şehitlik diye bir şeyin olmadığı. Geçmişin dini eziyetlerini okumuştun. Ortaçağda Engizisyon vardı. Başarısız oldu. Sapkınlığı silip atmak üze-

re işe girişmişti ama sonuçta onu kalıcılaştırdı. Zira kazıkta yaktığı her sapkına karşı binlercesi kalktı ayağa. Nedeni neydi bunun? Engizisyon'un düşmanlarını alenen öldürmesiydi, üstelik tövbe ettirmeden önce öldürmesiydi; aslına bakarsan tam da tövbe etmedikleri için öldürüyordu onları. İnsanlar hakiki inançlarından vazgeçmedikleri için ölüyorlardı. Doğal olarak bütün şan şeref kurbanda kalıyor, bütün utanç onu yakan Engizisyoncunun oluyordu. Daha sonra, yirminci yüzyılda bilinen adıyla totaliterler vardı. Alman Nazileri ve Rus Komünistleri iktidardaydı. Ruslar sapkınlara Engizisyon'dan daha zalimce eziyet ettiler. Ayrıca geçmişteki hatalardan ders çıkardıklarını düşünüyorlardı; her halükârda, şehit yaratmamaları gerektiğini biliyorlardı. Kurbanlarını alenen yargılamadan önce onların haysiyetini yok etmek için uğraşıyorlardı. İşkence ve tecritle yıprattıkları kurbanlar haysiyetsiz, dalkavuk sefillere dönüşüyor, istenen her şeyi itiraf ediyor, kendilerini kötülüğün çamuruna buluyor, postu kurtarmak için birbirlerini gammazlıyor, merhamet için ağlayıp sızlanıyorlardı. Yine de sadece birkaç yıl sonra aynı şey tekrarlanıyordu. Ölüler aziz mertebesine yükseliyor ve itibarsızlaştırma unutuluyordu. Bir kez daha, nedeni neydi bunun? Bir kere, itirafların zorla elde edildiği ve yalan olduğu çok barizdi. Biz bu türden hatalar yapmayız. Dile getirilen bütün itiraflar doğrudur. Onların doğru olmasını sağlarız. Her şeyden önce de, ölülerin bize karşı ayaklanmasına izin vermeyiz. Gelecek nesillerin seni haklı göreceğini sanma Winston. Gelecek nesiller adını bile duymayacak. Tarihin akışından tamamen temizleneceksin. Seni gaz haline getirip stratosfere salacağız. Geriye hiçbir şey kalmayacak, ne kayıtlarda bir isim ne de yaşayan beyinlerde bir anı. Hem gelecekten hem de geçmişten tam anlamıyla kaldırılacaksın. Hiç var olmamış olacaksın!"

O halde neden bana işkence etme zahmetine giriyorsunuz? diye düşündü Winston bir an buruklukla. Sanki o bu

düşünceyi sesli söylemiş gibi O'Brien tam adımını atacakken durdu. Çirkin suratı yaklaştı, gözlerini biraz kısmıştı.

"Düşünüyorsun ki," dedi, "seni tamamen yok etme niyetindeysek, söylediğin ya da yaptığın şeyler en ufak bir fark yaratmayacaksa – o halde ne diye zahmet edip seni sorguya çekiyoruz? Bunu düşünüyordun, öyle değil mi?"

"Evet," dedi Winston.

O'Brien hafifçe gülümsedi. "Sen yapının içinde bir hatasın, Winston. Silinmesi gereken bir lekesin. Geçmişin işkencecilerinden farklı olduğumuzu daha demin söylemedim mi sana? Olumsuz itaatle, hatta en küçük düşürücü teslimiyetle tatmin olmayız. En sonunda bize teslim olduğunda bunu kendi özgür iradenle yapmalısın. Sapkın olanı bize direndiği için yok etmeyiz, direndiği sürece asla onu yok etmeyiz. Onun fikrini değiştiririz, en içsel düşüncelerini ele geçiririz, onu yeniden biçimlendiririz. Tüm kötülükleri ve yanılsamaları yakıp kül ederiz; onu kendi tarafımıza çekeriz, hem de görünüşte değil samimiyetle, bütün kalbi ve ruhuyla. Onu öldürmeden önce bizden biri yaparız. Ne kadar gizli kalmış ve güçsüz olursa olsun, dünyanın herhangi bir yerinde yanlış bir düşüncenin bulunmasına tahammül edemeyiz. Ölüm anında bile herhangi bir sapmaya izin veremeyiz. Eski günlerde sapkınlar, kazığa doğru yürürken hâlâ sapkındı, sapkınlığını ilan ediyor, böylece yüceliyordu. Rus tasfiyelerinin kurbanı bile koridordan yürüyüp mermiyi beklerken kafatasının içine kilitli isyanı taşıyabiliyordu. Biz beyni patlatmadan önce kusursuzlaştırıyoruz. Eski despotizmlerin buyruğu 'Şöyle yapmayacaksın'dı. Totaliter rejimlerinki 'Şöyle yapacaksın'dı. Bizim buyruğumuz ise 'Sen şusun'. Buraya getirdiğimiz hiç kimse bize karşı duramaz. Herkes yıkanıp tertemiz olur. Bir zamanlar masumiyetine inandığın o üç sefil hain –Jones, Aaronson ve Rutherford– bile en sonunda çözüldü. Onların sorgusunda bizzat yer aldım. Yavaş yavaş yorulmalarını, sızlanmalarını, köpekleşmelerini, ağlamalarını izledim; en

sonunda acıdan ya da korkudan değil, sadece pişmanlıktan ağladılar. Onlarla işimiz bittiğinde insanlıklarından geriye sadece bir kabuk kalmıştı. Yaptıklarından dolayı hissettikleri üzüntü ve Büyük Birader'e sevgi dışında hiçbir şey kalmamıştı içlerinde. Onu ne kadar sevdiklerini görmek yüreğine dokunuyordu insanın. Bir an önce vurulmak için yalvardılar, zihinleri hâlâ temizken ölebilmek istiyorlardı."

Ses neredeyse hülyalı bir hal almıştı. O vecit hali, o delice coşku hâlâ yüzüne yayılmış haldeydi. Rol yapmıyor, diye düşündü Winston; ikiyüzlü değil, söylediği her söze inanıyor. Onu en çok ezen şey ise kendi entelektüel düşüklüğünün bilinciydi. O ağır ama zarif bedenin ileri geri yürümesini, görüş alanına girip çıkmasını seyretti. O'Brien ondan her bakımdan daha büyük bir varlıktı. O'Brien'ın uzun zaman önce bilmediği, irdelemediği ve reddetmediği hiçbir fikir olmamıştı ve olamazdı sanki Winston'ın zihninde. Onun zihni Winston'ınkini *kapsıyordu.* Ama bu durumda O'Brien'ın deliliği nasıl doğru olabilirdi? Asıl Winston'ın ta kendisi deli olmalıydı. O'Brien durup ona tepeden baktı. Sesi yeniden sertleşmişti.

"Bize kayıtsız şartsız teslim olursan paçayı kurtarabileceğini sanma, Winston. Bir kez yolunu kaybeden asla bağışlanmaz. Doğal yaşam süren boyunca hayatta kalmana izin vermeyi tercih etsek bile, bizden asla kaçamazsın. Burada başına gelenler sonsuzdur. Bunu peşinen anla. Hiçbir dönüşün olmayacağı noktaya kadar ezeceğiz seni. Sana yaptığımız şeylerden sonra bin yıl yaşasan bile asla toparlanamayacaksın. Bir daha asla sıradan insanların duygularına sahip olamayacaksın. İçindeki her şey ölü olacak. Bir daha asla sevemeyecek, dostluk kuramayacak, hayattan zevk alamayacak, kahkaha atamayacak, merak edemeyecek, cesaret gösteremeyecek, dürüst olamayacaksın. İçin boşalmış olacak. Seni sıkıp boşaltacağız, sonra içini kendimizle dolduracağız."

Bir an durup beyaz önlüklü adama bir işaret yaptı. Winston başının arkasında ağır bir aygıtın yerine yerleştirildiğini fark etti. O'Brien yatağın başucuna oturunca yüzü neredeyse Winston'ınkiyle aynı düzeye geldi.

"Üç bin," dedi Winston'ın başının öbür yanında duran beyaz önlüklü adama.

Hafif nemli gibi gelen iki küçük yumuşak yastık Winston'ın şakaklarına tutturulmuştu. Winston iyice sindi. Acı geliyordu, yeni bir tür acıydı bu. O'Brien elini onunkinin üstüne güvence verircesine, neredeyse iyi yüreklilikle koydu.

"Bu kez acımayacak," dedi. "Gözlerini benim gözlerimden ayırma."

O anda müthiş bir patlama oldu, ya da patlama gibi geldi ama bir ses duyulup duyulmadığından emin değildi. Kesinlikle kör edici bir ışık patlaması olmuştu. Winston'ın canı yanmadı, sadece halsiz hissediyordu. Patlamanın öncesinde zaten sırtüstü yatıyor olmasına rağmen, bir darbeyle o pozisyona gelmiş gibi tuhaf bir duygu hissetti. Acı vermeyen korkunç bir darbe yere sermişti onu. Ayrıca kafasının içinde bir şey olmuştu. Gözlerini yeniden odaklayabildiğinde kim olduğunu, nerede bulunduğunu hatırladı ve onun yüzüne bakan yüzü tanıdı; ama bir yerlerde koca bir boşluk vardı, sanki beyninin bir parçası alınıp götürülmüştü.

"Bu uzun sürmez," dedi O'Brien. "Gözlerime bak. Okyanusya hangi ülkeyle savaşta?"

Winston düşündü. Okyanusya'yla ne demek istendiğini ve kendisinin de Okyanusya yurttaşı olduğunu hatırlıyordu. Avrasya ve Doğuasya'yı da hatırlıyordu, ama kimin kimle savaşta olduğunu bilmiyordu. Aslına bakılırsa savaş olduğunun bile farkında değildi.

"Hatırlamıyorum."

"Okyanusya Doğuasya'yla savaşta. Şimdi hatırladın mı?"

"Evet."

"Okyanusya daima Doğuasya'yla savaştaydı. Hayatının başlangıcından beri, Parti'nin başlangıcından beri, tarihin başlangıcından beri savaş hiç durmadan devam etti, hep aynı savaştı. Bunu hatırlıyor musun?"

"Evet."

"On bir yıl önce ihanet suçundan ölüm cezasına çarptırılan üç adamla ilgili bir efsane uydurmuştun. Onların masumiyetini kanıtlayan bir gazete kupürü görmüş gibi yapmıştın. Böyle bir gazete kupürü hiç var olmadı. Onu sen uydurdun ve sonra da ona inanmaya başladın. Onu ilk uydurduğun zamanı artık hatırlıyorsun. Bunu hatırlıyor musun?"

"Evet."

"Demin elimin parmaklarını sana gösterdim. Beş parmak gördün. Bunu hatırlıyor musun?"

"Evet."

O'Brien sol elinin parmaklarını kaldırdı, başparmağını sakladı.

"Burada beş parmak var. Beş parmağı görüyor musun?"

"Evet."

Gerçekten de gördü, zihnindeki manzara değişmeden önce bir anlığına yakaladı onları. Beş parmak gördü ve elde hiçbir bozukluk yoktu. Sonra her şey normale döndü ve eski korkusu, nefreti, şaşkınlığı tekrar zihnine doluştu. Ama öyle bir an olmuştu ki –ne kadar sürdüğünü bilmiyordu, belki otuz saniye sürmüştü– pırıl pırıl bir kesinlik peyda olmuş, O'Brien'ın her önerisi bir boşluk parçasını doldurarak mutlak hakikat haline gelmişti; iki artı iki gerekiyorsa kolayca üç ya da beş edebilirdi. O'Brien elini bıraktıktan sonra solup gitmişti bu duygular; ama Winston tekrar yakalayamasa da hatırlayabiliyordu, tıpkı insanın hayatının belli bir döneminde fiilen başka biri olduğu bir zamanın canlı bir deneyimini hatırlaması gibi.

"Beş parmak saymanın hiç de imkânsız olmadığını görüyorsun," dedi O'Brien.

"Evet," dedi Winston.

O'Brien tatmin olmuş bir edayla ayağa kalktı. Winston sol tarafında duran beyaz önlüklü adamın bir ampulü kırdığını ve şırıngaya bir sıvı çektiğini gördü. O'Brien gülümseyerek Winston'a döndü. Neredeyse tıpkı eskiden yaptığı gibi burnunun üstündeki gözlüğü düzeltti.

"Benim dost ya da düşman olmamın bir anlam taşımadığını, çünkü en azından seni anlayacak ve konuşabileceğin biri olduğumu günlüğüne yazdığını hatırlıyor musun? Haklıydın. Seninle konuşmayı seviyorum. Zihnin bana cazip geliyor. Benim zihnime benziyor ama seninkinin akıl sağlığı yok. Bu seansı sonlandırmadan önce istersen bana birkaç soru sorabilirsin."

"Ne istersem sorabilir miyim?"

"Ne istersen." Winston'ın gözlerinin kadranda olduğunu fark etti. "Artık kapalı. İlk sorun nedir?"

"Julia'ya ne yaptınız?" dedi Winston.

O'Brien yine gülümsedi. "Sana ihanet etti, Winston. Anında ve hiç çekinmeden. Bu kadar kolay çözülen birini çok nadir gördüm. Görsen tanıyamazsın artık onu. Ne isyankârlığı kaldı, ne aldatıcılığı ne deliliği ne de zihnindeki kirlilik – hepsini yakarak söküp aldık. Kusursuz bir dönüşümdü, ders kitaplarına uygun bir vaka."

"Ona işkence ettiniz mi?"

O'Brien buna cevap vermedi. "Sonraki soru," dedi.

"Büyük Birader var mı?"

"Elbette var. Parti var. Büyük Birader de Parti'nin cisimleşmiş hali."

"Benim var olduğum gibi var mı?"

"Sen yoksun," dedi O'Brien.

Bir kez daha çaresizlik hücum etti Winston'ın zihnine. Var olmadığını kanıtlayan argümanları biliyor ya da en azından hayal edebiliyordu; fakat bunlar anlamsızdı, sadece sözcük oyunlarıydı. "Sen yoksun" ifadesinin ta kendisi

mantıksal bir absürtlük içermiyor muydu? İyi ama bunu söylemenin ne faydası olacaktı? O'Brien'ın onu dümdüz ederken kullanacağı cevap verilemez, delice argümanları düşününce zihni ürperdi.

"Bence varım," dedi bıkkınlıkla. "Kendi kimliğimin bilincindeyim. Doğdum ve öleceğim. Kollarım ve bacaklarım var. Boşlukta belli bir yer kaplıyorum. Başka bir katı nesne aynı anda aynı yeri kaplayamaz. Bu anlamda, Büyük Birader var mı?"

"Bunun bir önemi yok. O var."

"Büyük Birader ölecek mi?"

"Tabii ki ölmeyecek. Nasıl ölebilir? Sonraki soru?"

"Biraderlik var mı?"

"İşte bunu hiç bilemeyeceksin, Winston. Seninle işimiz bittiğinde seni serbest bırakmak istersek ve doksan yaşına kadar hayatta kalırsan yine de bu sorunun cevabının Evet mi, yoksa Hayır mı olduğunu bilemeyeceksin. Hayatta olduğun sürece bu soru zihninde çözülmemiş bir bilmece olarak kalacak."

Winston uzandığı yerde cevap veremeden kaldı. Göğsü biraz daha hızlı inip kalkıyordu. Aklına ilk gelen soruyu hâlâ sormamıştı. Sormak zorundaydı ama sanki dili dönmüyordu. O'Brien'ın yüzünde eğleniyormuş gibi bir ifade vardı. Gözlüğü bile ironik bir biçimde parlıyordu sanki. Biliyor, diye düşündü Winston aniden, ne soracağımı biliyor! Bunu düşününce sözcükler ağzından fışkırdı:

"101 No'lu Oda'da ne var?"

O'Brien'ın yüzündeki ifade değişmedi. Soğuk bir sesle cevap verdi:

"101 No'lu Oda'da ne olduğunu biliyorsun, Winston. 101 No'lu Oda'da ne olduğunu herkes bilir."

Parmağını kaldırıp beyaz önlüklü adama işaret etti. Anlaşılan seans artık sona ermişti. Winston'ın koluna bir iğne girdi. Neredeyse o anda derin bir uykuya daldı.

3. Bölüm

"Topluma geri kazandırılmanın üç aşaması var," dedi O'Brien. "Önce öğrenme, sonra anlama, sonra da kabullenme. Şimdi ikinci aşamaya geçme zamanın geldi."

Winston her zamanki gibi dümdüz sırtüstü yatıyordu. Ama son zamanlarda bağları daha gevşekti. Onu hâlâ yatağa bağlıyorlardı, ama dizlerini biraz oynatabiliyor, başını sağa sola çevirebiliyor ve kollarını dirsekten kaldırabiliyordu. Ayrıca kadran da daha az dehşet verici olmuştu. Yeterince zeki davranırsa acıdan kurtulabiliyordu: Genellikle aptallık ettiği zaman O'Brien kolu çekiyordu. Kimi zaman tam bir seans boyunca ibre oynamıyordu. Kaç seans geçtiğini hatırlayamıyordu. Sürecin tamamı uzun ve belirsiz bir zamana yayılıyor gibiydi –haftalar belki de– ayrıca seanslar arasındaki aralar kimi zaman günler sürüyor, kimi zaman sadece bir iki saat oluyordu.

"Orada uzanırken," dedi O'Brien, "çoğu kez merak ettin –hatta bana sordun– Sevgi Bakanlığı sana neden bu kadar çok zaman ve çaba harcıyor? Özgürken de temelde aynı soru kafanı karıştırıyordu. İçinde yaşadığın Toplum'un işleyişini kavrayabiliyorsun, ama altta yatan sebepleri anlayamıyorsun. Günlüğüne şöyle yazdığını hatırlıyor musun: '*Nasıl* olduğunu anlıyorum, *neden* olduğunu anlamıyorum?' 'Neden' üzerine düşünmeye başladığın zaman aklın-

dan şüphe etmiştin. *Kitabı*, Goldstein'ın kitabını okudun, ya da en azından bazı kısımlarını okudun. Zaten bilmediğin bir şey söyledi mi sana?"

"Sen de okudun mu?" dedi Winston.

"Onu ben yazdım. Daha doğrusu yazımında rol aldım. Hiçbir kitap bireysel olarak üretilmiyor, sen de biliyorsundur."

"İçinde yazanlar doğru mu?"

"Tanım olarak, evet. Önüne koyduğu program ise saçma sapan. Bilginin gizlice birikmesi – aydınlanmanın tedricen yayılması – en sonunda bir proleter isyanı – Parti'nin devrilmesi. Söyleyeceği şeyin bu olduğunu sen de öngörmüştün. Hepsi saçmalık. Proleterler asla ayaklanmaz, bin yıl ya da milyon yıl geçse olmaz bu. Ayaklanamazlar. Sebebini sana söylememe gerek yok; zaten biliyorsun. Şiddet olayları, ayaklanma gibi şeyler düşlediysen, onlardan vazgeçmelisin. Parti'nin devrilmesinin hiçbir yolu yok. Parti'nin iktidarı sonsuzdur. Bunu düşüncelerin için bir başlangıç noktası olarak al."

Yatağa yaklaştı. "Sonsuz!" diye tekrarladı. "Şimdi gel yeniden 'nasıl' ve 'neden' sorularına dönelim. Parti'nin *nasıl* kendini iktidarda tuttuğunu gayet iyi anladın. Şimdi bana *neden* iktidara tutunduğumuzu söyle. Sebep nedir? Niye iktidar istiyoruz? Haydi söyle," diye ekledi Winston'ın sustuğunu görünce.

Gelgelelim, Winston birkaç dakika daha konuşmadı. Bir yorgunluk hissinin etkisi altındaydı. O'Brien'ın yüzüne coşkunun o belli belirsiz, delice ışıltısı geri gelmişti. O'Brien'ın ne diyeceğini Winston zaten biliyordu. Parti iktidarı kendi amaçları için değil, çoğunluğun iyiliği için istiyor, diyecekti. Parti iktidar arayışındaydı, çünkü kitleler halindeki insanlar kırılgan ve korkak yaratıklardı, özgürlüğe dayanamaz ve hakikatle yüzleşemezlerdi, onlardan daha güçlü olanlar tarafından yönetilmeleri ve sistematik olarak aldatılmaları

zorunluydu. İnsanlığın tercihi özgürlük ile mutluluk arasındaydı ve insanlığın büyük bir kısmı için mutluluk daha iyiydi. Parti zayıfların ebedi koruyucusuydu, iyilik egemen olsun diye kötülük eden kendini adamış bir tarikattı, başkaları için kendi mutluluğunu feda ediyordu. En korkunç olanı da, diye düşündü Winston, en korkunç olanı da O'Brien'ın bunu söylerken kendi söylediğine inanacak olmasıydı. Winston bunu onun yüzünde görebiliyordu. O'Brien her şeyi biliyordu. Dünyanın gerçekten nasıl olduğunu, insan kitlesinin nasıl alçaldığını ve Parti'nin hangi yalanlar ve barbarlıklarla onları o düzeyde tuttuğunu Winston'dan bin kez daha iyi biliyordu. Hepsini anlamış, hepsini tartmış ve yine aynı sonuca varmıştı: Tüm bunlar nihai amaç tarafından meşrulaştırılıyordu. Senden daha zeki olan, argümanlarına kulak veren ve sonra kendi deliliğini sürdüren bir manyağa karşı ne yapabilirsin, diye düşündü Winston.

"Kendi iyiliğimiz için bizi yönetiyorsunuz," dedi cılız bir sesle. "İnsanların kendini yönetmeye uygun olmadığını düşündüğünüz için..."

Aniden irkildi, neredeyse avazı çıktığı kadar bağırdı. Bedeninden bir acı dalgası geçti. O'Brien kadranın kolunu iterek ibreyi otuz beşe kadar getirmişti.

"Bu aptalcaydı, Winston, aptalca!" dedi. "Böyle bir şey söylemeyecek kadar kafan çalışıyor halbuki."

Kolu tekrar çekip devam etti:

"Şimdi sana sorumun cevabını söyleyeceğim. Cevap şu. Parti başlı başına iktidar istiyor. Başkalarının iyiliğiyle ilgilenmiyoruz; sadece iktidarla ilgileniyoruz. Zenginlik, lüks, uzun yaşam ya da mutlulukla ilgilenmiyoruz; sadece iktidar, saf iktidar. Saf iktidarın ne demek olduğunu da şimdi anlayacaksın. Biz geçmişin tüm oligarşilerinden farklıyız, çünkü ne yaptığımızı biliyoruz. Tüm diğerleri, hatta bize benzeyenler bile korkak ve ikiyüzlüydü. Alman Nazileri ve Rus Komünistleri yöntem açısından bize çok yaklaştılar, ama kendi

gerekçelerini kabullenecek cesareti hiç gösteremediler. İktidarı istemeden ve sınırlı bir süre için ele geçirmiş, insanların özgür ve eşit olduğu bir cennete hemen ilk köşeyi dönünce ulaşılabilirmiş gibi yaptılar, hatta belki de buna gerçekten inandılar. Biz öyle değiliz. Biz kimsenin iktidarı sönümlendirme niyetiyle ele geçirmediğini biliyoruz. İktidar araç değil, amaçtır. İnsan devrimi korumak için diktatörlük kurmaz, diktatörlük kurmak için devrim yapar. Eziyetin amacı eziyettir. İşkencenin amacı işkencedir. İktidarın amacı iktidardır. Şimdi beni anlamaya başladın mı?"

O'Brien'ın yüzündeki yorgunluk daha önce olduğu gibi yine etkilemişti Winston'ı. Adamın yüzü kuvvetli, etli ve zalimdi; zekâ fışkırıyordu bu yüzden adeta, Winston'ın kendini çaresiz hissetmesine yol açan kontrollü bir ihtirasla doluydu, ama yorgundu işte. Gözlerinin altında torbalar vardı, elmacıkkemiklerinin üzerinden derisi sarkıyordu. O'Brien üzerine doğru eğilerek yıpranmış yüzünü kasten daha da yakına getirdi.

"Yüzümün yaşlı ve yorgun olduğunu düşünüyorsun," dedi. "İktidardan bahsettiğimi ama kendi bedenimin çöküşünü bile engelleyemediğimi düşünüyorsun. Bireyin sadece bir hücre olduğunu anlayamıyor musun, Winston? Hücrenin yorgunluğu organizmanın sağlamlığıdır. Tırnaklarını kesince ölüyor musun?"

Yataktan uzaklaşıp yine odada volta atmaya başladı, bir eli de cebindeydi.

"Biz iktidar rahipleriyiz," dedi. "Tanrı iktidardır. Ama şu anda iktidar senin için sadece bir sözcük. İktidarın ne anlama geldiğine dair biraz fikir edinmenin zamanı geldi. İlk anlaman gereken şey iktidarın kolektif olduğudur. Birey ancak bireyliğinden vazgeçerse iktidara sahip olabilir. Parti'nin o sloganını biliyorsun: 'Özgürlük Köleliktir.' Bunun tersinin de doğru olduğu hiç aklına gelmiş miydi? Kölelik özgürlüktür. Tek başına olan –özgür– insan her zaman ye-

nilmeye mahkûmdur. Böyle olmak zorundadır, çünkü her insan eninde sonunda ölecektir ki bu da başarısızlıkların en büyüğüdür. Fakat kendini tam ve kesin olarak teslim ederse, kimliğinden kaçabilirse, Parti'nin içinde eriyerek Parti'nin ta kendisi *olursa*, işte o zaman her şeye gücü yeter ve ölümsüzleşir. Anlaman gereken ikinci şey iktidarın insanlar üzerinde iktidar olduğudur. Bedenler üzerinde, ama her şeyden önce zihin üzerinde. Madde üzerinde –yani senin deyişinle dışsal gerçeklik üzerinde– iktidarın bir önemi yoktur. Madde üzerindeki kontrolümüz zaten mutlak."

Winston bir an için kadranı unuttu. Doğrulup oturacak pozisyona gelmek için müthiş bir çaba harcadı, ama bedenini çok büyük bir acıya maruz bırakmaktan başka bir şey yapamadı.

"İyi ama maddeyi nasıl kontrol edebilirsin?" diye patladı. "İklimi ya da yerçekimi kanununu bile kontrol edemiyorsun. Hem ayrıca hastalık, acı, ölüm..."

O'Brien bir el hareketiyle onu susturdu. "Maddeyi kontrol edebiliriz, çünkü zihni kontrol ediyoruz. Gerçeklik kafatasının içindedir. Kademe kademe öğreneceksin, Winston. Yapamayacağımız hiçbir şey yok. Görünmezlik, havada uçma – ne istersen. İstesem buradaki zeminden tıpkı bir sabun köpüğü gibi havalanabilirim. Bunu istemiyorum, çünkü Parti istemiyor. Doğa'nın yasalarına ilişkin on dokuzuncu yüzyıldan kalma o fikirlerden kurtarmalısın kendini. Doğa yasalarını biz yapıyoruz."

"Hayır yapmıyorsunuz! Siz bu gezegenin bile efendileri değilsiniz. Avrasya ve Doğuasya ne olacak? Henüz onları fethetmediniz."

"Önemsiz. Ne zaman istersek o zaman fethederiz. Fethetmesek bile ne fark edecek ki? Onları yok sayarız, olur biter. Okyanusya dünyadır."

"Ama dünyanın kendisi bir toz zerresinden ibaret. İnsan da minicik, çaresiz bir varlık! Ne zamandır var ki bu

dünyada? Milyonlarca yıl boyunca yeryüzünde hiçbir canlı yoktu."

"Saçma. Biz ne kadar yaşlıysak dünya da o kadar yaşlı, daha fazla değil. Nasıl daha yaşlı olabilir? Hiçbir şey insan bilinci dışında var olmaz."

"Ama kayalar soyu tükenmiş hayvanların kemikleriyle dolu – insanın adı bile duyulmadan çok önce yaşamış dev sürüngenler, mamutlar ve mastodonlar."

"O kemikleri hiç gözünle gördün mü, Winston? Elbette görmedin. On dokuzuncu yüzyıl biyologları icat etti onları. İnsandan önce hiçbir şey yoktu. İnsanın bir gün sonu gelirse, sonrasında da hiçbir şey olmayacak. İnsanın dışında hiçbir şey yoktur."

"Fakat bütün bir evren bizim dışımızda. Yıldızlara baksana! Bazıları bir milyon ışık yılı uzakta. Onlar daima ulaşamayacağımız mesafede kalacaklar."

"Yıldızlar nedir?" dedi O'Brien kayıtsızca. "Birkaç kilometre ötedeki ateş parçacıkları. İstesek onlara erişiriz. İstersek söndürürüz onları. Dünya evrenin merkezidir. Güneş ve yıldızlar dünyanın çevresinde döner."

Winston yeniden yattığı yerde çırpındı. Bu sefer bir şey söylemedi. O'Brien sanki karşı sav öne sürülmüş gibi devam etti:

"Belli amaçlar açısından bu doğru değil elbette. Okyanusta seyahat ederken ya da gelgiti öngörmemiz gerektiğinde, dünyanın güneş etrafında döndüğünü ve yıldızların milyonlarca çarpı milyonlarca kez uzakta olduğunu varsaymak işimize gelir. İyi de ne çıkar bundan? İkili bir astronomi sistemi kurma kapasitemiz bulunmadığını mı sanıyorsun? Yıldızlar ihtiyacımıza uygun olarak yakın ya da uzak olabilir. Matematikçilerimizin böyle bir kapasitesi olmadığını mı sanıyorsun? Çiftdüşünü unuttun mu?"

Winston tekrar yatağa yapıştı. Ne derse desin, hemen verilen cevaplar sopa gibi iniyordu. Ama yine de biliyor-

du, haklı olduğunu *biliyordu*. Zihnin dışında hiçbir şeyin var olmadığı inancı – bunun yanlışlığını kanıtlamanın bir yolu vardı muhakkak. Bunun bir yanılgı olduğu uzun zaman önce gösterilmemiş miydi? Hatta bir adı bile vardı ama Winston unutmuştu. Ona tepeden bakan O'Brien'ın dudaklarının kenarları hafif bir gülümsemeyle kıvrıldı.

"Metafizikten yana pek güçlü olmadığını söylemiştim, Winston," dedi. "Bulmaya çalıştığın sözcük solipsizm. Ama yanılıyorsun. Bu solipsizm değil. Kolektif solipsizm de diyebilirsin belki. Ama bu farklı bir şey: Aslında tam aksi bir şey. Bunların hepsi saptırmadan ibaret," diye ekledi farklı bir tonla. "Gerçek iktidar, elde etmek için gece gündüz savaştığımız iktidar şeyler üzerindeki iktidar değil, insanlar üzerindeki iktidardır." Durdu, sonra bir anlığına yine, gelecek vaat eden öğrenciye sorular soran bir öğretmen havasına büründü: "İnsan başkası üzerinde nasıl iktidar uygular, Winston?"

Winston düşündü. "Ona acı çektirerek," dedi.

"Çok güzel. Ona acı çektirerek. İtaat yeterli değildir. Acı çekmiyorsa nasıl emin olabilirsin kendi iradesine değil de senin iradene boyun eğdiğinden? İktidar acı vermek ve aşağılamaktır. İktidar insan zihinlerini paramparça etmek ve kendi seçtiğin yeni şekillerde onları tekrar birleştirmektir. Ne tür bir dünya yarattığımızı görmeye başladın mı artık? Eski reformcuların hayal ettiği o aptalca hedonist Ütopyaların tam tersi. Korku, ihanet ve işkence dünyası, ezme ve ezilme dünyası, kusursuzlaştıkça daha az değil *daha çok* acımasızlaşan bir dünya. Bizim dünyamızda ilerleme, daha fazla acı verme konusunda ilerlemedir. Eski medeniyetler sevgi ya da adalet üzerine kurulduklarını iddia ettiler. Bizimki nefret üzerine kurulmuştur. Bizim dünyamızda korku, öfke, zafer ve kendini aşağılamadan başka duygu yoktur. Geri kalan her şeyi yok edeceğiz – her şeyi. Devrim öncesinden kalma düşünce alışkanlıklarını çoktan kırmaya başladık. Çocuk ile ebeveyn, erkek ile erkek, erkek ile kadın arasındaki bağla-

rı kopardık. Artık kimse karısına, çocuğuna ya da dostuna güvenme cesaretini gösteremiyor. Ama gelecekte kimsenin karısı ya da dostu da olmayacak. Çocuklar doğum sonrası annelerinden alınacaklar, tıpkı bir tavuğun yumurtasını alır gibi. Cinsellik güdüleri tümden silinecek. Üreme tıpkı tayın kartının yenilenmesi gibi yıllık bir formaliteye dönüşecek. Orgazmı ortadan kaldıracağız. Nörologlarımız şimdi bu konuda çalışmalar yürütüyor. Parti'ye sadakat dışında hiçbir tür sadakat olmayacak. Büyük Birader sevgisi dışında hiçbir sevgi olmayacak. Yenilen bir düşman karşısında atılan zafer kahkahası dışında hiçbir kahkaha atılmayacak. Ne sanat ne edebiyat ne de bilim olacak. Her şeye gücümüz yettiğinde artık bilime ihtiyacımız kalmayacak. Güzellik ile çirkinlik arasında hiçbir ayrım kalmayacak. Merak olmayacak, hayatın süregitmesinin keyfi olmayacak. Tüm rakip hazlar yok edilecek. Ama daima –bunu unutma, Winston– daima iktidar zehirlenmesi olacak, sürekli artacak ve sürekli daha sinsi olacak. Daima, her an zaferin heyecanı olacak, çaresiz kalmış düşmanı ezmenin coşkusu duyulacak. Geleceğin bir tablosunu istiyorsan, bir insanın yüzüne basan bir asker postalı düşün – sonsuza dek."

Winston'ın konuşmasını bekler gibi sustu. Winston yeniden yatağa sinmeye çalışıyordu. Bir şey söyleyemedi. Yüreği buz tutmuştu sanki. O'Brien sözlerini sürdürdü:

"Ve bunun sonsuza dek süreceğini asla unutma. O postalın üzerine basacağı bir yüz hep olacak. Sapkın, toplum düşmanı hep orada olacak ki tekrar tekrar yenilebilsin ve aşağılanabilsin. Elimize düştüğünden beri başına gelenlerin hepsi devam edecek ve her şey daha da kötü olacak. İspiyonculuk, ihanetler, tutuklamalar, işkenceler, idamlar, kaybetmeler hiç sona ermeyecek. Bu bir zafer dünyası olduğu kadar, terör dünyası olacak. Parti güçlendikçe, tahammülü azalacak; muhalefet zayıfladıkça, despotluk artacak. Goldstein ve sapkınlıkları sonsuza dek devam edecek. Her gün, her an

yenilecek, itibarsızlaşacak, alaya alınacak, suratına tükürülecek ve yine de daima hayatta kalacaklar. Yedi yıl boyunca seninle birlikte rol aldığım bu tiyatro tekrar tekrar, nesilden nesle, her seferinde daha sinsice tekrarlanacak. Sapkın daima burada bizim insafımıza kalmış olacak, acıyla bağıracak, çözülecek, hor görülecek – en sonunda da tamamen tövbe edecek, kendinden kurtarılacak, kendi isteğiyle ayaklarımıza kapanacak. Hazırladığımız dünya işte bu, Winston. Zafer üstüne zafer dünyası, kazanma üstüne kazanma; iktidarın damarına sonsuza dek basma, tekrar basma. O dünyanın nasıl bir yer olacağını anlamaya başladığını görebiliyorum. Ama en sonunda anlamaktan da fazlasını yapacaksın. Onu kabullenecek, buyur edecek, onun bir parçası olacaksın."

Winston artık konuşabilecek kadar toplamıştı kendisini. "Yapamazsın!" dedi cılız bir sesle.

"Ne demek istiyorsun, Winston?"

"Tarif ettiğin şekilde bir dünya yaratamazsın. Bu bir rüya. İmkânsız."

"Neden?"

"Korku, nefret ve zalimlik üzerine bir medeniyet kurmak olanaksız. Sürdürülemez."

"Nedenmiş o?"

"Yaşamaz. Dağılıp gider. Eninde sonunda kendisini imha eder."

"Saçma. Nefretin sevgiden daha çok şeyi tükettiği izlenimine sahipsin. Neden öyle olsun? Hem öyle olsa da ne fark eder? Kendimizi daha hızlı tüketmeyi seçtiğimizi varsayalım. İnsan hayatının temposunu artırarak insanların otuzunda bunamasını sağladığımızı varsayalım. Yine de ne fark eder ki? Bireyin ölümünün ölüm olmadığını anlayamıyor musun? Parti ölümsüzdür."

Her zamanki gibi bu ses Winston'ı çaresizliğe sürükledi. Üstelik karşıt görüşünde ısrar ederse O'Brien'ın yeniden kadranın kolunu itmesinden korkuyordu. Yine de sessiz ka-

lamadı. Zayıflık içinde, savlardan yoksun, O'Brien'ın söylediklerinin akıl almaz dehşeti dışında hiçbir destek almadan saldırıya yanıt verdi.

"Bilmiyorum – umurumda değil. Bir şekilde başarısız olacaksınız. Bir şey sizi yenecek. Hayat sizi yenecek."

"Hayatı biz kontrol ediyoruz, Winston, hem de her düzeyde. Yaptığımız şeyle çileden çıkacak ve bize karşı ayaklanacak insan doğası denen bir şey olduğunu sanıyorsun. Ama insan doğasını da biz yaratıyoruz. İnsan sonsuza dek biçimlendirilebilir. Belki de proleterlerin veya kölelerin ayaklanıp bizi devireceği şeklindeki eski fikrine geri dönmüşsündür. Bunu aklından çıkar. Onlar tıpkı hayvanlar gibi çaresiz. İnsanlık Parti'dir. Diğerleri dışarıdadır – mevzu dışıdır."

"Umurumda değil. En sonunda sizi yenecekler. Ne menem bir şey olduğunuzu eninde sonunda görecekler, sonra da sizi paramparça edecekler."

"Bunun olacağına dair herhangi bir kanıt görebiliyor musun? Ya da herhangi bir sebep?"

"Hayır. Buna inanıyorum. Başarısız olacağınızı *biliyorum*. Evrende bir şey var –nedir bilmiyorum, bir ruh, bir ilke– onu asla yenemezsiniz."

"Tanrı'ya inanıyor musun, Winston?"

"Hayır."

"O halde bizi yenecek olan bu ilke nedir?"

"Bilmiyorum. İnsanın ruhu."

"Ve kendini insan olarak mı görüyorsun?"

"Evet."

"Şayet sen insansan, Winston, son insansın. Senin türün tükendi; mirasçılar biziz. *Yalnız* olduğunu anlayabiliyor musun? Tarihin dışındasın, var olanlar arasında değilsin." Tavrı değişti ve daha sert bir sesle ekledi: "Bir de yalanlarımız ve zalimliğimiz yüzünden kendini ahlaken bizden üstün görüyorsun, değil mi?"

"Evet, kendimi sizden üstün görüyorum."

O'Brien sustu. Başka iki ses konuşuyordu. Winston bir an sonra seslerden birinin kendisine ait olduğunu fark etti. Biraderlik'e katıldığı gece O'Brien'la yaptığı konuşmanın bir kaydıydı bu. Winston kendisini yalan söylemeye, çalmaya, sahtecilik yapmaya, cinayet işlemeye, uyuşturucu ve fahişeliğe teşvik etmeye, zührevi hastalıklar yaymaya, bir çocuğun yüzüne kezzap atmaya söz verirken duydu. O'Brien sabırsızca küçük bir el hareketi yaptı, sanki bu kanıtın gösterilmesine pek de gerek olmadığını söylemek istiyordu. Sonra bir düğmeyi çevirdi ve sesler durdu.

"Kalk yataktan," dedi.

Bağlar gevşemişti. Winston ayaklarını yere koyup dengesizce dikildi.

"Sen son insansın," dedi O'Brien. "Sen insan ruhunun koruyucususun. Neye benzediğini görmelisin. Giysilerini çıkar."

Winston tulumunu bir arada tutan ipi çözdü. Fermuarlar uzun zaman önce koparılıp atılmıştı. Tutuklandığından beri tek seferde tüm kıyafetlerini çıkarıp çıkarmadığını hatırlayamıyordu. Tulumun altında sararmış pis paçavralar vardı, bunların iç çamaşırlarının artıkları olduğunu fark etmesi biraz zaman aldı. Onları da sıyırıp yere atarken odanın karşı ucunda üç kanatlı bir ayna olduğunu gördü. Aynaya doğru yaklaşmaya başladı ama birden donakaldı. İstemsiz bir çığlık attı.

"Devam et," dedi O'Brien. "Aynanın kanatları arasında dur. Kendini yandan da görmelisin."

Winston'ın durmasının sebebi korkmasıydı. Kamburu çıkmış, gri renkli, iskelete benzer bir şey ona doğru geliyordu. Tek sorun onun kendisi olduğunu bilmesi de değildi, karşısındaki şey basbayağı korkutucuydu. Aynaya daha da yaklaştı. Boynunun eğri duruşundan ötürü yüzü öne doğru uzamış gibi görünüyordu. Çıkık alın tepedeki kellikle birleşmiş, perişan bir hapishane kuşu suratı çıkmıştı ortaya.

Burnu uzayıp kemerlenmişti, içe göçmüş gibi duran elmacık-kemiklerinin üstündeki gözleri vahşi ve ürkekti. Yanakları çökmüş, ağız büzülmüş gibiydi. Kesinlikle kendi yüzüydü bu ama şimdi görüyordu ki kafasının içinde gerçekleşen değişimlerden çok daha fazlası dış görünüşünde gerçekleşmişti. İçinden geçenler eskisi gibi yansımayacaktı artık dışına. Kısmen kel kalmıştı. İlk başta saçlarının da kırlaştığını sanmıştı, ama grilik kafa derisindeydi. Elleri ve yüzü haricinde tüm bedeni kirden grileşmişti, kir adeta tenine yerleşmiş, içine işlemişti. Yer yer kirin altında kırmızı yara izleri vardı ve ayak bileğindeki varis ülseri iltihaplanmış, üstündeki deri pul pul dökülüyordu. Fakat asıl korkutucu olan bedeninin zayıflığıydı. Göğüs kafesi tıpkı bir iskeletinki gibi dardı: Bacakları o kadar incelmişti ki dizleri uyluklarından daha kalın görünüyordu. O'Brien'ın yandan görünüşle ne kastettiğini şimdi anlıyordu. Omurgasının eğriliği hayret vericiydi. İncecik omuzları öne doğru çıkarak göğsünü çukurlaştırmıştı, incecik boynu kafatasının ağırlığı altında ikiye katlanmış gibiydi. Tahmin etmesi gerekse, bunun ağır bir hastalığın pençesindeki altmış yaşlarında bir adamın bedeni olduğunu söylerdi.

"Kimi zaman," dedi O'Brien, "benim yüzümün –bir İç Parti üyesinin yüzünün– yaşlı ve yıpranmış göründüğünü düşündün. Kendi yüzün hakkında ne düşünüyorsun?"

Winston'ın omzunu yakalayıp onu kendine doğru çevirdi.

"Bak ne haldesin!" dedi. "Pislik içinde yüzüyorsun. Ayak parmaklarının arasındaki kire bak. Ayağındaki o iltihaplı iğrenç yaraya bak. Teke gibi koktuğunun farkında mısın? Büyük ihtimalle artık dikkatini bile çekmiyor. Derin kemiğine yapışmış. Görüyor musun? Pazını başparmağımla işaretparmağımın arasına sığdırabiliyorum. Boynunu bir havuç gibi kırabilirim. Elimize düştüğünden beri yirmi beş kilo kaybettiğini biliyor musun? Saçın bile avuç avuç kopuyor. Bak!" Winston'ın başından bir tutam saça asılıp eline gelen

telleri gösterdi. "Aç ağzını. Dokuz, on, on bir dişin kalmış. Bize geldiğinde kaç tane vardı? Kalanlar da ağzından düştü düşecek. Şuraya bak!"

Winston'ın kalan ön dişlerinden birini güçlü başparmağı ile işaretparmağı arasına aldı. Winston çenesinde ani bir acı hissetti. O'Brien gevşek dişi çektiği gibi kökünden sökmüştü. Elindeki dişi hücrenin zeminine fırlattı.

"Çürüyüp gidiyorsun," dedi, "parçalanıyorsun. Nesin sen? Bir pislik torbası. Şimdi dön de şu aynaya tekrar bak. Karşındaki şeyi görüyor musun? İşte son insan bu. Şayet sen insansan, insanlık bu. Şimdi giy kıyafetlerini geri."

Winston ağır ve tutuk hareketlerle giyinmeye başladı. Şu ana kadar farkında değildi ne kadar ince ve zayıf olduğunun. Zihninde tek bir düşünce dolanıyordu: Bu yerde düşündüğünden daha fazla kalmış olmalıydı. O berbat paçavraları giydikten sonra mahvolmuş bedeni için aniden bir acıma duygusu hissetti. Yatağın yanı başında duran küçük bir iskemlenin üzerine çöktü ve gözyaşlarına boğuldu. Çirkinliğinin, alçalmışlığının bilincindeydi, pis iç çamaşırları içinde bir torba kemik oturmuş o sert beyaz ışıkta ağlayıp sızlıyordu, ama durduramıyordu bir türlü kendini. O'Brien neredeyse iyi yüreklilikle bir elini onun omzuna koydu.

"Bu sonsuza dek devam etmeyecek," dedi. "Ne zaman istersen bundan kaçabilirsin. Her şey sana bağlı."

"Siz yaptınız!" dedi Winston hıçkırıklar arasında. "Beni bu hale siz getirdiniz."

"Hayır, Winston, kendini bu hale getiren sensin. Parti'ye karşı gelmeye başladığında kabul ettiğin şey buydu. İlk eyleminin içinde bunların hepsi mevcuttu. Öngörmediğin hiçbir şey olmadı."

Bir an durduktan sonra devam etti:

"Seni yendik, Winston. Çözülmeni sağladık. Bedeninin neye benzediğini gördün. Zihnin de aynı durumda. İçinde pek bir gurur kaldığını sanmıyorum. Tekmelendin, kırbaç-

landın, küfürler yedin, acıyla haykırdın, kendi kanında ve kusmuğunda yuvarlandın durdun. Merhamet edelim diye sızlandın, herkese ve her şeye ihanet ettin. Başına gelmeyen tek bir aşağılanma geliyor mu aklına?"

Winston'ın gözlerinden yaşlar gelmeye devam etse de, ağlamayı kesti. Başını kaldırıp O'Brien'ın gözlerine baktı.

"Julia'ya ihanet etmedim," dedi.

O'Brien yukarıdan düşünceli düşünceli baktı. "Hayır," dedi. "Hayır, bu çok doğru. Julia'ya ihanet etmedin."

O'Brien'a duyduğu tuhaf ve hiçbir şekilde kaybolmayan hürmet duygusu yeniden doldurdu Winston'ın kalbini. Ne kadar zeki, diye düşündü, ne kadar da zeki! O'Brien kendine söylenen şeyleri anlamakta hiç başarısız olmamıştı. Dünya üzerindeki başka herkes onun Julia'ya ihanet *ettiği* cevabını verirdi derhal. Çünkü işkence altında ondan söküp almadıkları ne kalmıştı ki? Julia hakkında bildiği her şeyi anlatmıştı onlara; alışkanlıklarını, karakterini, geçmiş yaşamını anlatmıştı; buluşmalarında meydana gelen her şeyi en önemsiz ayrıntısına kadar itiraf etmişti; kendisinin ona söylediği ve kızın kendisine söylediği her şeyi, karaborsadan aldıkları yiyecekleri, zinalarını, Parti'ye karşı gizli muğlak planlarını... her şeyi. Yine de, sözcüğün onun kafasındaki anlamıyla ona ihanet etmemişti. Onu sevmekten vazgeçmemişti, ona karşı duyguları aynı kalmıştı. O'Brien da hiçbir açıklamaya gerek duymadan ne demek istediğini anlamıştı.

"Söylesene," dedi, "beni ne zaman vuracaklar?"

"Uzun zaman alabilir," dedi O'Brien. "Sen zor bir vakasın. Fakat umudunu kaybetme. Herkes eninde sonunda iyileşir. En nihayetinde seni vuracağız."

4. Bölüm

Durumu çok daha iyiydi. Her geçen gün kilo alıyor ve kuvvetleniyordu, yani günlerden bahsetmek uygun düşerse.

Beyaz ışık ve uğultu her zamanki gibiydi, ama hücre daha önce kaldığı hücrelere göre biraz daha rahattı. Tahta yatağın üstünde bir yastık ve bir döşek konmuştu. Ayrıca hücrede bir de iskemle vardı. Ona banyo yaptırmışlardı, ayrıca metal bir lavaboda sık sık kendini yıkayıp temizlemesine de izin vardı. Hatta ona sıcak su bile temin ediyorlardı. Yeni iç çamaşırları ve temiz bir tulum vermişlerdi. Varis ülserine ağrı kesici melhem sürmüşlerdi. Dişlerinin geri kalanını çekmişler ve yerine damak takmışlardı.

Haftalar ya da aylar geçmiş olmalıydı. Şayet canı isterse artık ne kadar zaman geçtiğini hesaplaması da mümkün olabilirdi, çünkü görünüşe bakılırsa artık düzenli besleniyordu. Tahminine göre yirmi dört saatte üç öğün yemek yiyordu, kimi zaman bunları gece mi yoksa gündüz mü yediğini de az çok merak ediyordu. Yemek şaşırtıcı ölçüde iyiydi ve üç seferde bir et de veriliyordu. Bir keresinde bir paket sigara bile verilmişti. Kibriti yoktu, ama yemeğini getiren hiç konuşmayan gardiyan ona ateş vermişti. İlk kez sigara içmeye çalıştığında midesi bulandı, ama azmetti ve her yemekten sonra yarım sigara içerek paketi epey uzun süre dayandırdı.

Ona beyaz bir yazı tahtası verdiler, tahtanın köşesine iple bağlı bir de kalem vardı. İlk başta bunları hiç kullanmadı. Uyanıkken bile tamamen uyuşmuş vaziyetteydi. Bir öğünden diğerine kadar çoğunlukla hemen hiç kıpırdamadan uzanıyor, kimi zaman uyuyakalıyor, kimi zaman da gözlerini açmanın bile çok zahmetli geldiği dalgınlıklara uyanıyordu. Yüzüne patlayan kuvvetli ışıkla uyumaya uzun zaman önce alışmıştı. Hiç fark etmiyor gibiydi, ama insanın rüyaları daha tutarlı oluyordu. Tüm bu zaman boyunca çok rüya gördü ve bunların hepsi de mutlu rüyalardı. Altın Diyar'daydı ya da güneşin altında ışıldayan devasa boyutlarda muhteşem kalıntılar arasında oturuyordu ve yanında annesi, Julia, O'Brien vardı – hiçbir şey yapmıyor, sadece güneşin altında oturuyor ve barışçıl şeylerden konuşuyorlardı. Uyanıkken aklına gelen düşüncelerin büyük çoğunluğu rüyaları hakkındaydı. Artık acı tarafından uyarılmadığı için düşünsel çaba harcama gücünü kaybetmiş gibiydi. Sıkılmıyordu, sohbet etme ya da oyalanma arzusu da yoktu. Yalnız kalmak, dayak yememek ya da sorgulanmamak, yeterli yiyecek bulmak ve her yerinin temiz olması başlı başına tatmin ediciydi onun için.

Uyuyarak geçirdiği zamanlar giderek azaldı, ama hâlâ yataktan kalkma dürtüsü hissetmiyordu. Tek istediği sessizce yatmak ve bedeninin kuvvet topladığını hissetmekti. Orasını burasını dürtüyor, kaslarının yuvarlaklaşmasının ve teninin gerginleşmesinin bir yanılsama olmadığından emin olmaya çalışıyordu. En sonunda kilo aldığı şüpheye yer bırakmayacak şekilde anlaşıldı, uylukları artık kesinlikle dizlerinden daha kalındı. Ondan sonra, ilkönce gönülsüzce de olsa düzenli egzersiz yapmaya başladı. Çok geçmeden, hücrede attığı adımlarla ölçtüğü kadarıyla üç kilometre yürüyebilmeye başladı ve öne eğilmiş omuzları da biraz düzleşti. Daha karmaşık egzersizler yapmaya çalıştığında neler yapamadığını anlayarak hem şaşırdı hem de kendini alçalmış hissetti.

Yürümek dışında bir şey yapamıyordu, iskemlesini kaldırıp yukarıda tutamıyor, tek ayağı üzerinde durmaya kalktığında hemen düşüyordu. Çömeldiği zaman, ayağa kalkmak için uyluklarında ve baldırlarında korkunç ağrılara katlanmak zorunda olduğunu fark etti. Karın üstü uzanıp ellerini yere dayayarak kendini yukarı itmeye çalıştı. Hiç umut yoktu, kendini bir santim bile yükseltemiyordu. Ama birkaç gün sonra –ve birkaç yemek saati sonra– bunu bile başarabildi. Öyle bir zaman geldi ki üst üste altı şınav çekebildi. Bedeniyle gerçekten gurur duymaya başlamış ve yüzünün de giderek normalleştiğine dair ara ara umutlanır olmuştu. Ancak elini şans eseri kaldırıp kel kafasına dokunduğu zaman hatırlıyordu aynadan ona bakan kırış kırış olmuş, canlı cenazeye benzeyen yüzü.

Zihni giderek açılıyordu. Tahta yatağa oturup sırtını duvara dayayarak yazı tahtasını dizlerinin üzerine koyuyor, kendini yeniden eğitme görevini yerine getirmek için çalışmaya başlıyordu.

Teslim olmuştu, bu konuda kuşkuya yer yoktu. Aslında bu kararı vermeden çok önce teslimiyete hazır olduğunu şimdi görebiliyordu. Sevgi Bakanlığı'nın içine girdiği anda –ve evet, telekrandan gelen demirden ses onlara ne yapacaklarını söylerken o ve Julia'nın çaresizce ayakta dikildikleri dakikalarda dahi– Parti'nin iktidarına karşı çıkmanın boş ve manasız olduğunu anlamıştı. Düşünce Polisi'nin onu yedi yıl boyunca mercek altındaki böcek gibi gözlemlediğini biliyordu artık. Dikkatlerini çekmeyen tek bir fiziksel eylem, tek bir dile getirilmiş sözcük yoktu, çıkarsayamayacakları hiçbir düşünce zinciri yoktu. Günlüğünün üzerindeki beyazımsı toz zerrelerini bile dikkatle yerine geri koymuşlardı. Ona ses kayıtları dinletmişler, fotoğraflar göstermişlerdi. Bunlardan bazıları Julia'ya ve ona aitti. Evet, hatta... Parti'yle daha fazla kavga edemezdi. Üstelik Parti haklı konumdaydı. Öyle olmak zorundaydı, ölümsüz ve kolektif bir beyin nasıl

yanılabilirdi ki? Hangi dışsal ölçeğe göre onun yargılarını denetleyebilirdiniz? Akıl sağlığı istatistiksel bir şeydi. Sadece onların düşündüğü gibi düşünmeyi öğrenmekti. Sadece!..

Kalem parmaklarının arasında kalın ve biçimsiz duruyordu. Aklına gelen düşünceleri yazmaya başladı. İlkönce şekilsiz büyük harflerle şöyle yazdı:

ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR

Sonra neredeyse duraksamaksızın altına şöyle yazdı:

İKİ ARTI İKİ BEŞ EDER

Ama sonra bir duraklama oldu. Zihni bir şeyden kaçıyor, konsantre olmayı başaramıyor gibiydi. Bir sonrakinin ne olduğunu bildiğini biliyordu, ama o an için ne olduğunu hatırlayamıyordu. Hatırladığı zaman da ne olduğunu bilinçli bir akıl yürütmeyle bulmuştu: Kendi kendine hatırlamamıştı. Şöyle yazdı:

TANRI İKTİDARDIR

Her şeyi kabul etti. Geçmiş değiştirilebilirdi. Geçmiş hiç değiştirilmemişti. Okyanusya Doğuasya'yla savaştaydı. Okyanusya daima Doğuasya'yla savaşta olmuştu. Jones, Aaronson ve Rutherford gerçekten de o suçları işlemişlerdi. Onların suçsuz olduğunu gösteren fotoğrafı hiç görmemişti. Fotoğraf hiç var olmamıştı, Winston onu kafasından uydurmuştu. Çelişkili şeyler hatırladığını hatırlıyordu, ama bunlar sahte anılardı, kendini kandırmanın ürünleriydi. Her şey ne kadar kolaydı! Sadece teslim ol, gerisi geliyordu. Ne kadar mücadele edersen et seni geriye doğru sürükleyen bir akıntıya karşı yüzmeye benziyordu, aniden geriye dönmeye karar veriyordun ve akıntıya karşı yüzmek yerine akıntıyla birlikte

gidiyordun. Senin tavrın dışında hiçbir şey değişmiyordu: Önceden alna yazılı olan her halükârda gerçekleşiyordu. Niye isyan ettiğini bile bilmiyordu. Her şey kolaydı, ama!..

Her şey doğru olabilirdi. Doğa yasaları denen şey saçmalıktı. Yerçekimi yasası saçmalıktı. "İsteseydim," demişti O'Brien, "şuracıkta tıpkı bir sabun köpüğü gibi havalanabilirdim." Winston şimdi anlıyordu. "O havalandığını *düşünüyorsa* ve ben de aynı anda onun havalandığını gördüğümü *düşünüyorsam*, o halde havalanmıştır." Aniden, tıpkı batmış bir enkaz parçasının su yüzeyini yararak ortaya çıkması gibi zihninde şu düşünce beliriyordu: "Gerçekte öyle olmuyor. Hayal ediyoruz. Bu bir halüsinasyon." O düşünceyi derhal aşağı itiyordu. Yanılgı barizdi. Bir yerlerde, kendisinin dışında "gerçek" şeylerin yaşandığı "gerçek" bir dünya olduğunu varsaymıştı. Fakat böyle bir dünya nasıl olabilirdi ki? Herhangi bir şeye dair zihnimizin süzgecinden geçenler dışında ne bilgimiz vardı? Tüm olan bitenler zihnin içindedir. Tüm zihinlerde gerçekleşen bir şey, hakikaten gerçekleşmiştir.

Bu yanılgıdan kurtulmakta güçlük çekmemişti ve tekrar ona kapılma tehlikesi yoktu. Yine de, bu yanılgının aklına hiç gelmemesi gerektiğini fark etti. Tehlikeli bir düşünce kendini gösterdiği anda zihni bir kör nokta yaratabilmeliydi. Bu süreç kendiliğinden, içgüdüsel olmalıydı. *Suçdurdur*, deniyordu buna Yenikonuşta.

Suçdurdur konusunda idman yapmaya başladı. Kendi kendine önermelerde bulundu –"Parti dünyanın düz olduğunu söylüyor", "Parti buzun sudan ağır olduğunu söylüyor"– sonra bunlarla çelişen argümanları görmemek ya da anlamamak için eğitiyordu kendini. Kolay değildi. Çok fazla akıl yürütme ve doğaçlama gücü gerektiriyordu. Örneğin "iki artı iki beş eder" gibi bir önermede ortaya çıkan aritmetik problemleri onun düşünsel kavrayışının ötesinde kalıyordu. Ayrıca bir tür zihinsel atletizm, bir an en hassas

şekilde mantıktan faydalanıp hemen sonrasında en kaba mantık hatalarının bilincine varmama yeteneği gerektiriyordu. Aptallık da en az zekâ kadar gerekliydi ve ulaşılması bir o kadar zordu.

Tüm bu zaman zarfında zihninin bir yanıyla onu ne zaman vuracaklarını merak ediyordu. "Her şey sana bağlı," demişti O'Brien; ama vurulma anını daha yakına getirecek hiçbir bilinçli eylemde bulunamayacağını biliyordu. O yüzden on dakika sonra da olabilirdi, on yıl sonra da. Onu yıllarca tecritte tutabilirlerdi, bir çalışma kampına gönderebilirlerdi, kimi zaman yaptıkları gibi onu bir süreliğine serbest bırakabilirlerdi. Vurulmadan önce o koca tıtuklanma ve sorgulanma tiyatrosunun baştan sahneye konması da gayet mümkündü. Kesin olan tek şey ölümün asla beklenen anda gelmediğiydi. Gelenek –dile getirilmeyen gelenek: Her nasılsa biliyordun, hem söylendiğini hiç işitmemiş olmana rağmen– seni arkadan vurmalarıydı; bir hücreden diğerine geçmek için koridorda yürüdüğün sırada hiç haberin olmadan ensenden vuruyorlardı daima.

Bir gün –ama "bir gün" doğru ifade değildi, çünkü gecenin bir yarısı olması da mümkündü: Bir keresinde– tuhaf, saadet dolu bir hülyaya daldı. Koridorda yürüyor ve kurşunu yemeyi bekliyordu. Bir saniye sonra geleceğini biliyordu. Her şey yerli yerindeydi, pürüzler giderilmiş, uzlaşma sağlanmıştı. Şüpheler yoktu, tartışmalar yoktu, acı yoktu, korku yoktu. Bedeni sağlıklı ve güçlüydü. Hareket edebilmenin tadını çıkararak ve güneşte yürüyormuş hissiyle kolaylıkla yürüyordu. Artık Sevgi Bakanlığı'ndaki dar beyaz koridorlarda değildi, güneşli devasa bir pasajdaydı, burası bir kilometre genişliğindeydi ve kendisi de uyuşturucuların yarattığı bir hezeyan içinde yürüyor gibiydi. Altın Diyar'daydı, tavşanların otladığı çayırda bir patikayı takip ediyordu. Ayağının altındaki kısa ve esnek otları, yüzünde güneşin sıcaklığını hissedebiliyordu. Çayırın kenarında karağaçlar rüzgârda

ağır ağır salınıyordu ve daha ötedeki bir derede de gümüşi balıklar söğütlerin altındaki yeşil havuzcuklarda yüzüyordu.

Birden dehşetle irkildi. Omurgasından ter fışkırdı. Kendi haykırışını duymuştu:

"Julia! Julia! Julia, aşkım! Julia!"

Bir anlığına onun sanrısını görmüştü. Julia sanki onun yanında olmakla kalmıyordu, onun içindeydi. Sanki tenine işlemişti. O an birlikte ve özgür oldukları zamankinden çok daha fazla sevmişti onu. Ayrıca onun bir yerlerde hâlâ hayatta olduğunu ve yardımına ihtiyaç duyduğunu biliyordu.

Tekrar yatağa uzandı ve kendine gelmeye çalıştı. Ne yapmıştı? O zayıflık anı köleliğine kaç yıl eklemişti?

Biraz sonra dışarıda yaklaşan postalların sesini duyacaktı. Böyle bir çıkışı cezasız bırakamazlardı. Onlarla yaptığı anlaşmayı ihlal ettiğini daha önce bilmiyorlarsa bile artık biliyorlardı. Parti'ye itaat ediyordu, ama hâlâ Parti'den nefret ediyordu. Eski günlerde uyumluluk görüntüsü altına sapkın bir zihin saklıyordu. Şimdi bir adım geri çekilmişti: Zihnen teslim olmuştu ama içine, kalbine dokunulmasının önüne geçebileceğini umuyordu. Yanlış yerde durduğunu biliyordu, ama yanlış yerde durmayı tercih ediyordu. Bunu anlayacaklardı – O'Brien anlayacaktı. O budalaca haykırışla her şeyi itiraf etmişti.

Şimdi her şeye baştan başlaması gerekecekti. Yıllar alabilirdi. Elini yüzünde gezdirdi, yeni biçimine aşina olmaya çalışıyordu. Yanaklarında derin çizgiler vardı, elmacıkkemikleri sivrilmişti sanki, burnu düzleşmişti. Ayrıca kendini aynada en son gördüğünden bu yana yeni bir damak vermişlerdi ona. Yüzünün neye benzediğini bilmediğin zaman anlaşılmazlığını korumak kolay değildi. Hem zaten yüz hatlarını kontrol etmek yeterli değildi. İlk kez fark ediyordu ki bir sır tutmak istiyorsan onu kendinden de saklamalısın. Orada olduğunu hep bilmelisin ama ihtiyaç duyuluncaya kadar ad verilebilecek herhangi bir şekilde bilincinin yüzeyine çıkma-

sına asla izin vermemelisin. Bundan sonra doğru düşünmekle kalmamalı, doğru hissetmeli ve doğru rüya görmeliydi. Tüm bu zaman zarfında nefretini, onun bir parçası olan ama geri kalanıyla bağlantısız bir madde topağı, bir nevi kist gibi içinde kilitli tutmalıydı.

Bir gün onu vurmaya karar vereceklerdi. Ne zaman olacağını bilemeyecektin ama birkaç saniye öncesinden tahmin etmek mümkün olacaktı. Daima arkadan, koridorda yürürken olurdu. On saniye yetecekti. O sırada içindeki dünya tersine dönecekti. Sonra aniden, tek bir söz söylenmeden, tek bir adımda tereddüt etmeden, yüzündeki tek bir çizgiyi değiştirmeden – birdenbire kamuflaj inecekti ve bam! diye patlayacaktı nefretinin bataryaları. Nefret kükreyen devasa bir alev misali dolduracaktı içini. Neredeyse aynı anda bam! diye patlayacaktı mermi, çok geç ya da çok erken. Beynini ele geçiremeden paramparça edeceklerdi. Sapkın düşünce sonsuza dek cezalandırılmamış, tövbe edilmemiş, ulaşılamamış kalacaktı. Kendi kusursuzluklarında bir delik açmış olacaklardı. Onlardan nefret ederek ölmek, buydu özgürlük.

Gözlerini kapadı. Düşünsel bir disiplini kabul etmekten daha zordu. Kendini alçaltmakla, sakatlamakla ilgili bir meseleydi. Pisliklerin en pisine dalması gerekiyordu. En korkunç, en mide bulandırıcı olan hangisiydi? Büyük Birader geldi hemen aklına. O kocaman surat (sürekli afişlerde gördüğünden hep o yüzün bir metre genişliğinde olduğunu düşünmüştü), kapkara pos bıyık ve insanı her yanda izleyen gözler kendiliğinden zihnine akmıştı sanki. Büyük Birader hakkındaki gerçek duyguları neydi?

Geçitten uygun adım gelen sert postal sesleri duyuldu. Çelik kapı ardına kadar açıldı. O'Brien hücreden içeri girdi. Arkasında da balmumu suratlı subay ve siyah üniformalı gardiyanlar vardı.

"Kalk ayağa," dedi O'Brien. "Buraya gel."

Winston onun karşısında durdu. O'Brien kuvvetli elleriyle Winston'ın omuzlarını kavrayıp dikkatle ona baktı.

"Aklından beni aldatmayı geçirdin," dedi. "Bu aptalcaydı. Daha dik dur. Yüzüme bak."

Sonra durdu, daha yumuşak bir tonda devam etti:

"Gelişme gösteriyorsun. Düşünsel bakımdan çok az bozukluk kaldı. Sadece duygusal bakımdan ilerleme kaydedemiyorsun. Söylesene, Winston –ve unutma ki yalan yok: Yalanı her zaman yakalayabildiğimi biliyorsun– söylesene, Büyük Birader hakkındaki gerçek duyguların nedir?"

"Ondan nefret ediyorum."

"Ondan nefret ediyorsun. Güzel. O zaman son aşamaya geçmenin zamanı geldi. Büyük Birader'i sevmelisin. Ona itaat etmek yetmez, onu sevmelisin."

Winston'ın omuzlarını bıraktı, sonra onu hafifçe gardiyanlara doğru itti.

"101 No'lu Oda," dedi.

5. Bölüm

Hapiste geçirdiği her aşamada o penceresiz binanın neresinde olduğunu biliyor ya da bildiğini sanıyordu. Belki de hava basıncında küçük değişiklikler oluyordu. Gardiyanların ona dayak attığı hücreler yeraltındaydı. O'Brien tarafından sorgulandığı oda yukarıda, çatıya yakındı. Burası ise metrelerce aşağıda, ne kadar derine inilebiliyorsa o kadar derinde olmalıydı.

Daha önce içinde bulunduğu hücrelerin çoğundan daha büyüktü. Ama Winston çevresini çok az görebiliyordu. Tek dikkatini çeken şey tam karşısında yeşil çuha örtülü iki küçük masa olduğuydu. Birinci masa bir iki metre önündeydi, diğeri ise uzakta, kapının yanındaydı. Winston bir koltuğa dimdik oturtulup öyle sıkı bağlanmıştı ki hiçbir yerini, başını bile hareket ettiremiyordu. Başını arkadan yastıklı bir alet kavramış, tam önüne bakmak zorunda bırakıyordu onu.

Bir an yalnız kaldı, sonra kapı açıldı ve O'Brien içeri girdi.

"101 No'lu Oda'da ne olduğunu sormuştun bana bir keresinde," dedi. "Cevabı zaten bildiğini söylemiştim. Herkes bilir. Mesele şu ki, 101 No'lu Oda dünyanın en kötü şeyidir."

Kapı tekrar açıldı. İçeri giren gardiyan telden yapılmış kutu ya da sepet gibi bir şey taşıyordu. Bunu uzaktaki masaya koydu. O'Brien'ın durduğu yer yüzünden Winston tam olarak ne olduğunu görmedi.

"Dünyanın en kötü şeyi," dedi O'Brien, "kişiden kişiye değişir. Diri diri gömülmek, yanarak ölmek, boğulmak, kazığa oturtulmak ya da başka türden elli çeşit ölüm. Kimi durumlarda son derece önemsiz bir şeydir, ölümcül bile değildir."

O'Brien, Winston masanın üstündeki şeyi daha iyi görebilsin diye birazcık yana çekildi. Üzerinde tutacak yeri olan dikdörtgen bir tel kafesti bu. Ön tarafında içe dönük bir eskrim maskesine benzeyen bir şey vardı. Kafes üç dört metre uzakta olmasına rağmen, enlemesine iki bölmeye ayrıldığını ve her bölmede bir tür yaratık bulunduğunu görebiliyordu. Bunlar sıçandı.

"Senin durumunda," dedi O'Brien, "dünyanın en kötü şeyi sıçanlar oluyor."

Daha kafesi ilk gördüğünde Winston'ın içinden bir ikaz sarsıntısı olmuş, sebebinden emin olmadığı bir korku geçmişti. Ama o anda kafesin önündeki maskeye benzer parçanın anlamını birden kavradı. Aklını yitirecek gibi oldu.

"Bunu yapamazsın!" diye haykırdı tiz ve çatlak bir sesle. "Yapamazsınız, yapamazsınız! İmkânsız."

"Rüyalarında gördüğün o panik anını hatırlıyor musun?" dedi O'Brien. "Önünde simsiyah bir duvar ve kulaklarında uğultulu bir ses vardı. Duvarın öbür tarafında korkunç bir şey vardı. Onun ne olduğunu bildiğini biliyordun, ama sürükleyip açığa çıkarmaya cesaret edemiyordun. Duvarın öte yanındakiler sıçandı."

"O'Brien!" dedi Winston, sesini kontrol etmek için çabalayarak. "Bunun gerekli olmadığını biliyorsun. Benden ne yapmamı istiyorsun?"

O'Brien doğrudan bir yanıt vermedi. Konuştuğunda ise zaman zaman başvurduğu okul müdürü tavrını takındı. Winston'ın arkasında bir yerlerde olan dinleyicilere hitap eder gibi uzaklara doğru dalgın dalgın bakıyordu.

"Acı her zaman başlı başına yeterli gelmez," dedi. "Kimi durumlarda insan ölümün eşiğine gelinceye kadar acıya dayanabilir. Ama herkesin dayanamayacağı, aklına getirmek bile istemeyeceği bir şey vardır. Cesaret ve korkaklık burada işlemez. Yüksekten düşüyorsan ipe tutunmak korkaklık değildir. Derin sulardan yukarı çıktığın zaman ciğerlerini havayla doldurmak korkaklık değildir. İtaatsizlik edemeyeceğin bir içgüdüdür sadece. Sıçanlar için de aynı şey geçerlidir. Senin dayanamayacağın şey sıçandır. Sıçanlar istesen de tahammül edemeyeceğin türde bir basınç oluşturur. Senden istenen her neyse onu yaparsın."

"İyi ama nedir? Ne istediğini bilmezsem onu nasıl yapabilirim?"

O'Brien kafesi kaldırıp yakındaki masaya getirdi. Çuha örtünün üstüne dikkatle bıraktı. Winston nabzının tamtamlarının kulaklarında uğuldadığını duyabiliyordu. Koca dünyada yapayalnız kaldığını hissetti. Engin, ıssız bir ovanın ortasındaydı; bütün seslerin çok uzak mesafelerden geldiği, güneşte kavrulan dümdüz bir çöldü burası. Halbuki sıçan kafesi ondan iki metre bile uzaklıkta değildi. Sıçanlar kocamandı. Sıçanın burnunun kütleşip sertleştiği ve kürkünün de gri değil kahverengi olduğu yaştaydılar.

"Sıçan," dedi O'Brien hâlâ görünmez dinleyicilere hitap ederek, "kemirgen olmasına rağmen etçildir. Bunun farkındasın. Şehrin yoksul mahallelerinde olup bitenleri duymuş olmalısın. Kimi sokaklarda kadınlar bebeklerini evde beş dakika bile yalnız bırakmaya cesaret edemezler. Sıçanların saldıracağı kesindir. Çok kısa zamanda bebeğin kemiklerini sıyırırlar. Hasta ya da ölüm döşeğinde olanlara da saldırırlar. İnsanın çaresiz olduğunu anlama konusunda hayret verici bir zekâya sahiptirler."

Kafesten bir anda çığlıklar yükseldi. Winston'a çok uzaktan ulaşmış gibiydi bu sesler. Sıçanlar kavga ediyordu, aradaki bölmeden birbirlerine ulaşmaya çalışıyorlardı. Winston

aynı zamanda derin ve umutsuzca bir iç geçirme duydu. Bu ses de onun dışında bir yerden gelmişti sanki.

O'Brien kafesi aldı ve havaya kaldırırken içindeki bir kola bastırdı. Sert bir klik sesi duyuldu. Winston kendini sandalyeden kurtarmak için çılgınca çabaladı. Hiç umut yoktu: Her yeri, başı bile hiç hareket etmeyecek şekilde bağlanmıştı. O'Brien kafesi yaklaştırdı. Winston'ın suratından bir metre bile uzaklığı kalmamıştı.

"Birinci mandala bastım," dedi O'Brien. "Kafesin yapısını anlamışsındır herhalde. Maske başına tam oturacak ve çıkış yeri bırakmayacak. Diğer mandala bastığımda kafesin kapağı yukarı kalkacak. Bu aç canavarlar kurşun gibi fırlayacaklar. Bir sıçanın havada uçuşunu gördün mü hiç? Tam suratına konup hemen yemeye başlayacaklar. Kimi zaman önce gözlere saldırırlar. Kimi zaman yanaklardan içeri girip dili yerler."

Kafes daha yakındaydı ve yaklaşmaya devam ediyordu. Winston kafasının hemen üstünden geliyor gibi görünen tiz çığlıklar duydu. Bütün gayretiyle paniğe karşı savaştı. Düşünmek, düşünmek, bir saniye kalmışken bile düşünmek tek umuduydu. Birden canavarların berbat küflü kokusu burun deliklerine çarptı. İçinde şiddetli bir mide bulantısı başladı, neredeyse bilincini kaybedecekti. Her yer kardı. Bir an aklını yitirdi, haykıran bir hayvandı. Yine de bir fikre tutunarak karanlıktan çıktı. Kendini kurtarmasının tek bir yolu vardı. Araya başka bir insan koymalıydı, sıçanlar ile kendisi arasında başka bir insanın *bedeni* olmalıydı.

Maskenin daire şeklindeki dış hatları diğer her şeyi gözden saklayacak kadar büyüktü. Tel kapı yüzünden birkaç karış uzaktaydı şimdi. Sıçanlar artık neyin yaklaştığını biliyorlardı. İçlerinden biri zıplayıp duruyordu, diğeri, yani lağımların yaşlı ve hain dedesi de pembe ellerini tellere dayayarak doğrulmuş, sert sert havayı içine çekiyordu. Winston sıçanın bıyıklarını ve sarı dişlerini görebiliyordu. Yine

kapkara bir panik duygusu sardı her yanını. Kör, çaresiz ve akılsızdı.

"Çin İmparatorluğu'nda yaygın bir cezaymış," dedi O'Brien her zamanki didaktik sesiyle.

Maske Winston'ın yüzüne yaklaşıyordu. Teller yanaklarına dokundu. Ondan sonra – hayır, rahatlama değildi, sadece umut, minicik bir parça umut. Çok geçti, belki de çok geçti. Ama birdenbire anladı ki cezasını aktarabileceği sadece tek bir kişi vardı bütün dünyada – kendisiyle sıçanlar arasına sokabileceği *tek* bir beden vardı. Çılgınca haykırarak tekrarlamaya başladı:

"Julia'ya yapın! Julia'ya yapın! Bana değil! Julia! Ona ne yaptığınız umurumda değil. Yüzünü lokma lokma koparsınlar, kemiklerini sıyırsınlar. Bana değil! Julia'ya! Bana değil!"

Geriye doğru, muazzam derinliklere düşüyor, sıçanlardan uzaklaşıyordu. Hâlâ sandalyeye bağlıydı, ama yere düşmüştü, binanın duvarlarından düşmüştü, yeryüzünden düşmüştü, okyanuslardan düşmüştü, atmosferden düşmüştü, dış uzaya, yıldızlar arasındaki uçurumlara – daima uzağa, uzağa, sıçanlardan uzağa. Kim bilir kaç ışık yılı uzaklaşmıştı, ama O'Brien hâlâ yanında duruyordu. Telin soğuk temasını hâlâ yanağında hissediyordu. Ama onu saran karanlığın içinde başka bir metalik klik sesi duydu, kafes kapağının kapandığını ve yeniden açılmadığını anladı.

6. Bölüm

Kestane Ağacı neredeyse boştu. Bir pencereden sızan güneş ışığında tozlu masaların üstü sarıya dönmüştü. Saat on beşteki tenhalık ve sessizlik hâkimdi etrafa. Telekranlardan ahenksiz bir müzik yayılıyordu.

Winston her zamanki köşesinde oturmuş boş kadehini seyrediyordu. Zaman zaman başını kaldırıp karşı duvardan onu seyreden kocaman surata bakıyordu. BÜYÜK BİRADER SENİ İZLİYOR, diyordu afişteki yazı. Bir garson çağrılmadan gelip Winston'ın kadehine Zafer Cin'i doldurdu, sonra da başka bir şişeyi önce salladı, sonra ağzındaki mantardan geçen ince bir boru yardımıyla birkaç damla sıvıyı kadehe döküp karıştırdı. Karanfil aromalı sakarindi bu, kafenin spesiyaliydi.

Winston telekranı dinliyordu. Şimdilik sadece müzik çalıyordu ama her an Barış Bakanlığı'nın özel haber bülteni başlayabilirdi. Afrika cephesinden gelen haberler son derece rahatsız ediciydi. Winston bütün gün boyunca zaman zaman bu konuda kaygılanıp durmuştu. Bir Avrasya ordusu (Okyanusya Avrasya'yla savaştaydı; Okyanusya daima Avrasya'yla savaşta olmuştu) dehşet verici bir hızla güneye doğru ilerliyordu. Gün ortası bülteninde belli bir alandan bahsedilmemişti, ama Kongo'nun ağzında çarpışmaların çoktan başlamış olması büyük bir ihtimaldi. Brazzaville ve

Leopoldville tehlikedeydi. Bunun ne anlama geldiğini görmek için haritaya bakmaya gerek yoktu. Sadece Orta Afrika'yı kaybetme meselesi değildi bu, belki de savaş boyunca ilk kez Okyanusya toprakları tehdit altındaydı.

Tam olarak korku adı verilemese de, ayrımına varılmamış bir nevi heyecan olduğu söylenebilecek şiddetli bir duygu alevlendi içinde, sonra tekrar söndü. Savaşı düşünmeyi bıraktı. Bugünlerde düşüncelerini tek bir konu üzerinde birkaç saniyeden fazla odaklayamıyordu. Kadehini alıp içindekini bir dikişte içti. Her zamanki gibi içki titremesine ve hatta hafiften öğürmesine yol açtı. İçkinin tadı korkunçtu. Zaten kendileri mide bulandırıcı iğrençlikte olan karanfil ve sakarin, içkinin düpedüz yağlı tadını bastıramıyordu; hepsinden kötüsü de gece gündüz duyduğu cin kokusunun zihninde o şeylerin kokusuyla karışmış olmasıydı...

Düşüncelerinde bile asla adlarını anmıyordu ve mümkün mertebe gözlerinin önünde de asla canlandırmıyordu. Yarı bilincinde olduğu, yüzünün yakınlarında havada dolaşan, burun deliklerine yapışmış bir kokuydu onlar. Cin midesinde yükselince morarmış dudakları arasından geğirdi. Onu serbest bıraktıklarından beri kilo almış ve eski rengine kavuşmuştu – hatta kavuşmanın da ötesine geçmişti. Hatları kalınlaşmıştı, burnunun ve elmacıkkemiklerinin üstündeki teni kalın ve kızıldı, hatta kel kafası bile koyu pembeydi. Yine çağrılmamış bir garson satranç tahtasını ve *Times*'ın o günkü sayısını getirdi, gazetenin satranç problemi sayfası açılmıştı. Garson Winston'ın kadehinin boş olduğunu görünce cin şişesini getirip tekrar doldurdu. Sipariş vermeye gerek yoktu. Onun alışkanlıklarını biliyorlardı. Satranç tahtası hep onu bekliyordu, köşedeki masa hep rezerveydi; mekân dolu olduğunda bile masada tek başınaydı, çünkü kimse çok yakınında otururken görünmek istemiyordu. Hatta kaç kadeh içtiğini bile saymaya zahmet etmiyordu. Düzensiz aralıklarla ona kirli bir kâğıt parçası uzatıp hesap olduğunu

söylüyorlardı, ama Winston daima eksik para alındığı izlenimine kapılıyordu. Fazla para alsalar da hiç fark etmezdi gerçi. O günlerde her zaman bol bol parası oluyordu. Bir işi bile vardı, hem gayet kolaydı hem de önceki işinden daha yüksek maaşlıydı.

Telekrandan gelen müzik durdu ve yerini bir ses aldı. Winston dinlemek için başını kaldırdı. Ne var ki cepheden bülten okunmadı. Sadece Bolluk Bakanlığı'ndan kısa bir ilandı. Anlaşılan bir önceki çeyrekte Onuncu Üç Yıllık Plan'ın bot bağcığı kotası yüzde doksan sekiz oranında aşılmıştı.

Satranç problemini inceledikten sonra taşları yerleştirdi. Tuzaklı bir oyun sonuydu, işin içinde birkaç at vardı. "Beyaz oynar ve iki hamlede mat eder." Winston başını kaldırıp Büyük Birader'in resmine baktı. Beyaz her zaman mat eder, diye düşündü bulanık bir mistisizmle. Daima, istisnasız, öyle ayarlanmıştır. Dünyanın başlangıcından beri hiçbir satranç probleminde siyah kazanamamıştır. İyiliğin Kötülük üzerindeki ebedi, değişmez zaferini simgelemiyor mu bu? Dev surat kudretli bir sükûnetle bakışlarına cevap verdi. Beyaz daima mat eder.

Telekrandan gelen ses durdu, sonra farklı ve çok daha ciddi bir tonda devam etti: "Uyarı: On beş otuzda önemli bir duyuru için hazır olun. On beş otuz! Son derece önemli haberler verilecektir. Kaçırmamaya özen gösterin. On beş otuz!" Ahenksiz müzik tekrar başladı.

Winston'ın kalbi heyecanla çarpmaya başladı. Cepheden bülten geçilecekti; içgüdüleri kötü haberlerin geldiğini söylüyordu. Bütün gün gelip giden heyecan dalgaları içinde Afrika'da ezici bir yenilgi düşüncesi zihnine girip çıkmıştı. Avrasya ordusunun asla geçilemeyen sınırı aşıp Afrika'nın ucuna doğru bir karınca ordusu gibi ilerlediğini gözlerinde canlandırabiliyordu adeta. Bir şekilde düşman kanadının etrafından dolanıp arkasına geçmek ne diye mümkün ola-

mamıştı ki? Batı Afrika sahilinin genel hatları zihninde gayet canlıydı. Beyaz atı tutup hareket ettirdi. Uygun bir yer gerçekten *vardı.* Kara yığınların güneye doğru hızla ilerlediğini zihninde görürken bile, gizemli bir şekilde bir araya gelmiş ve aniden arkalarına geçip karadan ve denizden iletişimlerini kesmiş olan başka bir ordu daha görebiliyordu. Sırf iradesiyle bu diğer orduyu var ettiğini hissediyordu. Ama hızlı hareket etmek zorunluydu. Bütün Afrika'nın kontrolünü ellerine geçirirlerse, Ümit Burnu'nda havaalanları ve denizaltı üsleri sahibi olurlarsa, Okyanusya ikiye bölünecekti. Bunun türlü türlü anlamı olabilirdi: Yenilgi, çöküş, dünyanın yeniden bölüşülmesi, Parti'nin yok olması! Derin derin nefes aldı. Olağanüstü bir hisler karmaşası – ama bu tam olarak bir karmaşa değildi, daha ziyade art arda düşünce katmanları birbiriyle mücadele ediyordu içinde ve hangi katmanın en altta bulunduğunu anlamak mümkün değildi.

Kasılması geçmişti. Beyaz atı yerine geri koydu, ama o an için satranç problemini ciddiyetle incelemeye başlayamadı. Düşünceleri yine dağılmıştı. Adeta bilinçsizce parmağını masadaki toz tabakasının üzerinde gezdirmeye başladı:

$$2 + 2 = 5$$

"İçine ulaşamazlar," demişti kız. Ama içine ulaşabiliyorlardı. "Burada başına gelenler *sonsuzdur*," demişti O'Brien. Bu doğruydu. Kimi şeyler vardı, kendi eylemlerindi, onları asla atlatamıyordun. İçinde bir şey ölmüştü; yanmış, dağlanmıştı.

Julia'yı görmüştü, hatta onunla konuşmuştu. Bunda bir tehlike yoktu. Yaptığı şeylere artık hiç ilgi duymadıklarını adeta içgüdüleriyle biliyordu. Her ikisi de isterse ikinci bir buluşma da ayarlayabilirdi. Aslında şans eseri karşılaşmışlardı. Havanın buz kestiği feci bir mart günüydü. Toprak demir gibi sertti, tüm otlar ölü görünüyordu, yukarı doğru

tırmandıkça rüzgâr tarafından hırpalanan birkaç çiğdem dışında tek bir filiz yoktu ortalıkta. Winston donmuş eller ve sulanmış gözlerle hızlı hızlı yürürken on metreden kısa bir mesafede görmüştü onu. Kızın tarif edilmesi zor bir değişime uğradığını hemen anlamıştı. Tek söz etmeden birbirlerinin yanından geçip gittiler, sonra Winston pek büyük bir hevesle olmasa da dönüp onu takip etti. Tehlike olmadığını biliyordu, kimse onlarla ilgilenmeyecekti. Julia konuşmadı. Ondan uzaklaşmaya çalışır gibi çimlerin üzerinden yürüdü, sonra da görünüşe bakılırsa teslim olarak, yanında yürümesine izin verdi. O an ne gizlenmeye ne de rüzgârdan korunmaya yarayan bir yapraksız çalı yığınının arasındaydılar. Durdular. Feci bir soğuk vardı. Rüzgâr fidanların arasından uğulduyor ve orada burada çıkmış kirli çiğdemleri okşuyordu. Winston kolunu kızın beline doladı.

Telekran yoktu, ama muhakkak gizli mikrofonlar vardı; üstelik görülmeleri de mümkündü. Hiç fark etmiyordu, hiçbir şeyin önemi yoktu. Şayet isterlerse hemen orada yere uzanıp o şeyi yapabilirlerdi. Winston bunu düşününce teninin dehşetle buz kestiğini hissetti. Julia onun kolunun kavrayışına hiçbir tepki vermedi, kendini kurtarmaya bile çalışmadı. Winston onda neyin değiştiğini artık biliyordu. Yüzü daha solgundu, alnından şakaklarına doğru saçının kısmen gizlediği uzun bir yara izi vardı; ama değişen bu değildi. Beli kalınlaşmış ve şaşırtıcı bir şekilde katılaşmıştı. Winston bir keresinde roket bomba patlamasının ardından bir cesedin yıkıntılar arasından taşınmasına yardım ettiğini hatırladı. Cesedin inanılmaz ağırlığı değildi sadece onu şaşırtan; aynı zamanda ceset katılaşmıştı ve tutması zorlaşmıştı, insan etinden ziyade taş gibiydi. Kızın bedeni de aynı hissi veriyordu. Winston onun teninin de bir zamanlar olduğundan çok farklı hisler uyandıracağını düşündü.

Onu öpmeye kalkmadı, konuşmadılar da. Çimenlerin üstünde geride kalan kapıya doğru yürürlerken Julia ilk kez

doğrudan onun gözlerine baktı. Anlık bir bakıştı bu, aşağılama ve nefret doluydu. Winston bu nefretin salt geçmişten mi kaynaklandığını, yoksa şiş suratından ve rüzgârda sürekli gözlerinin sulanmasından mı kaynaklandığını merak etti. İki demir sandalyeye yan yana oturdular, ama birbirlerine çok yaklaşmadılar. Winston kızın konuşmak üzere olduğunu gördü. Julia kaba saba ayakkabısını birkaç santim kaydırıp bir dalı kasten ezdi. Ayaklarının daha geniş göründüğü dikkatini çekti Winston'ın.

"Sana ihanet ettim," dedi Julia açıkça.

"Sana ihanet ettim," dedi Winston.

Julia ona çabucak nefret dolu bir bakış daha attı.

"Bazen," dedi, "seni bir şeyle tehdit ederler – asla tahammül edemeyeceğin, aklına bile getiremediğin bir şeyle. O zaman dersin ki, 'Bana yapmayın, başkasına yapın, filan filana yapın'. Belki daha sonra sadece numara yaptığını ve sırf durmaları için bunu söylediğini ve aslında ciddi olmadığını düşünürsün. Ama bu doğru değildir. Başına o iş geldiğinde gayet ciddisindir. Kendini kurtarmanın başka yolu olmadığını düşünmüşsündür ve kendini o şekilde kurtarmaya hazırsındır. O şeyin diğer kişinin başına gelmesini *istemişsindir*. Diğer kişinin acı çekecek olması umurunda değildir. Sadece kendini düşünürsün."

"Sadece kendini düşünürsün," diye tekrarladı Winston.

"Ondan sonra, diğer kişiye karşı duyguların artık aynı değildir."

"Hayır," dedi Winston, "duyguların aynı değildir."

Söylenecek başka bir şey kalmamış gibiydi. Rüzgâr ince tulumlarını bedenlerine yapıştırdı. Orada sessizce oturmak derhal utanç verici bir şey halini almıştı, üstelik hareketsiz durulmayacak kadar soğuktu hava. Julia metroya yetişmesi gerektiğini söyleyerek ayağa kalktı.

"Tekrar buluşalım," dedi Winston.

"Evet," dedi kız. "Tekrar buluşalım."

Winston kısa bir süre kızın yarım adım arkasından kararsızca yürüdü. Bir daha konuşmadılar. Kız ondan kurtulmak istemiyordu aslında, ama öyle bir hızda yürüyordu ki Winston ona yetişip aynı hizada yürüyemiyordu. Metro istasyonuna kadar kıza eşlik etmeyi kafasına koymuştu, ama birden soğukta onun peşinden sürüklenmek anlamsız ve tahammül edilmez bir şey gibi geldi. Julia'dan uzaklaşma isteğinden ziyade, hiçbir zaman o andaki kadar çekici görünmeyen Kestane Ağacı Kafe'ye geri dönme arzusuna yenildi. Köşedeki masasını, gazetesini, satranç tahtasını ve durmadan akan cini özlemle hayal etti. Her şeyin ötesinde orası sıcak olacaktı. Bir saniye sonra, tümden tesadüf eseri denemeyecek bir şekilde, küçük bir insan grubunun kızla arasına girmesine izin verdi. Julia'ya yetişmek için gönülsüzce biraz çaba harcadıktan sonra yavaşladı, dönüp ters yönde yürümeye başladı. Elli metre kadar gittikten sonra dönüp baktı. Sokak kalabalık değildi ama kız şimdiden ayırt edilemez olmuştu. Aceleyle yürüyen on kadar şekilden herhangi biri o olabilirdi. Belki de kalınlaşmış ve katılaşmış bedeni artık arkadan tanınmayacak haldeydi.

"Başına o iş geldiğinde," demişti, "gayet ciddisindir." Winston da gayet ciddiydi. Sadece söylemekle kalmamıştı, öyle olmasını dilemişti. İstemişti ki o değil de kız yem edilsin...

Telekrandan akıp duran müzikte bir şeyler değişti. Ahenksiz, alaycı bir ezgi duyuldu, ruhsuz bir ezgiydi. Ardından –belki de bu gerçekten olmuyordu, belki de ses benzerliği yüzünden bir anısı canlanmıştı– bir sesin şarkı söylediği duyuldu:

"Kestane ağacının dalları altında
Ben seni sattım sen de beni..."

Gözleri yaşardı. Yanından geçen bir garson kadehinin boş olduğunu fark ederek cin şişesiyle geri geldi.

Winston kadehi alıp kokladı. Sıvının korkunçluğu her yudumda azalmak yerine artıyordu. Ama içinde yüzdüğü elementti bu artık. Hayatıydı, ölümüydü, dirilişiydi. Her gece onu baygınlığın kollarına iten, her sabah onu canlandıran şeydi cin. Nadiren on bir sıfır sıfırdan önce uyandığında, şişmiş gözkapakları, ateş gibi yanan ağzı ve kırılacakmış gibi ağrıyan sırtıyla, yatay vaziyetten dikey vaziyete geçmesi bile gece yatağın başucuna koyduğu şişe ve fincan olmasa imkânsızdı. Gün ortasına denk gelen saatleri şişeyi el altında tutup donuk bir suratla telekranı dinleyerek geçiriyordu. On beşten kapanma saatine kadar Kestane Ağacı'nın sabit bir eşyası gibiydi. Artık kimse onu umursamıyordu, hiçbir ıslık onu uyandırmıyor, hiçbir telekran onu azarlamıyordu. Zaman zaman, belki haftada iki kez, Doğruluk Bakanlığı'ndaki tozlu, unutulmuş gibi duran bir büroya gidiyor ve biraz çalışıyor ya da çalışma adı verilen şeyi yapıyordu. Yenikonuş Sözlüğü'nün On Birinci Baskısı'nın oluşturulmasında gündeme gelen ufak güçlüklerle uğraşan sayısız komiteden birinden filizlenen bir alt komitenin alt komitesine atanmıştı. Geçici Rapor denen bir şey yazmakla ilgileniyorlardı, ne hakkında rapor yazdıklarını Winston hiçbir zaman tam anlamıyla anlayamamıştı. Virgüllerin parantez içine mi yoksa dışına mı konacağı sorunuyla ilgili bir şeylerdi. Komitede dört kişi daha vardı ve hepsi de onun gibi kişilerdi. Kimi zaman toplanıyor ve aslında yapılacak hiçbir şey olmadığını dürüstçe kabul ederek derhal geri dağılıyorlardı. Ama neredeyse coşkuyla işbaşı yaptıkları, büyük bir gösterişle notlar tutup uzun ve asla bitmeyen rapor taslakları yazmaya giriştikleri günler de vardı; her seferinde tartışma konusunun ne olduğuna dair tartışmaları muazzam bir karmaşıklığa ulaşıp anlaşılmazlaşıyor, tanımlamalara ilişkin incelikli pazarlıklar başlıyor, iyiden iyiye konudan uzaklaşılıyor, kavgalar çıkıyor, üst makamlara şikâyet tehditleri savruluyordu. Sonra aniden içlerinden yaşam çekiliyor, tükenmiş gözlerle masa-

nın çevresine oturup horoz ötünce solup giden hayaletler misali birbirlerine bakıyorlardı.

Telekran bir an sessizleşti. Winston yine başını kaldırdı. Bülten! Ama hayır, sadece müzik değişmişti. Winston'ın gözkapaklarının ardında Afrika haritası canlandı. Orduların hareketi bir şema halindeydi: Dikey olarak güneye giden kara bir ok, yatay olarak doğuya giderken birincinin kuyruğundan geçen beyaz bir ok. Güvence ister gibi resimdeki vakur yüze baktı. İkinci okun mevcut bile olmama ihtimali var mıydı?

Dikkati yeniden dağıldı. Bir yudum daha cin içti, beyaz atı alıp bir hamle denemesi yaptı. Şah. Ama doğru hamle olmadığı açıktı, çünkü...

Çağrılmamış bir anı zihninde yüzmeye başladı. Kocaman beyaz örtülü bir yatağın bulunduğu mumla aydınlatılmış bir oda gördü, kendisi de dokuz on yaşındaydı, yerde oturmuş bir zar kutusunu sallayarak heyecanla gülüyordu. Annesi de karşısında oturmuş gülüyordu.

Annesinin kaybolmasından bir ay kadar önce olmalıydı. Bir barışma anıydı, karnındaki dinmek bilmez açlığı unutmuştu ve annesine olan sevgisi geçici olarak canlanmıştı. Şakır şakır yağmur yağan, her şeyin tepeden tırnağa ıslandığı bir gündü, sular camlardan yol yol süzülüyordu ve odanın içindeki ışık okumaya yetmeyecek kadar loştu. Karanlık, sıkış tıkış yatak odasındaki iki çocuğun sıkıntısı tahammül edilemez hale gelmişti. Winston sızlanıp yakınıyor, boş yere yiyecek istiyor, odanın içinde dolanıp duruyordu, eşyaları itip çekiyor ve komşular duvarları yumruklayıncaya kadar ahşap kaplamaları tekmeliyordu. Daha küçük olan çocuk ise ara ara viyaklıyordu. En sonunda annesi, "Uslu durursanız şimdi size bir oyuncak alacağım. Harika bir oyuncak... çok seveceksin," demiş, ondan sonra da yağmurda dışarı çıkmıştı. Yakınlarda bulunan ve hâlâ zaman zaman açılan küçük bir bakkala gidip mukavva bir kutuyla geri dönmüş-

tü. Kutunun içinde Yılanlar ve Merdivenler* takımı vardı. Winston nemli mukavvanın kutusunu hâlâ hatırlıyordu. Takım berbat haldeydi. Tahta çatlaktı ve minik tahta zar öyle kötü yapılmıştı ki hemen her seferinde kırık geliyordu. Winston somurtarak ilgisizce oyuna baktı. Ama annesi bir mum yaktı, sonra da yere oturup oynamaya başladılar. Çok geçmeden, minik taşlar umutla merdivenleri çıkıp sonra neredeyse başlangıç noktasına kadar yılanlardan kayıp geri düşerken Winston deli gibi heyecanlanmaya, kahkahalar atmaya başlamıştı. Sekiz oyun oynadılar ve dörder tanesini kazandılar. Oyunun neyle ilgili olduğunu anlayamayacak kadar küçük olan kız kardeşi arkasına konan bir yastık sayesinde doğrulup oturmuş, diğerleri güldüğü için gülüyordu. Öğlenden sonra hepsi çok mutluydu, tıpkı Winston'ın küçüklüğündeki gibi.

Bu resmi zihninden çıkardı. Sahte bir anıydı. Zaman zaman sahte anılar musallat oluyordu. Ama insan ne olduklarını bildiği sürece pek bir önemi yoktu bunun. Bazı şeyler olmuştu, bazıları ise olmamıştı. Winston satranç tahtasına geri dönüp beyaz atı yeniden eline aldı. Neredeyse aynı anda taşı bir tangırtıyla tahtaya geri düşürdü. Etine bir iğne batmışçasına irkilmişti.

Tiz bir borazan sesi havayı yırttı. Bülten başlamıştı! Zafer! Haberlerden önce borazan çaldığında daima zafer anlamına gelirdi. Kafenin içinde bir nevi elektrikli heyecan dolaştı. Garsonlar bile irkilip kulaklarını diktiler.

Borazan sesi muazzam bir gürültünün başlangıcıydı. Telekrandan heyecanlı bir ses konuşuyordu, ama ses daha konuşmaya başlar başlamaz dışarıdan gelen uğultu ve tezahüratlar tarafından neredeyse bastırılmıştı. Haberler adeta

---

* Birden yüze kadar numaraların bulunduğu kareler içeren bir tahtada oyuncuların zar atarak taşlarını ilerletmeye çalıştığı bir oyun. Oyuncular tahtanın üzerindeki merdivenlerin altına denk geldiklerinde üstüne çıkarlar, yılanların ağızlarına denk geldiklerinde ise kuyruklarına kadar inerler. Son numaraya ilk ulaşan kazanır. (ç.n.)

sihirle sokaklarda dolaşmıştı. Winston her şeyin öngördüğü gibi gerçekleştiğini anlayacak kadar duydu telekrandan dökülen sözcükleri: Büyük bir donanma gizlice hazırlanmış, düşmanın arkasından ani bir darbe vurmuştu, yani beyaz ok siyah okun kuyruğunu yırtıp geçmişti. Gürültünün içinde zaferi anlatan sözcükler uçuşuyordu: "Muazzam bir stratejik manevra – kusursuz eşgüdüm – tam bir bozgun – yarım milyon esir – büyük bir moral çöküşü – bütün Afrika'nın kontrolü – savaşın sonunu artık ölçülebilir bir noktaya getirdi – zafer – insanlık tarihindeki en büyük zafer – zafer, zafer, zafer!"

Winston'ın bacakları masanın altında titriyordu. Koltuğundan kalkmamıştı, ama kafasının içinde koşuyordu, hızla koşuyordu, dışarıdaki kalabalıklarla birlikteydi, sağır edecek kadar bağırarak tezahürat ediyordu. Büyük Birader'in resmine bir daha baktı. Dünyaya hükmeden dev! Asyalı sürülerin boş yere çarpıp durduğu kaya! Daha on dakika önce –evet, sadece on dakika önce– cepheden gelecek haberlerin zafer mi mağlubiyet mi olacağını merak ettiği sırada kalbinde hâlâ ikircikliklik olduğunu düşündü. Ah, Avrasya ordusunun helak olmasının ötesindeydi mesele! Sevgi Bakanlığı'ndaki ilk gününden beri içinde çok şey değişmişti, ama nihai, kaçınılmaz, iyileştirici değişim hiç gerçekleşmemişti, yani bu ana kadar.

Telekrandan gelen ses hâlâ esirlere, ganimete ve katliama dair zırvalara devam ediyordu, ama dışarıdaki bağırışlar biraz azalmıştı. Garsonlar tekrar işlerine dönüyorlardı. İçlerinden biri cin şişesiyle yaklaştı. Hâlâ saadet dolu bir düşte oturmakta olan Winston kadehinin doldurulduğunu fark etmedi bile. Artık koşmuyor, tezahürat etmiyordu. Tekrar Sevgi Bakanlığı'ndaydı, her şey bağışlanmıştı ve ruhu kar gibi beyazdı. Halk mahkemesinde her şeyi itiraf ediyor, herkesi ihbar ediyordu. Beyaz seramikli koridorda gün ışığının sıcaklığını hissederek, arkasında silahlı bir gardiyanla

yürüyordu. Uzun zamandır umutla beklediği mermi beynine giriyordu.

Devasa surata tekrar baktı. Kara bıyıkların arkasında ne tür bir gülümseme saklı olduğunu öğrenmek kırk yılını almıştı. Ah o zalimce, gereksiz yanlış anlama! Ah o sevgi dolu bağırdan inatla, kendi iradesiyle çıktığı sürgün! Burnunun kenarlarından iki damla cin kokulu gözyaşı süzüldü. Ama sorun yoktu, her şey yolundaydı, mücadele bitmişti. Kendine karşı zaferini kazanmıştı. Büyük Birader'i seviyordu.

EK

Yenikonuş İlkeleri

Yenikonuş Okyanusya'nın resmi diliydi ve İngsos, yani İngiliz Sosyalizmi'nin ideolojik ihtiyaçlarını karşılamak için türetilmişti. 1984 yılında sözlü ya da yazılı iletişimde sadece Yenikonuş kullanan kimse yoktu henüz. *Times*'taki başyazılar Yenikonuşla kaleme alınıyordu, ama ancak uzmanların cesaret edebileceği bir beceri gösterisiydi bu. Yenikonuşun yaklaşık olarak 2050'de Eskikonuşun (ya da normalde verdiğimiz adla Standart İngilizcenin) tamamen yerini alması bekleniyordu. Bu arada Yenikonuş kullanımı sürekli artıyordu, çünkü bütün Parti üyeleri gündelik konuşmalarında giderek daha fazla Yenikonuş sözcükleri ve dilbilgisi yapıları kullanıyordu. 1984'te kullanılmakta olan ve Yenikonuş Sözlüğü'nün Dokuzuncu ve Onuncu baskılarında görülen versiyon geçiciydi ve daha sonra silinmesi gereken çok sayıda lüzumsuz sözcük ve eskimiş gramer kuralı içeriyordu. Biz burada en son, kusursuzlaştırılmış versiyonla, yani sözlüğün On Birinci Baskısı'ndaki versiyonla ilgileniyoruz.

Yenikonuşun amacı sadece İngsos'a gönülden bağlı olanlara uygun dünya görüşüne ve zihinsel alışkanlıklara ifade aracı sağlamak değil, aynı zamanda tüm diğer düşünce tarzlarını imkânsızlaştırmaktı. Hedef şuydu: Yenikonuş tam anlamıyla

benimsendiğinde ve Eskikonuş unutulduğunda, sapkın bir düşünce –yani İngsos ilkelerinden sapan bir düşünce– kesinlikle düşünülemez olacaktı, yani en azından düşünce sözcüklere bağımlı olduğu ölçüde. Yenikonuş kelime dağarcığı bir Parti üyesinin ifade etmesi münasip kaçacak her anlama kesin ve çoğunlukla da son derece ustaca bir ifade kazandıracak, öte yandan tüm diğer anlamları ve bu anlamlara dolaylı yöntemlerle ulaşma olanağını ortadan kaldıracak şekilde yapılandırılmıştı. Bu amaçla izlenen yol kısmen yeni sözcüklerin icat edilmesiyse de, esasen istenmeyen sözcüklerin elenmesi ve geri kalan sözcüklerin de ortodoks olmayan anlamlardan, hatta mümkünse tüm ikincil anlamlardan koparılmasıydı. Tek bir örnek verelim. *Serbest* sözcüğü Yenikonuşta hâlâ mevcuttu, ama sadece "Köpekler serbest kaldı" ya da "Saat ikiden sonra serbestim" gibi ifadelerde kullanılabiliyordu. Eskisi gibi "siyasi serbestlik" ya da "düşünsel serbestlik" anlamında kullanılamıyordu, çünkü siyasi ve düşünsel serbestlik artık kavram olarak dahi yoktu, dolayısıyla isimsiz kalması zorunluydu. Kesinlikle sapkın olduğu bilinen sözcükleri silmenin ötesinde, sözcük dağarcığının azaltılması aynı zamanda başlı başına bir amaçtı ve vazgeçilebilecek bir sözcüğün varlığını sürdürmesine asla izin verilmiyordu. Yenikonuş tasarlanırken düşünce ufkunun genişletilmesi değil *daraltılması* amaçlanmıştı ve sözcük seçimlerini asgariye indirmek de dolaylı olarak bu amaca hizmet ediyordu.

Yenikonuş şu an bildiğimiz İngilizceyi temel alıyorsa da, pek çok Yenikonuş cümlesi, yeni türetilmiş sözcükler içermediklerinde dahi, günümüzde İngilizce konuşan birine pek anlaşılır gelmeyecektir. Yenikonuş sözcükleri üç sınıfa ayrılmıştı. Bunlar A dağarcığı, B dağarcığı (bunlara bileşik sözcükler de deniyordu) ve C dağarcığıydı. Her sınıfı ayrı ayrı tartışmak daha iyi olacaktır, ama dilin kendine has dilbilgisel özellikleri A dağarcığına ayrılmış kesimde ele alınabilir, çünkü aynı kurallar üç kategori için de geçerlidir.

A dağarcığı. A dağarcığı gündelik hayattaki işler için gereken sözcüklerden oluşuyordu – bu işler yemek, içmek, çalışmak, giyinmek, merdivenlerden yukarı çıkmak ve aşağı inmek, araç kullanmak, bahçıvanlık, aşçılık ve benzerleridir. Neredeyse tamamı zaten sahip olduğumuz sözcüklerden –*vur*, *koş*, *it*, *ağaç*, *şeker*, *ev*, *tarla* gibi sözcüklerden– oluşuyordu, ama günümüz İngilizce dağarcığına kıyasla, bu sözcüklerin sayısı son derece azdı ve anlamları da çok daha katı bir şekilde tanımlanmıştı. Tüm muğlaklıklar ve farklı anlam tonlamaları tasfiye edilmişti. Başarılabildiği kadarıyla, bu sınıftaki bir Yenikonuş sözcüğü açıkça anlaşılan *tek* bir kavramı ifade eden kısa bir sesti. A dağarcığını edebiyatta veya siyasi ya da felsefi tartışmalarda kullanmak neredeyse tamamen imkânsız olacaktı. Bu dağarcıktaki sözcüklerin genellikle somut nesneleri ya da fiziksel eylemleri içeren basit, maksatlı düşünceleri ifade etmesi amaçlanmıştı.

Yenikonuş dilbilgisinin kendine has iki önemli özelliği vardı. Bunlardan birincisi, cümlenin farklı öğelerinin neredeyse tamamen birbiriyle yer değiştirebilir olmasıydı. Dildeki herhangi bir sözcük (hatta *eğer* ya da *oysa* gibi son derece soyut sözcükler için bile bu geçerliydi) fiil, isim, sıfat ya da zarf olarak kullanılabiliyordu. Aynı kökten gelen fiil ile isim arasında hiçbir farklılık yoktu ve kuralın kendisi birçok eskimiş biçimin ortadan kalkmasını sağlıyordu. Örneğin Yenikonuşta *düşünce* sözcüğü yoktu. Onun yerine *düşün* kullanılıyordu ve hem isim hem fiil görevi görüyordu. Burada etimolojik bir ilke takip edilmiyordu; bazı durumlarda orijinal isim, bazılarında da fiil olarak kullanımı korunuyordu. Birbiriyle bağlantılı bir isim ve fiil arasında etimolojik bağlantı olmadığında bile birinden birinin silindiği çok görülüyordu. Örneğin *kesmek* diye bir sözcük yoktu, bu sözcüğün anlamı isim-fiil olan *bıçak* tarafından yeterince karşılanıyordu. Sıfatlar ses uyumu gözetilerek isim-fiile eklenen *–lı* son ekiyle, zarflar ise *–la* ekiyle yapılıyordu. Dolayısıyla, "hızlı" ve "hızla" yeterli görülüyordu, bunlara yakın anlam taşıyan tüm diğer sözcükler silinip atılmıştı. Günümüzde

kullanılan *iyi, güçlü, büyük, siyah, yumuşak* gibi bazı sıfatlar korunmuştu, ama toplamda sayıları çok azdı. Onlara çok az ihtiyaç duyuluyordu, çünkü isim-fiile *–lı* ekleyerek hemen her sözcükten sıfat yapmak mümkündü. Günümüzde mevcut olan zarfların hiçbiri korunmamıştı, sadece zaten *–la* ile biten birkaç tanesi kaldı; yerine *-la* geçirerek sözcük silmek hiç durmayan bir uygulamaydı. Örneğin *esenlikle* sözcüğünün yerini *iyiyle* almıştı.

Buna ilaveten, her sözcük –bu da dildeki her sözcüğe ilkesel bakımdan uygulanabilirdi– yok öneki kullanarak olumsuza çevrilebilir ya da *artı* önekiyle güçlendirilebilir, hatta daha da fazla vurgu yapmak için çiftartı- öneki kullanılabilirdi. Dolayısıyla *yoksoğuk*'un anlamı "ılık"tır, *artısoğuk* ve *çiftartısoğuk* ise sırayla "çok soğuk" ve "dondurucu soğuk" anlamlarına geliyordu. Ayrıca, günümüz İngilizcesinde olduğu gibi, hemen her sözcüğün anlamını *ön-, üst-, alt-* gibi edat önekleriyle değiştirmek mümkündü. Böyle yöntemlerle muazzam bir dağarcık eksiltmesine gitmek mümkün olmuştu. Örneğin *iyi* sözcüğü varken, *kötü* sözcüğüne gerek yoktu, çünkü ihtiyaç duyulan anlam aynı düzeyde –hatta daha iyi bir düzeyde– *yokiyi* ile ifade edilebiliyordu. İki sözcüğün doğal bir karşıt anlam oluşturduğu her durumda tek gereken şey hangisinin yok edileceğine karar vermekti. Örneğin tercihe göre *karanlığın* yerini *yokışık* alabilirdi ya da *ışığın* yerini *yokkaranlık* alabilirdi.

Yenikonuş dilbilgisinin ikinci ayırt edici özelliği mutlak kurallılığıydı. Aşağıda belirtilen birkaç istisnayla, tüm çekim ekleri aynı kuralları izliyordu. Dolayısıyla tüm fiillerin geçmiş zamanları ve -mişli geçmiş zamanları aynıydı, İngilizcede fiillerin geçmiş zamanlarında sık görülen tüm kuraldışı çekim ekleri atılmıştı. Yine çoğullarda da sıklıkla karşılaşılan kuraldışı kullanımlar iptal edilmişti ve yalnızca -ler/-lar ekleriyle çoğul yapılabiliyordu. Sıfatlardaki kıyaslamalarda kuraldışı tüm ifadeler silinmişti ve bütün sıfatların kıyaslaması için sadece "daha" ve "en" kullanılıyordu.

Kuralsız kullanımlara zamirler, bağlaçlar, işaret sıfatları ve yardımcı fiillerde mecburen izin verilmişti. Bütün bunlar eskisi gibi kullanılırken, yardımcı fiiller azaltılmış, *eylemek* ve *kılmak* artık yardımcı fiil kategorisinden çıkartılmıştı. Ayrıca akıcı ve kolay konuşma ihtiyacından kaynaklanan bazı kuralsızlıklar da varlıklarını sürdürmekteydi. Söylenmesi zor olan ya da yanlış işitilmeye yatkın olan sözcükler *ipso facto** kötü sözcükler olarak görülmüştü; o yüzden zaman zaman sırf ses uyumunu sağlamak için sözcüklere ek harfler eklenmiş ya da eski biçimine dokunulmamıştı. Fakat bu ihtiyaç esasen B dağarcığıyla bağlantılı olarak kendini hissettirmişti. Açık ve akıcı konuşmaya *neden* bu kadar büyük bir önem verildiği makalenin devamında açıklığa kavuşacaktır.

B dağarcığı. B dağarcığında özellikle siyasi amaçlarla türetilmiş sözcükler, yani her koşulda siyasi anlam taşımakla kalmayan, bir de onları kullanan kişiye arzu edilen zihinsel tavrı dayatması hedeflenen sözcükler vardı. İngsos'un ilkelerini tam olarak anlamadan bu sözcükleri doğru kullanmak zordu. Kimi durumlarda Eskikonuşa, hatta A dağarcığından alınma sözcüklere tercümeleri mümkün oluyordu, ama genellikle uzun uzun açıklamalara ihtiyaç duyuluyor, her seferinde bazı vurgular kayboluyordu. B grubu sözcükler aslında sözel kestirmelerdi, çoğu durumda koca koca fikir alanlarını birkaç hecede paketliyor, üstelik bunu sıradan dilden daha isabetli ve etkili bir şekilde yapıyordu.

B grubundaki sözcükler bileşikti.** İki ya da daha fazla sözcükten veya bu sözcüklerin bazı parçalarının kolayca telaffuz edilebilecek şekilde birleştirilmiş halinden oluşuyorlardı. Ortaya çıkan bileşim isim-fiil oluyordu ve normal kurallara

---

* (Lat.) Bu sebeple. (ç.n.)

** *Konuşyaz* gibi bileşik sözcükler elbette A dağarcığında da bulunuyordu, ama bunlar sadece dile kolay geldiği için yapılan kısaltmalardı ve özel ideolojik vurguları yoktu.

göre çekimi yapılıyordu. Bir örnek verelim: *İyidüşün* sözcüğü kabaca "ortodoksluk" anlamına geliyordu ya da bir fiil olarak düşünmek tercih edilirse "ortodoks tarzda düşünmek" diye açıklanabilirdi. Çekimleri şöyle oluyordu: İsim-fiil, *iyidüşün*; geçmiş zaman, *iyidüşündü*; şimdiki zaman, *iyidüşünüyor*; sıfat, *iyidüşünlü*; zarf, *iyidüşünle*; isim, *iyidüşünür*.

B sözcükleri etimolojik bir plan uyarınca türetilmemişti. Onları oluşturan sözcükler konuşmanın herhangi bir parçası olabilirdi, herhangi bir düzende birleştirilmiş ya da türetimlerini göstermek kaydıyla telaffuzu kolay herhangi bir şekilde kesilip biçilmiş de olabilirdi. Örneğin *suçdüşün* (düşünsuç) sözcüğünde düşün ikinci sırada gelirken, *düşünpol* (Düşünce Polisi) sözcüğünde birinci sıradaydı ve *polis* sözcüğü son kısmını kaybetmişti. Akıcılık sağlama kaygısının daha fazla olması nedeniyle, kuralsız oluşumlar A dağarcığına nazaran B dağarcığında daha yaygındı. Söyleyişi kolaylaştırma açısından Doğruluk Bakanlığı, Sevgi Bakanlığı ve Bolluk Bakanlığı'nın kısaltması olarak Doğbak, Sevbak, Bolbak kullanılıyordu. Prensipte tüm B grubu sözcüklerin çekim ekleri kurallıydı ve hepsi de tam olarak aynı şekilde çekiliyordu.

B grubu sözcüklerden bazılarının son derece ince anlamları vardı, dilin tamamında uzmanlaşmamış kişilerin bu anlamları çözebilmesi çok zordu. Örneğin *Times* başyazılarından birindeki tipik bir cümleyi ele alalım: *Eskidüşler* İngsos'u *karınsızduy*. Eskikonuşta bunun anlamı en kısa şekilde şöyle verilebilir: "Fikirleri Devrim öncesinde biçimlenmiş kişiler İngiliz Sosyalizmi'nin ilkelerini duygusal bakımdan tam manasıyla kavrayamazlar." Fakat bu da yetersiz bir çeviridir. Bir kere, yukarıdaki Yenikonuş cümlesinin tam anlamını kavramak için İngsos'la ne kastedildiği hakkında net bir fikir sahibi olmak gerekir. Buna ilaveten, günümüzde hayal edilmesi güç bir körlemesine ve coşkulu kabul anlamı taşıyan *karınduymak* sözcüğünün ya da kötülük ve yozlaşmışlık fikriyle iç içe geçmiş olan *eskidüş* sözcüğünün tam gücünü ancak sağlam bir İngsos temeline sahip

bir kişi gerçekten kavrayabilir. Öte yandan, *eskidüş* gibi bazı Yenikonuş sözcüklerinin özel işlevi anlamları ifade etmekten ziyade imha etmekti. İster istemez az sayıda olan bu sözcüklerin anlamları o kadar genişlemişti ki kendi içlerinde koca koca sözcük grupları barındırıyorlardı ve bu sözcükler de tek bir kapsayıcı tabirle yeterince içerildikleri için artık silinebilir ve unutulabilirdi. Yenikonuş Sözlüğü'nü hazırlayanların karşılaştığı en büyük güçlük yeni kelimeler türetmek değildi, türettikten sonra ne anlama geldiğinden emin olmaktı; yani, varlıklarıyla ortadan kaldırdıkları sözcük gruplarının hangileri olduğunu kesinlikle bilmekti.

Serbest sözcüğü konusunda daha önce gördüğümüz üzere, bir zamanlar sapkın anlamlar taşıyan sözcükler kimi zaman elverişliliği nedeniyle tutuluyordu, ama mutlaka önce istenmeyen anlamlar tasfiye ediliyordu. *Haysiyet*, *adalet*, *ahlak*, *enternasyonalizm*, *demokrasi*, *bilim* ve *din* gibi sayısız başka sözcük de artık silinmişti. Birkaç şemsiye sözcük onları kapsıyordu ve kapsarken de ortadan kaldırıyordu. Örneğin özgürlük ve eşitlik kavramları etrafında gruplanan bütün sözcükler tek bir kelimede, *suçdüşün*'de içeriliyordu; öte yandan nesnellik ve akılcılık kavramları etrafında gruplanmış tüm sözcükler de sadece *eskidüş* sözcüğünün kapsamı içindeydi. Daha fazla kesinlik tehlikeli olabilirdi. Bir Parti üyesinden beklenen şey, kendisininki dışında bütün ulusların "sahte tanrılara" taptığını bilen, ama pek başka şey de bilmeyen antik dönem Yahudilerinden beklenenle aynıydı. Diğer tanrılara Baal, Osiris, Molek, Astarte ve benzeri isimler verildiğini bilmesine gerek yoktu; muhtemelen onlar hakkında ne kadar az şey bilirse ortodoks anlayışı o kadar az zarar görürdü. Yehova'yı ve Yehova'nın emirlerini biliyordu; dolayısıyla diğer isimlere ve niteliklere sahip tüm diğer tanrıların sahte tanrılar olduğunu biliyordu. Parti üyesi de neredeyse aynı şekilde doğru davranışın hangisi olduğunu bilirdi ve son derece bulanık, genelleşmiş terimlerle de olsa bu davranıştan nasıl sapıldığını anlamıştı. Örneğin cinsel hayatı *cinselsuç* (cinsel

ahlaksızlık) ve *iyiseks* (iffetlilik) gibi iki Yenikonuş sözcüğüyle düzenleniyordu. *Cinselsuç* tüm cinsel aykırılıkları kapsıyordu. Zina, aldatma, eşcinsellik, başka türden sapkınlıklar ve bunlara ilaveten sırf zevk için girilen normal cinsel ilişki de bu kapsamdaydı. Hepsini ayrı ayrı saymaya gerek yoktu, çünkü hepsi eşit derecede suç sayılıyordu ve ilkesel olarak hepsinin cezası ölümdü. Bilimsel ve teknik sözcüklerden oluşan C dağarcığında belli cinsel aykırılıklara özel isimler verilmesi gerekebiliyordu, ama sıradan yurttaşların bu isimlere ihtiyacı yoktu. Yurttaşlar *iyiseksle* ne kastedildiğini biliyordu: Karı koca arasındaki, salt çocuk yapma amacıyla gerçekleştirilen normal cinsel ilişki. Ayrıca kadının zevk almaması da gerekiyordu ve geri kalan her şey *cinselsuçtu.* Yenikonuşta sapkın bir düşünceyi onun sapkın *olduğunu* algılamanın ötesinde takip etmek nadiren mümkün oluyordu; o noktadan sonra gerekli kelimeler bulunamıyordu.

B dağarcığındaki hiçbir sözcük ideolojik bakımdan tarafsız değildi. Büyük bir kısmı örtmeceden ibaretti. *Neşekamp* (zorunlu çalışma kampı) ya da *Barbak* (Barış Bakanlığı, yani Savaş Bakanlığı) gibi sözcükler ifade ediyor gibi göründükleri anlamların neredeyse tam zıddıydı. Diğer yandan bazı sözcükler Okyanusya toplumunun gerçek yapısının gayet iyi anlaşıldığını ve hakir görüldüğünü gösteriyordu. Bunun bir örneği *prolbes*'ti ve Parti'nin kitlelere sunduğu değersiz eğlence programları ve düzmece haberler anlamına geliyordu. Yine diğer sözcükler de çift anlamlıydı; Parti için kullanıldığında "iyi", düşmanlar için kullanıldığında "kötü" çağrışımlar yapıyordu. Ancak buna ilaveten ilk başta salt kısaltma gibi duran ama ideolojik rengini anlamından değil, yapısından alan çok sayıda sözcük de vardı.

Herhangi bir türden siyasi anlamı olan ya da olabilecek her şey B dağarcığına yerleştirilmişti. Her örgütün, insan grubunun, doktrinin, ülkenin, kurumun ya da kamu binasının adı muhakkak tanıdık biçimlere indirgenmişti; yani, sözcüğün asıl kaynağını koruyan en düşük miktarda heceyi içeren ve kolayca söylenebilen bir kelime haline getirilmişti. Örneğin Doğruluk

Bakanlığı'nda Winston Smith'in çalıştığı Arşiv Dairesi'nin adı *Kayda* iken, Kurgu Dairesi'nin adı *Kurda* idi; Teleprogram Dairesi'ne *Teleda* deniyordu. Buradaki amaç sadece zamandan tasarruf etmek değildi. Yirminci yüzyılın ilk yıllarında dahi indirgenmiş sözler ve ifadeler siyasi dilin karakteristik niteliklerinden biri haline gelmişti; ayrıca bu türden kısaltmalar kullanma eğiliminin en çok totaliter ülkelerde ve totaliter örgütlerde göze çarptığı da fark edilmişti. Buna örnek olarak *Nazi, Gestapo, Komintern, Inprecor, Ajitprop* sözcüklerini verebiliriz. İlk başta bu uygulama adeta içgüdüsel olarak benimsenmişti, ama Yenikonuşta kasıtlı olarak kullanılıyordu. Bir adı bu şekilde kısalttığınızda, tam adının çağrışımlarından çoğunu da ortadan kaldırdığınız için anlamını daralttığınızı ve alttan alta değiştirdiğinizi fark etmişlerdi. Örneğin *Komünist Enternasyonal* sözcükleri evrensel insan kardeşliği, kızıl bayraklar, barikatlar, Karl Marx ve Paris Komünü'nden oluşan bir resmi akla getirir. Halbuki *Komintern* sözcüğü sadece sıkı sıkıya örülmüş bir örgütlenmeyi ve köşeleri belli bir doktrinler bütününü akla getirir. Neredeyse bir sandalye ya da masa kadar kolayca tanınabilen ve amaçları sınırlı bir şeyi anlatır. *Komintern* adeta hiç düşünmeden söylenebilecek bir sözcükken, *Komünist Enternasyonal* insanın en azından bir anlığına üzerinde durması gereken sözcüklerden oluşur. Aynı şekilde *Doğrubak* gibi bir sözcüğün çağrışımları *Doğruluk Bakanlığı*'nın çağrışımlarından çok daha az ve denetlenebilirdir. Bu durum her fırsatta kısaltma yapma alışkanlığını açıkladığı gibi, her sözcüğün kolay söylenmesine gösterilen son derece abartılı özeni de açıklıyordu.

Yenikonuşta ses uyumu anlam kesinliği dışındaki bütün hassasiyetlerden daha öncelikliydi. Dilbilgisinin kurallılığı da ne zaman gerekli görülse feda edilebilmekteydi. Bu haklı olarak yapılıyordu, çünkü tüm siyasi amaçların ötesinde gerekli olan, hızla söylenebilen ve konuşanın zihninde asgari düzeyde yankı uyandıran kısaltılmış ve anlamı açıkça belli sözcüklerdi. B dağarcığının sözcükleri hemen hepsinin birbirine çok

benzemesinden de güç alıyorlardı. Bu sözcüklerin neredeyse tamamı –*iyidüş*, *Barbak*, *prolbes*, *sekssuç*, *neşekamp*, *İngsos*, *karınduy*, *düşpol* ve daha sayısız başka sözcük– iki ya da üç heceden oluşuyordu, vurgu da ilk hece ile sonuncusu arasında eşit olarak bölüştürülmüştü. Bunların kullanımı aynı anda hem kesik kesik söylenen hem de tekdüze olan çabuk ve anlaşılmaz bir konuşma tarzını teşvik ediyordu. Amaçlanan şey tam da buydu. Her konuşmanın, özellikle de ideolojik bakımdan tarafsız olmayan konulardaki her konuşmanın mümkün olduğunca bilinçten bağımsızlaşması isteniyordu. Gündelik yaşam açısından hiç kuşkusuz konuşmadan önce düşünmek gerekiyordu, ya da en azından zaman zaman gerekiyordu, ama siyasi ya da etik bir yargıda bulunması gereken bir Parti üyesi doğru fikirleri etrafındaki kitlelere tıpkı mermi yağdıran bir makineli tüfek gibi saçabilmeliydi. Eğitimi bunu yapmasına yönelikti, dili ona hemen hiç hata payı olmayan bir araç sunuyordu ve İngsos ruhuna uygun olarak hem sert hem kasıtlı bir çirkinliğe sahip seslerin dokusu da ona destek veriyordu.

Seçilecek sözcük sayısının azaltılmış olması da işe yarıyordu. Bizimkine kıyasla Yenikonuş söz dağarcığı çok küçüktü ve sürekli daha da küçültülmesinin yolları icat ediliyordu. Aslında Yenikonuş her yıl sözcük dağarcığının büyümek yerine küçülmesi sebebiyle tüm diğer dillerden farklıydı. Her indirgeme bir kazançtı, çünkü tercih alanı ne kadar daralırsa düşünmeye başlamanın baştan çıkarıcılığı o kadar azalıyordu. En sonunda konuşmanın daha üst beyin merkezlerini hiç işe karıştırmadan hançereden çıkması umut ediliyordu. "Ördek gibi vaklamak" anlamına gelen Yenikonuş sözcüğü *vakkonuş*'ta bu hedef dürüstçe kabul edilmişti. B dağarcığındaki pek çok başka sözcük gibi *vakkonuş* da çift anlamlıydı. Vaklanan fikirler ortodoks ise, övgüden başka anlamı yoktu ve *Times*'ta Parti hatiplerinden birinin *çiftartıyi vakkonuş* olduğu söylendiğinde, sıcak ve değerli bir kompliman yapılmış oluyordu.

C dağarcığı. Bu söz dağarcığı diğerlerine ek niteliğindeydi ve sadece bilimsel ya da teknik terimlerden oluşuyordu. Bunlar günümüzde kullanılan bilimsel terimlere benziyordu ve aynı köklerden türetilmişlerdi, fakat katı bir şekilde tanımlanmaları ve arzu edilmeyen anlamlardan soyutlanmaları için her zamanki özen gösterilmişti. Bunlar diğer iki dağarcıktaki sözcüklerle aynı dilbilgisi kurallarına uyuyordu. C grubu sözcüklerin pek azı gündelik konuşmada ya da siyasi söylevde bir anlam taşıyordu. Bir bilimci ya da teknisyen kendi uzmanlığı konusunda hazırlanmış listede ihtiyacı olan tüm sözcükleri bulabilirdi, ama diğer listelerdeki sözcükler konusunda yüzeysel bilgilerin ötesine nadiren geçebilirdi. Tüm listelerde ortak olanı çok az sözcük vardı ve farklı dallardan bağımsız bir zihinsel alışkanlık ya da düşünme yöntemi olarak bilimin işlevini ifade eden sözcükler hiç yoktu. Hatta "Bilim" için bir sözcük de yoktu, bu kavramın taşıyabileceği her türlü anlam zaten İngsos sözcüğü tarafından yeterince kapsanıyordu.

Burada süregiden anlatıdan, Yenikonuşta aykırı fikirlerin çok düşük düzeyde bile olsa ifade edilmesinin neredeyse imkânsız olduğu görülecektir. Çok kaba şekilde, bir nevi küfür formunda sapkınlıkları dile getirmek elbette mümkündü. Örneğin *Büyük Birader yokiyi* deme olanağı vardı. Fakat ortodoks bir kulak açısından apaçık bir saçmalık içeren bu ifade akılcı bir savla desteklenemezdi, çünkü bunun için gerekli sözcükler yoktu. İngsos açısından tehlikeli fikirler ancak bulanık biçimlerde, uygun sözcükler kullanılmadan öne sürülebilir ve ancak çok geniş kapsamlı terimlerle adlandırılabilirdi ki bu terimler de koca koca sapkınlık gruplarını tanımlamaksızın bir araya toplayıp mahkûm ediyordu sadece. Aslında aykırı amaçlarla Yenikonuşu kullanmak için yapılabilecek tek şey bazı sözcükleri gayrimeşru şekilde tekrar Eskikonuşa tercüme etmekti. Örneğin *Tüm insanlar eşittir* cümlesini kurmak Yenikonuşta olanaklıydı, ama *Tüm insanlar kızıl saçlıdır* cümlesini Eskiko-

nuşta kurmanın olanaklı olduğu anlamda. Dilbilgisi açısından bir hata içermiyordu, ama doğru olmadığı çok açıktı, yani tüm insanların aynı boyda, ağırlıkta ya da güçte olduğunu ifade ediyordu. Artık siyasal eşitlik kavramı yoktu ve dolayısıyla bu ikincil anlam *eşit* sözcüğünden tasfiye edilmişti. Eskikonuşun hâlâ normal iletişim aracı olarak kullanıldığı 1984'te, Yenikonuş sözcüklerini kullananların özgün anlamları hatırlama tehlikesi teoride vardı. Pratikte ise çiftdüşün temeli iyi olan birinin bundan kaçınması zor değildi, ama birkaç nesil sonra bu türden bir sapma ihtimali ortadan kalkacaktı. Yenikonuşu yegâne dili olarak bilen ve buna göre yetişen birisi artık *eşitin* bir zamanlar "siyasal eşit" gibi bir ikincil anlamı olduğunu ya da *serbestin* bir zamanlar "fikir serbestliği" anlamına geldiğini bilemeyecekti; tıpkı satrancın adını bile duymamış olan birinin *vezir* ve *filin* ikincil anlamlarının asla farkına varamayacağı gibi. Pek çok suç ve hata onun kapasitesinin dışında kalacaktı, çünkü bunların isimleri olmayacak, akla bile getirilemeyeceklerdi. Ayrıca zamanın geçmesiyle Yenikonuşun ayırt edici özelliklerinin giderek daha çok öne çıkacağı öngörülüyordu – sözcüklerin sayısı azalacak, anlamları giderek kesinleşecekti ve uygunsuz biçimde kullanılma ihtimalleri düşecekti.

Eskikonuş artık geri dönüşsüz şekilde hükümsüz kılındığında, geçmişle son bağ koparılmış olacaktı. Tarih zaten yeniden yazılıyordu, ama geçmişin literatüründen parçalar şurada burada varlığını sürdürüyordu, yeterince sansürlenememişti ve insanlar Eskikonuş bilgisini koruduğu sürece bu parçaları okuyabilirlerdi. Gelecekte bu tür parçalar şans eseri bulunsa bile anlaşılmaz ve tercüme edilemez olacaktı. Teknik bir sürece, çok basit bir gündelik eyleme işaret etmiyorsa ya da zaten ortodoks eğilimli (Yenikonuşta bu *iyidüşünlü* diye ifade edilecekti) değilse, herhangi bir Eskikonuş pasajını Yenikonuşa tercüme etmek imkânsızdı. Pratikte bunun anlamı yaklaşık 1960'tan önce yazılmış hiçbir kitabın bütünüyle tercüme edilemeyeceğiydi. Devrim öncesi literatürde ancak ideolojik tercüme yapılabilirdi

– yani dilin yanı sıra anlam da değiştirilebilirdi. Örneğin Bağımsızlık Bildirgesi'nden çok bilinen bir pasajı ele alalım:

Şunların apaçık gerçekler olduğunu kabul ediyoruz: Tüm insanlar eşit yaratılmış, Yaradan tarafından yaşama, özgürlük ve mutlu olma gibi tartışmasız ve vazgeçilmez haklarla donatılmıştır. Gücünü yönetilenlerin rızasından alan Hükümetler bu hakları korumak için kurulmuştur. Herhangi bir Hükümet biçimi bu haklara zarar vermeye başladığında, Halkın bu Hükümeti değiştirme ya da ortadan kaldırma, yerine yeni bir Hükümet kurma hakkı vardır...

Özgün anlamı koruyarak bu pasajı Yenikonuşa çevirmek kesinlikle imkânsızdı. Mümkün olan en yakın çeviri bütün pasajın tek bir sözcük, yani *suçdüşün* tarafından yutulmasını zorunlu kılıyordu. Tam bir çeviri ancak ideolojik çeviri olabilirdi ve Jefferson'ın sözleri mutlakıyetçi hükümete düzülen bir methiyeye dönüştürülebilirdi.

Aslında geçmiş literatürün büyük bir kısmı çoktan bu şekilde dönüştürülmüştü. Belli tarihsel kişiliklerin anısını korumak prestij açısından gerekli görülmüş, fakat tüm yaptıkları işler İngsos felsefesiyle uyumlu kılınmıştı. Shakespeare, Milton, Swift, Byron, Dickens gibi çeşitli yazarlar ve bazı başkaları da yine çevrilme sürecindeydi; bu çeviriler tamamlandığında, özgün metinler ve geçmişin literatüründen geriye kalan başka her şey yok edilecekti. Bu çeviriler yavaş ve güçlükle ilerliyordu, yirmi birinci yüzyılın ilk ya da ikinci on yılından önce bitirilmeleri de beklenmiyordu. Ayrıca yine aynı muameleyi görmesi gereken çok büyük miktarda kullanıma yönelik literatür, yani vazgeçilmez teknik kılavuzlar ve benzeri metinler de vardı. Yenikonuşun nihai olarak benimsenişi için 2050 gibi geç bir tarih saptanmasının esas amacı hazırlık niteliğindeki çeviri çalışmalarının tamamlanmasına zaman tanımaktı.

Modern Klasikler Dizisi - 163

1984, hiç kuşkusuz 20. yüzyılda yazılmış en güçlü metinlerden biridir. Orwell'in 1949'da yayımlanan karşı-ütopyacı romanı, kâbusu andıran bir gelecek vizyonuyla her kuşaktan okuru derinden etkilemiştir. *1984*, dünyanın sürekli birbiriyle savaş halindeki üç totaliter devletin egemenliği altında bulunduğu düşsel bir gelecekte geçer. Her şeyin devlet tarafından denetlendiği belleksiz ve muhalefetsiz bir toplum tehlikesine karşı sarsıcı bir uyarıdır. Etkisi yayımlanışının üzerinden geçen yetmiş yılda hiç azalmadığı gibi daha da artan roman, bugün kolektif belleğimize kazınmıştır adeta. Bunda çeşitli sinema, televizyon ve sahne uyarlamalarının yanı sıra başka yapıtlara ilham vermesinin de rolü büyüktür. Geçen yüzyıldan başka hiçbir roman, gücünden bir şey yitirmeden bu denli göz önünde olmamıştır. Bugün *1984*'e atıfta bulunmadan totaliter rejimlerden, propagandadan, gözetlemeden ve gerçeğin saptırılmasından söz etmek neredeyse imkânsızdır. Roman ayrıca popüler kültüre "Büyük Birader", "çiftdüşün", "düşünsuç", "yenikonuş", "Düşünce Polisi", "101 No'lu Oda" gibi terimlerden oluşan bir sözdağarı armağan etmiştir.

GEORGE ORWELL (1903-1950): Asıl adı Eric Arthur Blair olan İngiliz romancı, denemeci ve eleştirmen, *1984*'ün yanı sıra fantastik siyasal fablı *Animal Farm* (Hayvan Çiftliği) ile dünya çapında ün kazanmıştır. Hindistan'da dünyaya geldi. 1917-1921 yılları arasında Eton College'da okudu. 1922'den 1927'ye kadar Burma'da (bugün Myanmar) Hindistan İmparatorluk Polisi'nde bölge müfettiş yardımcısı olarak görev yaptı. Buradaki deneyimleri ilk romanı *Burmese Days*'e (1934; Burma Günleri) ilham verdi. *The Road to Wigan Pier*'i (1937; Wigan İskelesi Yolu) ve Franco'cu faşistlere karşı Cumhuriyetçilerin safında savaştığı İspanya İç Savaşı deneyimini anlattığı *Homage to Catalonia*'yı (1938; Katalonya'ya Selam) yazdıktan sonra, bir sanatoryuma yattı. II. Dünya Savaşı başlayınca BBC'nin Hindistan yayınları bölümünün başına getirildi ve 1943'e dek burada çalıştı. 1950'de uzun süredir tedavi gördüğü verem hastalığına yenik düştü.